

Türk-İş

8. Genel Kurul çalışmaları

ERZURUM 11-16 MAYIS 1970

331.8206

TÜRK

1970

1357

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

Türk-İş

8. Genel Kurul çalışmaları

ERZURUM 11-16 MAYIS 1970

TÜRK-İŞ
TÜRK-İŞ YAYINLARI No: 73
Bilgi Merkezi

Tarih:.....

Demirbaş No:.....

Tasnif No: 331... 2806... Tur

TG 1970

El yazması işlenmiştir

Türk-iş'in 11 - 16 Mayıs 1970 tarihleri arasında Erzurumda yapılan 8'inci Genel Kurulundaki çalışmaları kapsayan bu kitap, 1970 yılında Ankarada Başnur Matbaasında dizilmiş, tertiplenmiş ve basılmıştır.

Türk-İş 8'inci Genel Kurul çalışmaları

	Sayfa
Demirsoy'un açış konuşması	2
Kongre Başkanlık Divanı	12
Sunay'ın mesajı	13
Başbakan Demirel'in mesajı	16
Turhan Bilgin'in konuşması	19
Erzurum Sendikaları adına Bindesen'in konuşması	19
Erzurum Belediye Başkanının konuşması	21
Milli Eğitim Bakanı konuşuyor	21
Alman Sendikacı Franz Woschech'in konuşması ...	29
Kıbrıs Türkleri adına Necati Taşkın'ın konuşması	30
Genel Kurul'un kararı	33
Kıbrıs Türk İşçi Sendikaları Federasyonu'na telgraf	34
İngiliz Sendikacı Alan Fisher konuşuyor	34
Amerikalı Sendikacı Paul Barton'un konuşması ...	36
İsraili Sendikacı Samuel Bahat kürsüde	36
Harm Buiter'in konuşması	36
Komisyonların seçimi	37
Sırrı Atalay konuşuyor	38
İnönü'nün mesajı	45
Reuther hakkında önerge	45
Rafet Altun konuşuyor	45
Timurlenk Bozkurt'un konuşması	47
Kaya Özdemir'in şiiri	49
Abdullah Çakırefe kürsüde	50
Mustafa Orhan'ın konuşması	51
Bülent Ecevit konuşuyor	52
Çalışma Bakanının konuşması	61

	Sayfa
Konuşmaların sınırlandırılması önergesi	71
Mehmet Şahin kürsüde	72
Seyfettin Erkol kürsüde	74
Nurettin Yerdelen'in konuşması	76
Avni Murat konuşuyor	78
Enerji Bakanının konuşması	79
Haydar Özöğretmen kürsüde	85
Sanayi Bakanı Kılıç konuşuyor	88
Hüseyin Pala'nın konuşması	96
Fikri Yıldız kürsüde	98
Franz Loriaux'un konuşması	99
Genel grev konusunda verilen önergeler	99
Demirsoy'un genel grev hakkında konuşması	100
Diğer görüşmeler ve oylama	103
Feyzioğlu'nun telgrafı	103
Kemal Özer'in konuşması	104
Ertan Andaş'ın konuşması	104
Selahattin Dik konuşuyor	104
İsmail Pektaş'ın konuşması	106
Çetin Aslan Girit kürsüde	106
İlhami Parlakdemir'in konuşması	107
Basın mensuplarının mesajı	109
Doç. Dr. Orhan Dikdoğan'ın konuşması	109
İhsan Dünder'in konuşması	112
Faruk Barut kürsüde	114
İlhami Açıksöz konuşuyor	115
24'üncü ilke	118
Emir Postacı kürsüde	118
Çetin Soyak kürsüde	119
Erdoğan Balcı'nın konuşması	120
Burhanettin Asutay konuşuyor	121
Mustafa Çevik konuşuyor	123
Nusret Aydın kürsüde	123

	Sayfa
Tahir Gerek'in konuşması	125
Ali Haydar Mutaf konuşuyor	126
Aydemir Sezginer kürsüde	128
Ali Osman Albayrak'ın konuşması	129
İbrahim Çapan konuşuyor	130
Yılmaz Örnek'in konuşması	131
Zeki Gedik kürsüde	132
Abdullah Aslım'ın konuşması	133
Süreyya Denizli kürsüde	134
Nihat Kaya konuşuyor	136
Turgut Toker'in konuşması	137
Ömer Karahasan kürsüde	141
Fikri Yıldız konuşuyor	143
Savaş Benli'nin konuşması	143
Özkal Yici konuşuyor	145
Burhan Cahit Taşkın'ın konuşması	147
Fahrettin Tunçkaya kürsüde	148
Hasan Turan konuşuyor	149
Binali Yağışan'ın konuşması	149
Hasan Yılmaer kürsüde	150
Cengiz Acar konuşuyor	152
Mehmet Şişmanoğlu kürsüde	153
Üç eski sendikacının konuşması	153
Komisyon raporları görüşülüyor	154
Çalışma Bakanının konuşması	154
Raporlar kabul ediliyor	156
Tenkitlere cevaplar	156
Demirsoy'un konuşması	156
Halil Tunç'un konuşması	170
Seçim sonuçları : İcra Kurulu	199
Seçim sonuçları : Yönetim Kurulu	200
Seçim sonuçları : Denetim Kurulu	201
Seçim sonuçları : Onur Kurulu	201

Türk-İş Sekizinci Kongresi 11 Mayıs 1970 Pazartesi günü Erzurum'da Halk Eğitim Merkezinde başlamış ve altı gün devam etmiştir.

Sabah saat 8.30 da Vilayet meydanında toplanan kongre delegeleri, başlarında Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy olduğu halde Cumhuriyet Alanındaki Atatürk Anıtına çelenk koyarak saygı duruşunda bulunmuşlar, oradan toplu halde kongrenin yapılacağı Halk Eğitim Merkezi binası salonuna gelmişlerdir.

Kongre, yoklama yapılarak başlamış, daha sonra şehir bandosunun refakatinde delegeler bir ağızdan İstiklal Marşı söylemişlerdir.

Türk-İş Büyük Kongresinin ilk günü, Devlet Bakanı Turhan Bilgin, Milli Eğitim Bakanı Orhan Oğuz, Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk, Cumhuriyet Senatosu Başkan Vekili Sırrı Atalay ile, Amerika, İngiltere, Federal Almanya ve İsrail İşçi Sendikaları temsilcileri ve Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICF TU) Genel Sekreteri Harm Buiter, C.H.P. Genel Sekreteri Bülent Ecevit ve çeşitli partilere mensup milletvekilleri çalışmalarını izlemişlerdir.

DEMİRSOY'UN AÇIŞ KONUŞMASI

İstiklal Marşının okunmasından sonra kürsüye gelen Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy sık sık alkışlarla kesilen açış konuşmasını yapmıştır. Demirsoy'un konuşması şöyledir :

«Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun 8. Genel Kurul toplantısını açıyorum.

Kongremize şeref veren değerli konuklarımızı, basın mensuplarımızı, bir milyon işçiyi temsil eden siz mücadele arkadaşlarımızı selâmlar, saygılarımı sunarım. Bir kaç ay sonra, 17 yaşını bitirecek olan Türk-İş'in bu kongresinin kahraman Erzurumda yapılacağı duyulmasıyla, il yöneticilerinin, sendikacıların, işçilerin, esnafın, parlamento üyelerinin büyük kongremize gösterdikleri ilgi ve konukseverliğin her türlü takdirin üstünde bir değer taşımakta olduğunu memnuniyetle kaydetmek isterim.

Değerli arkadaşlarım,

İki faaliyet senesini daha sorumlu sendikacılık anlayışı ve olumlu sonuçlarıyla birlikte sendikacılık tarihine eklemiş olduk. Sizlere sunduğumuz çalışma raporumuzun kongrede kritiğini yapacak, önümüzdeki devre için yöneticilere yeni ödev ve güç vererek yurdumuzda bugünkünden daha etkili daha itibarlı ve daha fazla inanılır, güvenilir bir sendika hareketinin yaratılmasına emeklerinizi katacağımızdan asla şüphem yoktur. Kat'i kanaatim ve inancım şudur ki, bundan evvelki genel kurullar sonunda olduğu gibi, bu kongreden de Türk-İş daha kuvvetli çıkacaktır.

Değerli arkadaşlarım,

Demokratik hayata, 1946 da girdik. Aradan 24 sene geçti. Bir de ihtilâl geçirdik. Demokratik rejim bu müddet içinde vatandaşın, işçinin gönlünde yerleşti. Fakat rejim, ne yazık ki: bir kısım politikacının kafasında ha-

lâ yerini alamadı. Onun içindir ki, Türkiyemizde rejim münakaşaları halâ sürer gider. Bu münakaşaların acısını, ızdırabını, zararını millete çektirmektedirler. Türk-İş demokratik rejim bahsinde hassastır, titizdir. Halâ, politik plâtförmda rejim çekışmelerinin yapılmasını doğru bulmuyoruz. Türkiyede demokratik rejim yaşayacaktır. Milletimiz sandık başına gitmenin kutsalağını öğrenmiştir. İşçi, hür sendika hareketinin, toplu sözleşme ve grev yapma hakkının demokratik rejimle birikte var olduğunu bilmektedir. İşçiye, sendikacıya demokratik rejim aleyhtarı propaganda tesir etmez, iz bırakmaz. Bizler rejimi kötüleyen neşriyata sempati değil, nefret duymaktayız.

Kongremiz demokratik düzenin gelişmesi ve müesseseleriyle birlikte kökleşmesine dair inancını belirterek, rejimin tehlikeye düşmesi halinde tehlikenin karşısına dikileceğine dair kararını kamuoyuna duyuracaktır.

Aziz arkadaşlarım,

Demokratik idarelerde vatandaşın serbest reyi ile işbaşına gelen iktidarların çalışmalarının seçim sonraları politik oyunlarla kösteklenmesi muhalefetlerin işine gelmez, üstelik kendilerine de bir menfaat kazandırmaz. Bu görüşün Türk politika hayatında da yer aldığını memnuniyetle müşahade etmekteyiz. Sözlerimin burasında 12 Ekim 1969 seçimlerinin sonrasına konuyu getirmek istiyorum. Büyük Türk Milleti sandıkta reyini izhar ederek siyasi partilerimizin parlamentodaki yerlerini tespit etmiştir. Kurulan Cumhuriyet Hükûme inden milletin beklediği, seçimlerden önce salonda, meydana, basında, radyoda vadedilenin yerine getirilmesidir. Artık söz değil, icraat istemek hakkı iken, iktidar partisinin iç kavgası sonucu, 1970 mali bütçesinin reddi manasındaki bir kısım kendi reyi, muhalefete eklenince, geçici dahi olsa hükümet buhranı doğmuş, Türk iktisadi hayatına büyük zararlar getirmiştir. Demokratik düzende hükümet buhranları olacaktır. Bunun çözüm yolları olduğu gibi, buhranları da normal kabul ediyoruz. Ancak, siyasi partiler ve onun mensup'arı milleti hayal kı-

rıklığına uğratacak, fesat yuvalarına malzeme verecek davranışlardan, milletvekilinden parti liderine kadar, dikkatli, akıllı ve basiretli davranarak, kaçınmaları şarttır. Regim ve parlamento itibarına, siyasi partiler lehine de olsa gölge düşürecek siyasi oyunlardan arınmak zorundadırlar. Kongremizin başladığı bugünlerde bütçe yeniden görüşülmeğe başlanmış olacaktır. Kaybedilen zamanın Türk ekonomik hayatına zararını hep birlikte çekeceğiz. Temennimiz, Bütçe Kanununun kabulünden sonra, evvelce olan zaman israfını telâfi edecek hamleli bir çalışma temposuna hükümetin önem vermesidir. Parlamento çalışmaları, sendika faaliyetleri, vatandaşın dikkatinden ve muhakeme süzgecinden kaçmamaktadır, murakabesi altındadır. İtiraf edeyim ki, Meclislerde ekseriyet bulunmadığı gerekçesiyle gündemlerin tehiri vatandaşın rencide etmektedir.

Türk sendikacısı tok sözlüdür. Sözlerinde süs, hadiseleri göstermede pembe boya kullanmaz. Rahat konuşuruz, tenkidi de alkışı da yerinde yapmayı severiz. Sözlerimin bu kısmında şu hususu belirtmek istiyorum. Genellikle bütçe kabulünden sonra meclis «çok yorulduk» gerekçesiyle tatile girer. Bu tatili bu devrede makbul görmek mümkün değildir. Bunun dışında, Meclislerimiz hiç olmazsa Temmuz ortalarına kadar çalışmak suretiyle vatandaşın, işçinin, hallini istediği meseleler çözümlenmiş olsun.

Sırası gelmişken, siz değerli arkadaşlarıma bildirmek isterim ki, Sendikalar Kanununun bazı maddelerini değiştiren tasarı, Geçici Karma Komisyonunda neticelenmiştir. Toplu sözleşme ve Grev Kanununun da bir kısım maddelerini değiştiren tasarının Komisyonunda görüşülmesi sonuçlanmış nazarı ile bakabiliriz. İki tasarı da Komisyonunda görüşülürken, hemen her toplantısında bulunduk. Müsamaha hudutlarını aşar mahiyette müzakerelere katılarak Türk-İş'in görüşünü belirtmeğe çalıştık. İşçinin iktisadi hayatına büyük ferahlık getireceği şüphesiz olan İşçi Yardımlaşma Kurumu Kanununu değerli on milletvekili arkadaşım bu devre yeniden tazeleyip meclise vermişlerdir. İşsizlik Sigortası, Tarım İş Kanu-

nu tezgâha konmuş vaziyettedir. Bu kanunların bu devrede mutlaka yürürlüğe konması kaçınılmaz bir zaruret haline gelmiştir.

Değerli arkadaşlarım,

Demokrasi, demokratik müesseselerin varlığıyla kaimdir. Rejim bu müesseselerin muhtar hale getirilmeleri ve sorumluluklarını müdrük şekilde vücut bulmaları ile gelişir, kökleşir. 1961 Anayasasının memleketin siyasi hayatında ve demokratik düzende getirdiği ferahlığı ve tesbit ettiği hedeflerden bir kısmının tahakkuk ettirilmesiyle, demokratik hayata edilen hizmeti inkâr etmek mümkün değildir. Basın hürdür, bağımsız mahkemeler vardır. Üniversitelerimiz muhtardır, sendikalarımız hükümet kontrolünden azadedir. Radyo televizyon idaresi özerktir. Ne var ki, zaman zaman politikacılarımız paralellerinde olmadıkları için bu müesseselere çatılmakta tehditler savrulmakta olduğu dar çemberler içersine alınmak istendiği bir vakiadır. Bu davranışlar hiç bir siyasi teşekküle ve ferde fayda sağlamaz, zararlar verir. Türk Sendikacılık Hareketi nereden gelirse gelsin bahsi geçen teşekküllerin bağımsız halde bulunmalarını istemekte ve kendilerine yapılacak her türlü tecavüzü, sendikacılığa olmuş sayarak, hareket etmekte kararlıdır. Islâhata, evet, köleliğe hayır.

Sayın arkadaşlar,

Ülkemizde insanoğlunun aklına gelen her konu ve mesele rahat rahat tartışılmakta tenkitler yapılmaktadır. Yalnız münakaşası yapılamıyacak tek şey varsa, o da hürriyetlerin kısıtlanmış olduğu iddiasıdır. Bu memnuniyeti mucip bir haldir. Sendikacılar şuna inanmışlardır: Haklar beraberlerinde, kişilere, sendikalara, müesseselere sorumluluklar getirir. Türk-İş topluluğu bu görüş ve inamış içersinde faaliyet sarfetmiştir. Onun içindir ki, güçlü ve itibarlıdır.

Kin, intikam, hirs, öc alma, istediğini yaptıramamanın haleti ruhiyesi içinde kasıtlı hareketi siyasi yelpaze-

nin hangi bölümünden gelirse gelsin tasvip etmemiz mümkün değildir. Demokratik müesseselerin, bunların haksız ve insafsız hücumlarına maruz kalmasını kabul edemiyoruz. Biz sendikacılar, her çeşit aşırı hareketten sadece nefret duyarız, tiksiniyoruz. Aşırılıkların karşısına şimdiye kadar dikildik. Bundan böyle de aynı güçle ve kudretle karşılarına dikileceğiz. İşçi, sendikacı ifratı beğenmiyor. Türk İşçisi şu veya bu sebeple, swanmak, istenilen çamurlara tiksinti duymaktadır. Eğriyi, doğruyu ayıracak kudrette bir Türk-İş topluluğu vardır. Hak-kından yarınundan emin, istikbale güvenle bakan bir işçi topluluğu yaratılmıştır yurdumuzda. Bunda sendikacı arkadaşlarımızın hizmetlerini taktirle anmadan geçemiyecem. İşçiyi yanıltmak mümkün değildir. 24 Ağustos 1969 da başkentte yapılan açık hava mitinginde, sahte işçi dostlarının neşriyatını işçiye satıp zehir kusmak isteyen körpe dimağlara verilen cevap mânidardır: «derslerden ne haber, bırak gazete satıcılığını»

Sayın konuklar,

Sendikacı kamuoyunun şaşmaz hakemliğine ve takdirine büyük ehemmiyet verir. Sendikacı kamuoyunun benimsemeyeceği bir hareketin hedefe ulaşmasının, alkış ve sempati toplamasının asla mümkün olmadığını bilmektedir. Bir an için hafızalarımızı yakın maziye götürdükümüzde, yüksek öğrenimde bulunan öğrencilerin protestolarına bir ölçüde işaal ve boykotlarına hak vermemiş miydik? Ne istiyorlardı? Kitap fiyatları astronomik, bursları kifayetsiz, barınma istenilen kıvamda değil. bu zamanlarını değerlendirecek imkânların noksanlığını gibi istekleri samimi ve masum değil miydi? Sonrasına gelelim. Halâ boykotlar, işgaller, hocalarına hakaretler, tahripier. akılları başlarına değil, kemerdeki tabancaya sokanların cinayetleri, esir almaları...

Bu hareketlerin vatandaşın tasvibini alması mümkün müdür? Şüphesiz hayır. Hemen 15 günde, ayda bir karşılaşılan yaralama, öldürme vakalarının sonu gelmeyecek mi? «Üniversitelerimiz kaç gün tedrisata açıktır» suali vatandaşın günlük konusu halindedir. Bu dav-

ranışların arkasında yatan gizli hakikat, maalesef acı, acı olduğu kadar da elem vericidir. Aşırı sağın da, aşırı solun da teşvikçileri kimlerdir? Vatandaş haklı olarak bunu öğrenmek istiyor. Yaralama öldürme, işgal, tahrip, hakaret, boykot hareketlerinden sadistçe bir zevkle, mes-tolanlar kimlerdir?

Biz şuna kaniiz: Gençlerimiz gerçekleri yakında bulacak, görececek ve kendilerini yanlış yola sevkedenlere gereken dersi verecektir. Ne yazık ki, öğrenci hareketlerine siyasilerimiz ciddi alâkayı göstermemişlerdir. Bu hareketlerden kendilerine nasıl menfaat sağlayacakları hesaplarını yapmaktan ne zaman vaz geçeceklerdir. Millet bunu öğrenmek istiyor.

Yüksek huzurunuzda, bir kere daha, nereden gelirse gelsin işgalin, boykotun, tahribin hele hele kıyam hareketlerinin karşısında olduğumuzu söylemek isterim. Temsil ettiğiniz üyelerinize hakikatleri yurt meselelerini, sorumluluklarını her zaman hatırlarında tutacak şekilde eğitimde bulundunuz. Taban eğitimine yapacağınız hizmetin meyvelerini uzakta değil, yakın istikbalde sendikalarımız ve büyük milletimiz elde edecektir. Eğitime büyük önem verdiğinizizi biliyorum: bu konuya daha da eğileceğinizden eminim.

Sayın konuklar,

Sendikacılar büyük dâvaların adamıdır. Büyük hamlelerden zevk duyarlar. İktisadi, sosyal, kültürel büyük hamlelere ihtiyacımız vardır. Bu hamlelere şahit olamamanın üzüntüsünü çekiyoruz. Günlük işlerle ve gününü gün etmekle meşgul olunması milletimizin büyük davalarına hal çaresi getirmez, Eğitimde sosyal adalette kalkınmada, vergi alınmada, toprakta ciddi reform hareketlere öncelik istiyoruz. Pısrık, içine dönük, ufak menfaat ve post kavgalarını, havanda su dövme davranışlarını işçinin, sendikacının, topyekûn milletin nefret ettiği iptidai çekişmeler olarak mütalâa ediyoruz. Her işte ve harekette, şahısların değil, milletin çıkarını samimiyetle ararız. Halâ, milyarlarca lira vergi kaçırma ha-

reketlerine «dur» denilmemesinin mazeretini hükümetlerin bize kabul ettirmesi mümkün değildir. Türk milletini hakettiği refaha kavuşturma büyük hamlelerle mümkündür. Köylünün kalkınmasının ağaya kölelik yapmakla olamayacağı noktasında birleşmeliyiz. Köylüye Anayasamız toprak verilmesini ve onu işleyerek imkânlar sağlanmasını öngörmüştür. Toprak reformu deyimine allerji duyanların, hiç olmazsa taahhüt ettikleri tarım reformunu gerçekleştirme yolunda ciddi adımlarını görmek isterdik. Maalesef birçok konularda olduğu gibi, tarım reformunda da bol bol edebiyatını yapmış olduk. Lâf değil, eser bekliyor, iş bekliyor, icraat istiyoruz.

Yetkililerin tesbitlerine göre, ülkemizde nüfus artışı senede bir milyona yaklaşmaktadır. Her doğana, zamanı geldiğinde ekmek bulmak, iş temin etmek, istikbalini sağlamak devletin ödevi. Kalkınmakta olan bir ülkeyiz. Ancak, kalkınma hızını, nüfus artışı büyük ölçüde kesmektedir. % 7 den daha yukarı bir rakamla kalkınma zorunluğunu siyasilerimiz kabul ederek, her sahada radikal tedbirleri arayıp bulmak, tatbik safhasına koymak mecburiyetindedirler. Bu tempo ile geri kalmış ülke yaftasını sırtımızdan atmış olamayacağız.

İstihdam politikamız esaslı kriterlere dayalı değildir. İşsizleri yakın seneler içinde tüketeceğimizi iddia edemeyiz. Yurt dışına işgücü sevk etmekle övünme yeri ne, dün on, bugün yüz, yarın bin işçiye ülkemizde iş temin ettiğimiz gün işsizliğe çare bulmuş olduğumuzu iddia edebiliriz. Bunun yolu da büyük sanayileşme hareketlerinden geçer. Siyasilerimizden istediklerimiz, memleketin ihtiyaç duyduğu iktisadi ve sosyal davaların çözümleyicisi rolüne bürünmeleridir, bunu özlüyor ve bekliyoruz.

Değerli arkadaşlarım,

Yer altı ve yer üstü servetleri bakımından zengin bir ülkeyiz. Madenlerin işletilmesi, petrolün çıkartılmasının devlet eliyle olması kaçınılmaz bir zaruret haline gelmiştir. Özel sektör dahi maden hazinemizin heder ol-

duğu hakikatini teslim etmektedir. Petrolün çıkartılması, tasfiyesi de yine devletin ele alacağı mevzu halindedir. Kalkınan ülkeler, mutlaka dış sermayeye, krediye ihtiyaç duymuşlardır. Bizim de dış sermayeye bir müddet için ihtiyacımız olacaktır. Türk-İş, yabancı sermayeye karşı değildir. Karşı olduğumuz şey, kendi imkânlarımızı vıdanın son boğumuna kadar kullanılmada gösterilen gevşeklik ve atalettir. Karşı olduğumuz husus, yabancı sermayenin montaj sanayiinde, gazozda, birada karar kılmasıdır. Montaj sanayi artık imalât sanayi haline getirilmelidir. Sanayiın temeli olan ağır sanayi tesisleri halk-hükümet işbirliği, ortaklığı ile sağlanmalı, yabancı sermaye milli menfaatlere uygun olarak buralara kanallize edilmelidir. Gelecekte katiyen karamsar değiliz. Yeter ki, hamleci ruha bir an önce girmiş olalım bunu bekliyoruz.

Sayın konuklar,

Bugün sanayimizin bazı dallarında ciddi krizler mevcuttur. Sıkıntı şu ana kadar işverenlerce büyük ölçüde duyurulmuştur. Rahatsızlık gittikçe artmaktadır. Sanayiın ihtiyaç duyduğu hammadde sıkıntısı giderilmelidir. Döviz tahsis ve transferinde her halde ön sıra sanayicilere ayrılmalıdır. Yedi ay, bir sene gibi süren döviz tahsis ve transferleri sanayide, işsizlik yaratacaktır. Bundan sakınılmasını ve çare bulunmasını bekliyoruz. Hakikatleri birlikte görüyoruz, ithalât ve ihracat rejimimiz bozuk dengesini devam ettirmektedir. Döviz rezervlerimiz yok denecek kadar azdır. İthalatta ciddi ıslahat yapma zamanı gelmiştir. İhracattaki tempo hızlaştırılmalıdır. Yurt dışındaki işçilerimizin döviz ihtiyacımıza katkıları azımsanamaz. Bu katkı yetkililerin ifadesine göre döviz gelirimizin % 25 ini teşkil etmektedir. İşçi döviz gelirlerini daha yüksek rakamlara ulaştırmak yurt dışındaki işçilere olan ilgiyi daha da arttırıp, gerekli teşkilâtı kurup harekete geçirmekle mümkündür iddiasında halâ ısrarlıyız.

Değerli arkadaşlarım,

Sendikacılar, ekmek, barış, hürriyet ilkelerinin savunucusudurlar. Halkımızın hem ekmeğe ve hem de hürriyete barış içinde sahip olması büyük mana ifade eder. Bir ailede veya toplulukta ancak bu üç ilkenin var olmasıyla huzur sağlanmış olur. Saadetten söz edilir. Hürriyetsiz ekmeğe sendikacı iltifat edemez. Patron-suz işçi lâflarının arkasında yatan korkunç sahneyi herkesten çok biz işçiler ve sendikacılar biliyoruz. Aşırı solun tehlikesini, aşırı sağın getireceği fecaati işçiden, sendikacıdan başkası tam manasıyla bilemez, takdir edemez. Aşırı uçların ülkemizdeki tahribatına seyirci kalmış olması ibretle seyredilecek bir manzaradır. Buna cevap vermek lâzımdır. Toplumun içinde bulunduğu bunalımların altında büyük ölçüde sosyal ve ekonomik meseleler vardır. Ama bugünkü durum bu safhadan çoktan çıkmıştır. Sokak kavgalarının, silâhlı koridor savaşlarının, birbirlerinden tutsaklar alarak eziyet, işkence yollarına başvurulmasının ne sosyal ve ne de ekonomik meselelerle uzaktan, yakından alâkası yoktur. Bu hareketler de düpedüz güzelim demokrasiyi aşırı sola veya sağa götürmek istidadı vardır. Aşırılıklara iltifat, bunlara kredi ve prim tanımaz Türk-İş topluluğu. Aşırı uçları siyasilерimizden tamamının desteklediklerini söyleyemeyiz, ama bazan rey kaygısı ile göz kırptıklarını söylersek mübalâğa etmemiş oluruz. Taviz politikasını, rey kaygusunu politikaçılarımız terk etmelidir artık. Müsamahanın hududunu mutlaka bir çizgide tutmakta isabet vardır.

Sayın delegeler,

Dünya buhranlarla doludur. Ortadoğudaki buhranın iki yanındaki güçlerin ne olduğunu herkes bilmektedir. Samimi kanaatimiz odur ki, Ortadoğu buhranının izalesini, iki büyükler istememektedirler. Çatışmaların, mevzii harplerin tarihi 1948 lere dayanır. Süper devletler çözüm yolu yerine, silâh satışını tercih etmektedirler. Ne zaman Ortadoğuda sulh ve sükûnun hakim olacağını merak ediyor, çözüm yolu bulunmasını samimi

olarak diliyoruz. Kıbrıs meselemiz askıya alınmış vaziyette. Kıbrıs Türkünün geleceğinin sonu gelmez müzakerelere sistemine terkedilmiş olmasına, davanın çözümüne yarayacağına bir türlü inanamıyoruz. Kıbrıs Türkünün çilesinin gelecek kongremize kadar değil, yakın günlerde bittiğini görmeyi ümit ediyor, istiyoruz.

Değerli arkadaşlarım,

Türk sendikacıları olarak hepimiz, millet, memleket meselelerinde yüklendiğimiz görevin büyüklüğünü müdrikiz. Bugüne kadar sorumluluk duygusu içinde mesleğimizi ifa ettik. Temel işçi haklarına sahip olduğumuz günlerde Batılı sendikacılar, elde ettiğimiz hakları iyi kullanamayıp elimizden kaçıracağımız endişesini yüzyümüze ifade etmişlerdir. Türk Sendikacılığına büyük itibar sağlayan bu tutumumuzda ısrar edeceğiz. Doğru bildiğimizi savunacağız. Mesleğimiz çileli olduğu kadar ulvidir, asildir. Zira, insanlığın daha iyi yarınlara sahip olmasına çalışıyoruz. Milletimizin her meselesini işçi meselesi imiş gibi kabul ederek, hareket etmek bizim için şaşmaz paroladır. Türk sendikacılığının kısa zamanda erdiği itibar ve kazandığı gücün eksilmesini intaç ettirecek hareketlere lâkayd kalmayarak, gerekli tedbirleri alacağınızdan eminim. Ortaya koyduğumuz prensiplerden ve elde ettiğimiz hak ve menfaatlerden fedakârlık taleplerini reddeden kararlı durumumuzu muhafaza edeceğiz. «Sendikacılar dar kalıplara alınamaz» sözünü hatırdan çıkarmıyoruz. Hür sendika, grev, toplu sözleşme yapma hakkı ve her türlü hürriyetlere gölge düşürme teşebbüslerine de seyirci kalamayız.

Sayın delegeler,

Kongrelerden siyasi partiler, cemiyetler çoğu defa yara alarak çıkar, bölünmeler olur. Küskünlükler had safhada olur. Türk-İş bunlardan ibret alarak, bütün teşkilâtı ile her kongresinden zaaf değil güç ayrılmış olarak çıkmış, itibar kazanmıştır. Havanlarımızda su dövmelmez. Memleket meselelerine şekil verilir.

Türk-İş artık yalnız Ankarada değil yurdun dört bir tarafında, köyünde kentinde, kasabasında, ovasında, dağında vardır. Türk-İş'i bu seviyeye erdirmenizde gösterdiğiniz ciddi, samimi alâkadan dolayı siz delege arkadaşlarıma, sendikacı, işçi dostlarıma, yükrete dolusu saygılar sunuyorum. Sendikacılığımıza sayısız hizmetleri dokunup, bugün emekliye ayrılmış mücadele arkadaşlarıma sağlıklar diliyor, ebediyete intikal edenlerin aziz hatıraları önünde saygı ile eğilirim.

Başarılarımızla övünmedik. İdealimizde yatan insanlığın daha iyi hedeflere ve mutlu yarınlara ermesi için savaşıyoruz. Mutlaka netice alacağız. Daima kuvvetli kalacağız. Kuvvetimizi geçici ve şahsi menfaatler için değil, milletimizin menfaatleri istikametinde kullanacağız. Kongrenize başarılar diliyor, hepinizi tekrar selamlıyor, saygılar sunuyorum.»

KONGRE BAŞKANLIK DİVANI

Çeşitli yurt ve işçi sorunlarına ilişkin görüşlerini açıklayan Seyfi Demirsoy'un konuşmasından sonra, Kongre Başkanlık Divanı seçimi yapılmış ve Kongre Başkanlığına Teksif Sendikası Genel Sekreteri Vahap Güvenç, İkinci Başkanlıklara da DYF-İŞ Federasyonu Genel Sekreteri Ahmet Çatakçınler ile Çimse-İŞ Sendikası Genel Sekreteri Abuzer Uçar seçilmişlerdir.

Vahap Güvenç, Kongre Başkanlığına seçilmesinden ötürü teşekkür ederek şöyle demiştir :

«Yüce Türk-İş'in değerli delegeleri. Türk-İş Kongresinin gündemine göre, yapacağımız çalışmalarda bu bu büyük kongrenin idaresi için şahsıma ve arkadaşlarıma göstermiş olduğunuz büyük itimada huzurunuzda teşekkür ederim. Kongre sırasında herşeyin söylenebileceği bu kürsüde konuşan arkadaşlarımdan tarafımızdan hassasiyetle dinleneceğine, emin olabilirsiniz. Sizlerin de bize yardımcı olacağınıza inanıyor, büyük Türk-İş'e lâyık bir kongre yapılacağından ümitvar olduğumu ve bu

güce sahip bulunduğumuzu tekrar söylemek isterim. Saygılar sunar, başarılar dilerim.»

Kongre Başkanı kısa konuşmasından sonra, Erzurum Valisi Mustafa Uygun'un, Cumhurbaşkanlığı Cevdet Sunay'ın Türk-İş Kongresine gönderdiği mesajı okuyacağını söylemiştir.

SUNAY'IN MESAJI

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın Vali Mustafa Uygun tarafından okunan mesajı şöyledir :

«İşgücümüzün büyük çoğunluğunu temsil eden Genel Kurulunuz ve bu mutlu günde aramızda bulunan davetliler ile Milletlerarası Hür İşçi Sendikalarının seçkin müşahitlerini ve çalışmalarınızı umumi bir merakla izleyecek olan bütün Türk işçilerini sevgiyle selâmlarım.

Doğu bölgemizin iş, kültür ve medeniyet merkezi olan ERZURUM'da toplanmış bulunmanızın taşıdığı asil manayı ve güttüğü yüce amacı takdir ettiğimi belirterek; bu olaydan müstesna bir sevinç duyduklarına ve kendilerine düşen evsahipliği görevini en mükemmel bir şekilde yapana kadar güvendiğim kahraman hemşeh-rilerime de en iyi temennilerimi sunarım.

Millî kalkınmamız için her alanda sarfedilen gayretleri, ATATÜRK devrim ve ilkelerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak güçlendirmek ve Milletimizi, ihtiva ettiği yurt ve dünya sorunları üzerinde aydınlatmak maksadiyle olgun ve dolgun bir eser halinde hazırlanmış olan çalışma raporunuzun, gerçekçi bir anlayış içinde tartışılacağını ve millî menfaatlara uygun düşecek olumlu sonuçlara ulaştırılacağına inanıyor ve Cumhuriyet Hükümetleriyle Türk işverenleri tarafından da iyi niyetlerle değerlendirileceğini ümit ediyorum.

Çalışmalarınıza katkıda bulunabilmek için, bu fırsattan faydalanarak; önem ve önceliği haiz bazı sosyal politika sorunları üzerindeki düşüncelerimi açıklamak istiyorum :

Sosyal politikamız; milletlerarası sosyal hukuk ilkeleri ve örneklerine uygun gelişmeler sağlamakta-

dır. Memleketin çalışma hayatını düzenleyen 931 Sayılı İş Kanunumuz genellikle olumlu istikametlerde uygulanıyor. Bu kanunun kapsadığı çalışma alanlarında, asgari ücretlerin tesis edilmiş olması, işçi ve işveren arasındaki münasebetleri iyileştiren değerli bir bashedir.

Tarım alanında, verimi artıracağını ve sosyal adaleti gerçekleştireceğini tahmin ettiğim Tarım İş Kanunu'nun kısa zamanda çıkarılıp yürürlüğe konması; faal nüfusumuzun büyük kısmını teşkil eden ve bu alanda çalışan vatandaşlarımızı, adil bir ücret politikası içine alıp, muhtaç oldukları geçim şartlarına kavuşturacağı gibi, sosyal hukukumuzun önemli bir boşluğunu da dolduracaktır.

Her yıl, işgücüne yeni katılan vatandaşlarımızın mikdarına yakın ölçüde yurtiçi ve yurtdışı istihdamın sağlanması için devletin ve özel sektörün bütün imkânlarını kullanmak ve büyük fedakârlıklara katlanmak suretiyle sarfetmekte oldukları gayretleri görmekten memnuluk duyuyorum.

Meslek sınıflarımızın; teknolojinin yeniliklerine ve milletlerarası meslek tasnifine uygun bir mahiyette zenginleşmesi; insan gücü kaynaklarımızı ferahlatmaktadır. Bu durumu geliştirmek için; meslek öncesi, mesleki ve yeniden eğitimi düzenlemek üzere hazırlanmış olan kanun tasarısının çıkarılması ve halk eğitiminin daha ziyade teknik ve meslek konularına yöneltilerek bu maksada yararlı bir hale getirilmesi uygun olacaktır.

Sosyal güvenlik politikamız, milli gelirin adil bir surette dağılımını sağlayıcı bir istikamette yürütölmektedir.

Sosyal refah tedbirleri arasındaki sosyal yardımlar için, Kalkınma Plânının öngördüğü yeni imkân ve vasıtaların yaratılması, günümüzün şartları karşısında git-tikçe artan bir önem kazanmaktadır. Bu maksada hizmet eden Sosyal Sigortalar teşkilâtımızın yeniden düzenlenmesi ve halen uygulanmakta olan ikili pirim sis-

teminin devletin de katılması suretiyle üçlü, yani, gerçek bir sosyal sigorta niteliğine kavuşturulması, bugünkü devlet imkânlarının yetersizliğine rağmen geleceğin ihtiyaçlarını karşılayıcı tedbirleri de düşünmek durumunda bulunan Hükümetçe, şimdiden incelenmeye değer bir konudur.

Sosyal sigorta sistemimizde yeri halâ boş duran İŞ-SİZLİK SİGORTASI bir an önce kurulmalı ve bu sayede istihdam idareimiz takviye edilmelidir.

Beşeri münasebetlerin islahı ve korunması için;

— İşveren-İşçi-Hükümet işbirliğinin iş kollarına göre memleket çapında düzenlenmesi,

— İşçi ve işveren sendikacılık eğitiminin devlet tarafından uygun ve koordineli birer programa bağlanıp murakabe edilmesi,

— Toplu sözleşmelerde VERİM-KÂR-ÜCRET dengesinin bozulmaması,

— Bunun için de; kârdan ekonomik yatırıma ayrılacak kısım ile memleketin maliyet ve fiyat politikaları dikkate alınarak, daima ve karşılıklı bir sosyal meşruiyet içinde kalınması,

— Grev ve lokavt'ın; işgale, tahribe, yağmaya, verim ve istihdam düşüklüğüne müncer olmayan adil ve sosyal bir ahenk çaresi olarak kullanılması,

— Çalışma hayatımızın temel şartları olarak karşılıklı bir samimiyetle benimsenmeli ve milli bir şuurla uygulanmalıdır.

Yurt dışında çalışan işçilerimiz bakımından, AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞU içinde attığımız adımlar müspet istikamette ilerlemektedir. Onların güven altında bulunmalarını sağlayan tedbirlerin geliştirilmesine devam edilmektedir. TÜRK-İŞ tarafından Almanya'da kurulmuş olan Temsilciliğin de bu hususta faydalı hizmetler göreceğini sanıyorum.

Yurt dışındaki işçi tasarruflarının yurda döviz olarak girmesi yönünden önemli bir tedbir olacağı düşünülen sermaye piyasasının teşkili için öngörülen kanunun bir an önce çıkarılmasını tavsiye ederim.

Sendikacılığımızın, yöneldiği olumlu yolda gelişmesi, sendikacılarımızın eğitilip yetiştirilmesi, karma ekonomimizin güçlenmesi, beşeri ilişkiler ahengi ve iktisadi kurallar çerçevesi içinde işçi haklarının korunması ve düzeltilmesi yolunda en isabetli ve memleket için en hayırlı sonuçlara ulaşmasını beklediğimiz çalışmalarınızın başarılı geçmesini diler, hepinize ve bütün vatandaşlarıma saygılar sunarım.»

BAŞBAKAN DEMİREL'İN MESAJI

Sunay'ın mesajının okunmasından sonra kürsüye Devlet Bakanı Turhan Bilgin gelmiş ve Başbakan Süleyman Demirel'in Türkiye İş Kongresine mesajını okumuştur.

Türkiye'deki işçi hareketi ile ilgili görüşlerini belirten Demirel'in mesajı şöyledir :

«Türk işçisinin en büyük teşkilâtlı varlığı ve hür sendikacılığımızın ve demokratik kalkınma davamızın değerli bir desteği olan Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun 8. Genel Kurul toplantısı dolayısıyla vatansever, çalışkan işçilerimizi en samimi takdir ve muhabbet duygularıyla selâmlıyorum.

Hürriyet içinde refahı, demokratik bir toplumda sosyal adaleti gerçekleştirmenin en müessir vasıtalarından biri olarak hür sendikacılık, hürriyet ve demokrasinin olduğu kadar sosyal adalete dayanan bir milli refahın da en kuvvetli unsuru ve temelidir. Memleketimizde sosyal sorumluluğun idraki içinde bir özel ve kamu teşebbüsü ile demokratik yoldan kalkınma davasına yürekten bağlı yapıcı bir sendikacılığın, milli refahın vazgeçilmez ortakları sıfatıyla elele vererek, memleketi

daha iyi bir geleceğe kavuşturma hususunda başaracağı ahenkli işbirliğini milletçe büyük ümitlerle ve güvenle bekliyoruz. Türkiyede sendika hareketi, demokrasinin ve demokratik müesseselerimizin gelişmesi ile birlikte gelişmiş ve olgunlaşmıştır. Türk-İş'in kuruluşundan bu yana sendikalarımızın, demokratik ve milliyetçi bir görüşün rehberliği altında birleşmeleri milletimizin sağduyusunu temsil eden mesut bir hadise teşkil etmiştir. Türk işçilerinin ortak menfaatlerini temsil etme ve savunma amacıyla sendikalar halinde teşkilâtlanmalarındaki bu hürriyetçi ve milliyetçi görüş memleketimizde mesleki ve mesleklerarası dayanışmanın, daima milli dayanışmamızın ve milli menfaatlerimizin çerçevesi içinde ve onun icaplarına uygun şekilde gelişmesine hizmet etmiştir. Türkiyede hür sendikalar işçilerin sosyal dayanışmasını, işçisi ve işvereni ile topyekûn Türk Milletinin dayanışma ve ahengini zedeliyecek sınıf çatışmalarında değil, bu milli dayanışmayı güçlendiren ve verimli kılan milliyetçi ve memleketçi bir görüşün içinde aramışlar ve bulmuşlardır. Böylece Türkiyedeki hür sendika hareketi de milletlerarası hür sendikaların demokratik saflarında lâyık olduğu şerefli yeri almıştır.

Bu vesile ile şu gerçeği bir kere daha belirtmek isterim ki; sendikasız demokrasi olamayacağı gibi demokrasisiz de hür sendika olamaz. Demokrasi ve onun dayandığı medeni ve siyasi haklar hakiki manasını ancak iktisadi, sosyal ve kültürel insan haklarının gerçekleştirilmesinde yardımcı bir kuvvet olan hür sendika hareketi ile kazanır. Buna karşılık demokrasinin yani siyasi ve medeni insan haklarını garanti eden milli egemenlik rejimlerinin uygulanamadığı bir ortamda gerçek sendikayı ve onun muhtaç olduğu sendika hürriyetini elde etmek düşünülemez.

Bu bakımdan Türk İşçisinin her türlü aşırı akımların karşısında asil bir mücadele ile takip ettiği hürriyetçi tutum, milli menfaatlerimize uygun olduğu kadar hür sendikacılığımızın varlığını koruma ve gelişmeye

ve sosyal adalet davasına da yararlı olmuştur ve olmaktadır.

Biz hükümet olarak işsizliği sosyal adalet için en büyük tehlike saymış ve bu düşünce ile memlekette istihdam seviyesini istikrar içinde yükseltmeye, büyük vatandaş kitlelerine daima yeni iş ve çalışma imkânları açmaya, tam çalışmayı sosyal adalete dayanan bir milli refah politikasının kesin bir icabı olarak gerçekleştirmeye gayret etmiş bulunuyoruz. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımızda ve ona dayanan yıllık icra programlarında yeni yatırımlarla vatandaşlara iş açma amacı ehemmiyetle yer almıştır.

Türk-İş Genel Kurulunun, İstiklâl Savaşımızın başlangıcı olan Erzurum Kongresinin yapıldığı kahraman serhat şehrimizde toplanması, Doğunun kalkınmasına verdiğimiz öneme uygun bir manâ taşımaktadır. Bu vesile ile belirtmek isterim ki, hükümet olarak, Doğu ilerimizin iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınması ve Doğulu vatandaşlarımızın lâyık oldukları daha yüksek refah seviyesine biran önce ulaştırılması hususundaki düşünce ve tedbirlerimizi aksettiren plân ve programlarımızla, Türk-İş'in bugün üzerinde durduğu davanın sahibi bulunuyoruz. Doğunun kalkınmasında işgücüne ağırlık veren proje ve programlara öncelik tanınması bu bölgemizde Türk işçisinin yapıcı ve yaratıcı gücünü değerlendiren büyük bir kaynak yaratmış olacaktır.

Zengin bir tarihi mirasın sahibi olan Türk Milleti aynı derecede zengin imkânlarla dolu bir coğrafyanın içinde yarınki kuvvet, refah ve saadetinin en büyük temelini milli teşebbüs gücümüzün ve kabiliyetli işçilerimizin bilgili, yapıcı ve yaratıcı çalışmalarında bulacaktır. Kısır sınıf çatışmalarından ve hürriyet düşmanı kestirme yol heveslerinden uzak, sosyal adalet ve demokrasi ideallerine bağlı bir Türkiyenin birlik, beraberlik ve ahenk içinde milli emellerimize lâyık güzel neticelere erişeceğinden asla şüphe etmiyorum.

Bu düşüncelerle, yurdun dört bucağından Genel Kurulunuza gelmiş üyeleri selâmlar, candan başarılar dilerim».

TURHAN BİLGİN'İN KONUŞMASI

Başbakan Süleyman Demirel'in Kongreye gönderdiği mesajı okuyan Devlet Bakanı Turhan Bilgin daha sonra yaptığı konuşmada Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'un konuşmasına değine-
rek teşekkür etmiş, Türk işçilerinin ve Türk halkının gerçek duy-
gularına tercüman olduğunu belirtmiştir. Bilgin Türk-İş kongresi-
nin bir forum mahiyetinde cereyan edeceğini, her parti, politikacı
ve delegelerin konuşmalar yapacaklarını, memleket yararına söyle-
yecek sözlere saygı duyulacağını belirtmiş *«burada Türk milletini
daha ileriye götürmek için fikirler ortaya konacaktır. Bundan he-
pimiz istifade edeceğiz»* demiştir.

Turhan Bilgin, Türk-İş Kongresini 11 Bakanının izleyeceğini
ve kendi konularında konuşmalar yapacaklarını belirttikten sonra,
kabul edilmesi gerçekleşmekte olan işçi Yardımlaşma Kurumu
Kanunundan sonra daha güçlenecek olan Türk İşçi Hareketinin
Doğu Bölgesinin kalkınması için maddi yönden gayret gösterilme-
si temennisinde bulunmuştur.

ERZURUM SENDİKALARI ADINA BİNDESEN'İN KONUŞMASI

Devlet Bakanından sonra, Erzurum Sendikaları adına Harb-İş
Sendikası'ndan Mehmet Bindesen bir konuşma yapmış, Türkiye-
nin hür ve bağımsız bir devlet oluşunun temelinin Erzurum'da
atıldığını, ancak uzun yıllar Doğu Anadolu'nun kendi kaderi ile
başbaşa bırakıldığını, Türk-İş Kongresinin, bundan sonraki devre-
de Doğu Anadolu'nun sorunlarına daha yakından ilgi göstermesi-
ne yardımcı olacağını söylemiştir.

Mehmet Bindesen şu konuşmayı yapmıştır :

*«Tarihimizde müstesna yeri olan bu şehirde ikinci
defa olarak ehemmiyeti haiz bir genel kurul yapılmak-
tadır. Tarihe göz atalım; geçmişte devleti yönetenlerin
basiretsizliği yüzünden vatanımız yabancı devletler tara-
fından taksime kılınmış, coğrafi durumu itibarile tarih-
ten silinmek istenmişti. Bu durum karşısında Mustafa*

Kemal 3 Temmuz 1919 da Erzuruma gelerek bugünkü Yapı Sanat Okulunun bulunduğu binada ön hazırlıkları yaparak 23 Temmuz 1919 daki kongrede alınan kararlar neticesinde Türkiyenin hür ve bağımsız bir devlet oluşunun temeli atılmıştır. Bu kuruluştan sonra Doğu Anadolu umumiyetle uzun yıllar devlet yatırımlarından noksan olarak bu bölge kendi kaderi ile baş başa bırakılmıştır. İktidarların Doğuya yönelmeleri 1950 yılından sonra başlamışsa da Batıda yapılanlar kadar memnuniyet verici olmamıştır. Halbuki Doğu, iktidarların istediğini her zaman ödemiştir. Tabiri caizse vatan borcu ödenmez ama, vatan daima borçlu kalmıştır Doğuya.

Bu açıdan incelediğimiz zaman ikinci Kongre diye vasıflandırdığımız Türk-İş'in 8. Genel Kurulu büyük manâ taşımaktadır. Bu genel kurulda görüşülecek memleket meseleleri ile birlikte iş davaları üzerine alınacak kararlar neticesinde siyasi iktidarlar Türk-İş'in bu anlayışı üzerinde Doğuya yöneleceklerdir. Doğunun iktisadi, sınai ve olumlu bir kültürel kalkınmaya ihtiyacı vardır. Biz mahalli işçi sendikaları olarak Türk-İş'in çizdiği ve işaret ettiği kanun yolundan yürüyerek birlik, beraberlik ve hatta tesanüt içinde Doğunun kalkınmasında bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da emirlerinizde olacağız. Şunu da ifade etmek isterim ki, aksi görüş ve davranışların daima karşısındayız. Mahalli sendikalarımızın parolası işçi kuruluşlarında evvelâ hizmet, sonra politika yapılmasıdır.

Mahalli sendikalardan aranızda delege arkadaşlarım var. Yeri geldikçe Doğu için istek ve temennilerimizi genel kurulunuza arzedeceklerdir. Sendikalar adına genel kurula başarılar diler alınacak kararların Türk milletine ve Türk işçisine hayırlı, uğurlu olmasını temenni eder sözlerimi şu ifadeyle bağlamak isterim. Vatan, vatan, vatan. Vatan sevgisi imândan gelir. Vatanı sizlere, siz delege arkadaşlarıma ve Allaha emanet ederim, huzurunuzdan hüürmetle ayrılıyorum.»

ruz, bunu Türk-İş gibi bir kuruluşun kabul etmesi bize güç kazandırmakta ve çalışma arzu ve hevesimizi adeta kamçulamaktadır. Eğitimin ulusal bir sorun olduğuna her türlü politik istismanın dışında tutulması gereken bir mesele olduğuna ve sureti katiyede bu sorunun çözüm yollarını sokaklarda bulmanın mümkün olmayacağına biz de onlar gibi yürekten inanıyoruz.»

Orhan Oğuz, eğitimin her türlü politik istismanın dışında tutulmasını istemiş, 1923 yılından bu yana, eğitim alanında çok önemli merhalelerin katedildiğini, ancak gelişmiş ülkelerle mesafenin kapatılmasının Türkiye’de bir eğitim sorunu yarattığını, artan nüfus karşısında eğitime daha fazla önem vermesini istemiştir. Bakan; ilk orta ve yüksek öğretim hakkında şu açıklamada bulunmuştur :

«1927 yılında Türkiyemizde 1 milyon 112 bin insan okur yazardı. Bu nisbet nüfusumuzun % 10’u kadardı. 1970 Türkiyesinde 15 milyon insanın üstünde nüfus okur yazardır ve bu nisbet % 50’ye yaklaşmış bulunmaktadır. Cumhuriyetin yakın gelecekte 50. yılını idrak ediyoruz. Gönliümüz istiyor ki, Cumhuriyetin 50. yılında Türkiyede hiç okur yazarlığı olmayan insan kalmasın. Gönliümüz istiyor ki sadece resmi kuruluşlarla değil gönüllü kuruluşlarla işbirliği yaparak bir iki senelik bir seferberlik ilân ederek bu hastalığı kökünden kazıyalım, bu hastalığı kökünden atalım. Bunu tedavi etmek bugün için mümkündür. Türkiyede bunu yapacak potansiyel vardır. Bir seferberlik yapmak mümkün olduğu takdirde Cumhuriyetin 50. yıldönümünde okur yazarlığı tamamen temin ve tesis etmek mümkün olabilir. Gönliümüz bunu istiyor ve bu azimle, bu heyecanla çalışmak arzusunda ve hevesinde bulunuyoruz.

Bugün Türkiyemizin 36 bin köyümüzün 30 bin 221 inde okul ve öğretmen vardır. İlk öğretimde çağ nüfusunun oranı 1970 yılında % 92 ye yaklaşmıştır. Plânın öngördüğü rakamı ve plânın ön gördüğü nisbeti dahi geçmiş bulunuyoruz. Yalnız gerçekleri olduğu gibi dile getirmekte fayda vardır. Bilhassa böyle seviyeli, davasına sahip, memleketini sever kimselerin toplandığı bir top-

lulukta sorunları bütün çıplaklığı ile ortaya koymakta yarar vardır. Bugün nüfusu 250 den aşağı olan 6000 köyde ve onların köyleri dışında mezra, divan kom gibi yerleşme mahallerinde maalesef küçük yerleşme yerlerinde okul ve öğretmen yoktur. Bunların adetleri küçümsenmeyecek kadar büyüktür. 250 den aşağı olan nüfusa okul götürmek, öğretmen götürmek rasyonel olmuyor. Bu imkân içinde bunun çözüm yolu vardır. Kanımca belli merkezlerle okul inşa etmek ve öğretmen vermek ve yakın köylerden vasıtalarla öğrencileri toplayıp o merkezlerde okutmak.»

Milli Eğitim Bakanı Orhan Oğuz konuşmasına devam ederek şunları söylemiştir :

«Belli merkezlerde okul inşa etmek alternatifi bize, alt yapı sorununu getiriyor, yol sorununu getiriyor. Maalesef çoğunluğu doğu bölgemizin teşkil ettiği yerlerde, köy yolları kökünden yapılmış, ıslah edilmiş değildir. Binaenaleyh bunun dışında, bu yerleşme mahallerindeki yavrularımızı okutabilmek çaresini diğer bir alternatifte aramak mecburiyetindeyiz.

Hükümet olarak bulmuş olduğumuz alternatif bölge yatılı okullarıdır. Bölge yatılı okullarını temin etmek, genişletmek suretiyle bu gibi küçük yerlerde okuma imkânından, fırsatından, şansından yararlanamayan yavrularımızı okutma kararını almış bulunuyoruz. Bu suretle şunu belirtmek istiyorum ki, bugün Türkiye'de mevcut 42 yatılı bölge okulundan 35'i doğu bölgelerimizde bulunmaktadır.

Fırsat ve imkân eşitliğini tesis etmenin önemli bir vasıtası olarak gördüğümüz yatılı bölge okullarını daha da genişletmek suretiyle bu davaya ne kadar inandığımızı ve bu davayı nasıl çözüme kavuşturma yolunda hareket ettiğimizi gösteren bir örnek olduğu için arz ediyorum. Elbette bölge yatılı okullarının faydaları yanında mahzurları da vardır. Bölge okullarında yavrularımıza okumayı yazmayı öğrettiğimiz gibi, onları çevresinden ayırdığımızdan ötürü bazı mahzurlar da doğ-

Kemal 3 Temmuz 1919 da Erzuruma gelerek bugünkü Yapı Sanat Okulunun bulunduğu binada ön hazırlıkları yaparak 23 Temmuz 1919 daki kongrede alınan kararlar neticesinde Türkiyenin hür ve bağımsız bir devlet oluşunun temeli atılmıştır. Bu kuruluştan sonra Doğu Anadolu umumiyetle uzun yıllar devlet yatırımlarından noksan olarak bu bölge kendi kaderi ile baş başa bırakılmıştır. İktidarların Doğuya yönelmeleri 1950 yılından sonra başlamışsa da Batıda yapılanlar kadar memnuniyet verici olmamıştır. Halbuki Doğu, iktidarların istediğini her zaman ödemiştir. Tabiri caizse vatan borcu ödenmez ama, vatan daima borçlu kalmıştır Doğuya.

Bu açıdan incelediğimiz zaman ikinci Kongre diye vasıflandırdığımız Türk-İş'in 8. Genel Kurulu büyük mânâ taşımaktadır. Bu genel kurulda görüşülecek memleket meseleleri ile birlikte iş davaları üzerine alınacak kararlar neticesinde siyasi iktidarlar Türk-İş'in bu anlayışı üzerinde Doğuya yöneleceklerdir. Doğunun iktisadi, sınai ve olumlu bir kültürel kalkınmaya ihtiyacı vardır. Biz mahalli işçi sendikaları olarak Türk-İş'in çizdiği ve işaret ettiği kanun yolundan yürüyerek birlik, beraberlik ve hatta tesanüt içinde Doğunun kalkınmasında bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da emirlerinizde olacağız. Şunu da ifade etmek isterim ki, aksi görüş ve davranışların daima karşısındayız. Mahalli sendikalarımızın parolası işçi kuruluşlarında evvelâ hizmet, sonra politika yapılmasıdır.

Mahalli sendikalardan aranızda delege arkadaşlarım var. Yeri geldikçe Doğu için istek ve temennilerimizi genel kurulunuza arzedeceklerdir. Sendikalar adına genel kurula başarılar diler alınacak kararların Türk milletine ve Türk işçisine hayırlı, uğurlu olmasını temenni eder sözlerimi şu ifadeyle bağlamak isterim. Vatan, vatan, vatan. Vatan sevgisi imândan gelir. Vatanı sizlere, siz delege arkadaşlarıma ve Allaha emanet ederim, huzurunuzdan hürmetle ayrılıyorum.»

ERZURUM BELEDİYE
BAŞKANININ KONUŞMASI

Daha sonra şehir adına Erzurum Belediye Başkanı Selahattin Ozan bir konuşma yapmış, Türk-İş Kongresinin Erzurumda yapılmasının önemine değinerek, duyduğu memnuniyeti belirtmiştir. Belediye Başkanı, Doğu'nun kalkınması yönünde Kongrede alınacak kararların uygulanması temennisinde de bulunmuştur

MİLLİ EĞİTİM BAKANI
KONUŞUYOR

Erzurum Belediye Başkanından sonra Milli Eğitim Bakanı Orhan Oğuz söz almış ve eğitim politikası üzerinde geniş açıklamalarda bulunmuştur. Türk-İş raporunun eğitim sorunları bölümündeki görüşlere katıldığını, Türk toplumunun kalkınmasında eğitimin büyük rolü olduğunu belirten Milli Eğitim Bakanı şöyle demiştir :

«Türk-İş 8 inci Genel Kurulu hazırlıklarını yaptığı zaman gayet ciddi bir çalışmanın eseri olarak ortaya bütün görüşlerini koyan zengin bir döküman hazırlamıştır. Bu döküman içersinde geniş ölçüde memleketimizin ekonomik ve sosyal sorunları yanında eğitim sorunlarına da yer vermiş bulunmaktadır.

Böylesine ciddi ve seviyeli bir kuruluşa yaraşır şekilde hazırlanmış bu dökümanın içinde bulunan eğitim sorunlarını tetkik ettim. Çok memnun oldum, kısa bir zaman içersinde bir işçi Konfederasyonunun bu kadar seviyeli bir döküman ortaya koyması özenilecek ve aynı zamanda taktir edilecek bir olaydır. Ancak sayın yöneticilerin de belirttiği gibi, elbette bu dökümanın içersinde eksik taraflar bulunabilir. Ben tenkit sadedinde değil, sadece tavrız etmek amaciyle milli eğitim politikamızı ilgilendiren bazı sorunlara temas etmekle yetineceğim. Türkiyeyi süratle kalkındırmanın ve refahı tabana yaymanın başlıca yolu ve aracı eğitimidir. Bunu Türk-İş'in benimsemiş olduğunu memnuniyetle müşahade ediyο-

ruz, bunu Türk-İş gibi bir kuruluşun kabul etmesi bize güç kazandırmakta ve çalışma arzu ve hevesimizi adeta kamçulamaktadır. Eğitimin ulusal bir sorun olduğuna her türlü politik istismarın dışında tutulması gereken bir mesele olduğuna ve sureti katiyede bu sorunun çözüm yollarını sokaklarda bulmanın mümkün olmayacağına biz de onlar gibi yürekten inanıyoruz.»

Orhan Oğuz, eğitimin her türlü politik istismarın dışında tutulmasını istemiş, 1923 yılından bu yana, eğitim alanında çok önemli merhalelerin katedildiğini, ancak gelişmiş ülkelerle mesafenin kapatılmasının Türkiye’de bir eğitim sorunu yarattığını, artan nüfus karşısında eğitime daha fazla önem vermesini istemiştir. Bakan; ilk orta ve yüksek öğretim hakkında şu açıklamada bulunmuştur :

«1927 yılında Türkiyemizde 1 milyon 112 bin insan okur yazardı. Bu nisbet nüfusumuzun % 10’u kadardı. 1970 Türkiyesinde 15 milyon insanın üstünde nüfus okur yazardır ve bu nisbet % 50’ye yaklaşmış bulunmaktadır. Cumhuriyetin yakın gelecekte 50. yılını idrak ediyoruz. Gönümüz istiyor ki, Cumhuriyetin 50. yılında Türkiyede hiç okur yazarlığı olmayan insan kalmasın. Gönümüz istiyor ki sadece resmi kuruluşlarla değil gönüllü kuruluşlarla işbirliği yaparak bir iki senelik bir seferberlik ilân ederek bu hastalığı kökünden kazıyalım, bu hastalığı kökünden atalım. Bunu tedavi etmek bugün için mümkündür. Türkiyede bunu yapacak potansiyel vardır. Bir seferberlik yapmak mümkün olduğu takdirde Cumhuriyetin 50. yıldönümünde okur yazarlığı tamamen temin ve tesis etmek mümkün olabilir. Gönümüz bunu istiyor ve bu azimle, bu heyecanla çalışmak arzusunda ve hevesinde bulunuyoruz.

Bugün Türkiyemizin 36 bin köyümüzün 30 bin 221 inde okul ve öğretmen vardır. İlk öğretimde çağ nüfusunun oranı 1970 yılında % 92 ye yaklaşmıştır. Plânın öngördüğü rakamı ve plânın ön gördüğü nisbeti dahi geçmiş bulunuyoruz. Yalnız gerçekleri olduğu gibi dile getirmekte fayda vardır. Bilhassa böyle seviyeli, davasına sahip, memleketini sever kimselerin toplandığı bir top-

lulukta sorunları bütün çıplaklığı ile ortaya koymakta yarar vardır. Bugün nüfusu 250 den aşağı olan 6000 köyde ve onların köyleri dışında mezra, divan kom gibi yerleşme mahallerinde maalesef küçük yerleşme yerlerinde okul ve öğretmen yoktur. Bunların adetleri küçümsenmeyecek kadar büyüktür. 250 den aşağı olan nüfusa okul götürmek, öğretmen götürmek rasyonel olmuyor. Bu imkân içinde bunun çözüm yolu vardır. Kanımca belli merkezlerle okul inşa etmek ve öğretmen vermek ve yakın köylerden vasıtalarla öğrencileri toplayıp o merkezlerde okutmak.»

Milli Eğitim Bakanı Orhan Oğuz konuşmasına devam ederek şunları söylemiştir :

«Belli merkezlerde okul inşa etmek alternatifi bize, alt yapı sorununu getiriyor, yol sorununu getiriyor. Maalesef çoğunluğu doğu bölgemizin teşkil ettiği yerlerde, köy yolları kökünden yapılmış, ıslah edilmiş değildir. Binaenaleyh bunun dışında, bu yerleşme mahallerindeki yavrularımızı okutabilmek çaresini diğer bir alternatifte aramak mecburiyetindeyiz.

Hükümet olarak bulmuş olduğumuz alternatif bölge yatılı okullarıdır. Bölge yatılı okullarını temin etmek, genişletmek suretiyle bu gibi küçük yerlerde okuma imkânından, fırsatından, şansından yararlanamayan yavrularımızı okutma kararını almış bulunuyoruz. Bu suretle şunu belirtmek istiyorum ki, bugün Türkiye'de mevcut 42 yatılı bölge okulundan 35'i doğu bölgelerimizde bulunmaktadır.

Fırsat ve imkân eşitliğini tesis etmenin önemli bir vasıtası olarak gördüğümüz yatılı bölge okullarını daha da genişletmek suretiyle bu davaya ne kadar inandığımızı ve bu davayı nasıl çözüme kavuşturma yolunda hareket ettiğimizi gösteren bir örnek olduğu için arz ediyorum. Elbette bölge yatılı okullarının faydaları yanında mahzurları da vardır. Bölge okullarında yavrularımıza okumayı yazmayı öğrettiğimiz gibi, onları çevresinden ayırdığımızdan ötürü bazı mahzurlar da doğ-

maktadır. Bu mahzurları, bu faydaları hepsini etüd ederek şahsi tercihlerimize göre değil, bilimsel nitelikteki araştırmalara dayanılmak suretiyle sorunu çözüme kavuşturma azmi ve hevesi ile çalışıyoruz.

Son beş yıllık yatırım hacmi üzerinde eğitime tahsis edilen ve 23 doğu ilimizi kapsayan miktar 1 milyar 3 milyon 790 bin liradır. Sadece eğitim sektöründe, son beş yılda 23 doğu ilimizde yapılan yatırım miktarı 1 milyar 3 milyon 790 bin liradır. Doğu ile batı arasında her yerde her zaman bazı insanların açıklamalar yapmak suretiyle Doğunun ihmal edildiği görüntüsünü verme eğiliminde olduklarını görüyoruz. Bu görüşün de yanlış olduğunu huzurunuzda açıklamak istiyorum.

Bazı rakamlar vereceğim. Bu rakamlar 7 ilâ 12 yaş arasındaki çocuklarımızın miktarını gösterir, ayrıca, doğu illerimizde bu yaşlarda bulunan kimseler ile batı illerimizde bu yaşlarda bulunan nüfusa tahsis etmiş olduğumuz ödeneğin yatırımın miktarını vereceğim. Hakkarî'de bu yaşta bulunan 14.574 çocuk var. Bu çocukların okuyup yazması için 16.597 bin lira ayrılıp, harcanmıştır. Buna mukabil, Bilecik vilâyetinde 17 bin çocuk var; bu çocuklara Hakkarînin 16 milyonuna mukabil 6 milyon 650 bin lira ayrılmıştır. Diğer taraftan Bitlis, Bingöl, Tunceli üçlüsünü ele alıyoruz. Bu vilâyetlerde okuyan çocukların miktarı 86 bindir. Bunlara tahsis edilen yatırım miktarı 52 milyon 454 bin liradır. Buna mukabil Burdur, Uşak, Isparta üçlüsü için bu yaştaki 94 bin çocuğa ayrılan para miktarı 22 milyon liradır. Biraz daha rakamları uzatmak istiyorum : Erzinçan, Adıyaman, Ağrı, Muş 173 bin çocuğa 120 milyon lira, Amasya, Çanakkale, Tekirdağ 173 bin çocuğa isabet eden miktar 57 milyon lira. Demek ki, Türk Kamuyuna verilmek istenen görüntü tamamen isabetli değildir. Biz, bu yeterlidir, demiyoruz. Asırlarca ihmal edilen Doğunun bugünkü yaşama düzeyine ulaşması için gayretlerimiz vardır. Hükümetimiz bu zarurete inandığı için programına ilâveler yapmıştır. Bunun için de 5-6 kalem sadece eğitim konularına ayrılmış bulunmaktadır.

Bu arada ortaöğretim konusuna da bir iki rakamla değinmek istiyorum. 1444 orta okulumuz vardır Türkiyemizde. Bu ortaokulların sadece 344'ü illerimizde bulunmaktadır. Bunun dışında 1100 ortaokul ilçe bucağı ve köylerde bulunmaktadır.

Türk çocuklarının okuması için fırsat ve imkân eşitliğini temin edebilmek amacı ile bu plânlamayı uyguluyor ve aynı zamanda bunun devamında kararlı bulunuyoruz.

Diğer taraftan ortaokulun ikinci kademesini teşkil eden lise öğretimine değiniyorum. 330 lisemizin 141'i illerimizde aşağı yukarı 200'ü ilçe ve bucaklarımızda bulunmaktadır.

Şimdi Sayın Türk-İş yöneticilerinin raporlarında haklı olarak değindikleri mesleki eğitime ben de temas edeceğim. Türk toplumunun gelişmesi, kalkınması geniş ölçüde mesleki ve teknik okullarının geliştirilmesine ve bu kurumlarda öğrenim yapan yavrularımızın miktarının artmasına bağlıdır. Bu konuda bazı sorunlarımız mevcuttur, ama şunu ifade edeyim ki, 1927 senesinde sadece iki tane kız enstitüsü bulunurken, bugün Türkiyemizde 600'ün üstünde kız enstitüsü açılmış 456 kişi okurken, bugün Türkiyemizde 110 bin kişi eğitim görmektedir. Bu suretle kaliteli, memleketini seven ana yetiştirme gayreti içinde bulunmaktayız.

Diğer taraftan, erkek sanat enstitülerinin miktarı 1927 de 10 iken, bugün toplam olarak 163 rakamına ulaşmıştır. 1927 de bu okullarda 1000 kişi okurken, bugün 41 bin kişi öğrenim görmektedir.

Ticaret liselerinde de buna paralel bir gelişme olmuştur. Beş ticaret lisesi varken bugün 88 ticaret lisesi açılmıştır.

Türkiyenin kalkınmada büyük ihtiyacı olan her seviyede mesleki teknik okullardır. Eğer bir nisbet yapılırsa, orta öğretimle teknik okullar arasında nisbet küçük gözüküyor; bunu artırabilmenin çareleri var. Bunun çareleri sanat enstitülerinde, ticaret liselerinde ve

kız sanat enstitülerinde, diğer meslek kuruluşlarında okuyan çocukları üst öğrenim imkânlarının bulunmasıdır. Bu sebeple bu çok pahalı olan kuruluşlarımıza vaki talep ,arzu etmiş olduğumuz seviyede değildir. Biz bugün milli eğitimin başlıca sorunu olarak orta öğretimin ikinci kademesi olan, yani lise, sanat enstitüsü, ticaret lisesi diğer meslek mekteplerinden müteşekkil kuruluşları ıslah etme kararını aldık. 8. Milli Eğitim Şûrası mutlaka Eylül ayında toplanacaktır. 8. Milli Eğitim Şûrası 7. Milli Eğitimi Şûrası'nın direktifi istikametinde toplanacaktır. Kanun yüce meclislerden çıkmak üzeredir. Bu şurada birinci plânda bu söylemiş olduğum, Türk-İş'in değinmiş olduğu istikamette ele alınacaktır ve nihai çözüm yolu orada bir esasa bağlanacaktır. Öyle tahmin ediyorum ki, bu Şûra hepimizin arzu ettiği reformu gerçekleştirecektir.

Bugün raporda belirtildiği gibi maalesef eğitim sistemimiz öğrencilerin kabiliyetlerine göre değil, bir ölçüde tesadüflere ve ailelerinin toplum içindeki yerine göre cereyan etmektedir. Bu bir gerçektir. Şu halde bunu öğrencinin kabiliyetine göre ayarlamak, kabiliyet testine, araştırmaya tabi tutmadan aile telkini ile okul seçimini önlemek mecburiyeti vardır; bundan ötürü milyonlar, yüzmilyonlar israf edilmektedir. Bir misal vereceğim: bir taraftan okul yapmak için yüzmilyonu toplamak mecburiyetinde bulunuyoruz; diğer taraftan sadece ilkokul çağındaki çocuklarımızın sınıfta kalmaları sebebiyle kaybetmiş olduğumuz değer 300 milyon liranın üstündedir. Türkiye bu sorunlarına elbette cevap aramak bulmak mecburiyetindedir. Biz yöneticiler olarak her kuruluşun üstünde bu fakir milletin paralarını değerlendirmek mecburiyetindeyiz.

Diğer taraftan önümüzdeki yıllarda, yüksek eğitimde düşündüğümüz reformlara da değineceğim.

Arzuladığımız reform hareketinin başında öğretmenlik mesleğinin yüceltilmesi gelmektedir. Öğretmenlerin ekonomik ve sosyal güvenliğini tesis etmek amacı ile bir seri reform çalışmaları yapılmaktadır. Bunları

gerçekleştirdiğimiz taktirde, öğretmen toplum içersinde layık olduğu seviyeye ulaştırılmış bulunacak, lâyük olduğu yeri alacak ve sosyal ekonomik endişelerden ırak olan öğretmen daha titiz, daha dikkatli çalışmak suretiyle yavrularımızı çok daha istediğimiz seviyede ve nitelikte yetiştirmenin gayreti içersinde bulunacaktır.

Diğer taraftan, orta öğretime önümüzdeki aylar içinde mutlaka bir çözüm yolu getireceğiz. Bu getireceğimiz çözüm mutlaka reform niteliğinde olacaktır. Bugün liselerde çocuklarımızın kafalarına yük yüklemek suretiyle onları arzu ettiğimiz nitelikte yetiştiremiyoruz. Bugün bu kurumlarımızda aynilik kuralları uygulanmakta ve birçok kayıplarımız olmaktadır. Biz derslerde denklik ilkesini getirmek suretiyle mesleki formasyonlarına yardımcı olmak istiyoruz.

Diğer taraftan, bugün kamuoyunu yakinen ilgilendiren Üniversite olaylarına da temas etmek istiyorum. Bugün üniversitelerin durumu hepimizi üzmektedir. Yalnız üniversite sorununu, Türk yüksek öğretim sorununu gayet serinkanlı, temkinli, akılcı yoldan çözüme kavuşturma durumundayız. 23 Nisan günü beni ziyarete gelen ilkokul talebelerine şöyle bir sual sordum: «Siz benim yerimde olsaydınız, Milli Eğitim Bakanı olarak ne yapardınız». 10 çocuktan 8 inden aldığım cevap aynı oldu: «Üniversitelerde okuyan ablalarımıza, abilerimize birşeyler söyledik birbirleriyle kavga edecekleri yerde ders çalışmalarını sağladık». 7, 8, ve 9 yaşındaki körpe dimağlardan, şurada eminim ak sakalı ile oturan yaşlı dostumuza kadar bütün Türk kamuoyunun meşgul olduğu bir numaralı sorun haline gelmiştir bugün yüksek öğrenim sorunu.

Hükümet olarak sadece yüksek öğretim kurumlarında cereyan eden hadiseleri bir disiplin meselesi olarak görmüyoruz. Bir disiplin meselesi olduğu kadar temelinde birçok sorunların da bulunduğu inanıyoruz. Bir hükümet olarak, bu temelde yatan sorunları çözmek suretiyle Türk yüksek öğretim kurumlarına huzur getirmek istiyoruz.

Bugünkü faaliyetlerimizden bir ikisini kısaca anlatacağım. Üniversitelerin dışında Türk yüksek öğrenim kuruluşları maalesef arzu edilen seviyeye çıkarılamamışlardır. Öğretim üyelerinin yetiştirilmesinde maddi ve manevi tatminlerinde, kitabından kalemine kadar, öğrencisinden idarecisine kadar, birçok problemler bu kuruluşların içersinde yatmaktadır. Hükümet olarak Yüksek Öğretim Kuruluşları Kanunu hazırlamış, meclislere sevketmiş bulunuyoruz. Bu suretle öğrencilerin ve öğretim üyelerinin daha iyi yetiştirilmesini öngören birçok hususları reform niteliğinde getirdik.

İkinci olarak, Üniversiteler Kanunu üzerinde bir iki satırla durayım. Üniversitelerimizin reform tasarılarını muhtelif üniversitelerimizden istedim; Üniversitelerimiz gönderdiler, yedi ayrı tasarı ortaya çıktı. Yedi ayrı tasarınnın birleştirilmesi için Anayasa müesseselerine bağlı bir iktidarın insanı olarak, üniversite özerkliğini zedelemeyen komisyonu topladık; komisyon birleştirme işlemini bitirdi, tek tasarı halinde. Bu tek tasarıyı tekrar üniversitelerimize gönderdim. Bugün üniversitelerimiz bu tasarı üzerinde çalışmaktadırlar. Üniversiteler reform tasarısı içersinde full-time olmadıkça, etkili iç denetim bulunmadıkça, üniversitelerin yönetici ve yardımcıları yönetime iştirak ettirilmedikçe gelişmiş bölgelerde oturan öğretim görevlilerinin az gelişmiş bölgelerde hizmet eğiliminde bulunmalarını sağlayacak hükümlere yer verilmedikçe getireceğimiz tasarılar reform tasarısı niteliğinde olmayacaktır.

Hükümet olarak üzerimize düşen görevin bir kısmını bu şekilde gidermeye çalışacağız. Bu çabamız önümüzdeki eğitim devresinde meclise sevkedilmek suretiyle, yüce meclisin taktirlerine arz olunacaktır.

Dünnün yüzbinlerine hitabeden Maarif Vekâleti bugün milyonlara hitabeden eğitim bakanlığı haline gelmiştir. Bu kuruluşun mesuliyetlerinin bir kısmını bölgelere devretmeyi düşünüyöüz.

Bu suretle ilk öğretimden yüksek öğretime kadar her kademedeki öğretim kuruluşlarımızın mensupları

na daha isabetli şartların temin edileceği kanısında bulunuyoruz. İşte bu kanımızı gerçekleştirmek için, Merkez Teşkilâtımız üzerinde de duruyoruz. Bunu da bir reform halinde, taslak halinde sizlere arz ediyorum.

Diğer taraftan Türk kamuoyunu yakından ilgilen diren bir konu da kitap meselesidir. Çok kitap denemesini Türkiye yapmış, fakat maalesef başarılı olamamıştır. Biz hükümet olarak tek kitaba dönme kararındayız. Bilhassa önümüzdeki öğretim yılından itibaren ilköğretim kademesinde bedava kitap uygulamasına başlayacağız. Önümüzdeki öğretim yılında ilkokulların birinci ve ikinci sınıflarında okunan alfabe ve okuma kitaplarının bedava olarak dağıtılmasını temin için çalışmalarımıza girmiş bulunuyoruz. Bu prensibimizi imkânlar nisbetinde yukarı sınıflara teşmil etme kararındayız.

Türk-İş'in saygıdeğer yöneticilerine, 8. Genel kurullarında milli eğitim sorunlarına geniş ölçüde temas ettiklerinden ötürü ve bu genel kurulda bu sorunlar üzerinde bana konuşma fırsatı temin ve tesis ettiklerinden ötürü teşekkürlerimi ve şükranlarımı arz ederim. Seviyeli, ciddi, inançlı imanlı toplantısında Türk-İş'in memleketin yararına kararlar istihsal edeceğinden emin bulunuyorum. Onun için bu husustaki temennilerimi dile getirmiyorum. Zaten onların bugüne kadar göstermiş oldukları çalışma düzeni, ortaya koymuş oldukları örnekler bunun en canlı delilleri olarak vesikalara ve her tarafta bulunan arşivlere geçmiş bulunmaktadır.»

ALMAN SENDİKACI FRANZ WOSCHECH'İN KONUŞMASI

Milli Eğitim Bakanı Orhan Oğuz'dan sonra konuk sendikacı-lardan Alman İşçi Sendikaları Birliği (DGB) İcra Kurulu üyesi Franz Woschecch, Türk-İş Kongresine başarı dileyen konuşmasını önce Türkçe yapmış, daha sonra Türk-Alman ilişkilerinin başarılı bir döneme girdiğini, bunda sendikaların önemli rolü olduğunu söylemiş ve şöyle demiştir :

«Bugün Almanya'da halen 235 bin Türk işçisi vardır. Bu sayı daha da artacaktır. Yabancı bir ülkede çalışmanın zorluklarına rağmen Türk işçileri büyük başarı sağlamaktadırlar. Bunda iki ülke arasındaki işçi hareketinin yakın ilişkileri önemli rol oynamaktadır. Türk-İş'in Almanya'da bir temsilcilik kurması bu yönden faydalıdır. Türk işçilerine Almanya'da sendikalar açıktır ve eşit haklara sahiptirler. Türk İşçi Hareketinin kısa süre içinde elde ettiği başarı cidden hayranlık vericidir

Almanya'da çalışan Türk İşçilerinin Alman meslektaşlarıyla aynı hakları elde etmelerine birlikte çalışacağız.

Birçok memleketlerde olduğu gibi Almanya'da da bazı işverenler yabancı işçilerin bilgisizliğini ve tecrübesizliğini istismar ederek kendisine ucuz işçi sağlamaya gayret edebilir.

Fakat DGB ve Türk-İş buna katıyen müsaade etmiyecektir. Türk işçileri bizim iş arkadaşlarımızdır. Sendikalarımızın kapıları onlar için açıktır. Alman meslektaşları gibi onlar da aynı imkân, hak ve şanslardan faydalanma imkânını bulacaklardır.

Sayın Demirsoy'un nazik davetine uyarak, Ağustos ayında yetkili mesai arkadaşlarımla tekrar güzel ülkeye geleceğim. O zaman, problemlerin halli bakımından bundan sonraki işbirliğimiz hakkında görüşeceğiz».

Franz Woscech, Alman İşçi Sendikaları Birliğinin bir hatırasını Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'a vermiş ve delegeler tarafından alkışlanmıştır.

KIBRIS TÜRKLERİ ADINA NECATİ TAŞKIN'IN KONUŞMASI

Alman konuktan sonra, Kıbrıs Türk Birlikleri Federasyonu Genel Sekreteri Necati Taşkın konuşmuştur. Konuşmasında, Kıbrıslı işçilerin Türk-İş'e üye olma kararı aldıklarını açıklayan Taşkın şöyle demiştir :

«Anadolunun bu güzel ve tarihi beldesinde toplanan Türk-İş'in 8. Genel Kurulunu tüm Türk işçisine hayırlı olmasını Kıbrıs Türk İşçi Sendikaları Federasyonu

TÜRK-SEN adına dilerim. Konuşmamın başında sizlere kardeşlik bağları ile bağlı bulunduğumuz Türk-İş'e Kıbrıs Türk İşçi Sendikaları Federasyonunun katılma kararı verdiğini açıklamak benim için büyük mutluluk ve gurur vesilesi olduğu kadar tarihi bir görevdir de.. Türk-Sen'in, Türk-İş'e 18-19 Nisan 1970 tarihlerinde Limasolda yapılan 7 Genel Kurul tarafından oybirliğiyle ve ayakta alkışlanan kararını Kıbrıs Türk İşçisi arasında da tam bir memnunluk yarattığını belirtmek isterim. Kopmaz kardeşlik bağları ile bağlı bulunduğumuz Türk-İş'e resmen ve fiilen iltihakımızın bağlarımızın daha da kuvvetlenmesine yarayacağı inancındayım. Kararımızın Türk-İş tarafından olumlu karşılandığını işitmek bizi mütehassıs etmiştir. Kıbrıs Türk işçisi birleşmemizi resmen sağlayacak kararı sabırsızlıkla beklemektedir. O mutlu anı hep beraber yaşamak tarihi bir olay olacaktır. Genel kurulumuzdan bu yana Türk-İş ile olan münasebetlerimiz ve temaslarımız çok verimli bir safhaya intikal etmiştir. Milli mücadelemizin başından beri Kıbrıs giremeyen Türk-İş mensuplarının ilk kez Aralık 1968 tarihinde Adamızı ziyaret etmeleri çoktan beri bu ziyaretlerin gerçekleşmesini arzulayan Kıbrıs Türk işçisi ve toplumumuz tarafından unutulmayacak önemli olaylar arasında anılacaktır.

Devamlı eğitime tabi tutulan ve dış mali kaynaklarla beslenen Rum mahalli sendikaları karşısında bilinçli bir şekilde çalışmak ve az masrafla çok iş görmek için iyice eğitilmiş ve yetiştirilmiş sendikacıya ihtiyacımız vardır. Bugün üye sayıları takriben 40 bine yaklaşan sağcı ve komünist rum sendikacıların yaklaşık olarak 150 profesyonel sendikacıları vardır.

Halbuki Türk-Sen'in sadece 10 profesyonel sendikacısı vardır. Her sahaya girmiş bulunan sendikalarına işçilerimizi kaptırmamak sendikalarımızın artışı için önemli olduğundan milli davamızın selâmeti için önemlidir. Zaten çoğunluğu rum ve yabancı işyerlerinde çalışan işçilerimizi bir de rum sendikalarının nüfuz sahası içine bırakırsak toplum olarak büyük zararlara duçar olacağız. Bu nedenle büyük önem sarfettiğimiz sendika-

cı yetiştirme gayretlerimize Türk-İş'in katkıda bulunacağına inanıcı içindeyiz. Kıbrıs Türk sendikacılarının Anavatan sendikaları tarafından genel kurullarına davet edilmeleri ve bu davetlere icabet edilmesi sendikacılarımızla temas sağlama bilgi, görgü ve tecrübelerini artırma imkânı yaratmıştır. Şimdiye kadar bu çerçeve içerisinde Anavatanı ziyaret eden sendikacılarımızın sayısı sekizdir. Anavatandaki sendikalarımız da ilişkilerimizin sıklaştırılmasına yarayacak karşılıklı heyetler teatisine tam bir tempo ile devam edilmesi samimi isteğimizdir. Anavatandaki sendikalardan şimdiye kadar gördüğümüz ve bundan sonra da devam edeceğine emin olduğumuz anlayışa şükran borçluyuz. Hülâsa olarak söylemek gerekirse Türk-İş ve ona bağlı sendikalar, Türk-Sen ile üye sendikalar arasındaki kardeşlik bağlarını bu şekilde perçinlenmektedir. Kıbrısta siyasi şartlarda son iki yıl içinde hatırı sayılır bir gelişme olmamıştır. Bir yandan Enosis'in gerçekleşmesine gayret eden rum yönetimi, öte yandan Türk toplumunu iktisaden baskı altında tutmak için bütün imkânlarını seferber etmiştir. Türk işçisinin sadece ihtiyacı olan düşük gelirli ve geçici işlerde istihdam etmek politikası güden rum yönetimi, bütün bunlara ek olarak Türk işçisinin hakkı olan sosyal haklardan da mahrum etmek isteyen siyasi tasarruf gütmektedir. Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf Denktaş ile Rum Temsilcileri Meclisi Başkanı Klerides arasında 2 Haziran 1968 tarihinde başlatılan ve 2 yıla yakın bir zamandır süren ikili görüşmelerin gittikçe zayıfladığı bir vakiadır. Türk toplumu ikili görüşmelerin devamını savunurken rum toplumu arasında sonucu ikili görüşmelere tesir edecek siyasi cinayetlere başvurulmuştur.

Başpiskopos Makarios'a Mart ayı başlarında yapılan öldürme teşebbüsü eski Rum Dışişleri Bakanı Yorgacis'in öldürülmesi ve gayesi Enosis olan milli cephenin örgütü tehdit edici hareketleri sadece Rumlar arasında itimatsızlık yaratmakla kalmamakta fakat Türk toplumunun Rumlara neden güvenemediğinin açık bir delilidir.

Türk toplumu son damla kanına kadar Enosise karşı koymağa kararlıdır ve Enosis olacaksa bu ikili Enosis olacaktır. Biz barışçı bir hal çaresi istiyoruz. Barışçı hal çaresi ise Türk toplumunun varlığını teminat altına almak Zürih ve Londra anlaşmasının toplumlar arasında sağladığı dengeyi bozmamak, toplumumuzun can ve mal güvenliğini hususi olarak korumaktır. Türk toplumunun teğhiz edilmeş bir dururumda bulunmasından yararlanarak Rum toplumunun müzakereleri gereksiz bir şekilde uzatma temayüllü göstermesi veya müzakereleri kesmesi kimsenin menfaatine olmayacaktır. Türk toplumu iktisaden kalkınma ve uğradığı tecavüzler nedeniyle iktisaden rum toplumu ile arasında açılan mesafeyi kapatmak mecburiyetindedir. Daha önce söylediklerimizi tekrarlamakta fayda vardır. İktisaden zayıf kaldığımız sürece bulunacak bir hal çaresinin toplumumuz için pratikte bir değeri olmayacaktır. İktisaden kalkınmak için toplumumuz bir gayret içindedir. Bu gayretin başarıya ulaşmasında Anavatanın artan yardımlarının payı büyük olacaktır. Kıbrıs Türk toplumu maddi ve manevi yardımlardan ötürü Anavatana müteşekkirdir. Ekmek, Barış, Hürriyet ilkelerinin savunulması ile ileri götürülmesinde Türk-İş'e dünya üzerindeki diğer hür demokratik ve bağımsız kuruluşlar gibi büyük bir görev ve sorumluluk düşmektedir. Türk-İş bu görev ve sorumluluğu yerine getirdiğinden huzuru kalple çalışabilir. Genel Kurulumuzun başarısının devamlı olmasını bir kez daha diler hepinizi saygı ve hürmetle selâmlarım.»

GENEL KURULUN KARARI

Necati Taşkın'ın konuşmasından sonra Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç söz almış ve «Yavru vatanda bulunan Türk işçilerini aramızda görmenin mutluluğu içindeyiz. Türk-İş Yönetim ve İcra Kurulumuz, Kıbrıstaki Türk işçilerinin temsilcisi olan Kıbrıs Türk İşçi Sendikaları Federasyonunu, ittifakla üyeliğe kabul etmiştir. Yönetim Kurulu adına bunu huzurunuzda bildirir, sizin ayakta

onayınızı bekliyoruz» demiş ve Kongre delegeleri ayakta alkışlarla kararı onaylamışlardır.

Necati Taşkın bu karardan sonra tekrar söz almış ve heyecanlı bir konuşma yaparak şöyle demiştir :

«Bir ay içerisinde bugün yeniden duygulanıyorum. Duygularımı ifade edecek kelime bulamamanın aczi içindeyim. Çünkü bugün, Kıbrıs Türk işçisi resmen ve fiilen Anavatanın Türk işçilerine katılmışlardır. Esasen beraberdik, ama bugün yasalarla bunu tescil ettik. Bu kararı, Kıbrıstaki arkadaşlarımız da sizler kadar heyecanla alkışlayacaklardır.»

KIBRIS TÜRK İŞÇİ SENDİKALARI FEDERASYONU'NA TELGRAF

Kongre Başkanı Vahap Güvenç, Taşkın'ın konuşmasından sonra, Kıbrıs İşçi Sendikaları Federasyonuna çekilen telgrafı okumuştur. Telgrafta şöyle deniyordu :

«Türk-Sen,

Kıbrıs Türk İşçi Sendikaları Federasyonu Lefkoşe Kıbrıs.

Türk-İş'in Erzurumda başlayan 8. Genel Kurulunda, Türk-Sen Kıbrıs Türk İşçi Sendikaları Federasyonunun Türk-İş'e bağlanması isteği genel kurul delegeleri tarafından ayakta ve ittifakla alınmıştır. Tebriklerimizle Türk-İş 8. Genel Kurulunun selam ve sevgilerini sizlere bildiririz.»

İNGİLİZ SENDİKACI ALAN FİŞHER KONUŞUYOR

Necati Taşkın'ın konuşmasından sonra İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TUC) üyesi Alan Fisher'e söz verilmiştir. İngiliz işçilerinin iyi dileklerini belirten Fisher, Türk Sendikacılık

Hareketinin kısa süre içinde geliştiğini görmekten memnunluk duyduğunu ve büyük bir başarı sağladığını söylemiş ve şöyle demiştir :

«Üyelerimizin yaşama seviyelerini en iyi biçimde geliştirme yolunda karşılaştığımız sorunlar arasındaki yakın benzerlik bizi en çok etkileyen konu olmuştur. Söz konusu benzerlikle ilgili olarak üç örnek vermek istiyorum.

Britanyada günümüzün önemli bir konusu, hükümetle sendikalar arasındaki ilişkidir. Hükümetin hangi noktaya kadar sendikaları koruyacağı, sendikalara hangi ölçüde kanundan doğan hakları kullanmaya izin vereceği ve bu tür bir düzende sendikaların kanunların ne zamana kadar kendi faaliyetlerine ve yürütme haklarına müdahale vasıtası olarak görecekları sorularıdır. Biz bu yakınlarda bu soruları cevaplandırmaya çalışıyoruz.

Edindiğim bilgiye göre, Türkiyede işçiler sadece 1963 yılından bu yana kanundan doğan toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler. Buna karşılık Britanyada, grev, ücret ve çalışma şartlarının geliştirilmesi amacıyla yönelen toplu pazarlık düzeni 100 yıldan fazla bir süre önce kurulmuştu ve tarihimizde ilk defa bu yıl hükümet işçilerin sendika üyesi olmaları nedeniyle işverenler tarafından farklı muameleye tabi tutulamayacağını ön gören bir kanun hazırlamaya karar vermiştir.

Ülkenizde toplu pazarlık, grev bir yasa ile düzenlenmektedir. Fakat Britanyada sendikaların destekledikleri gönüllü toplu sözleşme düzeni vardır; çünkü, taraflarca sürekli olarak desteklenmeyen bir toplu iş sözleşmesinin hiçbir değeri olmadığına inanılmaktadır. Bununla beraber, sendika ve işverenin bir toplu sözleşmeyi kabul etmelerine rağmen, işçilerin şartları adaletsiz bulmaları nedeniyle greve gitmelerini önlemek üzere bir takım kanunî cezalar konulmasının gerekliliğine inanmaktayız.»

AMERİKALI SENDİKACI
PAUL BARTON'UN KONUŞMASI

Daha sonra Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu (AFL-CIO) temsilcisi Paul Barton kürsüye gelmiş, Türk ve Amerikan ilişkilerinin gelişmesinin yararlı sonuçlar verdiğini, belirtmiş, dünyada hür sendikacılığın yalnız sendikal açıdan değil, o ülkedeki ekonomik ve sosyal ilerlemede de etkili olduğunu ve bunun her geçen gün kendisini daha fazla kabul ettirdiğini söylemiştir.

İSRAİLLİ SENDİKACI
SAMUEL BAHAT KÜRSÜDE

Kongrede İsrail İşçi Sendikaları Konfederasyonu (HİSTAD-RUT) temsilcisi Samuel Bahat da bir konuşma yapmıştır. İsrail işçilerinin Türk-İş'e selamlarını getirdiğini söyleyerek konuşmasına başlayan konuk sendikacı, İsrail'de Türk-İş'in gelişmesinin yakından izlenmekte olduğunu kalkınma çabasında bulunan ülkeler de, işçilere büyük görev düştüğünü belirtmiştir. Konuk sendikacı, İsrail'in de kalkınma çabasında olduğunu, ancak savaşın bunu engellediğini söylemiş ve «Yaşasın Türk Milleti, yaşasın Türk-İş - Histadrut dostluğu» diyerek bitirmiştir.

HARM BUITER'İN
KONUŞMASI

Daha sonra Türk-İş'in de üyesi bulunduğu Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Genel Sekreteri Harm Buiter, büyük tezahürat arasında kürsüye gelerek zaman zaman alkışlarla kesilen bir konuşma yapmıştır.

Buiter konuşmasında «Türk-İş'in bugünkü kuvvetiyle, karşılaştığı problemleri mükemmel bir şekilde çözümleyeceği inancındayız. Türk-İş'in gelişmesini izliyor ve başarılarından gurur duyuyoruz. Türk-İş'i, Türk işçisinin hakiki temsilcisi olarak görüyor ve alkışlıyoruz» demiştir.

Amerikan İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonuna dönmesi için çaba har-

candığını da söyleyen Harm Buiter, dünyanın birçok ülkesinde sendikacılık hareketinin hükümet tedbirleriyle kısıtlandığı bir dönemde bulunduğumuzu hatırlatmış, sendikalararası dayanışmaya her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulduğunu söylemiştir.

ICFTU Genel Sekreteri, sendikacılık hareketinin kısıtlandığı ülkeler hakkında da bilgi vermiş ve bu konuda ICFTU'nun düşündüklerini açıklamıştır.

Ülkeler arasındaki ekonomik ve sosyal farklara da değinen Harm Buiter, ICFTU'nun gelişmiş ülkelerin yıllık gelirinin yüzde birini geri kalmış ülkelere yardım için ayırmasını teklif ettiğini «*Dünya çalışma programı*»nın hazırlanıp Uluslararası Çalışma Teşkilâtı (ILO) na sunulduğunu söylemiş, sendikacılık eğitimine büyük önem verilmesi gerektiğini, Türk-İş'in de bu yoldaki çalışmalara katkıda bulunduğunu belirtmiştir.

Buiter, Türk-İş'in bir başka hizmetinin de yurt dışına giden işçilerin sorunlarına eğilmesi olduğunu hatırlatmış ve «*Sendikacılık telakkisinin birçok ülkede dejenere edildiği bir dünyada yaşıyoruz, hâl sendikacılığı kuran ve yaşatan işçilerdir*» demiştir. Buiter, Türk-İş'in kısa sürede, daha da gelişmeler kaydedeceğine inandığını belirterek konuşmasını bitirmiştir.

KOMİSYONLARIN SEÇİMİ

ICFTU Genel Sekreteri Harm Buiter'in konuşmasından sonra, Kongre Başkanı Vahap Güvenç gündemde bir değişiklik yapılmasını isteyen önerenin başkanlığa verilmiş olduğunu söylemiş ve teklif yapılan oylama sonucu kabul edilmiştir. Kabul edilen önergeye göre, gündemin dördüncü maddesine komisyonların seçimi ilâve edilmiştir. Daha sonra da komisyon seçimleri yapılmıştır.

Seçimler sonucunda, Tahmini Bütçe Komisyonuna, Necmi Ertez, M. Edip Kafalı, İbrahim Yalçınoglu, Cevdet Ayeri, Rafet Kaylon ve Şükrü İnci; Tüzük Tadil Komisyonuna, İhsan Sücüllü, Haydar Özöğretmen, Tahir Gerek, Fuat Alan, İhsan Dünder, Savaş Benli, Ömer Sönmez, Mustafa Orhan, Nusret Aydın, Ertan Andaş; Hesap Tetkik Komisyonuna Hamdi Nuhoğlu, Mehmet Sarıahmetoğlu, Sami Öznur, Ömer Güleç, Ahmet Kurt, Hasan Mete, Naci Tunçel, İsmail İnanç, Sait Burcin; Mevzuat ve Teşkilât-

lanma Komisyonuna Ömer Karahasan, Adnan Gürkule, Mukbil Zırtıloğlu, Doğan Onur, Faruk Barut, Osman Aktuğ, Zeki Gedik, Mehmet Acidereli, Bilal Şişman, Özkal Yici, Sami Öznur, Yaşar Doğualp, Muzaffer Daysal, İlhami Açıksöz, Süreyya Denizli, Altan Sönmez seçilmişlerdir.

SIRRI ATALAY KONUŞUYOR

Daha sonra, kürsüye, Cumhuriyet Senatosu Başkanvekillerinden Kars Senatörü Sırrı Atalay gelmiştir.

Demokratik rejimin, yetkilerin organlar tarafından yapılması demek olduğunu belirterek konuşmasına başlayan Sırrı Atalay, bu tarif içinde Türk-İş'in çok önemli bir yer işgal ettiğini belirtmiştir. Yetkilerin, iktidarlar ve parlamento ile anayasa kuruluşları ve çeşitli baskı grupları tarafından paylaşılmasını politik demokrasiden asıl demokrasi olan sosyal demokrasiye geçişi sağladığını hatırlatarak, bu geçişin sarsıntı yaratmadan gerçekleştirilmesi için kuruluşlara büyük görevler düştüğünü belirtmiş ve şöyle demiştir :

«Demokratik nizamı çeşitli şekillerde tarif etmek mümkündür. Demokratik nizamın tarifi yıllardan beri tartışılmaktadır. Bence bu tarife en uygun, yetkilerin organlar tarafından paylaşılması manzumesi şeklinde ifade en uygunu olacaktır. Böyle olunca, Türk-İş'in bu tarihi toplantısında, bir görev ifa ettiğini kesinlikle söyleyebiliriz.»

Türk-İş'in çalışma raporunda yurt sorunlarına geniş yer vermiş olmasının ve bu sorunlara sahip çıkmasının bunun ifadesi olduğunu hatırlatan Sırrı Atalay, Türk-İş'in kongresinin Erzurum'da yapılmakta olmasının önemine de değinmiştir.

«Çaresizlik içinde çırpınan Doğu Anadolunun dertlerine Türk-İş cesaretle eğilmiştir. Türk-İş, bu konuyu ele almakla yurda yapaçağı hizmetlerin en büyüğünü yapmış olmaktadır» diyen Sırrı Atalay, Türk-İş'in çalışmalarına değinmiş ve iş hukukundaki eksikliklerin giderilmesi gerektiğini, İşsizlik Sigortası, tarımda ilkel hayat şartlarına çalışanların durumlarını düzelterek Tarım İş

Kanunu, İşçi Yardımlaşma Kurumu kanunlarının çıkarılması gerektiğini hatırlatmıştır.

Atalay, daha sonra Doğu Anadolu'nun kalkınmakta olduğu iddiaları üzerinde de durarak bazı açıklamalarda bulunmuş ve şöyle demiştir :

«Doğu Anadolu kalkınmıştır, alt yapı hizmetlerini götürmüşüz demişlerdir. Şimdi izin verirsiniz müsamahanıza sığınarak resmi belgelerden edindiğim kalkınma edebiyatının rakamlarını vereceğim. Eğer bazı çevrelere ve bazı kutuplara göre bir kadere razı etmeyi yol, köprü su mektep götürüp işte senin kalkınman budur deyip alt yapı hizmetlerinde yetersiz ve kalitesiz bazı hizmetler yapıp devlet sorumluluğunu yerine getirdim kalkındırdım deniyorsa görüşlerinde haklıdır. Bu hizmetlerin bir kısmını herkes yapabilir, milli gelirin 104 milyar liranın üzerindeki miktarı 30 milyarlık bütçeyi hangi hükümete verirsiniz veriniz elbetteki bazı hizmetler yapılacaktır. İnsan tabiatının icabıdır, bazı hizmetler olsa da olmasa da gelişecektir. Ama tarımda ve sanayide gerçekten Doğu Anadolu'da halkın geliri artmış ve onun yaşadığı hayat şartlarında bir değişiklik olmuş mudur olmamış mıdır? Özel sektör imalat sanayii yatırımlarının bölgesel dağılımına bakalım 1964 de Türkiye'de işyeri sayısı 881 den 1967 de 1628 e çıkarken Doğu Anadolu'da sadece 6 işyeri vardır. Ve bu şimdi ancak 10 olabilmiştir. Aynı yıllar içinde 103.482 işçiden 1967 de 181.300 işçiye Türkiye imalat sanayinde çıkarken, Doğu Anadolu'da imalat sanayinde 400 işçiden 584 işçiye ancak çıkabilmiştir. 1967 de Doğu Anadolu'da orta bölgesinde özel imalat sanayiinde yatırımların % 0,2 ancak Doğu Anadolu'ya isabet edebilmiştir. İmalat sanayiinin 1967 de Doğu Anadolu'ya düşen payı % 0.03, Güney Doğu Anadolu'da bu % 0.26. Halbuki 1963 de daha imalat sanayiinde Doğu Anadolu'daki bu oran % 0.13 idi. 0.13 den 0.03 e gelmiş bulunuyoruz. İşte bizim kalkınma edebiyatımız.»

Sırrı Atalay konuşmasına devamla, Doğu Anadolu'nun sosyal ve ekonomik durumu hakkında rakamlar vererek açıklamalarda bulunmuştur.

Atalay bu konuda şöyle demiştir :

«Doğu Anadolu'nun 636 köyünde sıtma, 1350 köyünde trahom, 322 köyünde cüzzam, 386 köyünde verem salgını ve yaygın halde bulunmaktadır. Yurtta, il başına 784 yatak düşerken, Doğu Anadolu'da bunun ortalaması 302'dir. Doğu Anadolu'da 10 bin nüfusa 8 hastahane yatağı düşmektedir. Doktor sayısı Türkiyede il başına 136 iken, Doğu Anadolu'da bu henüz 38'i aşamamıştır. Yurtta 10 bin nüfusa 9 Doğu Anadolu'da ise bir tek doktor düşmektedir. Diş hekimi, eczacı, kimyager oranı % 2 dir. Hastahane oranı % 18, hemşire sayısı % 11'dir. Köylerin % 99 unda helâ, % 99 unda hamam yoktur. İşte içinde yaşadığımız doğu anadolunun hayatı ve kaderi.

Türkiyenin, nüfusun % 50 sinden çoğunun okur yazar olmadığı 40 ilinin içinde Doğu Anadolu'nun bütün illeri mevcuttur. Doğu Anadolu'nun 11 ilinde nüfusun % 88 inden çoğu henüz okuma yazma bilmemektedir. Hakkari'de 10 bin nüfusa düşen ilkökul sayısı 1,4, Ispartada ise bu, 12,5 dir. 1967 yılında Üniversitelere kayıt oranı şöyle idi. Marmara bölgesinde üniversitelere kayıtları yapılabilen öğrenci sayısının % 36,4, Akdeniz için % 15,42 Karadeniz bölgesi için % 13,83, Ege bölgesinde % 18,92, Orta yahut iç anadolu bölgesinde % 10,37... Doğu Anadolu bölgesine gelince, ifade etmek bile bana ızdırap ve acı vermektedir: % 3. Ama yüksek okullarda, şu beşer bin lira ile bir yıllık öğretim yapan okullarda, okutulan çocukların Doğu Anadolu'ya düşen payının oranının % 60 olduğunu biliyor musunuz? Eğitimde fırsat eşitliği işte bu düzen içinde bulunmaktadır. Üniversitelere kayıt oranında % 3 ancak lise talebesi bir şans görebilmekte, ama özel yüksek okullara devam edenlerin arasında % 60 oranında, doğu anadolu liselerinden gidenlerdir. Acaba Erzurum'da liseyi bitiren öğrenci Eskişehir'deki liseyi bitiren gençten daha mı az zekidir, daha az mı çalışkandır?

Hayır. Ama fırsat eşitlikleri aynı değildir. Robert Koleji bitirenle Ankara Maarif Koleji bitirenle diğer li-

seleri bitirenleri Üniversite kayıt imtihanlarında aynı imkânlar içersinde teste tabi tutarsanız elbetteki oran bu şekilde olacaktır.

Milli eğitimde fırsat eşitliğini tanımadığımız müddetçe bu oranı yıkmağa ve dar boğazdan çıkıp kurtulmaya imkân yoktur. Çünkü henüz Doğu Anadolunun 8143 köyünde ilkokul üstü öğretime devam imkânı sağlanamamıştır. Çünkü Doğu Anadolu'da milli eğitim hizmetleri içerisinde farklılığı kapatacak tedbirler maalesef alınmamaktadır. Bazı rakamlar vermek mümkün. Meselâ 1967 yılında bucak ve köylerde açılan 177 orta okulun 13 tanesi ancak Doğu Anadolu'ya isabet edebilmiştir. İllerde açılan 52 lisenin ancak 6 tanesi doğu illerine isabet edebilmiştir. 1963-1967 dönemi içerisinde 29 ticaret lisesinin ancak 6 sı Doğu Anadolu illerine gelebilmiş, aynı yıllarda kurulan 172 kız enstitüsü ve sanat okulunun Doğu Anadolu'ya düşen payı 40'ı bulamamıştır. Lise tahsili Türkiye oranları % 7,8 iken, yine ızdırapla ifade edeyim, belgelere göre Doğu Anadolu'da bu oran henüz % 1'e ulaşamamıştır. Bu, eğitimdeki fırsat eşitsizliğinin tabii sonucudur ki, özel okulda fakir Anadolu, doğu anadolu çocuğu okuyacak, devletin resmi üniversitesinde parasız olarak geniş imkânlara sahip daha gelişmiş bölgelerin lise mezunu çocukları okuyacak. Buna bölgeler arasındaki farklılık, buna sosyal adalet veyahut buna sosyal demokrasi diyebilecek miyiz?

Yatırım bankası 3 milyar 286 milyon lira kredisi içinde Doğu Anadolunun 22 vilâyetine düşen pay % 1, Türkiye sınai kalkınma bankasının 725 milyon kredisi içinde Doğu Anadolu'ya düşen pay maalesef rakamsız: % 0. Türkiye sınai yatırım bankasının 286 milyon kredisi içinden Doğu Anadolu'ya düşen pay yine rakamsız: % 0. İnşaat kredisinin Türkiye toplamı içindeki payı % 5, işçi mesken kredisi içindeki payı % 4 ve bugün 32 milyon liraya ulaşan konsolide kredi içinde Doğu Anadolu'ya düşen tüm kredilerin zirai krediler dahil payı % 2,8 oranında bulunmaktadır.

Erkek nüfusun % 98, kadın nüfusun % 70'inin tarımda çalıştığı Doğu Anadolu'da Ziraat Bankası kredilerinin dağılımı nedir acaba? Kaderi tarıma bağlı erkek nüfusunun % 98,4'ünün, kadınlardan % 70'inin tarımda çalıştığı, yan gelirden mahrum Doğu Anadolu, zirai kredilerin 1963 de % 8,2'sini, 1966 da bunun ancak % 2,2'sini alabilmektedir. Zirai kredilerin Doğu Anadolu'ya düşen payı henüz ortalama olarak % 9'u dahi bula mamıştır. 1962 yılında hayvancılık kredisi, doğu anadoluda tüm kredi % 22'si oranında iken 1967 de % 13'e düşmüştür. 150 bin çiftçi ailesi 84 lira 50 şer kuruş Ziraat Bankası kredisi almaktadır ve 206 lira 52 kuruş kredi alan çiftçi ailesi zirai krediden büyük payı alan nüfusu teşkil etmektedir. İzmirde 1966 yılında Ziraat Bankası kredileri toplamı 685 milyon lira, Ankarada Ziraat Bankasının tüm kredileri bir milyar 303 milyon iken Doğu Anadolu'nun 18 ilinde, bu toplam tam 506 milyon lirayı bulmakta idi.

Topraksız çiftçi ailesi sayısı Doğu Anadolu'da % 7,2, toprağı yetmeyen çiftçi ailesi sayısı maraba veya işçi olarak toprakta çalışanların sayısı % 50'nin üstünde bulunmaktadır. İşte, Doğu Anadolu'nun tarımda da kaderi bu şekilde bulunmaktadır.

1816 tarım kredi kooperatifinin ancak 152'si Doğu Anadolu'dadır. 152 zirai istihsal kooperatifinin ancak beş tanesi Doğu Anadolu'dadır. 635 pazarlama kooperatifinin ancak 46'sı Doğu Anadolu'dadır. 249 tarım satış kooperatifinin ancak 5 tanesi Doğu Anadolu'da bulunmaktadır.»

Sırrı Atalay, bundan sonra milli gelir dağılımı ile ilgili açıklamalar yaparak, şunları söylemiştir :

«Nüfusun % 20'si milli gelirin % 61'ini, nüfusun % 80'i gelirin % 39'unu alıyor diye ifade edilen bir ülkede, 8643 aileye 5 milyar 549 milyon gelir, 648 bin 813 aileye 1 milyar 59 milyon milli gelirden pay düşen bir ortam içerisinde, Tuncelinde nüfus başına, tarımda yıllık gelir payı henüz 400 lirayı geçmiş değildir. Diyarba-

kırda bu 714 lirayı geçmemiştir. Bingölde henüz 326 liradır. Milli gelirden çiftçi ailesinin ortalama payı 1960 da 1969 da aynı seyri takip etmektedir. 9 yıl içinde milli gelirde Doğu Anadolu illerinde çiftçi başına düşen milli gelirde artışın şartlarını ve gelişini görmemekteyiz. Toplam üretim değeri 1965 de % 16,9'a ancak yükselbilmiştir. Halbuki bu 1963 de % 16 idi. Fark % 0.9 u ancak 10 yılda bulabilmiştir. On yıldaki artış, gelir dağılımındaki pay % 0.8'ye ancak çıkarabilmiştir. Doğu Anadolu hayvancılık bölgesinde et tüketimi, nüfus başına değil çiftçi ailesi başına 5 kiloyu, sebze üç kiloyu, elektrik tüketimi 4 milyar 167 bin karşısında 22 bin, çimento tüketimi oranı % 4'ü, traktör oranı % 6.8'i ama ilkel vasıta olan kara sapana gelince % 22 yi bulmaktadır.

İşte Doğu Anadolu'nun kaderi. Medeni ve normal vasıtalarla ilerleyen sektörler içerisinde gerileme, ama kara sapan sayısı dikkate alınınca, Türkiye ortalama-sının üstünde.

65 elektrik istihsal ve malzeme fabrikasının son yıllardaki rakamı içerisindeki doğu anadoluya düşen pay % 0, madencilikde 499 milyon karşısındaki kredilerin içerisinde 32 milyon lira, Etibanktan enerji alan 173 belediyeden 6 tanesi ancak Doğu Anadolu'da. Küçük sanayi sitelerinin ancak, 24 tanesi içinden üç tanesi Doğu Anadolu'da.»

Sırrı Atalay, konuşmasının bu bölümünde 1970 bütçesi içinde Doğu Anadolu'nun payını incelemiş ve şunları söylemiştir :

«1969 bütçesine göre, reddedilen bütçede 1970 bütçesi yatırım harcamalarında % 7,23 bir artış kaydediliyordu. 1969 yılına nazaran 1970 bütçesinde bir ümit vardı Fakat reddeden sonra gelen yeni bütçede ise, bu oran % 0.4'e düşmüş bulunmaktadır. Demek ki, 1970 bütçesinde Doğu Anadolu için bir ümit gözükmemektedir. Çünkü yatırım harcamaları reddedilen bütçede % 7,2 1969'a nazaran 1970 bütçesinde hem senatoda şimdiki

görülmekte olan kabul edilmiş değiştirilmesi mümkün olmayan cari harcamalar 1969'a nazaran % 0.4 artış ancak kaydedecektir. Sermaye teşekkülünde de durum aynıdır. 1969'a nazaran % 14.01 iken yeni bütçede bu % 8,21'e düşmüş bulunmaktadır.

Türkiyenin şüphesiz ki batısı da, doğusu da bizim. Fakat Doğu Anadolu'da tarım ilkel şartlara dayalı kalmaktadır ve tedbir alınmamaktadır. Bu ilkel şartlar içerisinde yaşayan Erzurum'un 1086 köyünden her gün yüzlerce köylü yorgunu sırtına alıp, Ankaranın, büyük şehirlerin yolunu tutmaktadır.

Nasıl kurtulunabilir bu geri kalmışlıktan, bu bölgeler arası farklılıktan? Yıllarca bunun tartışması yapıldı, yıllarca ifade edildi ki, bazı alt yapı hizmetlerini götürmek ve geri kalmış ülkelerde inançları sömürüp, alt yapı hizmetlerini oy karşılığı olarak vaad etmek siyasi edebiyatı özellikle geri kalmış ülkelerin özelliğidir. Doğu Anadolu'da dağa çıkma, adam soyma hareketleri var ise, bu, bu işi yapanların değil, yıllar yılı idare edenlerin kabahatidir.»

Sırrı Atalay konuşmasını şu şekilde bitirmiştir :

«Doğu Anadolu'yu milli plâna bağlı, milli plânın aracı, ama ciddi sömürüye ve özel teşebbüsün yeni tutaklarına yol açmayacak, özel bir plânla kalkındırmak mümkündür. Bunun bir başka yönü yoktur. Er veya geç bu yol seçilecek ve Doğu Anadolu'yu ancak bu şekilde kalkındırabileceğiz. Hepimiz bu yolda anlaşabilir ve gayretlerimizi toplayabilirsek, muzdarip ilkel hayat şartlarını yaşayan, mert, dürüst, vatanına ve onun bütün kaygılarına bağlı, yüreği bu memleketin kaderi üzerinde titreyen Doğu Anadolu halkı haysiyetine ve haysiyet içinde yaşama şartlarına kavuşturabiliriz. Aksi takdirde bu devam eder. Şimdi sizler bize ışık tutacak ve yol göstereceksiniz.»

İNÖNÜ'NÜN MESAJI

Kongre Başkanı, Sırrı Atalay'ın konuşmasından sonra, bazı mesajlar okumuş, Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanı İnönü'nün de Türk-İş Kongresine bir mesaj gönderdiğini söylemiştir. İnönü mesajında şöyle diyordu :

«Türk-İş'in Erzurum'daki kongresine yürekten başarılar dilerim. Türk işçi haklarının kanun içinde gerçekleşmesi ve işçi haklarına önem veren kanunların memleketin gelişmesi ve kalkınması ile ahenk içinde olarak yürütmesine herkesçe dikkat olunması için çaba sarfetmektedir. Türk-İş bu çabasında gerçek ve hak yolunda sebat etmektedir. İşçi haklarının vatandaş gözünde ve demokratik düzende bütün vatandaş hakları gibi saygıdeğer bir yeri olduğunu her misalde göstermeğe çalışmaktadır. Türk-İş'in olumlu çalışmalarına başarı ile devam etmesini dilerim.»

REUTHER HAKKINDA ÖNERGE

Kongre Başkanı Vahap Güvenç bundan sonra, başkanlık divanına üzücü bir olayı bildiren bir önerge verilmiş bulunduğunu açıkladı. Önergede, Amerika Birleşik Otomobil İşçileri Sendikası Başkanı ve IFL-CIO'nun 52'nci Başkanı Walter Reuther'in bir uçak kazası sonucu öldüğü belirtiliyor ve dünyada başarıları ile ün salmış, işçi haklarının gerçek savunucularından biri olan bu sendikacının kaybindan dolayı teşkilatına ve ailesine baş sağlığı dileklerinin bildirilmesi önerilmişti.

Önergenin gereğinin yerine getirileceğini söyleyen kongre başkanı, rapor üzerinde görüşmelere geçildiğini belirterek ilk sözü Yol-İş Federasyonu delegesi Rafet Altun'a vermiştir.

RAFET ALTUN KONUŞUYOR

Türkiye'nin ve özellikle Doğu Anadolunun çeşitli sorunları olduğuna dikkati çeken Rafet Altun *«Türkiyenin her probleminin*

içinde çalışanın hak ve hukuku saklıdır. Böyle yüce bir genel kurul ise. bu hak ve hukuku uzun vadeli kalkınmayı, çalışmayı ve projeleri karar altına almak durumundadır. İşte bu uzun vadeli tasarruflarımızı gerçekleştirebilmek için bilhassa temel sorunlar üzerinde durmak mecburiyetindeyiz» demiştir.

Yol-İş Federasyonu delegesi daha sonra işçi ve yurt konularına da değinmiş ve bu sorunların çözümünde tek çarenin genel grev olduğunu öne sürmüştür. Altun, işçi milletvekillerinin parlamentoda daha çok sayıda olmasını temenni etmiştir.

Konuşmacı eğitim sorunu üzerinde de önemle durmuş, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasını ve mesleki teknik okulların açılmasına öncelik verilmesini öne sürmüştür. Yol-İş delegesi Rafet Altun, büyük masraflarla okuyan gençlerin, okullarını bitirdikten sonra Doğu'ya gelmek istemediklerini hatırlatarak, «*milletin, işçinin, köylünün, fakir halk yığınlarının ödediği vergilerle tahsilini yapan bir genç, Doğuda doktor meselesi, öğretmen meselesi bahis konusu olduğunda bu bölgeye gelmemektedir. Teknik adam olarak Doğu'ya gelmemektedir. İdealist aydınları istisna tutmak kaydı ile, doğuda eleman sıkıntısının suçunu, bizim sağladığımız imkânlarla okuyan gençlerde aramak gerekir kanaatindeyim»* demiştir.

Rafet Altun bu konudaki görüşlerini açıklamaya şu sözlerle devam etmiştir :

«İlkokul yurdumuzda mecburi ve parasızdır. Fakat ortaokuldan, hele hele liseden sonra, biz bütün imkânlarımızı zorlamak suretiyle gençlerimizi okutmak için verdiğimiz paraların karşılığı olarak, hizmeti doğuya vermek mecburiyeti koysaydık, acaba, Doğuda doktor yokluğundan, öğretmen, teknik eleman yokluğundan söz eder miydik? Oysa, bizim imkânlarımızla okuyanlar, Türkiyenin üç büyük şehrinde, kendi yaşantılarına uygun imkânı sağlayamazlarsa, Türkiyemizde dahi durmamaktadırlar.»

Yol-İş delegesi, daha sonra gençlerimizin öğretim süresi içinde devlet tarafından harcanmış olan para karşılığı doğuda mecburi hizmet zorunluğu konulmasını önermiştir. Altun bu arada, Fe-

derasyonu ile Türk-İş arasındaki bazı ilişkiler ve Türk-İş'in teşkilatlanması üzerinde durarak konuşmasını bitirmiştir.

TİMURLenk BOZKURT'UN KONUŞMASI

Yol-İş delegesi Timurlenk Bozkurt Doğu'nun sorunları üzerinde konuşmuş ve «Doğulu olarak dertlerimiz büyüktür» demiştir. Doğu'nun sağlık konusuna değinen konuşmacı, ciddi tedbirler alınmasını istemiş doktor gönderilmesini öne sürerek şöyle demiştir :

«Bizim Van'da hastanede tek doktor var. O da asabiye mütehassısı. Kolumuz kırılır ona gideriz, gözümüz çıkar ona gideriz. Allah bizi deli olmaktan kurtarsın.»

Doğu illerinden birinde doğup, büyüdüğünü ve Doğu'nun dertleri yüzünden içinin yanık olduğunu söyleyen Timurlenk Bozkurt, konuşmasına devam ederek şunları söylemiştir :

«Süphan dağında ve Ağrı dağının başlarında daima bir bulut var. Bu bulut, asırlardan beri siyahlığını muhafaza etmiştir. Hiçbir zaman bu dağların başından kalkmamıştır. Bu bulut bir defa, Mustafa Kemal Erzurum'a geldiği gün koptu. Bu bulut geçende, Van'dan geldiğimde yavaş yavaş Süphan dağından kalkmağa başlamıştı. İnşallah Türk-İş'in alacağı kararlar sonucu bu bulut ikinci kez o dağın başından kalkacaktır.»

Doğu insanının vatan için can verdiğini, şehit olduğunu hatırlatan konuşmacı, «buna rağmen Doğu, nimetlerden nasibini alamamıştır» demiş ve Doğu'ya yapılan yatırımların durumunu şu sözlerle anlatmıştır :

«Sağlık ocakları için milyonlarca lira yatırım yapılmış, ama, içinde doktor yok, hemşire yok, sağlık memuru yok. Bina ne işe yarar? Bakınız ki, sağlık ocağı binasını köyün muhtarı, ağası misafirhane yapmış. Okul vardır, öğretmeni olmadığı için, yıllarca çocukları kapıda bekler. İstanbul'da bir Kültür Sarayı yapılırken,

Hakkarıde milyonlarca lira sarfıyla, Van'da 4 milyon lira sarfıyla cezaevleri yaptırılmış. Bu cezaevleri için, yurttaşın buralarda sanat öğreneceğini öne sürüyorlar. Demek, sanat öğrenmek için hapise gireceğiz.»

Konuşmacı, Doğuda kredi dağılımından yakınmış ve kredi verilmesinde partizanlık yapıldığını örnekleriyle anlattıktan sonra, «Doğuda jandarma döneminin halâ yaşadığını» belirtmiş, asayişsizliğin bütün ağırlığıyla hüküm sürdüğünü söylemiştir.

Timurlenk Bozkurt, Üniversite olaylarına da değinerek, olayların, bir üniversite reformu isteğini çoktan aştığını, «demokrasinin yerine, ihtilalci sosyalizmin gelmesi için mücadele» halini aldığını hatırlatarak, Atatürk'ün aşırı sol uç tarafından istismar edildiğini belirtmiştir.

Sosyal Sigortalar Kurumundan da şikâyet eden Bozkurt, Kurumun işçiden yana bir siyaset izlemediğini söylemiş ve sağlık çalışmalarını şiddetle tenkid etmiştir. Sosyal Sigortalar Kurumunun özel kuruluşlara kredi vermesini de kınayan konuşmacı, bu paranın işçi yararına harcanmasını istemiştir.

«Doğu Anadolu'da az gelişmişliğin yanında, hukuk devleti ilkesi de yürümez» diyen Timurlenk Bozkurt, adaletin çok ağır yürümesi yüzünden ağaların mahkeme görevini yerine getirdiklerini söylemiş ve sözü toprak reformuna getirerek, şöyle demiştir :

«Doğuda toprak reformu da güçtür. Devlet parasını ödeyip, toprakları alsa ve tapusunu eline vererek köylüye dağıtsa dahi, üç-beş ay sonra o köylüyü yine şehirde görürsünüz. Köydeki ağa, etrafındakilerle birlikte, toprak sahibi köylüye eziyet edecek, bu eziyete dayanamayan köylü, tapulu arazisini bırakıp, iş aramak için şehre inecektir. 50 bin nüfuslu Van'da 11 bin yurttaş iş beklemektedir. Bunların çoğunluğu köylüdür ve toprağından kopmuştur, koparılmıştır. Türk köylüsü toprağına çok bağlıdır ama gel, gör ki, zulüm köylüyü toprağından koparmaktadır. Doğuda toprak reformundan önce, insanlık şeref ve haysiyetine yakışır bir hukuk düzeni kurulması gerekir. Yoksa bütün yapılanlar boşa gidecektir.»

Doğuda, zengin yeraltı servetlerinin bulunduğunu, ancak bunların işletilmediğini söyleyen Bozkurt, Türk-İş Sendikacılık Koleji hakkında temennilerde bulunmuş ve sözlerini şu iki mısraı okuyarak bitirmiştir :

*«Sahipsiz olan bir memleketin batması haktır
Sen sahip olursan bu vatan batmayacaktır...»*

KAYA ÖZDEMİR'İN ŞİİRİ

Timurlenk Bozkurt'un konuşmasından sonra Kongre başkanı Vahap Güvenç, Türk-İş Yönetim Kurulu üyesi Kaya Özdemir'in bir şiir yazmış olduğunu söylemiş ve şiiri okumak üzere, kendisini kürsüye davet etmiştir.

Kürsüye gelen Kaya Özdemiroğlu, çocukluğunun büyük bir kısmını Doğuda geçirmiş olduğunu söylemiş, Timurlenk Bozkurt konuşurken, konuşmadan esinlenerek bir şiir yazdığını, ancak bu şiiri okumak için kürsüye çağrılmasının bir emrivaki olduğunu belirtmiş ve kongre başkanına teşekkür ederek şu şiiri okumuştur :

*Bu Bulut
Ağrı Dağının tepesinde bir bulut vardı kara,
Aklandı bir kez
Atatürk'ün Erzurum'a ayak bastığı gün
Gün aydınlanır belki
Kara bulutlar kalkar Ağrı dağının tepesinden
Türk-İş seslenirse
Eğilirse sorunlarımıza
Kara kaderimize çare diye direnirse
Ve Türk-İş gerçekten seslenirse
Doğunun çözüm bekleyen sorunları için
Karar alırsa
Türk-İş adına yakışır bir tutum takınırsa
Ağrı dağının tepesindeki kara bulut aklanır
Aklanır derdimizden kararan yüzler
Türk-İş adına yakışır bir tutum takınırsa.*

Şiirin okunmasından sonra, kongre başkanlık divanı ertesi sabah toplanmak üzere çalışmalarını tatil etmiştir.

Ertesi sabah toplanan kongrede ilk söz Maden İşçi Sendikaları Federasyonu delegesi Abdullah Çakırefe'ye verilmiştir.

ABDULLAH ÇAKİREFE KÜRSÜDE

Maden Federasyonu delegesi Abdullah Çakırefe, Tuzla grevi hakkında açıklamada bulunarak konuşmasına başlamış, daha sonra Doğu'nun sorunları üzerinde durarak «Doğunun kalkınması, Doğu'daki madenlerin devlet eli ile işletilmesi sayesinde mümkündür» demiş, özel sektörün madenleri gereği gibi işletmediğini söylemiştir.

Çakırefe bu konuda şunları söylemiştir :

«Doğu'nun kalkınmasını herkes arzu ediyor. Doğu'nun kalkınmasında ön plâna alınacak husus, buradaki madenlerin devlet eliyle işletilmesidir. Devlet eliyle çalışan maden sahaları ile özel teşebbüsün işlettiği maden sahaları arasındaki gelişme farkını görürseniz, bu kanaatimize katılırsınız.

Erzurum bölgesinde linyit sahaları var. İnceledik, buralarda çalışan arkadaşlarla görüştük ve gördük ki, özel sektör elindeki sahalar bugün iflas etmiş durumda; istihsal ettiği kömürü satamıyor. Doğuda bu kadar maden varken, Türkiye Almanya'ya nasıl işçi sevk ediyorsa, doğu da batıya maden işçisi sevk ediyor. Eğer Doğudaki sahalar devlet eliyle işletilirse, Doğulu işçi arkadaş kendi bölgesinde iş bulacak ve sefaletten, gurbetçilikten kurtulacaktır. Türkiyede 500 den fazla özel sektör maden işletmesi var. Bir-ikisi müstesna, bunların içinden hangisi iktisat kaidelerine uygun olarak işletmecilik yapıyor? İlgililer burada bulunuyorlar söylesinler. Biz ilgili arkadaşları, ki bunların içinde parlamenterler de var, sahaları gezdiriyoruz, gösteriyoruz. Bize hak veriyorlar ama, «ne yapalım, parti politikası böyle

TÜRK-İŞ

Bilgi Merkezi

dir» diyorlar. Böyle parti politikası olmaz. Böyle parti politikası içinde memleket kalkınması mülahaza etmek çok abes düşer.»

Çakırefe, konuşmasına devamla, İktisadi Devlet Teşekküllerinin zarar ettiği iddialarına da değinerek, şöyle demiştir :

«Biz bu zararı kabul etmiyoruz. Bilakis kâr ediyor. Zonguldak zarar ediyor, diyorlar. Asılsız; Zonguldak da kâr ediyor. Yeraltı servetlerimiz hiçbir yerde zarar etmez. Bir de zararın nedenleri üzerinde duralım. Demiryolları da zarar ediyor. Talebe yarı fiyatla biner, milletvekili bedava biner; o biner, bu iner ve bu şartlarla elbette zarar eder. Zararı yaptıran kendileri, şikâyet eden kendileri...»

Sosyal Sigortalar Kurumu çalışmalarından da yakınan Abdullah Çakırefe, Kurumun her dalında reform yapılması gerektiğini belirtmiş ve Sosyal Sigortalar Kurumu genel kurullarında ibra yetkisinin mutlaka olmasını istemiştir. Konuşmacı, Sosyal Sigortalar Kurumunun, hükümete bir yedek bütçe olma niteliğinden kurtulmasını da öne sürmüştür.

MUSTAFA ORHAN'IN KONUŞMASI

Maden Federasyonu delegesi Mustafa Orhan da asgari ücretlerin tespitinde yanlışlıklar olduğunu söyleyerek konuşmasına başlamış, bu konuda Devlet Planlama Teşkilâtının yaptığı çalışmaların yetersizliğinden yakınmıştır.

Dış kredilerin gereği gibi kullanılmamasının büyük zararlar doğurduğunu söyleyen Mustafa Orhan, işçi emekliliği konusunda ki tartışma üzerinde de durmuş daha sonra Sosyal Sigortalar Kurumunun, emeklilerin intibaklarını zamanında yapamadığını, bunun büyük şikâyetlere yol açtığını belirtmiştir. Hastaneler konusunda yıllardan beri devam etmekte olan şikâyetlerin bir an önce giderilmesini isteyen Mustafa Orhan, Türk-İş çalışma raporunun yurdun her sorununa ciddi şekilde eğildiğini söylemiştir.

Mustafa Orhan, konuşmasının Sosyal Sigortalar Kurumu ile ilgili bölümünde şöyle demiştir :

«Bağıra çağıra bir emeklilik hakkı aldık, fakat gel gör ki, intibak işlemleri henüz ikmal edilmedi. Kuruma, bu işlerin ne zaman biteceğini sorduk. Kurul ilgilileri, en az 2, en çok 3 yılda biteceğini söylediler. Kurum bu hizmetleri elektronik âletlerle yaparsa, kanaatimizce, hizmeti çabuklaştırır. Kurumdan şikâyetimiz sadece bunlar değil. Eş ve çocukların bakılmasından da şikâyetimiz var. Kurumun görüşüne göre, hastalanan üç aylık çocuk, beş aylık çocuk tedavi için Ankaraya, İstanbul'a refakatsiz gidecek. Veya, anaları refakat etsin, derler. Bizim karılarımız, köyden kasabaya yalnız gidemezler, giderlerse şaşırırlar.

Zonguldakta bir arkadaşın ayağı kırılıyor. Telefon ettiler, Kurumda ilgili operatör hazır bulunsun, ayağın kangren olma ihtimali var, diye. Eksik olmasınlar, Ankara hastahanesinde bir operatör beklettik, tedbir aldık. Ne var ki, Zonguldak'ta, Kurum yetkilileri ile İşletme yetkilileri arasında, hastanın kimin tarafından Ankara'ya götürüleceği münakaşası çıktı, hasta gecikti. Daha sonra, ayağı kurtarmak için Amerikan Hastahanesine müracaatımızda, 6 bin liralık ilacı Amerikadan getiririz, dediler. Bunlar Amerikalı, diğerleri bizim vatandaşlarımız. Görün durumumuzu...»

Mustafa Orhan Kurum'un yükünün çok ağırlaşmış olduğunu, bu duruma çare bulunması gerektiğini söyleyerek konuşmasını bitirmiştir.

BÜLENT ECEVİT KONUŞUYOR

Kongrede eski Çalışma Bakanlarından C.H.P. Genel Sekreteri Bülent Ecevit de bir konuşma yapmıştır. Ecevit konuşmasında şunları söylemiştir :

«... Doğu Anadolu, her bakımdan olduğu gibi, sanayi bakımından da çok geride kalmıştır. O yüzden bu bölgede sendika hareketi de fazla gelişmemiştir. Ona rağmen, Türk-İş'in 8. Genel Kurul toplantısını Doğu Anadolu'da, Doğu Anadolu'nun merkezi sayılan Erzurum'da yapması büyük anlam taşır.

Türk sendika hareketinin yalnız işçi çıkarları ile değil, bütün Türkiye'nin, bütün Türk halkının sorunları ile yakından ilgilendiğini gösterir.

Türk-İş 8. Genel Kurulu, ülkemizde huzursuzluğun yaygınlaşıp, yoğunlaştığı bir dönemde toplanıyor.

Huzursuzluğun ekonomik ve sosyal nedenleri vardır. Çalışanların büyük çoğunluğu için, en başta köylü için, geçim zorluğu dayanılamıyacak ölçülere varmıştır.

Halkın artan geçim zorluğu ve bu yüzden zayıflayan satın alma gücü Türkiye'de bir çok sanayicileri ve esnafı da bunalıma sürükleyen bir pazar daralmasına yol açmaktadır.

Son zamanlarda, pazar daralmasından veya döviz kıtlığından sanayi kuruluşları kapanmağa başlamıştır. Kamu yatırımları aksamaktadır. Bu nedenlerle işsizlik artmaktadır.

Köylü, huzursuzdur... Esnaf ve sanayici huzursuzdur... Öğretmen ve memur huzursuzdur... Toplum sorunlarına çözüm yolları bulunamadığını gören ve okuyabilmek için çektiği sıkıntılardan çok bozuk bir düzende gitgide bozulan bir düzende hayata atılmağa hazırlanmanın sıkıntılarını duymağa başlayan gençlik huzursuzdur... Gitgide yaygınlaşan kardeş kavgalarından asayişsizlikten, tümü ile halk huzursuzdur.

Sosyal adaletsizlik, derin bunalımlara yol açacak ölçülere varmıştır.

Bu ortam içinde, demokratik rejime, parlamentolu rejime karşı tahrikler yayılmaktadır.

Öte yandan hükümet bunalımı da bir anlamda devam etmektedir.

Sayın Başbakan, geçen Cuma günü, İzmir'de verdiği bir demeçte «... Siyasi istikrar her türlü iktisadi ve sosyal meselenin temelini teşkil eder» demiş.

Oysa, genellikle gerçek bunun tersidir. Ekonomik ve sosyal bunalımın bugünkü ölçülere vardığı bir ortamda, sosyal istikrar sağlama olanağı yoktur.

Türkiye'nin iktisadi ve sosyal sorunları çözülmeğe başlamadan bunun için gerekli köklü reformlara, geniş halk topluluklarına umut verici reformlara girişilmeden, siyasal huzur sağlanamayacaktır.

Türkiye'de işçi kesimi, bir huzursuzluk ortamında, bu huzursuzluk ortamının fırtınalı denizinde, sakin bir koy gibidir. Bunun nedeni 1963 de girilen yeni çalışma düzeni ile işçilerin, hiç değilse toplu sözleşme yapabilen işçilerin, sömürülmekten, yoksulluktan bir ölçüde olsun kurtulabilmiş olmalarıdır. Eğer işçiler bu haklara kavuşmuş olmasalardı, bugün Türk toplumunun en huzursuz kesimi işçi kesimi olurdu.

Fakat Türk işçisi, bir fırtınalı denizde, kendi kardeşleri, yurttaşları boğulmamak için çırpınırken, «gemisini kurtaran kaptandır» diyenlerin bencil rahatlığına huzuruna kendini kaptırmamıştır.

Türk işçisi, bozuk düzen denizinin dalgaları ile boğuşan yurttaşlarına, kardeşlerine yardım elini uzatmağa çalışmaktadır.

Türk işçilerinin demokratik sendika hareketinin bu davranışı, Türkiye'nin sosyal gelişmesinde kıvanç duyulacak bir aşamadır.

Türk-İş'in öncülük ettiği bu davranış bir halkın kendi kendini kurtarma çabasıdır, kendi önderliğini kendisi yapma hareketidir.

Sendikacılık hareketinin en güçlü örgütü olan Türk-İş toplumu bunalımlardan kurtarmanın adaletli

ve demokratik çarelerini yıllardır göstermektedir. Bundan önceki genel kurul toplantısında, bu çareleri, 23 ilke toplayıp özetlemiştir. Bu 23 ilke, bir bakıma, Anayasamızın sosyal ve ekonomik hükümlerinin de özüdür. Bu 23 ilkenin, şimdi, yeni Genel Kurula sunulan raporun başında da tekrarlandığını görüyorum. Fakat ortada, görmezlikten gelemeyeceğimiz şu acı gerçek vardır:

Bu 23 ilke ile belirtilen amaçlardan birçoğuna, Türk toplumu henüz bir adım bile yaklaşmış değildir.»

Bu kanısını örneklerle belirten Ecevit sözlerine şunları eklemiştir :

«Bu ilkeleri gerçekleştirmek, bu ilkelere uygun bir toplum düzeni kurmak, doğrudan doğruya Türk-İş'in sendikaların ödevi sayılamaz. Bunları gerçekleştirmek asıl iktidarların ve parlamentonun yetkisi içindedir.

Fakat demokratik rejimde, Türk-İş kadar güçlü bir işçi örgütü, siyasal iktidarlara, Parlamente'ye yön verebilir. Bir meşru baskı gücü olarak, halktan gelen bir baskı gücü olarak, yasama organını da, yürütme organını da, işçilerin toplum için benimsedikleri ülkeye yöneltebilir.

Türkiye'de demokratik sendika hareketi, büyük gücüne rağmen, şimdiye kadar, neden bu yoldan yeterince etkili olamamıştır?

Bunun nedenlerini açık yürekle araştırma zamanı gelmiştir, kanısındayım.

Türk-İş, partilerüstü bir tutum izlemektedir. Buna kimsenin birşey demeye hakkı yoktur. Fakat, partilerüstü tutum, tam tarafsızlık içinde uygulanırsa, siyaset alanında sendikalar, halkı ezen, yoksul bırakan, sosyal adaletsizliği sürdüren tutumların kesin olarak, etkili olarak, üstüne yürümezlerse, özledikleri toplum düzeninin gerçekleşmesine, gereğince, katkıda bulunamazlar.

Türk-İş, partilerüstü tutumunu sürdürse bile, Türk siyasetinde ağırlığını gerçek ölçüsüyle duyurabilmek

için, benimsediği ilkeleri reddeden, hiçe sayan siyasal güçler karşısında açık vaziyet almalıdır.

Ayrıca, genel grev hakkının tanınması da, Türk-İş'in topluma yön vermede etkinliğini büyük ölçüde arttıracaktır.

Toplu sözleşme, grev haklarını kanunlaştırdığımız sırada, ben, genel grev hakkından yana değildim. Bunun iki nedeni vardı :

Birincisi, toplu sözleşme, grev haklarına alışmamış bir toplumun, başlangıçta, genel grevi yadırgayabileceğinden kaygı duyuyordum. Bu yadırgananın demokratik işçi haklarına karşı toplumda tepki uyandırmak isteyenlerce istismar edilebileceğinden korkuyordum.

İkincisi, iktidarların, Anayasayı, Anayasanın sosyal ve ekonomik hükümlerini uygulamaya kendilerini mecbur sayacaklarını düşünecek kadar iyimserdim.

Fakat aradan geçen yıllar, bana bu iyimserliğin yersiz olduğunu gösterdi.

Türk-İş'in benimsediği ilkeleri reddetmek, Anayasamızı, Anayasamızın demokratik sosyal devlet ilkesini reddetmek demektir. Eğer sendikaların en güçlü üst örgütü olan Türk-İş, Anayasamızın tanıdığı sosyal ve ekonomik hakların gerçekleşmesini sağlamak üzere genel grev yapabilirse, büyük etki gücü kazanmış olacaktır. Halkın, kendi kurtuluşu önündeki engelleri yıkmasına en büyük yardımcı olacaktır.

Bu amaçla kullanılacak genel grev hakkına, halkın tepki duyması söz konusu değildir.

Türk-İş kadar sorumluluk duygusu ile davranan, Türk-İş kadar demokrasiye inanan ve halkı düşünen bir işçi örgütünün elinde, genel grev, ancak halkın kurtuluşu için kullanılacaktır... Topraksız köylüyü toprağa kavuşturmak için, üretici halkı yoksulluktan, sömürülme kurtarmak için, yoksul halkın çocuklarına mutlu bir geleceğin kapısını açmak için, Türkiye'de insanca bir düzen kurmak için kullanılacaktır.

Bunlar için kullanılacak genel grev hakkının, kendi yararına olacağını Türk halkı anlayacak ve bu hakkın kullanılmasında Türk-İş'e destek olacaktır.

Türk-İş kadar güçlü ve bilinçli bir işçi örgütüne bu hakkın tanınması, belki de, genel grev yapılmasına ihtiyaç bırakmadan, halkı, Anayasamızın sosyal ve ekonomik hükümlerinin gerçekleşme yoluna girmesini sağlamaya yetecektir.»

Ecevit, daha sonra yurt dışındaki işçilerimizin durumu ve istihdam sorunu üzerinde durduktan sonra, sözü Ortak Pazar konusuna getirmiş ve şunları söylemiştir :

«Türk-İş'in raporunda hepimizin dikkatle üzerinde durması gereken belgeler açıklanıyor. Türkiye yurt dışındaki işçilerimiz için ne kadar masum ve tabii hak taleplerinde bulunmuş Ortak Pazar ülkelerinden ve bunların hepsi esirgenmiş. Oysa daha 1964 de Brükselde Ortak Pazarın en yüksek yetkilileri ile kendim yaptığım görüşmelerde, işçiler bakımından sosyal entegrasyonumuzun örnek alıp Ortak Pazar ülkelerinin vatandaşı olan işçilerin birbirlerine tanıdığı haklar için Türk işçilerine de hemen tanınabileceği bana ifade edilmiş idi. O zaman hükümete verdiğim raporda da bunu belirtmiştim. Fakat bugün Türkiye bu hakları elde edemiyor, çünkü Ortak Pazarın bize koştugu hakları, talepleri, şartları Türkiyede Türk kamuoyu önünde öylesine savunma makul ve haklı gayreti içine girmiş ki Hükümet, Ortak Pazar karşısında pazarlık etme gücünü kaybetmiştir. Bize teklif edilen hakları bu kadar haklı gösteren bir idarenin müntesipleri bunların karşısına geçip de pazarlık edebilirler mi?

Benim bir sözüm naklediliyor Türk-İş'in raporunda, yıllar önce söylediğim bir söz... Biz bugün de Ortak Pazara girmenin karşısında değiliz. Ama Ortak Pazara, kimliğimizi, bağımsızlığımızı yitirmeden girmenin gereklerini yerine getirmek şartı ile. Bunun için de önce Türkiyede bir düzen değişikliği gerekmektedir.

Bugünkü düzende, Ortak Pazara bir adım daha atmak bir uçurumdan aşağı kendimizi atıp, intihar etmekten farklı değildir. Deniyor ki, gümrük duvarları inecek, yabancı rekabetin kamçılایıcı etkisiyle Türk sanayicileri kendilerine çeki düzen vermek zorunda kalacaklardır. Hayır bugünkü düzende bu kamçılایıcı etki Türk sanayicilerini başka alana kaçırmaya zorlayacaktır. Türkiyede tefecilikten % 100 kâr sağlanır bugün. Türkiyede aracılıktan % 100 kâr sağlanır. Arsa spekülasyonundan yılda % 30 ile % 100 kâr sağlanır. Avrupa'nın sanayicileri ise yılda % 3-5 kâr sağlarlar. O sanayicinin rekabeti karşısında Türk iş adamı, sanayicisi % 30 kârdan, % 5 kâra inmeye razı olmaz. Yüzde yüz kârdan, % 10 kâra inmeye razı olmaz; ona razı olacak yerde aracılık yapmayı, tefecilik yapmayı, arsa spekülasyonu yapmayı tercih eder. Evvelâ devletin ve halkın sırtından rahat servet yapma yollarını o sermayenin o alanlara kaçma yollarını kapayacaksınız, ancak ondan sonra dış rekabetin kamçılایıcı etkisini küçük kârlarını kendisine getirmesini bekleyebilirsiniz.

İşçilerimiz için istediğimiz en masum haklar reddedilmiştir. Tarım ürünlerimiz için istediğimiz imkânlar reddedildi. Sanayi mamullerimiz için her imkân tanınır, «sanayi mamullerinize bütün gümrük duvarlarını indiriyoruz» der Ortak Pazar ülkeleri; bir istisna koyarlar: tekstil endüstrisi. «Tekstil endüstrisi mamulleri için gümrük duvarlarımızı indirmiyoruz» derler. Türkiye tekstilden başka hangi sanayi ihraç ediyor Avrupaya? İhraç edebildiği tek şey tekstil. Onun için de gümrük duvarı inmiyor. İnenler neye yarayacak, kime yarayacak? Şimdiden en yetkililerden öğrendiğime göre, Türkiye'ye bu imkânın sağlanmak üzere olduğunu duyan Amerikanın ve Japonyanın büyük firmaları Türkiyede yeni büyük yatırımlara hazırlanıyorlar. Neden? Ortak Pazarın Türkiye için indirilen gümrük duvarlarından Türkiyede üstlendirecekleri sınai tesisleri ile onlar Ortak Pazara girecekler. Ve bugünkü yabancı sermaye düzeninde elde edecekleri kârın yüzde yüzünü dışarıya

transfer edebilecekleri için bu kârdan bile bizim 10 paralık hissemiz olmayacaktır.

Deniyor ki, «deneriz işimize gelmezse çıkarız Ortak Pazardan.» O kadar kolay değil. Daha önce de belirtmiştim, bu şuna benzer: bir kimse Avrupanın bir kıyısından bir vapura biner Amerikaya doğru yola çıkar Okyanusta, tam Okyanusun ortasında bunalır vapurda, «ben bu vapuru beğenmedim inmek istiyorum bu vapurdan» der. Ne olur inerse, Okyanusta boğulur. Biz de bütün sanayimiz yabancıların eline geçtikten ve kapitilâsyon devrindeki halinden daha feci hâle düştükten sonra, «biz bu gemiyi beğenmedik» deyip, güvertesinden atlarsak, yabancı sömürüsünün okyanusunda boğuluruz. Bütün bağımsızlığımızı ve benliğimizi yitiririz.

Türkiyede bütün çalışan halkın ortak tasarrufları ile yatırım yapma isteğini, gücünü seferber edip, büyük halk teşebbüsleri kuruldukça, aracılıktan, tefecilikten, spekülâsyondan permi, kota, naylon fatura ticaretinden milyonlar kazanma imkânları kapanıp, ancak Türk ekonomisine katkıda bulunanların kazanç sağlama imkânları gerçekleşmedikçe, bugün halkı, üreticiyi sömürenlere verilen krediler üreticilere verilmedikçe, Türk köylüsü büyük kooperatifler hâlinde örgütlenip, tarımsal ve sınai yatırımlara yöneltilmedikçe, Türk işçisinin büyük yatırımlar yapma isteği değerlendirilmedikçe, reorganizasyonları bile durdurulmuş olan iktisadi devlet teşekkülleri verimli çalışır hale getirilmedikçe, Türkiye'nin Ortak Pazar okyanusuna doğru bir adım daha atması ile intihar etmesine anlamına gelir.

Bu gibi reformlardan bahsettiğimiz vakit, toprak reformu yapılmadığı zaman doğabilecek sosyal tehlikelerden bahsettiğimiz vakit, bizi kınıyorlar. Örneğin, hem toprağı, hem işi elden giden köylüler çaresiz kalıp, aç kalıp hazineye ait toprakları işgal etmeye kalktığında, biz, Meclis kürsüsüne çıkıp da «siz toprak reformu yapmazsanız işte böyle doğa yasa işler» dediğimiz vakit, «vay sen halkı teşvik ediyorsun, tahrik ediyorsun» demektedirler. Bu doğa yasaları sözümüzün tartışması

daha geçen gün Senatoda yapılmış. Türk-İş'in raporuna Uluslararası Çalışma örgütünün sosyal adaletsizlikle ilgili bir raporundan şu cümleler alınmış: «İnsan tabiatı herkesçe bilinir, her adaletsizlik kurbanının sabrının tükeneyeceği bir memnuniyetsizlik derecesi vardır. Sefaletin artması isyan ve şiddet hareketleri yaratır. Sürekli bir dünya barışı ancak sosyal adalet temeli üzerine kurulabilir.»

Fakat doğu halkının da Türk halkının da sabrı ve tahammülü artık aşma devresine gelmektedir. Türk halkı artık yoksulluğun kader olmadığını anlamaktadır. Topraklarının üstünde en güzel besicilik yapılan, topraklarının altında zengin maden yatakları, petrol kaynakları yatan Doğu Anadolu köylüsü, kendi sırtından bir avuç insanı milyoner eden köylü, bütün bunlara kadermiş gibi katlanacak durumdan artık çıkmaktadır. Yoksulluğun kader olduğu fikrini köylüye aşılayıp da kendi suçumuzu, politikacıların partilerin suçunu, günahını, kadere, Tanrıya yüklemeye hakkımız yoktur.

Bu kadar iyi ve dürüst bir halk için «bir işe yaramaz, tembel» diye kendi yurdunda horlanıp Almanya'ya İsviçre'ye gittiğinde, dünyanın en üstün vasıflı işçisi olarak el üstünde taşınan Anadolu halkı için, Anadolu köylüsü, Doğu Anadolu köylüsü için yoksulluk, kader değildir yoksulluk ihanettir. Onu bu ihanetin pençesinden kurtaracağız. Türk işçisi nasıl haklarını almaya başladıysa, Türk köylüsü de o arada Doğu Anadolu köylüsü de artık haklarını almaya başlayacaktır. Bu hakları almanın yolunu Türk-İş, demokrasiye ve halka inananmış Türk sendikacıları, köylerde bıraktıkları kardeşlerine göstereceklerdir, göstermektedirler. İşçilerin sendikaları gibi köylüler de kooperatiflerinde birleşeceklerdir.

Bu toplantıyı Türk-İş doğuda yapmakla Türk işçinin Doğu Anadolu halkını kurtarma mücadelesini açtığını ilân etmiştir. Bu hayırlı bir mücadeledir insanca bir mücadeledir. Türk-İş'in Erzurum'da yaptığı bu toplantıdan sonra, Doğu Anadolu'nun öksüz halkı artık ken-

*disini eskisi kadar öksüz saymayacaktır. Bu mücadele-
nizde sizleri yürekten kutlarım...»*

ÇALIŞMA BAKANININ KONUŞMASI

C.H.P. Genel Sekreterinden sonra Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk konuşmuştur. «*Türkiyede yoksulluk, işsizlik, sefalet olduğun-
nu inkâr etmek mümkün değildir*» diyerek konuşmasına başlayan
Çalışma Bakanı bu şartların tarihi gelişim içinde incelenmesi ge-
rektiğini belirtmiş ve yıllar süren savaşların Anadolu'da zor şart-
lar yarattığını hatırlatmıştır.

Çalışma Bakanı «*halktan uzak idareler, vatandaşı kul ve köle
sayan idareler yıllar boyunca vatandaşın derdine çare bulamamış-
tır. Doğuya jandarmadan başka tahsildardan başka bir şey gelme-
miştir*» demiş ve daha sonra şunları söylemiştir :

*«Türkiye'de kurtuluşun tek yolu 1946 hareketi ile
başlar. Eğer bugün burada bulunuyorsak, bu vatandaşın
haklarına sahip olması için giriştiği savaşın zafere ulaş-
masına bağlıdır.»*

Çalışma Bakanı, hak ve hürriyetlerin bazen kazanıldığını, ba-
zen de kaybedildiğini hatırlatmış «*bize yöneltilen tenkid aslında
bizi işbaşına getiren millete yöneltilmiştir*» diyerek muhalefetin
çalışmalarından yakınmış ve muhalefeti iktidarı çelmelemekle
suçlamıştır. «*Doğu'nun kaderi, memleketin kaderi karanlıktır,
ama onu kurtarmağa çalışıyoruz. Doğuya devletin elinin girdiği
onu kurtarmak için çalıştığı bir vakıadır*» diyen Çalışma Bakanı,
yapılmakta olan işler hakkında bilgi vererek şöyle demiştir :

*«Vatandaşı toprak damdan çıkarmanın yolu fabri-
ka yapmaktır. Mağarada yaşayan insanlar var. Bunu in-
kâr etmek imkânsız. Ama, bunları fabrika yapmadan
kurtarmak mümkün değil. Eğer dertleri üç beş yılda
halletmek mümkün olsaydı, dert kalmazdı.»*

Yurttaşın kurtuluş çaresinin oy hakkının sahibi olmakla müm-
kün bulunduğunu hatırlatan Öztürk sokak olaylarının yurttaşın

oy hakkına tecavüz anlamı taşıdığını belirtmiş ve yapılan eserlerin inkâr edilmemesi gerektiğini, tenkitlerde insaf hudutlarının aşıl-maması lâzım geldiğini söylemiştir.

Yabancı sermaye hakkında da bilgi veren Çalışma Bakanı, ya-bancı sermayenin 1968 yılında getirdiğinden fazla götürdüğünü, ancak yurt dışına çıkarılan kârın 1968 de yurda giren yabancı ser-mayenin değil 17 yıldan beri yurda giren yabancı sermayenin kârı olduğunu öne sürmüştür.

Doğunun kalkınmasında sanayiinin yanısıra tarıma da büyük önem verildiğini, bu nedenle hayvancılık çalışmaları yapıldığını hatırlatan Çalışma Bakanı inşa edilen et kombinaları hakkında bilgi vermiş, geçen yıl meydana gelen kuraklığın zararlarını gide-rebilmek amacıyla Doğuya 18.000 vagon yem nakledildiğini belirt-miştir.

Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk, daha sonra sosyal politika ko-nusuna değinerek, konuşmasına şu şekilde devam etmiştir :

«Evvelâ devlet sosyal devlettir. İctimai olmayan bir devlet olmaz. Türkiye 19. yüzyıl çağını yaşamıyor. Gayri sosyal devlet olmaz, icraat olmaz. Sanki bunu başka bir şeyi izah ediyor gibi görünmek doğru olmaz. Bizim Ana-yasamız ve o Anayasaya göre kalkınma plânlarımız sos-yal hedeflere müteveccihdir. Ekonomik kalkınmayı, sos-yal kalkınmayla beraber görüyoruz.

Şimdi diğer sosyal politikalarımıza gelelim.

Kooperatiflerin kurulması geniş ölçüde bizim za-manımızda tercih görmüştür. Kooperatifçiliğin gelişme-sine en fazla hız veren bir iktidarız. Orman içinde yaşı-yan milyonlarca köylümüzün ormana düşman olması, zabıta tedbirleriyle ormanın korunması felsefesini red-deden bir anlayışla Orman Bakanlığını kurmuş ve sos-yal hedeflere müteveccih plânlar hazırlamasını öngör-müş bulunuyoruz. Orman içinde yaşayan her aileden bir kişinin devamlı bir ücretle çalışması hususunda gerekli plân hazırlanmıştır.

Hazırladığımız kanunlarla bütün çalışanlar yarının endişesinden kurtulmakta, yeni sosyal kuruluşlara gidilmektedir.

300 bin kapıcı Sosyal Sigortalar bünyesinde yerini almıştır. Esnaf Sigortaları Kanunu bunlardan birisidir. Genel sağlık sigortası kanunu çıkacaktır.

Biz az vadederiz, çok yaparız; yapamayacağımız şeyi vadetmeyiz. Sakat ve eski hükümlülerin çalıştırılmasına dair olan tüzük iki sene evvel Danıştay'a verilmiştir. Danıştay iki senedir bu tüzüğe eğilme imkânını bulamamıştır. Yargı organlarının kusurlarını da bize yüklerseniz bu doğru bir şey olmaz.

Sanayi kuruluşlarının kapandığından bahsettiler; biz fabrika açan bir iktidarız, fabrika kapatan bir iktidar değiliz.

Döviz kıtlığı meselesi devletin itibarı mevzu olarak buraya getirildi, üzüntü duydum. Merkez Bankamızın en fazla dövizinin olduğu devre 1970 devresidir. Ne olur devletin itibarı ile oynarsanız, ne geçer elinize. Hükümetin itibarını yıkacaksınız, devletin itibarını yıkacaksınız; bundan ancak düşmanlar sevinir; düşmanlarımızı sevindirmeyiniz, geliniz diyoruz, içerde birbirimizi tahrip edeceğiz diye milli menfaatleri tahrip etmiyelim.

Alın batı gazetelerini Türkiyenin çeşitli meseleleri üzerinde müsbet görüşler aksettirirler. Türkiye siyasi mihrak, her ay bir devlet başkanı veya başbakan gelir, dünya meseleleri görüşülür, aldığımız temenniler intibalar meydana. Herhalde dış ülkelerde bulunanlar bizim meselelerimizi hatırı için şu veya bu istikamette göstermez. İçerde millet 12 Ekimde karar vermiş, dışarda dost-düşman hakkımızda müsbet şeyler söylüyor, kalkınmadan bahsediyor ama nedense kendi içimizde bulunan, nüfus kâğıdında Türk vatandaşı yazan arkadaşlarımızla, kendi bünyemizdeki siyasilere meselelerin ehemmiyetini anlatamıyoruz. Bir eser bir yerde yapılırsa bundan alınacak iftihar payı da sizindir, veri-

lecek pay da sizindir. Bu eserin tapusu milletin malıdır. İdari reform, ıslahat, bizim ilk defa elimize aldığımız konulardan biridir.

Osmanlı devletinin zamanından kalma kanunlarla Türkiyeyi kurtasiyecilikten kurtaramazsınız. Pahalı işleyen devlet zihniyetini reddetmişizdir. Vatandaşı devlet kapılarından yüz çevirten zihniyetle savaş halindeyiz. Asırların getirdiği alışkanlığı kolay olmuyor geri çevirmek, bunu insafla anlamak lâzımdır. Alnız 1960 la 65 arasını korku bir kefen gibi vatan sathını örtmüş değil miydi? Kim hangi meseleyi düşünürdü; esnaf kepenginin başında, köylü kendi derdinde. Ama bir tek şu vardı: ne zaman benim sesim üstün olacak. Bugün sokaklarda bir takım tahriklerin neticesi olan şey nedir? Yani Türk milletinin sağduyusu yok, kendi menfaatlerini idrakten aciz, 17 devlet kurmuş olan aziz milletim takdirde acz içinde olacak da daha bir dilim ekmek parası kazanmamış, istikbalini kazanmamış, bazı mihrakların tahriki ile yıkıcı istikamette yürüyen bir aruç arkadaş çıkacak millet haklarını koruyuvarecek. Buna gülerler arkadaşlar. Ya Türk milletini tanıyacaksınız, ona itibar edeceksiniz, yahut da açıktan çıkıp samimiyetle «millet bir tarafa biz şu nam altında bu nam altında zorla millete kabul ettirip gelip oturacağız» diyeceksiniz. O zaman Anayasanın çok ötesinde bunun davası ayrıdır.

Toprak reformu; Türkiyede toprak dağılımı yapılıyor ama bu da yeter değil. Bir tarım reformu hazırladık; diyoruz ki, kuru toprak dağıtırsanız, üç gün sonra vatandaş bu toprağını satar, onun için geliniz kuru toprak dağıtımının yanında, kredi ekipman sair imkânlarla ekonomik gücünü geliştirecek istikamette köylünün tedbirlerini birlikte getirelim, bunun adına tarım reformu diyeceğiz. Biz reform getiriyoruz reforma karşı gösteriliyoruz olur mu? Vergi ıslahatı da böyle. Türkiyede her sahadan alınmış, dört tane zürradan alınmadı diyorlarsa, vergi reform tasarısı hazır, o da gelecek meclise.

Bir sözcü geçen sene bütçe konuşmasında şöyle demişti; Istanbula gittim balıkçıların halini gördüm, Rumeli ve Anadolu yakasındaki balıkçılar bir tek soğuk hava tesisleri olmadığı için bu sömürü düzeninde alınterlerini değerlendiremiyorlar. Onun için düzen değişmelidir demişti. Ben de dedim ki, düzeni değiştirmeden soğuk hava deposunu yapalım. Soğuk hava deposu yapılmış, hizmete girmiş, düzen de ayaktadır.

Boycot ve işgal hadiselerini asil Türk işçisinin kendi meseleleri istikametinde yaptığı ve 20 küsur sene-den beri benim de katıldığım o büyük mücadelenin aynı paralelde gösterilmesine üzüldüm.

Türk işçisi demokratik rejimin ve milli menfaatlerin bekçisi olarak haklarını meşru yoldan istihsal etmenin gayreti içindedir. Türk işçisi işgalin, zorbalığın hiç bir zaman peşinde koşmamış ve milleti dilhun etmemiştir. O bilir ki, dikta rejimlerinin olduğu yerde, milletin olduğu kadar işçinin de sesi yoktur. Bazı doğmatik zihniyetlere sahip olanlar, hayali cennetler vaadederler; o hayali cennette yaşayanların nasıl bir cehennem içinde olduğunu ibretle bütün bünya seyretmektedir. Gençlerin bunları gayet iyi bilmeleri lâzım. Bu ideolojik savaş dünya çapında oluyor. Açık olmaya mecburuz; Türk-İş'in kongresinde ifade ve ilân ediyorum, beynelminel en büyük emperyalizm olan komünizmin sloganlarını benimseyerek, şu veya bu gerekçe ile paravan altında konuşmak, maksadı gizlemek mümkün değildir. «Devrimciyiz» diyorsunuz, bugün devrimciliğin manası büyük Atatürk'ün inkılâp fikrinden öteye rejimi devirmek olarak anlatılıyor. Sosyal adaletle evet, sosyalizme hayır. Yapıcılığa evet, yıkıcılığa hayır.

Türk-İş'in partilerüstü politikası için endişe ile izlediğim, tahakkuk etmemesi için çalışacağımız hep birlikte bir mesele var. Türk-İş'i kendi siyasi paralellerine sokmak isteyen politikacılar var. Türk-İş partiler üstü siyasetini, işçi bütünlüğünü, işçi birliğini sağlamak için sonuna kadar muhafazaya benim kanaatimce mecburdur. Eğer bünyede ideolojik çatışma olursa, o zaman

işçiyi birbirine kırdırırız. Bırakalım el atmadığımız bir Türk-İş sahası kalsın, o da huzur içinde birlik ve beraberlik içinde işçi haklarını korumaya devam etsin.

Şimdi bir de bu sömürü meselesine gelelim. Bakıyorsunuz aşırı uçta aşırı solcu sömürü diyor, ondan biraz daha az solda olan, o da sömürü diyor. Daha az solda olan o da sömürü diyor ama hepsi aynı şeyi söylüyor. Nasıl yapacağız, nasıl anlayacağız bu işi, bu sömürüyü de bir halletmek mecburiyetindeyiz. Türkiye'de bir sloganlar keşmekeşi var. Bunları berraklığa kavuşturmalıyız. Söyleyenin niyetini bilmiyorum ama söylenen söz yanlış. Bir şeyi de öğrenmek ihtiyacımız var, Türk milleti olarak hepimizin. Bu sömürüden bahseden ey vatandaş sömürülüyorsun diyene soruyoruz, sen sömüren taraftan mısın, sömürülen taraftan mısın yani sen sömürücü müsün yoksa sömürülen misin. Maşallahı var, ensesi kalın, göbeği şişkin sömürüden bahseder. Bu ne biçim iştir, kendi partisinde bir karış toprağı çok görenleri, genel merkeze mebus olarak getirirsin, Meclise oturtursun, toprak reformundan bahsedersin. Bulunduğu yerde, şu veya bu şekilde gayrimenkul iktisap edeceksin, sonra gelip tarım ve toprak reformundan bahsedeceksin.

Kredi meselesi üzerinde de çok duruluyor, biz servetlerimizi açıkladık gelin servetlerimizi takas edelim çocuklarımız mesut yaşasın. Gençlik sömürüye karşı savaş açmış, lüzum yok savaşmaya bunun tedbirleri var, alınıyor... Yeni vergi reformu gelecek, iyiniyetle tatbik edelim, eksiklerimizi tamamlayalım, daha ileri sosyal politikaları uygulamak için dikkatimizi yalnız sosyal meselelere, meşru plâtfömlerde verelim.»

Çalışma Bakanı, bundan sonra, genel grev konusuna değinecek, genel grevlerin politik amaçlar taşıdığını söylemiş ve konuşmasına şu şekilde devam etmiştir :

«Genel grev meselesini sayın Ecevit Çalışma Bakanı olduğu zaman reddetmiştir. Mesuliyet makamında reddettiği bir temel görüşü şimdi muhalefet sözcüsü

olarak kabul etmesini ben yadırgamıyorum. Anayasanın 47. maddesini sendikacılar çok iyi bilir: «İşçiler işverenlerle sosyal ve ekonomik şartlarını düzeltmek maksadıyla toplu sözleşme ve grev yaparlar.»

Genel grevde işveren kim, genel grev kime karşı yapılıyor; devlete karşı. Devlet işveren değildir, işveren ya kamuda ya özel sektörde belli müessesedir, veya kişidir. Ama devlete işveren denemez. Genel grevler siyasi maksatla yapılır Bizim anayasamız işçiye sosyal ve ekonomik güç kazanması bakımından grev hakkını vermiştir. Siyasi amaçla, sınıf kavgasını teşvik, bir proleter diktatörlüğü hedefine müteveccih genel grev yapılmasını her demokratik ülke reddetmiştir. Grev bugüne kadar haklarımızı iyiniyetle almakta müessir olmuştur. Grev bir gaye değil bir vasıta. Ama genel grev bu değildir. Genel grev rejimi felce uğratmak, iktidarları çalıştırmamak memleketi ekonomik ve sosyal bakımdan tam bir ataletle götürmek için belli mihrakların ortaya koyduğu dünya çapında bir hadisedir.»

Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk, daha sonra eğitim konusuna değinmiş ve şöyle demiştir :

«İmam Hatip Okullarının açılması konusunda zaman zaman değişik istismarlara muhtelif toplantılarda raslıyageliyoruz. Bir memlekette maddi kalkınma da olacak manevi kalkınma da olacak. Hiç birisini eksik bırakamayız. Hepsi ihtiyaçtır; bu ihtiyaçların karşılanması lâzım. Ama hükümetin teknik okulu kapatıp, imam hatip okullarını çoğalttığı yolundaki mütalâaya iştirak imkânsız. Okul kapatmamıştır hükümet, bunu kaç defa izah ettim. Beş Yıllık Plânda, lise formasyonu verilecek tarzda, teknik okulların eğitim bakımından teçhiz edilmesi öngörülmüştür; okul kapatma meselesi bahis konusu değildir. Hatta teknik okullar mezunlarının ihzari sınıftan, sonra üniversiteye gidebilme imkânları açılmış bulunmaktadır. Kapalı olan bir yol açılmıştır. Bunu bir yerme vasıtası olarak yapmak isabetli değildir.

Almanyadaki işçilerimiz meselesi üzerinde hassasiyetle duruyoruz. Çok şikâyetler vardır, bunlar üzerinde tedbirler alınmaktadır. Yalnız şikâyetlerin tamamını haklı görmek doğru değildir. İntibaktan doğan, lisan-dan doğan, mevzuattan doğan çok şikâyetler vardır. İşçi tasarruflarının yurda aktarılması konusu ayrı bir plân mevzuu olarak değerlendirilmektedir. Bunun da bilinmesini isterim.

İYAK, üzerinde durduğumuz, takip ettiğimiz halen komisyonda bulunan bir tasarıdır. Geçen sene bu çıkacaktı ama siyasi haklar meselesi önüne geçti, Meclis tatile girdi ve bu kanun maalesef o devre çıkamadı. Şimdi yenilenmiştir, komisyondadır. Hükümet olarak benimsiyoruz, sermaye piyasasının teşekkülü, tasarrufların değerlendirilmesi, halk holdinglerinin kurulması, işçinin buralara ortak olması sosyal politikalarımızın ta kendisidir. Vasıflı işçilerin yurt dışına gönderilmesi konusuna da değineyim. Konu üzerinde çok tartışma yapılmıştır, vasıflı işçiyi azami ölçüde göndermek için pazarlık yapılmıştır Alman işverenleriyle. Bu sene göndereceğimiz işçilerin % 70'i vasıfsızdır. Kim ister memleketinin gül gibi evlâdını, burada çalışmak isterken dışarıya göndermek?

Biz hiç bir zaman emek ihracı ile övünen bir iktidar değiliz. Türk işçisinin alın terini vatan toprakları üzerine dökmesi bizim için idealdir. Dış ülkeye gitmeleri, istihdam sorununun, işsizlik sorununun ortaya koyduğu geçici bir tedbirdir. Bugün için geçici bir tedbir olarak uygulanmaktadır. Bu bütün dünyada böyledir. Almanya bir taraftan işçi alır, diğer taraftan Avusturyaya emek ihraç eder. İtalya emek ihraç eder, Yugoslavyaya emek ihraç eder, İngiltere emek ihraç eder. Dünya nüfus hareketleri içerisinde teknolojik gelişmeler, ülkelerin durumu itibarıyla bu emek aktarmaları mübadeleleri olmaktadır. Bu bakımdan mesele üzerinde her zaman olduğu gibi büyük bir dikkatle ihtimamla ve çalışan arkadaşlarımızın haklarını koruyucu istikamette icraatımızı yürütmeye devam edeceğiz.

Bağımsızlık meselesi üzerinde de üç-beş cümle söyleyip sözlerimi bitireceğim. Türkiye'nin bağımsız olmadığı söylendi. Türkiye bağımsız değil de biz burda nasıl toplandık. Nasıl konuşuyoruz, nasıl seçim oluyor, millet nasıl istediğini iktidara getirebiliyor, memleketin işlerini Mecliste nasıl görüyoruz, Anayasa değiştiriyoruz, kanun yapıyoruz. Kim müdahale eder bize? Aslında bu, olmayan bir faraziyeyi ortaya atıp, Türkiye'de bazı zihinleri karıştırmaktır. Türkiye bağımsız bir memleket tir ve bağımsız olmaya devam edecektir. Menfaatleri icabı eğer bazı memleketlerle dost ve müttefik olmuşsa bu milli menfaatleri siyanete matuftur. Bağımsızlığı korumaya matuftur. Yoksa bağımsızlığı yitirmek için değil.

Ekonomik bağımsızlığa gelelim. 875 milyon dolar ithalat yapıyoruz. Nedir ithalatın kalemleri: % 45'i ham madde % 45'i yatırım malı % 10'u da istihlak. Pek i kalkınan bir memlekette fabrika yapacaksın, teknolojin müsait değil, tecrübe lâzım. Bu teknoloji, tecrübe kendiliğinden gelmez; bir taraftan üniversitelerimizin boş geçmemesi, gençlerimizin yetişmesi için istikrar ve huzur müdafaası yapıyoruz, öbür taraftan memlekette pratik kalkınma, sanayileşme için her imkândan yararlanıyoruz.

Şimdi gübreye bakalım, geçen sene 50-60 milyon dolarlık gübre ithal ettik, ne yapalım çaresi nedir? Çaresi fabrika kurmak. Kütahya Azot Fabrikasını bir misli büyüttük. Mersinli delegeler burada, bir milyar 100 milyon liraya büyük bir gübre kompleksi yapıyor, Samsundaki delege arkadaşlarım burada, Samsun gübre fabrikası hizmete girmek üzere. Elâzığ gübre fabrikasını Elâzığlılar bilir. Gemlikte bir yeni sun'i gübre fabrikası.. İşte Türkiye'yi 50 milyon dolar ithalattan kurtarmanın çaresi.

Türkiye Amerikan bezi kullanır. Niye Amerikan bezi? Giyecek başka şey yok da ondan. Kaput bezi yapamıyorduk. Şeker yapamıyorduk; bugün sizin iftihar edeceğiniz üstün vasıfta tekstil mamullerimiz dünya pi-

yasasında aranmaktadır. Şeker ihraç eden memleket haline geldik. Şeker fabrikalarını da tekstil fabrikalarını da kendimiz yapıyoruz, dışardan çok az ithalatımız var.

Çimento fabrikamızı kendimiz yapıyoruz. Basın mensuplarının bir kısmı burda. Kullandıkları kâğıdın büyük bir kısmını senede 20 milyon vermek suretiyle ithal ediyoruz. Dünyada gazete ve ambalaj kâğıdı istihlâkinde de oldukça geriyiz. Çaremiz ne, Dalamanda 700 milyon lira ile bir kâğıt fabrikası inşa ediliyor. Çaycuma'daki tecrübe çalışmasına başladı. Şimdi bunun yanısıra bir diğer fabrikayı yurdumuzun güzel bir köşesine kurmak için gerekli inşaatlara da başlanmıştır. Aksu da halen inşa halinde. Bu fabrikalar bitti mi, Türkiye kâğıt ithalinden kurtulacak, ama yetmiyor, üç tane daha yapacaksınız deniliyor. Yan yana getirdiğiniz zaman 780 milyon dolarlık ithalatın 20 milyonunu kendin imal edeceksin suni elyaf plâstik bitti. 50 milyon suni gübreni kendin yapacaksın, kâğıdını, kimyevi maddenin kendin yapacaksın, ondan sonra Türkiye'nin ithalatı bu sahalarda silinecek, başka sahalara, daha büyük sanayileşme hamlelerine geçecek.

Bütün bunlar meclislerde görüşülmüş, hükümetlerde görüşülmüş ve karara bağlanmıştır. Bu itibarla meseleleri hayali modellerle kıyaslayıp küçültmek, gerçeklere aykırı bir takım beyanlarda bulunmak hiçbir şekilde insafla mütalâa edilemez ve bunu zaten Türk kamuoyu benimsemez.

Bir arkadaşımız not göndermiş «işçi-memur ayrımı ne oldu» diyor. Son cümle olarak ifade edeyim, işçi memur ayrımı sendikacı arkadaşlarımızın, parti farkı gözetmeksizin söylüyorum tam bir anlayışla, işçi menfaatlerini mutlaka himaye düşüncesi ve arzusu içinde elbirliği ile teşkilâtımızla oturup çalışmışlardır tarif getirmişlerdir, getirdikleri tarifi benimsemişizdir. Bu itibarla memurun işçi, işçinin memur olması gibi acayip, çobandan memur, çöpçüden memur gibi bir takım acayip tatbikat da ortadan kalkmış olacaktır.»

KONUŞMALARIN SINIRLANDIRILMASI ÖNERGESİ

Çalışma Bakanının konuşmasından sonra, öğle tatili yapan kongre, öğleden sonra, çalışmalarına yeniden başladığı zaman, Kongre Başkanı, konuşmaların sınırlandırılması için verilmiş bir önerge bulunduğunu açıklamıştır. Konuşmaların 20 dakika ile sınırlandırılmasını öneren önerge aleyhinde Mehmet Şahin söz almış ve konuşmaların sınırlandırılmamasını istemiştir. Mehmet Şahin'den sonra önerge sahiplerinden biri teklifi açıklamak üzere bir konuşma yapmıştır. Önerge aleyhinde konuşan Mehmet Şahin de önerge sahibi de politikacıların konuşmalarının çok zaman aldığından şikâyet etmişlerdir.

Bu iki konuşmacıdan sonra Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy söz alarak, kürsiye gelmiş ve konuşmaların sınırlandırılması teklifi ile ilgili olarak şunları söylemiştir :

«Türk-İş İcra Kurulu olarak, Yönetim Kurulu üyeleri olarak, biz, henüz beş arkadaş konuştuktan sonra görüşmelerin kısılması taraftarı değiliz. Bizim eski kongrelerimizi hatırlayınız, geceyarılarına kadar çalıştık, sabahlara kadar kongre yaptığımız olmuştur. Lütfedersiniz, geceyarılarına kadar değil ama, 8'e 9'a kadar burda oturursunuz ve herkes rahat rahat konuşur. İçindeki döker, topladığı ızdırabı anlatır.. Bu, delege arkadaşlarım bakımından söyleyeceklerim.. İkincisi, sendikacısız sendika idare edilmez. Memleket de politikacısız idare edilmez. Bizi çoğu kere tenkit edersiniz, «kongremize bakan gelmedi, milletvekili gelmedi, veyahutta geldiler gittiler birşey söylemediler» dersiniz. Bu kongreye biz bütün hükümet üyelerini, bütün siyasileri davet ettik. Siyasi partilerin liderleri ile önceden vardığımız karar, birer saat müddetle konuşmalarıydı. Bakan arkadaşlarımıza da 45 er dakika söz tanımıştık. Ama bazan bu 45 dakika bir saati buluyor. Çalışma Bakanına da tahdit konmamıştı. Şimdi buraya bakanlar gelmeselerdi diyecektiniz ki, «hani, hükümet, gelmedi».

Herkes konuşacak, istediğimizi alır, cebimize, kafamıza koyarız; istemediklerimizi bu salonda bırakırız, kenarda köşede bırakırız. Eğer geç saatlere kadar çalış-

şırsak, mesele kalmaz. Bizim için şunu söylerler; Yunanlılar çok konuşurlar, iş yapmazlar; Türkler çok konuşmalarına rağmen, çok iş yaparlar.

Bir arkadaşım aldı Sosyal Sigortalar konusunu eni ne boyuna söyledi. Bir ikinci arkadaşım da alırsa o vakit, zaman ısrafından başka bir şey değildir. Bir kaç arkadaşın dokunduğu noktalara tekrar tekrar temas edilirse, o vakit ne siz dinlersiniz ne dinleyicilerimiz, ne de biz bir şey öğrenmiş oluruz.

Delegelerin her zaman takrir vermek haklarıdır, yetkileridir ama lütfen delege arkadaşlarım, bilhassa parti politikacıları hakkında önceden kararlaştırdığımız programımızı bozmamanızı rica ediyoruz ve bu takririn bugün şu saatte oylama zamanı olmadığını da müsamahanıza sığınarak ifade ediyorum.»

Türk-İş Başkanının konuşmasından sonra, önerge sahipleri, önergelerini geri aldıklarını açıklamışlardır. Daha sonra, kürsiye Maden İşçi Sendikaları Federasyonu delegesi Mehmet Şahin gelmiştir.

MEHMET ŞAHİN KÜRSÜDE

Maden Federasyonu delegesi Mehmet Şahin, Türk Sendikacılık Hareketinin kısa süre içinde büyük bir gelişme kaydettiğini söylemiş ve BBC radyosunun bu konudaki yorumunu açıkladıktan sonra kongrenin Erzurum'da yapılmasının önemine değinerek şöyle demiştir :

«Türk-İş kongresinin Erzurumda yapılmasından ötürü haz duyuyoruz. Büyük Atatürk kurtuluş hareketine Erzurum'dan başladığı gibi Türk-İş Genel Kurulu da Doğu'nun kalkınması hamlesine Erzurumdaki bu kongre ile başladığını ilân etmiştir.»

Mehmet Şahin, Doğu'nun sorunları üzerinde de durmuş ve eğitim, sağlık ve diğer sorunların henüz çözümlenememesinden yakınmıştır.

Mehmet Şahin, konuşmasında toplu sözleşmelerle fiyat hareketlerinin ilişkisine değinerek şunları söylemiştir :

«Toplu sözleşmelerle uygulamada aldığımız zamlar fiyat artışları yüzünden hiçbir mana ifade etmiyor, 10 lira da alsanız üç ay sonra işçi karşınıza çıkıp «sen bana ne aldın» diyor. Biz isterdik ki, Türk-İş raporunda, aldığımız zamların kaç gün dayandığının da bir hesabı yapılsın. Bu memlekette fiyat kontrolü olmadığı sürece bu iş böyle de gidecektir.

Personel kanunu hakkında yetkililer burada konuş­tular. Kanun memurlara % 100 zam getirecek, bunda gözümüz yok. İsteriz ki, daha da fazla alsınlar. Bizi düşündüren husus, memurlara verilen zamların hayat pahalılığına intikal etmesidir. Böyle olduğu taktirde Türk-İş bunun için ne düşünmektedir. Raporda buna ait bir şey göremedik.

440 Sayılı Kanun çıktı. Bunun çıkışında muhalefet de, iktidar da, kendine pay çıkarıyor. Kanuna göre, işletme yönetiminde işçiyi bir tek kişi temsil ediyor. Bu bir kişinin kararlara ne tesiri olur ki... Bu kanunun değiştirilmesi için Türk-İş'in bir düşüncesi var mı? 440 Sayılı Kanunun bir maddesinde de işçiye kârdan pay verilmesi öngörülmüştür, fakat şimdiye kadar çeşitli dolambaçlı yollarla bu pay verilmemiştir.

Asgari ücret mevzuunda Türk-İş'e teşekkür ederim, fakat yeraltı ücretleriyle yerüstü ücretlerinin bir tutulması hiçbir zaman sosyal ücret politikası içinde mütalâa edilemez. Vilâyetlerde taktir edilen asgari ücret limitleri daima yeraltı ve yer üstü şeklinde ayır­dılır idi. Bütün bunlara rağmen, bu açıklığı toplu sözleşme maddeleriyle kapatmaya çalışacağız.

Doğuda bulunduğumuz bu sırada doğunun bir sorununu da dile getirmek mecburiyetindeyim. Bölgede, Doğu Maden, Balkaya Maden, Oltu Maden, Aşkale Maden diye dört maden vardır. Burada yaklaşık olarak bin işçi çalışmakta idi. Bu madenlerin çıkardıkları kömürleri mahalli devlet sektörü ve askeriye yakmakta idi. Şimdi öğreniyoruz ki bu sektörler Tunçbilekle yaptıkları anlaşma dolayısıyla bu ocakların kömürlerini almıyorlarmış. Bu demektir ki 1000 işçi işsiz kalıyor.

Bu hadise küçümsenecek bir hadise değildir. Yetkililer, hükümet ve Türk-İş bu hadisenin üzerine eğilmelidirler.»

Maden Federasyonu delegesi, konuşmasını madenlerin işletilmesi ile ilgili görüşlerini açıklayarak bitirmiştir. Mehmet Şahin bu konuda da şunları söylemiştir :

«Özel teşebbüsün işletemediği büyük rezervleri devlet eliyle işleterek kalkınmaya yardımcı olmak ve yurttan karma ekonominin getireceği imkânlardan faydalanarak yeraltında ölüm dirim pahasına çalışan maden işçilerine daha yüksek insanca yaşama imkânı sağlamak en halisane isteğimizdir.»

SEYFETTİN ERKOL KÜRSÜDE

Çimse-İş delegesi Seyfettin Erkol, Doğu'nun sorunları dile getirilirken Doğunun istismar edilmemesini, ancak Doğu ile Batı bölgeleri arasında ekonomik ve sosyal bir dengesizlik bulunduğunu ve bunun ciddi şekilde ele alınmasını istemiştir.

Erkol, Doğu'da toprağın adil ölçüler içinde dağılmadığını, bunun sonucu olarak büyük bir gizli işsizliğin hüküm sürdüğünü belirtmiş ve Doğu bölgesine süratle ve büyük miktarda yatırım yapılmasını savunmuştur.

Çimse-İş delegesi Seyfettin Erkol, Türk-İş ve ona bağlı kuruluşların, Doğu bölgesine yapılacak yatırımlarda öncülük etmesini istemiştir.

Çimse-İş delegesi Seyfettin Erkol konuşmasına şöyle devam etmiştir :

«7 senelik toplu iş sözleşmesi döneminde Türk-İş'in raporunda da belirtildiği gibi, alınan bir kuruş zama karşı, gerek işverenler, gerekse hükümetler dar gelirli vatandaşın bütün ihtiyaç maddelerine zam yapmışlardır. Bu zam, alınanları bir kalemde götürmüş, işçi yeni taleplerle masaya oturmuştur. Hayat pahalılığının kalkınmakta olan ülkelerde artması tabiidir. Fakat

memleketimizde başıboş ve murakabeden uzak bir sistem, bu artışı normalin de üzerine çıkarmıştır. Akşam yatan kasap, sabah kalktığı zaman etin kilosunu kimseye sormadan 14 liradan satarsa, bunun sonu gelmez. Hükümet edenler ve edecek olanlar oy kaygusuna düşmeksizin murakabe sistemini geliştirir, şumullendirirlerse hayat pahalılığı bir nebze olsun denetim altına alınabilir. Hükümetlerden bunu beklemekteyiz. O zaman işçinin cebine koyduğu üç kuruşluk zam cebinde kalacaktır.

Bazı arkadaşlarımız, bilhassa politikacılar Türk-İş'in partilerüstü politikasını yerd. Türk-İş İcra Kurulu bu meseleyi düşünüp getirmelidir. Eğer partilerüstü politikadan ayrılırsak bize öyle gelir ki, dağılır, bölünür ve küçülürüz. Zaten dünyada uygulanan politika da «böl ve yut» politikasıdır. Bizim düşüncemiz partilerüstü politikanın devam etmesidir. Eğer böyle olmaz da işçi hareketine, muhtelif partilerin görüşleri girerse işçinin meselesi işçinin dâvası bir kenara itilecek ve burada parti münakaşaları yapılacaktır. Bunun için 7. Genel Kurulda alınan bu kararın bir müddet daha devam ettirilmesini ve tescilini zaruri görmekteyiz. Kapıcı olarak bir kişi çalışmaktadır. İşsizliğin alabildiğine hüküm sürdüğü bir memlekette bu lüks yatırımlara dur demenin zamanı gelmiştir. Arsa spekülasyonu hudutsuz denebilecek bir genişlikte devam etmektedir. Arsaların bu şekilde murakabeden uzak değer kazanması işçilere kooperatifler yoluyla dahi olsa bir mesken sahibi olma imkânını vermemektedir.

Seyfettin Erkol, konut sorununa değinirken, arsa spekülasyonunun arttığına dikkati çekmiş, lüks konut yatırımlarının önlenmesi gerektiğini söyleyerek, Türk-İş'in teşkilatlanma sorunları üzerinde görüşlerini belirtmiş ve konuşmasını şu şekilde bitirmiştir:

«Siyasi partilerin vadettikleri hiç bir şeye inanmıyoruz; onlar muhalefetteyken başka, iktidar da iken başka konuşuyorlar. Bizim inandığımız tek güç, kendi gücümüz olan Türk-İş'tir. Baskı grubu niteliğini devam

ettirdiğimiz sürece, demokratik idarede halledemeyeceğimiz bir problemin çıkacağına inanmıyoruz. Türk-İş güçlü bir kuruluştur. Bu kuruluşun içinde Sayın Başkanın ağırlığına inanıyoruz. Ve yine inanıyoruz ki, gerek Genel Kurulda gerekse Yönetim Kurulunda alınan kararlar üzerine ağırlığını koyarsa, ki bu kararlar daima vatanın ve yurdun selâmeti yolunda oluyor, o iş halledilir. Zaten bu organlar halledilmeyecek, altından kalkılmayacak bir talepte bulunmamışlardır ve bundan sonra da bulunmayacaklardır.»

NURETTİN YERDELEN'İN KONUŞMASI

Basın-İş delegesi Nurettin Yerdelen, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun, sosyal, kültürel ve siyasal sorunlarını tümüyle kavradığını ve mükemmel bir rapor hazırladığını söylemiştir.

Yerdelen, kongrenin çeşitli güçlüklerle mücadele edildiği bir dönemde yapıldığını hatırlatmış ve Türk İşçi Hareketinin demokratik rejimi tahribe yönelen davranışlara karşı koyabilecek güçte olduğunu belirtmiştir.

Basın-İş delegesi, 1961 Anayasası ve demokratik düzenden kuvvet alınarak ortaya konan 23 İlke'nin gerçekleştirilmesi ve kamuoyuna tesirli şekilde duyurulması için büyük çaba sarfedilmesini de istemiştir.

Yerdelen konuşmasının bundan sonraki bölümünde, toprak-insan ilişkilerine değinmiş, bu alanda da sosyal adaletin sağlanamamış olmasının yarattığı sorunlara değinerek, şöyle devam etmiştir :

«Kitleleri Anayasa düzeninin ve demokratik idare tarzının çevresinde toplayabilmek, herşeyden önce toprak-insan ilişkileri arasındaki adaletsizliği kaldırabilmekle mümkün olacaktır. Bu konuda Tarım İş Kanununa bağlanan ümitler, yıllardır sürüncemede bırakılmasının haklı bir sonucu olarak, gün geçtikçe, yerini yeise terketmektedir. İşçi hareketi olarak toprak-insan ilişkilerinde sosyal adaleti gerçekleştirci tedbirlere bir

an önce eğilmemiz, yetkilileri harekete geçirmemiz şarttır. Tarım işçisinden yükselen şikâyetlerin ortadan kalkması, toprakla didişenlerin sosyal güvenliğe kavuşturulması, demokratik sendikal haklarının tanınması ile ve en önemlisi toprak dağılımındaki adaletsizliklerin önlenmesi ile mümkün olacaktır. Türk İşçi Hareketi demokratik sendikacılık hareketi yararına, ancak toprakta çalışanların dertlerinin sosyal adalet ölçüleri içinde çözümlenmesinden sonra güvenle bakabilir. Tarım işçisinin sorunlarını sendikal prensipler içinde ele almak ve bu yönde tarım işçisine bir istikamet kazandırmak için çeşitli batı ülkelerinde zaman zaman başvurulmuş yola artık yurdumuzda da gidilmesinin isabetli olacağı kanısındayız. Türk-İş'in önderliğinde büyük sendikalarımızın tümünün iştirak edeceği bir Türk Tarım İşçileri Komitesi kurulmalıdır. Bu komitenin görevi tarım işçilerinin sorunlarını ele almak, tarım işkolu ile ilgili çeşitli araştırmalar yapmak ve tarım işçilerinin Türk-İş topluluğu içindeki yerini almasını sağlamak olmalıdır. Bir ülkede tarım işçilerinin teşkilâtlandırılması, demokratik ve hür sendikacılık sorunları içinde yerine getirilmesi sorunu sadece bu işkolunda faaliyette bulunan işçi kuruluşlarına bırakılırsa, başarı ancak bu kuruluşun gücü oranında olabilir. Oysa asıl olan tarım işçisinin tümüyle teşkilâtlandırılmasını temindir. 8. Genel Kurulumuzun bu yönde bir karar almasının yararlı olacağı düşüncesindeyiz.»

Türkiye Gazeteciler ve Basın Sanayii İşçileri Sendikası delegesi Nurettin Yerdelen, konuşmasında daha sonra, basın işkolunun özelliklerine ve teşkilâtlanmasında karşılaşılan güçlüklerle temas etmiş, Basın-İş'in yayın organı olan Gündem gazetesinin durumu hakkında geniş bilgi vermiş ve özel kanunlarla bazı işyerlerinin grev yasağı kapsamına alınmakta olduğunu açıklamıştır.

Yerdelen bu konuda şunları söylemiştir :

«Özel kanunlarla bazı iş yerlerine grev yasakları getirilmektedir. Bunlardan biri sendikamıza bağlı olan Banknot Matbaası işyeridir. Bu dönem çıkan bu kanun

Merkez Bankası Teşkilât Kanunudur. Merkez Bankası-na bağlı olan Banknot Matbaasında sendikamızın 300'e yakın üyesi vardır. Bu teşkilât kanununda grev yasağı getirilmiştir. Ben bugünkü şartlar altında çalışanların lehinde bir ıslahat yapılmasını zaruri görmekteyim.»

Basın-İş delegesi konuşmasını şu sözlerle tamamlamıştır :

«Sanayimizi ilgilendiren diğer sorun ise okul meselesidir. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli sanat okullarının bulunmasına rağmen matbaa sanayii işçileri için halâ ülkemizde bir okul bulunmamaktadır. Matbaacılık bugün batı ülkelerinde her gün yeni inkişaflar kaydeden ileri bir sanayi haline gelmiştir. İlgililerin bu yönde bir okul açılması için dikkatlerini çekmek isterim.

Bu vesile ile Basın İş Sendikası olarak tekrar ifade etmek isteriz ki, işçi haklarına ve Türk basın hayatını tanzim eden 212 sayılı kanuna uzatılacak menfi bir davranış, karşısında tüm olarak Türk basını ve dolayısıyla büyük Türk-İş'i bulacaktır.»

AVNİ MURAT KONUŞUYOR

Metal-İş delegesi Avni Murat, çalışma raporunun gerçeklere ışık tuttuğunu belirtmiş ve Türk İşçi Hareketinin aşırı akımlarla şiddetli bir mücadeleye girişmesini isteyerek *«Onların Türk işçisinin yanında yeri yoktur. Türk işçisi onlara karşı koymağa muktedirdir»* demiştir.

Öğrenci olaylarına da değinen Avni Murat, üniversitelerdeki huzursuzluklardan öğrencilerin de şikâyetçi olduğunu öne sürmüştür.

Metal-İş Federasyonu delegesi konuşmasında şöyle demiştir :

«Elimizdeki rapor, hakikaten siyasi düşünceden uzak, Türk milletinin gerçeklerine ışık tutan bir rapordur. Bu raporu hazırlayanlara huzurunuzda, temsil et-

mekle büyük şeref duyduğum işçi arkadaşlarım adına teşekkür etmeden geçemeyeceğim. Her zaman söylediğim gibi, Türk işçisinin vicdanında, Türk işçisinin iz'anında, Türk işçisinin akliseliminde inkâra, yalana, iftiraya yer yoktur ve olmayacaktır.

Bölgelere girmiyecektim ama her konuşan bölgecilik görüşünü savunduğu için ben de diyeceğim ki, İç Anadolunun ücra bir yerinde, Yozgatta bir fabrika kurulmamıştır. Fakir halk çocuklarının şehirlere akın ettiklerine hepimiz mutabıkız. Tarlasını bırakarak büyük şehirlerde odacılık ve kapıcılık peşinde koşanların yanı sıra, çalışan işçilere sağladığımız hakları küçümsemek yanlış olur.»

Avni Murat teşkilatlanma konusundaki çalışmalar hakkında da şunları söylemiştir.

«Teşkilatlanmada sanayi işkolunda çalışanların yekûnu 5 milyon gösterilmesine rağmen Türk-İş raporunda üye olanların sayısı 1 milyona yakın gösteriliyor bu beni üzmüştür. Arzum şudur ki gelecek devrede bu nu birkaç milyona yükseltirsek başarılarımızın en büyüğü olacaktır.»

Metal-İş Federasyonu delegesi aşırı akımları kınayarak sözlerini bitirmiştir.

ENERJİ BAKANININ KONUŞMASI

Kongrede bir konuşma yapan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sabit Osman Avcı, «Ana ilkemiz hürriyet rejimi ve demokratik nizam içinde tüm memleketin kalkınmasıdır» demiştir.

Avcı, amacın Türk yurttaşını medeni ülkelerde yaşayan insanların düzeyine ulaştırmak olduğunu belirtmiş Türk-İş 7. Genel kurulunda tespit edilen 23 ilkenin Türk Sendikacılık Hareketinin felsefesini tam anlamıyla ortaya koyduğunu söyleyerek «bu ilkelerle mutabık olmamak mümkün değildir, ancak hedefe giden yollar da tercih söz konusu olabilir» demiştir.

Türkiye'nin hürriyet rejimi ve demokratik nizam içerisinde kalkınabileceğini belirten Enerji Bakanı Sabit Osman Avcı şöyle demiştir :

«Bütün ilkelerimiz, davranışlarımız ve uygulama prensiplerimiz bu ana ilke üzerine bina edilmiştir. Demokratik hayat tarzından hiçbir fedakarlık sözkonusu etmeyeceğiz. İnsanların yaratıcı kudret ve kaabiliyetlerini kabul etmeyen hürriyetin ve insanca yaşama haklarını yok eden, insanın manevi varlığını tanımayan yaşama düzenlerini şiddetle reddederiz.»

Karma ekonominin, Türkiye'ye büyük yarar sağlayacağı inancında olduklarını anlatan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, yeraltı servetlerinin daha iyi değerlendirilmesi için yeni tedbirler getirileceğini söylemiş yerli sanyin başarabileceği konularda hiçbir zaman yabancı sermayeye yer verilmediğini, bu arada yeni yeraltı kaynakları bulunması için çalışıldığını anlatmıştır.

Sabit Osman Avcı yeraltı servetlerinin işletilmesi konusunda Hükümetçe benimsenen ilkeler hakkında da şunları söylemiştir :

«Bir taraftan nüfusu süratle artan, diğer taraftan büyük bir kalkınma çabası içinde bulunan memleketimizde her türlü ihtiyaç da gün geçtikçe ve hızla artmaktadır. Bu meyanda ana ham maddelerine, özellikle metalik cevherlere, enerjiye, petrole, taş ve linyit kömürüne, yeni sulama imkânlarına karşı munzam ihtiyaçlar duyulmaktadır.»

Tabii servet yönünden memleketimizde yeni imkânların geniş çapta araştırılmasına azami gayret sarfedilmektedir. Bulunan yeni maden yataklarının hemen işletilmesi, mevcutların şayet rezerv durumları elverişli ise, üretim kapasitelerinin arttırılması, belli başlı hedeflerimiz meyanındadır. Bu şekilde aynı zamanda dış ticaret dengesinde çok olumlu neticeler sağlanmış olmaktadır.

Özellikle maden sektörünün diğer sektörlerle nazaran fazla iş gücüne ihtiyaç göstermesi, işsizlik proble-

minin kısmen de olsa ortadan kalkmasına medar olacaktır.

Su kaynaklarımızdan azami şekilde yararlanmak için yeni yeni projeler yapılmakta ve bu projeler tatbikat safhasına arz edilmektedir. Bu suretle tarımda, enerjide, endüstrinin su ihtiyacının karşılanmasında, içme ve kullanma suyu konusunda yeni imkânlar yaratılmaktadır. Geçen yıl çıkarılmış olan 1053 sayılı kanunda nüfusu 100 binden yukarı olan şehirlerin içme ve kullanma sularının ihtiyaçlarının karşılanması da Bakanlığımıza bağlı Devlet Su İşleri görevleri meyana alınmıştır. Topyekûn yurt kalkınmasında memleketimizin su potansiyelinin harekete geçirilmesi Türkiyemize yepyeni ufuklar açacaktır.

Bakanlığımızın maden politikasında izliyeceği ana ilkeler, yurdumuzun tabii kaynaklarının envanterinin bir an önce tesbit edilmesi milli gelir içinde tabii kaynakların iştiraklerinin dengeli bir şekilde artırılması, madenlerin, petrolün ihracattaki paylarının artırılması, bütün maden, petrol, kömür enerji ihtiyacımızın yurt içindeki kaynaklardan temin edilmesi şeklinde özetlenebilir. Maden, petrol alanındaki yatırımları teşvik etmek için ilgili mevzuata hukuki ve mali kolaylıklar getirilmelidir.

Ham cevherin yurt içinde işlenilmesi ve mamul veya hiç olmazsa yarı mamul halinde ihraç edilmesi, bu nedenle memleketimizde ham cevherleri işleyecek endüstrinin kurulmasının teşviki, çok riskli olan madencilik mesleğinde çalışan işçi ve diğer teknik elemanlara munzam haklar tanınması, bütün sınai faaliyetlerde mesleki eğitimin geniş çapta teşviki, ihracat ve istihsal müesseselerinde üretimin kârlılık prensiplerine uygun bir şekilde yapılması ve aynı prensiplerle artan yeni memleket ihtiyaçlarına paralel olarak üretimin artırılması, düşünülmektedir. Çeşitli ülkelerin milli gelirleri incelendiği zaman, milli gelir artışlarının enerji sektörü ile orantılı olduğu görülmektedir. Bu itibarla memleketimizde enerji sektöründeki her sahada üretim artış-

ların geniş çapta teşviki politikamızın en önemli unsurlarından biridir.

Yurdumuzda geniş çapta ekonomik zarar yaratan ticari olmayan yakıt kullanılmasının önlenmesi ve ticari yakıt kullanılmasının teşviki kararlaştırılmıştır.

Ana ilkelerimizden en önemlilerinden biri, hatta birincisi işsizliğin önlenmesi, bertaraf edilmesidir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının iştigal konusu olan görevler genel olarak karakterleri icabı büyük çapta işgücüne ihtiyaç gösterdiği için işsizlik ile mücadele konusunda Bakanlığımıza önemli görevler düşmektedir. Bunu temin için şu anda üzerinde çalışılmakta olan birkaç büyük ve önemli tesisten bahsetmek isterim. İki milyar lira civarında bir yatırım harcaması ile Konya Seydişehirde bir alüminyum tesisi kurulmaktadır. Önümüzdeki yıl sonunda istihsale geçecek olan bu tesis yılda 60 bin ton alüminyum istihsal edecek ve binlerce işçimiz bu yerde çalışma sahası bulacaktır. Bu suretle Hükümet programımızda yerini alan ham cevher yerine, yarımamul ve mamul cevherlerin dışarıya ihracı hem döviz ihtiyacımızın karşılanması, hem işsizliği yurt içinde önleyerek işçilik ücretlerinin memleket içinde kalması temin edilmiş olacaktır. Diğer taraftan bir milyar liranın üstünde bir yatırım harcaması yapılarak Samsunda kurulmakta olan Bakır kompleks tesisleri, bakır izabesi yanında, asit fabrikası yanında, sun'i gübre fabrikası ile bir büyük kompleks teşkil etmektedir.»

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sabit Osman Avcı, konuşmasının bu bölümünde Karadeniz Bakır Kompleksi tesisleri hakkında bilgi vermiş ve şöyle demiştir :

«Tesisin % 49 hissesi Etibank'a aittir. Mütebaki hisselerin de büyük kısmı yine milli bankalarımıza aittir. Ancak bir anonim şirket halinde kurulması dış kredi ihtiyacının karşılanmasında kolaylık sağlanmasından ibarettir. 10 yıl müddetle 30,5 milyon dolarlık kredi, % 1 faizle ödeme süresi 10 yıl. 10 yıldan sonra 30 yıl % 2,5 faiz. Türkiye'nin aldığı kredilerin en uygun şartlarla

temin edilmiş olanıdır. Tek kuruş yabancı sermaye yoktur. Ancak bu makinaların bu tesislerin çeşitli cihazların teçhizatının temini bakımından, 30.5 milyon dolar kredi sağlanmıştır. Tesisin % 49 hissesi Etibanka aittir. Etibankın tesisleri ve maden sahaları bu şirkete özel sektöre devredilecekmiş ve hatta kuruluş değerleri üzerinden devredilecekmiş yolunda iddialar vardır. Bunlar da doğru değildir. Komisyonlar kurulacak, komiteler marifetiyle rayiç değer üzerinden devir bahis mevzuudur. Ancak maden sahalarının imtiyazının devri bahis konusudur; imtiyaz red avans mukabilindedir. Yani istihsal edilecek madenden ton başına Etibank bu şirketten para alacak; % 49 hissesi olduğu için de kârın da % 49 unu alacaktır. Ve yılda 50 milyon civarında kâr getirir. Bu tesisin yatırımları sadece Samsunda gerçekleşmemekte, 600 milyon lira civarındaki yatırım Murgul Bakır madenlerinin olduğu Çakmakmaya da başlayarak, Pipe-Line hattı ile Hopada filtre ve kurutma tesisleri ile 600 milyon civarında yatırım yapılacaktır. Espiyede, Kürede yine bu derece yüksek yatırımlar yapılacaktır. Kastamonunun Küresinden, Sovyet hududundaki Artvinin Murgulundan Ortadaki Giresun Espiyesinden bakır cevherleri bir arada toplanacak ve Samsundaki bakır kompleksinde izabe edilecektir. Hemen şunu da açıklayım ki, halen 10 bin ton civarında biristel bakır istihsal eden Murgul işletmesi hâlen bulunduğu yerde çalışmalarına devam edecek, ve tesisleri kaldırılmayacak ve 10 bin ton bakır da Murgulda istihsal edilecektir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı kamu sektörüne ait kuruluşların özel sektöre devredileceği yolundaki haberlerin asılsız olduğunu söylemiş, hisse senetlerinin satışa çıkarılma nedenlerini açıklamıştır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sabit Osman Avcı, bu konuda örnekler vererek yaptığı açıklamadan sonra, bakanlığına bağlı kuruluşların yaptıkları toplu sözleşmeleri hakkında bilgi vermiştir.

Madenlerin ve petrolün ihracattaki payının arttırılacağını enerji ihtiyacının yerli kaynaklardan sağlanması için yeni yatırım-

lar yapılacağını belirten Bakan bu arada işçi ve teknik elemanlara düzenli haklar verileceğini açıklayarak «Ana ilkelerimizden en önemlilerinden biri hatta birincisi işsizliğin önlenmesi bertaraf edilmesidir» demiştir.

Sabit Orman Avcı Türkiyede yıllık işçi artışının yılda % 9 u bulunduğunu, işçi ücretlerinin de düzenli bir şekilde yükseldiğini söylemiş işçilere de önemli ölçüde sosyal haklar tanındığını belirten Bakan şöyle devam etmiştir.

«Hak, talep ve imkânlarımızı makûl bir çizgi üzerinde birleştirmeye mecburuz. Ücretlerde ve haklarda yetersiz seviye, yeterli seviyeye ulaştığı zaman denge teşekkül etmiş sayılacaktır. Bundan sonra normal ücret ve hak artışları devresi başlamış olacaktır. Hakkın dengesiz olarak kullanılması özellikle ücretlerde alabildiğine artışlara sebep olabilir.»

Konuşmasının bir bölümünde Doğu Anadolunun kalkınması için önemli yatırımlar yaptıklarını belirten Sabit Osman Avcı Ges-İş Sendikası ile Devlet Su İşleri arasındaki toplu iş sözleşmesi uyuşmazlığının iyi bir çözüme bağlanacağı inancında olduğunu bildirmiştir. Avcı, Adalet Partisi iktidarının boraks konusunda hiçbir yabancı işletmeye imtiyaz vermediğini devlet elinde bazı hisse senetlerinin kanunlara uygun bir şekilde halka dağıtıldığını anlatarak maden işletmeleri konusunda şöyle demiştir :

«Amacımız madenleri tam cevher halinde ihraç etmeyip, mamul hale getirmek, mamul hale getirirken de yeni istihdam alanları yaratmaktır.»

Sabit Osman Avcı enerji üretimi hakkında geniş bilgi verdikten sonra, sözü Toplu Sözleşme ve Grev Kanunu uygulamasına getirmiş ve konuşmasını şu şekilde bitirmiştir :

«275 Sayılı Kanunun iyi kullanılması memleketimiz için büyük faydalar sağlayacaktır. Hak talep ve imkânlarımızı makul bir çizgi üzerinde birleştirmeye mecburuz. Ücretlerde ve haklarda yetersiz seviye, yeterli seviyeye ulaştığı zaman denge teşekkül etmiş sayılacak-

tır. Bundan sonra normal ücret ve artışları devresi başlamış olacaktır. Hakkın dengesiz olarak kullanılması, özellikle ücretlerde alabildiğine artışlara sebep olabilir. Şayet produktivite, ücret artışlarıyla artmaz, ekonomide aynı nisbette gelişme kaydedilmez ise, kanaatimce iki önemli mahsur ortaya çıkabilir. Bunlardan birisi işverenin elindeki bütün imkânlar alınmış olup, bu işveren, karma teşebbüs, özel teşebbüs olsun, vergi miktarlarında önemli düşmeler kaydedilir, tasarruf imkânı dolayısıyla, yatırıma ayrılacak tahsisat ya çok azalır veya hiç kalmaz. İstihdam gücü azalır, halen işsizliğin fazla olduğu memleketimizde büyük çapta huzursuzluk meydana gelebilir. İmkânlarımızın gelişmesi, kaynaklarımızın sınırı ile dengeli olarak işçi haklarının verilmesi en faydalı bir yol olacağı kanaatindeyim. Bu sayede hürriyet rejimini ve demokratik yaşama tarzımızı bir kere daha tahkim etmiş olur.

Demokrasinin olduğu yerde seçimler ve seçimlerde nöbet değiştirme vardır. Hürriyet rejiminin olduğu yerde hak vardır. Hür yaşamak vardır. Toplu sözleşme hakları vardır, hak arama hakkı vardır. İşte bunun için herkes kendine düşeni yapabilme gayretindedir. Haklarımızı ve hürriyetlerimizi bugüne kadar olduğu gibi iyi kullanmakta devam edeceğiz, hak ve hürriyet rejiminin yok olmasına gayret sarfedenler vardır. Onlar hüsrana uğrayacaktır. Konuşmamın sonunda şu hususu tekrar etmek isterim ki, hedefimiz birdir, güzel yurdumuzun en kısa zamanda hürriyet içinde kalkınarak bir refah ve bahtiyar insanlar ülkesi haline gelmesi gayesinin gerçekleştirilmesinde çok muhterem işçi arkadaşlarıma en kıymetli görevler düşmektedir.»

HAYDAR ÖZÖĞRETMEN KÜRSÜDE

Daha sonra Şeker-İş delegesi Haydar Özöğretmen söz almış ve çalışma raporu hakkındaki görüşlerini açıklamıştır.

Doğu'nun sorunları üzerinde duran Haydar Özöğretmen, özel sektörün gitmediği Doğu Bölgelerine, Batı bölgelerinde uygula-

nan hükümet yardımlarının yapılmasını istemiş, özellikle enerji ucuzluğu, ulaşım imkânlarının artırılması ve vergi indiriminin sağlanmasını istemiştir.

Konuşmacı, Sosyal Sigortalar Genel Kurullarında da şikayet etmiş ve sendikacılığın halka anlatılması gereğini savunmuştur.

Şeker-İş delegesi Haydar Özöğretmen, özel sermaye, yabancı sermaye ve devletin görevlerine de değinerek, şunları söylemiştir:

«Bir yere, sermayenin kaçtığı sermayenin cazip görmediği bir yere sermayeyi götürmek için enerji ucuzluğu, ham maddenin temininde kolaylıkla, ulaştırma imkânı, vergilerde bir nisbet dahilinde inmek, gümrüklerde ithal edilen mallar için bir özel imtiyaz tanımak, şarttır. Bu şekilde özel teşebbüsün gitmediği yere devlet teşebbüsünün gitmesi de Anayasa nizamı içerisinde bir görevdir. Böylece, yalnız doğunun kalkınması felsefesi değil, Türkiyenin kalkınması felsefesi içerisinde çalışmak kadar, sermayenin ehemmiyetini ve sermayenin istismarcılık zihniyeti dışında, yatırıma girmesini muhakkak ki en fazla isteyenlerden bir tanesi, çalışanlar emeğin sahipleri olan bizleriz. Bu konu içerisinde yabancı sermayeye muhakkak surette Türkiyenin ihtiyacı vardır, ama yabancı sermayenin Türkiyeye girişinde, ülkenin istihsal, istihlâk, istihdam şartları ve ham maddelerinin değerlendirilmesi ilk plânda gelir.

Bugün yabancı sermayenin karşısında hiç bir tefsir beyan etmeden kör bir şekilde yanlış diyenlerin esas fikir ve ilhamlarını aldığı Rusyada, 1921 yılında yabancı sermayenin Rusyaya getirilmesi hususunda Lenin'in büyük çabası vardı. O tarihte Lenin, Amerikalılarla müzakerelerde bulunan dış işleri komiseri Çiserin'e şöyle bir ultimatom gönderiyor : «Amerikalılara Bakü, Grezyi, Emba, ve Uktadaki muazzam petrol kaynaklarımız için imtiyaz verebileceğimizi ısrarla söyleyin.»

İşte bugün Lenin felsefesi, Marks teorisi ve Engels fikriyatı etrafında gittikleri bizce tesbit edilmiş olanlar bu gerçeklere muhakkak surette eğilmek mecburiyetindedirler.

Yabancı sermayenin Türkiye'deki uygulamasından kötü bir numunesini işkolu olarak, içerisinde duyan, içinde gören bir işkolunun yöneticisi olarak, ben bir tanesinden rûzu mahşere kadar şikâyetçiyim.

Bu meşrubat sanayiinin bugünkü şartlar altında Türkiye'de yerleşmesini kabul edenlerin de sonuna kadar telincisiyim. Siz bilir misiniz ki, meşrubat olarak giren pepsikola ve kokakolanın Türkiye'deki hizmeti sadece suyumuzdan istifade etmek suretiyle bir kazanç temin etmektir. Tetkik ettirdik, bir şişe pepsikolanın içerisinde 23 gram şeker var. Günlük istihlâke göre, sendika olarak yapmış olduğumuz araştırmada, Şeker Şirketinden çekilen şekerin bu 23 gramı hiç bir zaman tutmadığını gördük. Ve neticede bu acı ve korkunç gerçeği öğrendik ki, dışardan konsantre diye getirilen pepsikola ve kokakola gibi meşrubatların konsantresindeki şeker miktarı bizim şekerimizden fazla yer tutmaktadır. Ama konsantreyi tetkik etme imkânını bulamadık. Çünkü, beynelminel patent kaidelerine göre, bunları tahlil etme, inceleme hakkı size yok. Demokratik bir ülke sosyal hukuk devleti olan bir ülkede de elbette bunu zorbalıkla, zorla yapmamızın imkânı yoktur.

Eğer bu durum biraz daha devam edecek olursa, Türk-İş felsefesi, memleket kalkınması felsefesi içerisinde sizleri genel grevden de daha büyük olan, bu gibi meşrubatı içmeme kampanyasına çağıracağım.»

Şeker-İş delegesi, daha sonra ekmek israfı üzerinde durmuş, bu konuda rakamlar vererek, ekmeğe şeker katılması halinde, uzun süre taze kalacağını belirtmiştir.

Özöğretmen daha sonra genel grev konusundaki görüşlerini açıklarken, salonda tartışmalar çıkmıştır. Kongre başkanının müdahalesi ile tartışmalar yatışmış ve Şeker-İş delegesi konuşması ne devam ederek, üniversite olaylarına değinmiştir.

SANAYİ BAKANİ KILIÇ KONUŞUYOR

Kongrede bir konuşma yapan Sanayi Bakanı Selahattin Kılıç, sanayiin Türkiye'de temel direği olduğunu belirterek çalışma ve işçi sorunlarına da aynı gözle bakılması gerektiğini söylemiş Ortak Pazar hakkında da geniş açıklamalarda bulunarak şöyle demiştir :

«Türkiye siyasi ve ekonomik tercihini yapmıştır, Ortak Pazar'a girecektir. Bu anlaşma Cumhuriyet Halk Partisini zamanında yapılmıştır ve anlaşmayı imzalamakla güzel hareket etmiştir. Şimdi Ortak Pazar'a girelim mi, girmiyelim mi tartışmasını yapmak bence yersizdir. Türkiye, Ortak Pazar'a girse de, girmese de dünya pazarının içindedir. Ortak Pazar'ın neresinde olursanız olunuz, dünya pazarının kendine göre kuralları vardır ve endüstriye müstenittir. Bu kurallara uymaya mecbursunuz, başka türlü bir ekonomi Türkiye için mümkün değildir. Türkiye ithalatı 800 milyon, ihracatı 600 milyon dolar olan bir ülkedir. Dünya ticaret hacmi içerisinde işgal ettiği yer son derece küçüktür. Bir yanda Amerika, diğer yanda sosyalist blokun Rusya önderliğinde kurduğu iktisadi pazar vardır. Peki Türkiye nerede olacaktır. Elbette Avrupa memleketlerinin kurduğu ve bugün güçlü bir pazar haline gelen Ortak Pazar'a.. Türkiye bu tercihi yapmıştır.»

Sanayi Bakanı Kılıç, Türkiye'de sanayiin durumu üzerinde de açıklamalarda bulunmuş, tasarlanan plan hedeflerine ulaşıldığını ve İkinci Beş Yıllık dönemin son iki yılında hedeflerin aşılacağını bildirmiş. «Ortalama kalkınma hızı yüzde yedi iken, sanayide kalkınma hızı yüzde 11,1 olacaktır. Bu rakamlar da Türkiye'nin sanayileşmesine verilen önemi açıkça ortaya koymaktadır» demiştir.

Kılıç, yabancı sermaye ile ilgili sorunların tartışılabileceğini, ancak yabancı sermayeye karşı çıkmanın çağ dışı olacağını söylemiş, yabancı sermayenin yılda ortalama yüzde yedi kâr amacı güttüğünü belirtmiş, montaj sanayiini de geçirilmesi zorunlu bir dönem olarak nitelemiştir.

Sanayi Bakanı Kılıç bu konuda şunları söylemiştir :

«Türkiyede sanayileşmenin zorunluluğu artık tartışmasız kabul ediliyor. Bu güzel bir merhaledir. Bunu özellikle İkinci Beş Yıllık Plân da böyle görmüş. Ortalama kalkınma hızı % 7 iken, sanayileşmedeki kalkınma hızı % 11,1 olacaktır. Türk ekonomisinde bünye değişikliği ve Türk ekonomisinin sanayie istinat ettirilmesi, bu rakamlarla en açık bir delilini bulmaktadır. 1972 yılında yani İkinci Beş Yıllık Plân tatbikatı bittiği zaman, Türkiyede ilk defa endüstrinin, sanayiinin Türk milli gelirindeki hissesi % 31'e ulaşacak. Bu demektir ki, tarım sektörünü geçecektir. İşte böylece Türk ekonomisi bünye değişikliğine uğramaktadır. Sanayide tasarrıfanan yıllık kalkınma hızlarına da ulaşıyoruz. Bir yıl ulaşamadık, gayet açık. Sanayide ortalama kalkınma hızı % 11,1 başlangıçta daha az, sonra biraz daha fazla olarak, normal olarak böyle olacak. 1968'deki % 11 hıza karşılık 10,1 yani % 09 geri kalmış. 1969'da yani geçen dönem % 11'e karşılık % 11,2 % 09 açığın % 2'sini kapatmışız. Daha Beş Yıllık Plânın üçüncü tatbikat sene-sindeyiz. Bu sene % 11,8, yani üçüncü senenin sonunda ortalama hıza ulaşmış olacağız. Bu demektir ki sonunda bu hıza ulaşmayı görmek bize nasip olur. Mesele bununla da bitmiyor. Türk ekonomisi veya herhangi bir ekonomi dışa bağılıktan nasıl kurtulur; bu ikinci beş yıllık plânda da derpiş edilmiştir. Çok konuşuluyor, Türk ekonomisi dışa bağılı diye. Neden bağılı? Yatırım malları yapamıyorsanız, ara mallar, ham madde alıyorsanız, sonra sattığınız malın size sağladığı döviz bu dediğim üç unsuru karşılamaya kâfi gelmiyor. O halde yapılacak şey, dış kredi ve dış tasarruf ihtiyaçlarını azaltmaktır. İkinci Beş Yıllık Plân da bunu derpiş etmiş. 1967 yılının başında dış kredi ihtiyacımız milli gelirin % 2,4'ü iken ikinci plânın sonunda yani 1972'de % 1,7'ye düşecektir. Pratik olarak Türk ekonomisinin dış kredi ihtiyacı sıfıra inmiş demektir. Türk ekonomisinin dışa bağılılığı da bu şekilde çözümlenebilir.»

Sanayi Bakanı konuşmasının burasında Ortak Pazar konusunda yapılan eleştirilere değinerek, sözlerine şöyle devam etmiştir :

«Türkiye Avrupa camiasının bir unsurudur. Bu hedefi vazettikten sonra aldığımız tedbirlerin kâfi, gayri-kâfi hatta yanlış olduğunu tartışmak çok kolay olur. Ama Ortak Pazar anlaşması 1964 yılında yapılmıştır. Yani Cumhuriyet Halk Partisi zamanında yapılmıştır. Güzel etmişlerdir, zamanlı yapmışlardır, geç kalmamamızı sağlamışlardır. O halde genel hedefte bir ittifakımız var demekir. Biz iktidar olarak bunu böyle biliyoruz. Çünkü bu anlaşma bizden evvelki bir iktidar tarafından yapılmıştır. Endişem şuradadır, aynı şekilde batıya karşı keskin bir his, düşmanlık hissinin menşelerini hissediyorum; buna gönlüm razı değil. Ortak Pazarı tartışalım, plânı, endüstriyi tartışalım, «üç sene sonra girelim» diyelim, ama bir sömürü düzenine benzetmeyelim Ortak Pazarı.

Dün burada Sayın Ecevit arkadaşımın dediğine göre, «efendim» demiş bir yetkili, «biz Ortak Pazara gireriz; sonra hoşumuza gitmezse çıkarız». Hayır yoktur öyle bir şey. Yetkilinin dediği şudur: Ortak Pazara Türk milletinin yararları gerektiriyorsa gireriz. Şimdi bu lâfı «Ortak Pazara gireriz, sonra bir gemiye benzeteceksiniz, şairane bir romantik benzetme, gemi limandan açılacak, Okyanusun ortasına gelecek, sonra ben vapur değiştireceğim diyeceksiniz. Bu romantik bir benzetme. Olmaz böyle şey. Bilhassa dalgaların sömürü düzenine benzetilmesi bende bir hayli endişe uyandırdı.

Ortak Pazarın üç unsuru vardır. Birisi ticari mübadeledir, birisi işçi hareketleridir, birisi mali yardımdır. O halde meseleyi Ortak Pazar geçiş döneminde gümrük duvarlarını sıfıra indirip, Türk ekonomisini, endüstrisini perişan etmek gibi bir cilâlı lâfın ötesinde, bütün unsurları ile almaya mecburuz. Ortak Pazara hazırlık dönemi beş yıldır. Türkiye Ortak Pazara hazırlık dönemi içerisinde 175 milyon dolar kredi almıştır. Bu işe ta-

lip olan memleketler arasında bu krediyi en güzel kullanan bir memleket olmuştur. İşçi hareketlerinde de hazırlık dönemi için de başarı sağlamıştır.

Geçiş dönemi için değil, hazırlık dönemi için dört konvansiyonel maddesi vardı. Ortak Pazar ülkeleri bir kontenjan tanımıştı; yani Türkiye Ortak Pazar memleketlerine şu kadar mal satabilir. Türkiye bu sınırları aşmıştır. Aşmakla da kalmamıştır; Ortak Pazar hazırlık döneminin sonunda, size başka maddeler de veriyor demıştır. Halıdır, tekstildir, şaraptır bilmem ham maddedir. Yani Türkiye Ortak Pazar hazırlık dönemi içerisinde uyumamış. Bunu Brükseldeki Ortak Pazar konseyi de tesbit etmiştir. Ama üçüncü bir memlekete nazaran, Türkiye mallarının Ortak Pazara sıfır gümrüğü ile girmesi Türkiye için bir avantaj değil midir? Ortak Pazar, çimentosunu Yugoslavyadan alırken ve Yugoslavyaya gümrük tatbik ederken Türkiye'ye gümrük tatbik etmezse bu Türkiye'nin yararınadır. O halde, birinci madde Türkiye'nin mallarının Ortak Pazara gümrüksüz girmesidir. Bir de aksi yönü var. Ortak Pazar malları da Türkiye'ye kademeli bir gümrük sistemiyle girecektir. İşte hikâye bu. Türk endüstrisini hükümet niçin himaye eder? Halkına, öğrencisine, subayına, memuruna ucuz ve kaliteli tüketim malı versin diye. Bir yandan endüstriyi sırası geldiğinde methederiz, bir yandan da himaye edildiğinden şikâyet ederiz. Olmaz böyle şey. Gümrük duvarlarının sebebi budur. Peki bunu ne kadar zaman yapacağız. Eski hükümetler de gelecek olanlar da Ortak Pazara girmek istemişlerse, bunu memleketlerinin yararına yapmışlardır. Şu halde Türk endüstrisini beş aylık çocuk gibi cam duvarların arkasında güneş, yağmur, rüzgârdan sakınarak bulunduralım; kötü kaliteli mal, pahalı mal kullanması için daha ne kadar müddet himaye edebilirsiniz. Buna hakkınız yoktur. İşte hükümetlerin kararının ana unsuru budur. Asıl gaye Türk endüstrisini uzayda birbirine çarpmadan kenetlenen roketler gibi batı endüstrisinin içine geçirmektir. Meselenin inceliği de budur.

Ortak Pazara giriş şöyle olacaktır : Türk endüstri-
sinde muayyen dalların tahammül edebileceği gümrük
indirimleri kademeli olarak 8, 12 ve 22 sene içerisinde
yapılacaktır. Bir endüstriye yerli olarak ihtiyacımız
varsa ve o endüstri 10 sene içerisinde gelişmeyecek ise,
o zaman 22 yıllık listeye dahil olacaksınız. İşte bütün mü-
zakereler, hükümetin gayreti bu noktalar üzerindedir
yoksa bir barajın kapaklarını açıp ovadaki bütün can-
lıları sele vermek gibi bir manaya gelmez. Ortak paza-
rın manasını çok iyi bilmeğe mecburuz. Bugün İsrail,
Cezair, İspanya, Portekiz hatta Büyük İngiltere Ortak
Pazarın kapısında beklemektedir. Ortak Pazarın kapı-
sını «git» denmesine rağmen müteaddit defalar çal-
maktadırlar.

Ortak Pazarla bir takım meselelerimiz vardır de-
dim, Ortak Pazarın kendi içinde de vardır. Çünkü Or-
tak Pazar gümrük birliğini Roma anlaşmasından bir
yıl evvel gerçekleştirmiştir 1 Temmuz 1968'de. Eksikle-
ri tarım maddeleridir. Kendi memleketleri arasında da
tarım meseleleri üzerinde mutlak anlaşmaları yoktur.
Ama bu demek değildir ki, bu meseleler kabili hal de-
ğildir. Bu mesele de er geç hallolacaktır. Tartışmamı-
zın büyük kısmı da bunların üzerinde cereyan etmek-
tedir.

Ortak Pazar'a giriş ameliyesi, Türk ekonomisinde
Türkiye'nin sosyal hayatında şimdiye kadar verdiğimiz
kararların en mühimlerinden biridir. Bütün Türk hükü-
metleri son derece dikkatli olarak ve Türk milletinin
yararına olarak bu kararları vereceklerdir. Ortak Pa-
zarla ilgili bir noktaya daha değinmek isterim. Hükü-
metlerin hükümetlerle anlaşma yapması mühimdir,
ama daha mühim olan bir husus vardır: memleketlerin
memleketleri anlayarak hareketleri, anlaşmaları tasvip
etmeleridir. Bundan beş sene evvel Türkiyede Ortak Pa-
zarı bilenlerin sayısı herhalde iki elin parmakları ka-
dar demeyim ama, binin üstünde değildir. Ama bugün
Türkiyede Ortak Pazar mevzularının tartışıldığı odala-
rın sayısı 1000'in üstündedir, bırakın şahısların sayısı

nı... Biz bunu çok büyük bir gelişme ve Ortak Pazara Türk ekonomisinin intikali daha doğrusu, Türkiyenin Avrupanın gerçek bir üyesi batı medeniyetinin gerçek bir üyesi olabilmesi alanında büyük bir hamle addediyoruz.»

Sanayi Bakanı Kılıç, bundan sonra, yabancı sermaye konusuna değinerek, bu konudaki düşüncelerini açıklamış ve konuşmasına şöyle devam etmiştir :

«Ben geçen yıl Amsterdamda Birleşmiş Milletlerin yabancı sermaye seminerine iştirak ettim. Orada Türkiyenin ençok hangi sektörde yabancı kredi aldığı vardır: ilâç sanayiidir, elektrik sanayi ve motor sanayiidir. Türkiyenin öğrenene geldiği, tecrübe kazana kazana geldiği bu noktadır. Ve Türkiye çok az yabancı sermaye alabilmesine rağmen, batı memleketlerine nazaran, bu sermayeyi en güzel kullanan memleketlerden biridir. Yabancıların teşhisi bu.

Türkiyeye 1969 dahil, 1951'den beri gelen yabancı 759 milyon Türk lirasıdır. Bu sene gelen yabancı sermaye 61 milyon 691 bin 788 liradır. Yani 20 milyon dolar değildir. Takriben 7 milyon dolardır. Bütün tatbikatı süresince gelen yabancı sermaye toplamı 759 milyon liradır. Bugüne kadar, hem kâr transferi, hem nakdi haklar karşılığı olarak götürdüğü miktar 384 milyon lira, nakdi olarak götürdüğü miktardır, haklar karşılığı olarak götürdüğü 49 milyon liradır ve Türkiyeden nakdi ve aynı haklar karşılığı olarak yabancı sermayenin götürdüğü kâr miktarı 434 milyon liradır. Kaç sene içerisinde? 1951 den 1969'a kadar. Gerçekte % 8'in altında. O halde, yabancı sermayenin Türkiyeden götürdüğü oran budur. Türkiyeye 1970 yılında gelen yabancı sermaye miktarı sıfır olabilir, ama Türkiye için yabancı sermaye halâ kârlı olabilir. Daha evvelce gelenler, yatırım alanı doğruysa, kâr transferi makûl ise, bize de burada yan endüstrisi, teknoloji getirmesi, kayaları çimentoya tahvil etmesi, kaya dediklerimizi demire tahvil etmesi,

toprak dediklerimizi domatese tahvil ettirmesi sonucu Türkiye'ye yararlı olabilir.»

Sanayi Bakanı bundan sonra montaj sanayii üzerinde durarak, şunları söylemiştir :

«Biz montaj sanayini bir gaye hali olarak görmüyoruz; hedef, montaj sanayi değildir. Montaj sanayi, arada geçirilmesi mecburi olan bir safhadır. Bir yerde söyledim, burada da söyleyeyim, bugün Türkiye'de 3 milyon 200 bin parçadan meydana gelen Apollo 11'i imal edebilir miyiz? Edemeyiz, çünkü teknik gücümüz, tecrübemiz bunu yapmayı mümkün kılmasın. O halde montaj sanayimizi filan filan kusurundan dolayı elimizin tersi ile itmek, bu geçirmeye mecbur olduğumuz safhayı kabul etmemek demektir. Biz montaj sanayinin hayranı değiliz, imalat sanayinin hayranıyız. Ama montaj sanayi olmadan imalat sanayine geçmenin mümkün olmayacağını iddia ediyoruz. Yalnız bizim devrimizde değil her devir için bunu savunuyoruz. Bundan evvelki iktidarlar için de savunuyoruz, haklı yapmışsınız diyoruz. Şimdi Türkiye'de montaj sanayi % 25'le traktörde başlamıştır. Kamyon % 20 başlamıştır, otobüste % 30 başlamıştır, buzdolabında % 60, 1964 rakamlarını veriyorum, elektrik süpürgesi, asansör, radyo, pikap, yazı ve hesap makinası. En küçüğü % 15, en büyüğü buzdolabı % 60, ondan sonraki en büyük asansör % 40, ondan sonra radyo % 35. Bu ne demektir? Yani bir traktörü 100 liraya alıyorsanız bunun 25 lirası içeride kalacak, elektrikçi, dökümcü vesaireci bunlardan alacak. Böyle mi kalalım, oranları artırmışız. Kamyon % 55, Otobüs % 75, buzdolabı % 90, elektrik süpürgesi % 75, radyo % 75, pikap % 70, ses alma cihazları % 70, traş makinası % 70, yazı ve hesap makinası % 55, telefon santrali % 75, otobüs şasisi ki 1967'de başlamış 1964, 1965, 1966'da sıfırmış şimdi % 40. Bunun manası nedir? Türkiye'de traktörün % 55'inin yapılması nedir? Türkiye'de eskiden dışarıya 100 traktör alacak şimdi sadece 45 traktör alacak para ödüyoruz. Ve Türkiye'de 100 traktör yapacağız demektir. Bunun manası budur.

Şimdi montaj sanayinin kusuru nedir, bir kere bunu tesbit edelim. Montaj yapma endüstrisine girdiğimizi, elektrik donatımı endüstrisine girdiğimizi, aks yaptığımızı, defransiyel, şanzıman yaptığımızı da bilelim. Yani bu % 55 le de kalmadığımızı bilelim. Montaj sanayinin suçunu ben söyleyeyim: Montaj sanayi olduğundan değil, bir malı ihtiyaçtan daha az yapıyorsanız karaborsası teşekkül eder. Fiyat artar. Şimdi montaj sanayi olmasaydı 100 traktör alacağımız yerde aynı parayla 45 traktör getirtse idik karaborsa daha mı çok, daha mı az teşekkül ederdi. Montaj sanayi olmasaydı, döviz miktarı sabit olduğuna göre, bugün 100 traktör yapabildiğimiz parayla dışardan 45 traktör getirecektir. 100 traktör ihtiyacınızı karşılamazken, 150 traktöre ihtiyacınız varken, bu defa 150 traktör alıcı 45 traktörün başına musallat olurdu. Şimdi 150 alıcı 100 traktörün başına musallat oluyor. Montaj sanayinin kusuru bu noktadadır. Yani ihtiyaçtan fazla mal yapacak kadar döviz tahsis edip tesislerimizi genişletmemesinde ve el altından, şirketlerle gerçek tesbit edilen fiyatta vatandaşın bu malı alamamasındadır. İşte montaj sanayinin de hikâyesi bu. Bizim kafamızda kavram karışıklığı yok biz muayyen bir istikameti, Türk milletinin bize verdiği istikameti tutmuşuzdur. Korkmadan ve düristçe tutmuşuzdur bu istikametimize devam edeceğiz.»

Hammadde yokluğundan fabrikaların kapandığı iddiasının varit olmadığını söyleyen Kılıç, «Bugün yurdumuzda demir karaborsası vardır» demiş ve şöyle devam etmiştir :

«145 kuruşa verdiğimiz demir piyasada 4,5 liraya satılıyor. Hammadde konusunda da durum böyledir. İthal hammaddeler tüketiciye çok yüksek fiyatla intikal ettirilir. Ancak karaborsacılığın önüne geçmek için gerekli tedbirleri almak hususunda ciddi çalışmalarımız vardır.»

Sanayi Bakanı Selahattin Kılıç daha sonra Doğu Bölgesine yapılan yatırımların Türk tarihinde ilk kez nüfus oranının üstüne çıktığını bildirmiş ve konuşmasına şöyle devam etmiştir :

«Doğu kalkınmasında kredi şahıslara verilmez, projelere verilir. Alt yapı, yani su, elektrik, yol yapılacak, daha sonra da tesisler kurulacak. Böylece sanayi Doğu'ya gelir, kalkınma böyle olur.»

Kalkınma konusuna da değinen Sanayi Bakanı Selahattin Kılıç geniş açıklamalarda bulunduktan sonra konuşmasını bitirmiştir.

HÜSEYİN PALA'NIN KONUŞMASI

Sanayi Bakanından sonra Tümtis delegesi Hüseyin Pala söz almıştır. Özellikle Doğunun kalkınması üzerinde durmuş ve bir Doğu'lu olarak dertleri daha iyi bildiğini söylemiştir. Konuşmacı, Doğunun yüzyıllardır ihmale uğraması sonucu kalkınamadığını, aslında kafa ve el gücünün birleştirilmesi ile Doğu'nun kısa zamanda geri kalmışlıktan kurtulacağını belirtmiştir.

Hüseyin Pala Doğu sorunu ile ilgili olarak şunları söylemiştir :

«Ben Doğu'nun çocuğuyum. Toprak evin altında hasırın üstünde büyüdüğüm için Doğuyu biliyorum. Doğunun meselesini burada iktidar olsun muhalefet olsun ne kadar konuşsalar Doğu'da ne olduğunu biz biliyoruz. Her iş edebiyatta kalır, geçer gider. Kim iktidara gelirse, gelsin, o rakamları konuşturur. Fakat nihayet Doğunun köylerine gittiğimiz zaman toprak evlerin yerinde olduğunu görürüz. Bu elli senedir böyledir. Yüz senedir böyledir. Ağalarımız devam eder, şih-larımız devam eder. Biz onlara alışmışız, onların ellerini öperiz. Onların karşısında eğiliriz. Bakanlar vekiller mebuslar yine onlardan çıkar. Aslında, onların dedeleri Şarkı kalkındırmak isteselerdi, Doğu bugün böyle kalmazdı. Onlardan bunu beklemek hayli zordur. Görülüyor ki bize fayda yine bizden geliyor, işçiden geliyor. Bugün bakanlar, mebuslar, siyasi otoriteler, Erzurum'a seferber olmuşlarsa, bunu siz getirmişsiniz. Onların zihniyeti değil. Gelmek mecburiyetinde kalmış-

lardır. Yoksa inanarak gelenler olacağını tahmin etmiyorum. Bize bizden fayda geleceğine göre, bizim güçlü olmamız, kuvvetli olmamız gerekir. Güçlü dersem paraları bankalarda biriktirelim demiyorum. Kafa gücümüz birleşirse, fikir gücümüz birleşirse, biz Doğuyu da Batıyı da kalkındırırız. Her iktidarı, her siyasi fikrimize göre çalışmaya mecbur ederiz.»

Hüseyin Pala daha sonra, Türk-İş'in teşkilâtlanma çalışmaları üzerinde de durmuş ve Türkiye'deki tüm işçilerin sendikalara üye yapılmasını istemiştir.

Tümtis delegesi Hüseyin Pala, teşkilâtlanma konusunda görüşlerini de şu şekilde açıklamıştır :

«Acaba işçi olarak menfaatlerimize inanmıyor muyuz? Fikir bakımından, birleşme bakımından, sosyal güvenlik bakımından ayrı kanaatlerimiz mi vardır? Hayır. Her işçi mutlaka sosyal güvenliğe kavuşmayı arzu eder. Bu imkân ona temin edilmemişse bunun sebebi nedir? Teşkilâtların bunda görevi nedir? Hükümetlerin bunda ihmali nedir? Bunların eleştirmemiz, görmemiz, bilmemiz lâzımdır. Evvelâ sendikalarımız birbirine yardım yerine, birbirinle yardımlaşarak teşkilâtlanarak işçileri biraraya getirmeye çalışma yerine, birbirinden üye çalma sevdasındalar. Türkiye'de üç milyon üzerinde çalışan olmasına rağmen, Türkiye'nin sigortaya dahil işçi sayısı bir milyon civarındadır. Bunun nedeni incelenmiş midir? Evvelâ işçiler için çıkan kanunların nasıl uygulandığı tahkik edilmiyor. İstanbul'da beşyüz bin işçi vardır; bunların hiçbirisi sigortalı değildir, İzmir'de Ankara'da da böyledir. Kalkın gezelim Erzurum'da da böyledir. Türkiye'de kanunlara karşı gelen kimseler vardır. Kanun bunları tutup ceza vermiyor.»

Kanunların uygulanmasında daha titiz bir takip gerektiğini söyleyen, Türkiye Motorlu Taşıtlı İşçileri Sendikası delegesi Hüseyin Pala, işkolundan örnekler vermiş ve yine işkolunun bazı sorunlarını dile getirmiştir.

FİKRİ YILDIZ KÜRSÜDE

Metal-İş Federasyonu delegesi Fikri Yıldız, yaptığı uzun konuşmasında Ereğli grevi hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Grevin bütün safahatını ve meydana gelen olayları anlatan Yıldız bazı şahısları tutumlarından ötürü tenkid etmiştir.

Fikri Yıldız, Ereğli grevi hakkında şunları söylemiştir :

«12 Mayıs 1969 da toplu sözleşme müzakerelerine oturduk. Bütün çabalarımıza rağmen uzlaşma temin edilemedi. 12 Temmuz 1969 günü ihtilâfa gittik. İhtilâf çalışmalarını, Sayın Halil Tunç aracımız olması müna-sebetiyle yakinen bilmektedir. İhtilâf müsbet sonuç vermedi ve grev ilân ettik. 4 Ağustosta ilân ettiğimiz grevi 12 Ağustosta fiilen başlattık. O sabah 0.5'te Halil Tunç Karadeniz Ereğlisine gelerek grevi bizzat başlat-tı. Bunu aşırı uçlar kendi deyimleri ile siyasi maksat-larla yorumladılar. Kanımızca Türk-İş Genel Sekreteri en tabii görevini yapmıştır.

12 Ağustostan itibaren kanuni çerçeve içersinde ce-reyan eden grevimiz 15 Ağustosta Bakanlar Kurulu ta-rafindan ertelendiğinden arkadaşlarımız çok normal olarak işlerine dönmüşlerdir. Ertelemenin süresi bir ay idi. 15 Eylül 1969 da biten erteleme süresinin bitiş saatinden itibaren, 4500 işçi arkadaşımız tekrar greve başlamıştır. Greve başladıktan üç saat sonra, ikinci baskı olarak çıkan Resmi Gazete ile grevimiz tekrar er-telenmiştir. Greve çıkan 4500 işçi erteleme kararından sonra hiçbir şey olmamış gibi tekrar işyerine dönmüş, tezgâhının başına geçmiştir. Bunun bir sendika için ehemmiyetinin takdirini size bırakıyorum.

İki ay ertelemeden sonra, Danıştayda açtığımız da-vayı kazandık ve kararı aldık. Danıştay iptal isteğimizi kabul etmiş ve grev hakkımız yeniden doğmuştu. He-men greve başlamadık. Türk-İş Başkanı Sayın Seyfi Demirsoy işverenlere 5 günlük bir süre tanıdı. Bu süre de geçti. İşverenlerden hiç bir anlayış görmedik. 29 Ey-

lül 1969 da grev fiilen devam ederken, 3 Ekimde fırının donmaması için bir mahkeme kararı alındı.»

Fikri Yıldız, daha sonraki gelişmeler hakkında da bilgi vermiş, Türk-İş Yönetim Kurulu üyelerinden bazılarının greve gereken önemi vermediklerini öne sürmüştür. Yıldız konuşmasının bu bölümünde Ereğlide yapılan toplu sözleşmenin sağladığı hakları da anlatmıştır.

FRANZ LORIAUX'UN KONUŞMASI

Genel Kurulda bulunan Uluslararası Petrol, Kimya ve Atom İşçileri Federasyonu Avrupa temsilcisi Franz Loriaux da bir konuşma yapmıştır. Türk İşçi Hareketinin kısa zamanda büyük bir ilerleme kaydettiğini belirtmiş ve uluslararası federasyonların bu gelişmeyi ilgi ile izlediğini söylemiştir.

Loriaux, Federasyonlarının bu yılki genel kurullarını 15 Haziran'da İstanbul'da yapacağını da sözlerine eklemiş ve «*Bu toplantıyı İstanbul'da yapmamızın nedeni, Türk-İş'e duyduğumuz yakınlıktır*» demiştir.

GENEL GREV KONUSUNDA VERİLEN ÖNERGELER

Franz Loriaux'un konuşmasından sonra, Kongre Başkanı Başkanlık Divanına verilmiş iki önerge olduğunu belirtmiştir. Başkanın yaptığı açıklamaya göre, önergelerden birincisi genel grevle ilgili görüşme açılmasını, diğeri de bu önergenin öncelikle ele alınmasını önermektedir. Önergelerin açıklanması üzerine, bazı delegeler usul hakkında söz almışlar, ancak, Başkanlık Divanının tutumunun usule uygun olduğunda kongre görüş birliğine varmıştır. Yapılan oylamada, genel grev hakkında görüşme açılmasını öngören önergenin öncelikle görüşülmesi kabul edilmiştir. Önergede, Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk'ün bir gün önce yaptığı konuşmada genel grev aleyhinde konuştuğu belirtilmekte, sendikacılık hareketinin bu konudaki görüşünün açıklığa kavuşması

için görüşme açılması önerilmişti. Bu arada, bazı delegelerin bu konuda önce İcra Kurulu'nun açıklama yapmalarını istemeleri üzerine Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy kürsüye gelmiş ve bir konuşma yapmıştır.

DEMİRSOY'UN GENEL GREV HAKKINDA KONUŞMASI

Türk-İş Başkanı konuşmasında şöyle demiştir :

«Sendikacı kanun himayesinde işçi haklarının alınmasını, terazinin sermayeye karşı kefesinin kendi istikametinde olmasını isteyen kişidir. Sendikacılık risk işidir. Şimdi biraz önce size hitap eden bir yabancı sendikacı sendikacılık hususunda kısa da olsa bir takım şeyler verdi. Hemen hepiniz birçok ülkelere gittiniz. Birçok kongreleri gördünüz. Ve orada kürsülerde nasıl konuşulduğunu hepiniz bilirsiniz.

Sendikacılığa başladığımız günlerde bebektik, yenedik, Grev hakkını müdafaa ettiğimiz günlerde «şeytandan kaçır gibi grevden kaçın, Türkiye iktisadiyatı allak bullak olacak, bu komünistlerin taktiğidir», sözleri vaktiyle de söylenmiştir.

Yeni sendikacılık hareketimizde Ankaralara iş takibi, bir meseleyi halletmek için geldiğimizde kaldığımız bir otel vardı... Orada kalırdık, akşam otele döndüğümüzde, bize otelci kötü nazarla bakardı. Sonra dost olduk. İfade ederdi. Otelde bavullarımız sivil polisler tarafından aranmış. Dostlarımızın evlerine giderdik. Dostlarımızın evlerinin önünde bir otomobil saatlerce tamir edilir. Bu eve kim gider tesbit edilir. Ertesi gün zamanın idarecileri, yüzümüze karşı, «iyisiniz hoşsunuz amma bu evlerde ne işiniz var» derlerdi. Şimdi biz büyük bir imtihan verdik. Açış konuşmamda söyledim: batılı sendikacılar, toplu sözleşme, grev hakkı, hür sendika hareketi hakkının bize erken verildiği iddiasındaydılar. Bu hakları iyi kullanmıyacağımızdan ve Türk iktisadiyatını allak bullak edeceğimizden, siyasiler tara-

fından bu hakların elimizden alınacağından endişe ediyorlardı. Bilâhare Oleyis'in kongresinde büyük bir yabancu sendikacı şöyle söylemişti: «Hayranlık duyuyorum size; bu hakları gayet güzel kullandınız. Bize misaller verdiniz.»

Riski göze almıyan, hapsi, mahkemenin önünden, savcının önünden geçmeyi, karakolun izbesinden geçmeyi kabul etmiyen sendikacı sendikacı olamaz, evvela bunda ittifak edelim.

Sendikacı ileri haklar isteyen insandır. Hakları gayet rahatlıkla, batının geçtiği yollardan geçmeden aldık. Anayasa teminatı altına aldık. Artık sendikalarımıza polis gelip Yönetim Kurulunuzun toplantısında bulunacağım diyemiyor. İstanbullu arkadaşlarım bilirler; sivil polis geldi, Birlik İdaresinde ne konuşulduğunu öğrenmek istedi. Reddettik kovduk; «eğer ısrar ederseniz hadise çıkartacağız» dedik. Şimdi hükümet Türk Sendikacılığına nerede karışıyor... Rahat bir sendika hareketi. Ben Türk-İş'e bir polisin girmesi taraftarı değilim. Bazen bir tebligat yapılması icabediyor; ona dahi gönüm razı olmuyor. Ankara Savcısına zaman zaman, «bizi böyle polis ile davet etmeyin, açarsınız telefonu biz kanuna hürmetkârız, kalkar geliriz, ama polisi bize göndermeyin» diyoruz.

Şimdi genel grev kanun altında mı verilsin, kanunla verilmesin mi? Gerektiğinde biz yaparız, bu bizim hakkımız. Kanun altına mı alalım, yoksa gerektiği vakit «ey işçi arkadaşlar, kalkın, hür sendika hareketine balta inmiştir, grev toplu sözleşme haklarımız ketmedilmiştir. Kısıtlanmıştır» mi diyelim... O vakit genel grevi ilân ederiz. Ve o vakit bizi mahkûm edecek hakim dahi kolay kolay bulunamaz. Çünkü temel haklarımızı müdafaa ediyoruz. Anayasanın emrettiği haklarımızı eğer politikacılar kısıtlamak isterlerse, dikileceğiz.

Bir toplantıda bakanlar - sendikacılar toplantısında Sayın Bakanlara «eğer siz hastahaneleri, benim paramla verdiğim, senden yük aldığım hastahaneleri devlet-

leştirmek istiyorsanız Türkiye'yi hapishaneler ülkesi haline getiremezsiniz» diyen Kaya Özdemiroğlu idi; ondan o vazifeyi rica etmiştim. Biz de söyledik. «Yalnız hükümetler hata eder» düşüncesi de sakattır. Hepimiz hata ederiz. Bu konu bence kanun teminatı altına mı alınsın, alınmasın mı? Şimdi bu konuda burada birşey söylememe imkân yok. 275 sayılı Kanun Mecliste. Çeşitli kanallardan dört işçi milletvekili arkadaşımın, Hükümetten, TİP'ten üç tane kanun teklifi var. Mecliste. Yine son bir defa daha rötüşünü yapalım. Bütün sendika başkanlarını davet ettik. Geldiler, onlar da bir görüş hazırladılar. Bunların burada konuşulmasında fayda yok. Geldiği vakit, Sayın Çalışma Bakanına «Türkiyede işte grev hakkı verildi. İstanbul ile İzmit birleşmek üzere, ne oldu da Türk iktisadiyatı allak bullak oldu. Yok. Demek ki biz bu hakları iyi kullanmasını biliyoruz» deriz.

Genel grev konusunu kanun teminatı altına alınsın, kanunla mı verilsin; dünyadaki tatbikatına bakılır, görülür, tetkik edilir. Sececeğimiz İcra ve İdare Heyeti yine siz sendika başkanları ile teşkilâtın fikrini almak suretiyle netice almağa doğru gider.

Kongrelerde heyecan şart ama, heyecan bizi hedefe vardırılmaz.

Biz geçmişte aldık riski. Bir Kavel grevinde beyanat verdim ertesi gün tevkif geldi. «Hapsedeceğiz sizi» dediler. «Beyanatımı düzelt» ben beyanatımı düzeltmem. Beyanatımı düzelttiğim an karakterimi sıfır ederim. Kendimi sıfır ederim. Ben söylediğim sözden geri dönmem. Şimdi gerektiği anda avukatlar meselesinde de söyledik bunu. İlk olarak Bursada başladık bu mücadeleye gerektiği anda işareti verecek kadar cesareti haiz birçok sendikacı arkadaşlarım var. Hepiniz varsınız.

Genel grev konusu, tekrar ifade ediyorum, kanunla mı, yoksa biz gerektiğinde yapar mıyız konusunun görüşülüp tartışılmasını reylerinizle işbaşına getireceği-

niz insanların tetkikine, teşkilâtımızın nabzına hareketine bağlamamızı rica ediyorum sizden. Bunun burada müzakeresi ve bir neticeye gitmemiz asla mümkün değildir...»

DİĞER GÖRÜŞMELER VE OYLAMA

Türk-İş Başkanı Seyfi Demirsoy'un konuşmasından sonra, aynı konuda kısa bir görüşme yapılmış ve genel grevin kanun kapsamına alınıp alınmaması konusunun yeni seçilecek İcra ve Yönetim Kurullarınca görüşülüp karara bağlanması teklifi kabul edilmiştir.

FEYZİOĞLU'NUN TELGRAFI

Türk-İş Kongresine bir mesaj gönderen Güven Partisi Genel Başkanı Prof. Turhan Feyzioğlu, Türk-İş'in sarı sendikacılığı olduğu kadar, kızıl sendikacılığın da karşısında olmasından duyduğu memnunluğu ifade etmiş ve «*Türk işçi topluluğu Türk demokrasisinin en sağlam dayanaklarından biri haline gelmiştir*» demiştir.

Feyzioğlunun kongreye başarı dileyen mesajı şöyle idi :

«Yedinci Genel Kuruldan bu yana, işçi emekliliği, ücretler, çalışma mevzuatının aksak yönlerinin düzeltilmesi ve boşlukların doldurulması konularında Türk-İş önemli hizmetler yapmıştır. Önümüzdeki yıllarda, bu şerefli hizmetler listesine yeni başarıların ekleneceğinden eminim. Sarı sendikacılığın olduğu kadar, kızıl sendikacılığın da karşısında, namuslu, milliyetçi ve hür sendikacılığı temsil eden Türk-İş, milletimiz için güven ve iftihar kaynağıdır. Türk işçi topluluğu, Türk demokrasisinin en sağlam dayanaklarından biri haline gelmiştir. Türk-İş, yıkıcı ve ihtilalci faaliyetler karşısında, sorumlu ve seviyeli sendikacılığın en güzel örneklerini

vermiştir. Hür sendikacılığın ancak hür bir rejimde yaşayabileceğini gören aziz işçilerimiz, aşırı akımlara karşı mücadelede kendilerine düşeni yapmaktadırlar.»

KEMAL ÖZER'İN KONUŞMASI

Bu arada Türk-İş Başkan Vekili ve Maden İşçi Sendikaları Federasyonu Başkanı Kemal Özer, Fikri Yıldız'ın konuşmasında kendisine sataşma olduğunu belirterek söz istemiş ve kürsüye gelmiştir.

Ereğli Demir Çelik grevi hakkında açıklamalarda bulunan Kemal Özer, yüksek fırın Ayşe'nin donma tehlikesi ile karşılaştığı gerekçesiyle, mahkemenin içeriye işçi sokulması için karar aldığını hatırlatmış ve Sanayi Bakanı ile yapılan toplantıda özellikle ücretler konusunda yapılan pazarlık üzerinde durmuş ve bilgi vermiştir.

ERTAN ANDAŞ'IN KONUŞMASI

Genel-İş delegesi Ertan Andaş, Doğu'nun sorunlarına kesin çözüm bulmak için ciddi çalışmaların yapılmasının gerektiğini savunmuştur. Andaş, Doğu'daki bölgesel alışkanlıkların giderilmesini de istemiştir.

Genel-İş delegesi konuşmasını yaparken, salonda çoğunluğun ve sükûnetin olmadığını söylemiş, konuşmaktan feragat ettiğini belirterek kürsüden inmiştir.

SELAHATTİN DİK KONUŞUYOR

Yol-İş delegesi Selahattin Dik, partilerüstü politika ve genel grev üzerinde duracağını söylemiş, partilerüstü politikanın, partiler dışında kalarak kendi öz görüşünü ve ilkelerini yaymak demek olduğunu öne sürerek genel grev konusunda şöyle demiştir :

«Bu silah, yani genel grev bizim tabii doğal hakkımızdır. İşçinin Anayasa teminatı altında olan grev hakkı nedeniyle tanınmıştır zaten. Ancak genel grev olarak

tarif edilmese bile, bu bizim işçi olarak bir hakkımızdır. Bunu kullanmak icabettiği an bunun kararını, bütün demokratik güçlere örnek olarak gösterilen, Türk-İş'i yöneten ehliyetli eller verecektir. Bunda korku yok, bunda sayın politikacıların bir tereddüte de düşmelerine mahal yok. Bu itibarla partilerüstü politikaya iltifat etmediğimize göre, genel grev zaten Türk-İş'in raporunda benimsenmiş ifade edilmiş, ancak bunun teminat olarak hak olarak kanuna bağlanma şekli üzerinde düşünceler mevcut; bunu da seçeceğimiz Yönetim kadrosu görüşecek ve neticelendirecektir.

Buraya gelirken trende bir zavallı kadına rastladım. İki üç yaşında bir çocuğu ile evine dönüyor. Konuşmak ihtiyacını hissettim. Çok sefil bir manzara arz ediyordu durumu. «Payas'tan fasulye çapalamaktan dönüyorum» dedi. «Aldığın ücret ne kadar» dedim, 8 liraymış. Hani asgari ücret tatbikatı? Bugün Hatay gibi, sözüüm ona biraz ileri medeniyet seviyesinde olan içtimai durumu iyice olan bir vilâyette sabahdan akşama kadar çapanın karşılığı sekiz lira mı olacaktı?

Bu misali verişimin sebebi şu: Kanunlar gayet iyi teminatlar gayet iyi ve günden güne müeyyideler iyileşmekte; ancak tatbik edilmesini talep ediyorum. Bunun için gerekli bütün takibatın yapılması, gerekli işyerlerine müfettişlerin gönderilmesini talep ediyoruz.

Sosyal Sigortaların bir de ilâç davası vardır. Hastahanelerde hastalar kadar ilâç satacak reklâmcılar da bulunur. Doktoru kandırıp kendi ilâçlarını satmak için size tahsis edilmesi lâzım geldiği zamanı doktor bu adamlara hasreder. Bizi Sosyal Sigortalara allah muhtaç etmesin, başımızdan da eksik etmesin. Kurum büyük işyerlerinde mevcut olan doktorlara reçete yazma hakkını tanımalı veya büyük işyerlerine doktor göndermeli; bu, hem Kurumun doktor sıkıntısını önleyecektir, hem de işçinin iş kaybına mani olacaktır.»

Konuşmacı Sosyal Sigortalar Kurumu çalışmalarından da yakınmış, daha sonra İşçi Yardımlaşma Kurumu Kanunun çıkarılmasını, ancak bunun Sosyal Sigortalar Kurumu niteliğinde olma-

masını istemiş İYAK yönetiminde işçilere geniş ölçüde söz hakkı tanınmasını temenni etmiştir.

İSMAİL PEKTAŞ'IN KONUŞMASI

Sağlık-İş delegesi İsmail Pektaş, sağlık işçilerinin güç koşullar içinde görev yaptıklarını, grev hakkının olmadığını ve az ücretle çalışmak zorunda bırakıldıklarını söylemiştir. Pektaş, sağlık işçilerinin memur sayılmak istenmesini de yererek «Biz işçiyiz ve bu ad içinde vazife yapmak istiyoruz. Bu ad bize yetiyor» demiştir.

İsmail Pektaş konuşmasında şunları söylemiştir :

«Ben size günde 12 saat çalışıp, ayda 300 lira alanların dertlerini getirdim. Benim işkolumda grev yok. Sizler uzun uzun grevden bahsettiniz. Allah bize de nasip etsin. Hak istediğimiz zaman, bize «kamu hizmeti görüyorsunuz» diyorlar. Bunu diyenler bizimle beraber 12 saat çalışsın onlar da 300 lira alsın bu memleketi beraber kalkındıralım. Bizim dört türlü ismimiz var; kimi «hizmetli» der, kimi «hademe» kimi «memur» kimi de «işçi», biz neyiz.

Bir konumuz daha var. Ben Sosyal Sigortalarda çalışırım. Orada bize D cetveli müstahdemi derler. 61 gün hasta olursam, 62 inci günü işime son verirler. Bizim adımızı biz kendi kendimize koyduk: Biz işçiyiz. Bu ad bize yetiyor. Bizim sizden dileğimiz bizi bu ad içinde Türk-İş saflarında bulundurmanızı sağlamanızdır. Bunu hassaten rica ediyorum.»

ÇETİN ASLAN GİRİT KÜRSÜDE

Maden Federasyonu delegesi Çetin Aslan Girit, Doğu'nun sorunlarını eleştirmiş, Doğu'nun parlamentoda temsil edilmesinden ileriye hiçbir adım atılmadığını, bu bölgenin yıllar yılı geri kalmışlıktan kurtulamadığını ve kaderini değiştirecek gerçekçi tedbirler alınmadığını söylemiştir.

Çetin Aslan Girit şöyle konuşmuştur :

«Artık doğulu problemlerine sahip ve nasıl çözümleneceğini bilir hale gelmiştir. Doğuda su yok, doğuda yol yok, doğuya gelen trenlerin vagonları bile eski... Bunları artık görüyoruz.

Büyük şehirlerimizde başarılı olmayan, iş sahiplerine müşkülât çıkartan, nazik muamele etmiyen memurları doğuya gönderiyorlar. Bu bizim kaderimiz mi? Doğru bu kader altında daha ne kadar kalacak?

Ben 1966 yılına kadar Orta Okul mezunu vermiyen ve yüzyıllık mazisi olan bir doğu kasabasının çocuğuyum. Doğudaki eğitimin canlı şahidiyim. Örneği de benim.

Ben maden işçisiyim. Elâzığda her yıl yüzlerce iş kazası olur ve kayıp veririz. Bu memlekette Spor ve Gençlik Bakanlığı vardır, fakat bir maden bakanlığı yoktur. Federasyon Yönetim Kurulunun bu mevzuda aldığı bir karar vardır. Türk-İş Yöneticilerinden alınan bu kararın uygulanması için bizi takviye etmelerini desteklemelerini rica ediyoruz.

Bölge Temsilciliklerinde şikâyetler oldu. Biz Yedinci Bölge Temsilciliğinden memnunuz, bize yardımcı oluyor.

Türk-İş Yöneticilerinden bir isteğimiz daha var. Sosyal Sigortalar Kurumunun doğudaki hastahanelerine doktor ve sağlık elemanı temin etsinler bu mevzuda sıkıntımız büyük.»

İLHAMİ PARLAKDEMİR'İN KONUŞMASI

Şeker-İş delegesi İlhami Parlakdemir, Doğu'nun acı kaderinden bahsetmiş ve konuşmasına «Türkiye'nin bugünkü dertleri Fırat nehri mürekkep, Muş ovası kâğıt, ormanlar kalem olsa gene de dile getirilemez» diyerek başlamış daha sonra Sosyal Sigortalar Kurumundan dert yanmıştır.

Parlakdemir, çalışma raporu üzerinde de durmuş ve mükemmel hazırlandığını, çeşitli yurt ve işçi sorunlarını ehliyetli şekilde eleştirdiğini söylemiştir.

İlhami Parlakdemir bu konularda şöyle konuşmuştur :

«Doğu, askerlik ve seçim zamanında aranan bir bölge. Miting meydanlarında söylenen vadedilen şeylerin haricinde hiç kimse doğu ile ilgilenmiyor. Basın bile ideolojik sebeplerle ölen kimseleri kahraman yaparken, kar altında kalan veya hasta çocuğunu göz göre göre ölüme bırakan doğululardan hiç bahsetmiyor.

Sosyal Sigortalar mevzuunda bir hayli dertliyiz. Ankara'ya havale edilen hastalarımızı üç beş bin lirayı cebimize koymadan götüremiyoruz. Oraya vardığımızda da ya bir vekil ya bir sendikacı arkadaştan kart almazsak hastalarımız Sigortalar Kurumunda rezil oluyor.

Ücret artışları üzerindeki fiat kontrolü da gayri ciddidir. Türk-İş toplu sözleşmelerle aldığımız zamlara sahip çıkmıyor. Raporda toplu pazarlıktan bahsederken ücret politikasının olmayışı büyük bir eksiklik tir.»

Konuşmacı, Türk-İş'in partilerüstü politikasına da değinmiş ve şöyle demiştir :

«Yedinci Genel Kurulda partilerüstü politika üç gün mîlnakaşa edildi. Biz sendikacılar Türk-İş tüzüğüne harfiyen itaat ederiz. Benim partim de Türk-İş'tir, anam, babam da Türk-İş'tir. Bir gün evde otururken, Demirsoy bir demeç verir, Tunç bir demeç verir, yarınımızdan emin olduğum için yap bana bir okkalı kahve derim, çocuklarımı omuzuma alır sevincimden oynamaya başlarım. Ama bir bakarız ki benim kurmay heyetimden biri Seyfi beyin, Halil beyin konuşmalarını cerhedici bir cevap verir, lokmam ağzımda kalır. Partilerüstü politika benim anladığım mânada bu değildir.»

BASIN MENSUPLARININ MESAJI

Kongre Başkanı, Türk-İş Sekizinci Kongresini izlemekte olan basın mensuplarının kongreye bir başarı mesajları olduğunu söylemiş ve mesajı okutmuştur. Anadolu Ajansından İbrahim Çingay, TRT'den Tayyar Şafak, Celal Karslıoğlu, Haber Ajansından Metin Yalman, Milliyet Gazetesinden Aytekin Yıldız, Tercüman Gazetesinden Refik Sönmezsoy, Türk Haberler Ajansından Mustafa Kışpıri, Ankara Televizyonundan Ümit İlhan ve Alyat Burç'un imzalarını taşıyan mesajda şöyle denilmektedir :

«Kongreyi izleyen basın mensupları, Türkiye'nin bütün sorunlarının görüşüldüğü Türk-İş Sekizinci Genel Kuruluna yürekten başarılar dilerler.»

DOÇ. DR. ORHAN DİKDOĞAN'IN KONUŞMASI

Daha sonra, kürsüye, Milli Hareket Partisi adına konuşma yapmak üzere, Doç. Dr. Orhan Dikdoğan gelmiştir.

Türk İşçi Hareketinin en büyük toplantısının Doğu'da yapılmasının önemine değinen konuşmacı şunları söylemiştir :

«Bazı parti temsilcileri Türk-İş'in doğuya gelmesini Erzurum Kongresi gibi selâmladılar. Biz de aynı duygularla büyük Atatürk'ün Erzurumdan gösterdiği hedeflerle Türk-İş Genel Kurulunu bağdaştırıyoruz. Bunların arasında iki ana prensip vardır ki, soylu Türk İşçi delegelerine bunları hatırlatmak isterim.

Bunlardan ilki, yüzyıllarca terkedilmiş unutulmuş bir vatan parçasını çok yakın zamana gelinceye kadar vergisinden askere çağrılmak suretiyle iş gücünden faydalanılmış, fakat hiçbir altyapı tesisinden cumhuriyet rejiminin faziletinden, nimetinden istifade ettirilememiş, fakat buna karşılık doğulu halk tarafından bunun hesabı sorulduğu zaman, «ne yapalım birgün Rus tehlikesi karşımıza çıkar da bu tesisleri onlara kaptırırız» diyen siyasilerin şark kurnazlığının burada hesabı.

nı sormaya fırsat verdiğiniz için alkışlanmaya değersiniz.

1969 istatistik bülteninde tek eczanesi bulunmayan Hakkarinin bugün bozuk düzen veya müreffeh Türkiye teorileri gerisine çekilerek, birbirlerine tarizde bulunanları yargılayacağınız için alınlarımızdan öpülmeye değersiniz. Bu Türk İşçi Hareketinin niçin doğruya kaydırıldığının kanımca ilk hedefini teşkil eder.

İkincisine gelince, programında sınıfsız kaynaşmış bir kitle isteyen fakat ülkemizde 30-40 yıl içinde misli görülmemiş sınıf farkları yaratan ve birgün 1950 nin temiz ve soylu şartlarına girmesinin çabası içinde bulunan ve sırf kendisine oy vermediği için bir parti patronunun halkı göstererek bunlar «hasso» ve «memo» demek suretiyle, büyük Türk Ulusu ile alay eden zihniyetlerinin yarattığı aydın-halk uçurumunu silmek için bugün burada toplandığınıza inanıyorum.

İşte benim Türk İşçi Hareketinin niçin doğruya kaydığı hususunda ileri sürdüğüm ikinci temel bunlardır.

Sizler 7. Genel Kongrenizde ortaya koyduğunuz 23 ilkenizle ki, bana göre bu Türk-İş'in bir nevi Anayasasını teşkil eder, birinci maddesiyle Türk toplumunun halkınmasını hızlı dengeli ve adil diye ifade edilen üç önemli husus üzerinde yükselen ekonomik ve sosyal açıdan bir bütünlük felsefesi içinde canlandırılıyorsunuz. Bunların sözde kalmıyacağına bir takım vaatlerle ertelenmiyeceğine ayrıca imanlı ve kararlı olduğunuza da güvenimiz tamdır.

Biliyorsunuz 19. yüzyılda birgün İngiltere Parlamento'sunda şiddetli tartışmalar cereyan ediyordu. Bir milletvekili heyecanla ayağa kalkarak, parlamento binasının bir köşesine sıkışmış bir topluluğu parmakla riyle işaret ederek, «siz İngiliz toplumunda altıncı kuvvetsiniz» diyordu. Bu milletvekilinin altıncı kuvvet diye vasıflandırdığı unsur basındı. Bugün de Türkiyede basın bu pozisyonndan birçok şeyler kaybetmiştir. Fakat buna rağmen gene saygıya değer. Fakat siz Türki-

yenin sıraya koymakta zorluk çektiği en güçlü en asil ve ülkemizin tarihinin hiçbir devrinde eşine rastlanmadığı bir dar boğazdan geçtiği şu dönemde gerekirse kaderine el koymakta kararlı olduğunuz düzenli ve imanlı büyük bir kitlesinizdir.

Bu nedenle de sizlere hitabetmenin bahtiyarlığı içindeyim.

Tanınmış bir Fransız sosyoloğu bundan takriben 50 yıl önce şöyle söylüyordu: Sağlam cemiyetler siyasi meselelerle hiç meşgul olmazlar. Çünkü bu meseleleri halletmişlerdir. Bunun aksine şayet hükümetin şekli ile onun yetkileri ile ilgili münakaşalar, fikirleri meşgul edip bunları bölmek üzere Anayasa, hukuk kitaplarının tozlu sayfaları arasından dışarı çıkıyorsa ve siyasi endişeler fertlerin hayallerini ve rüyalarını kaplıyorsa, hiç yanılmadan o cemiyetin hasta olduğu teşhisini koyabilirsiniz. Bu görüş günümüz sosyolojisinde de normal ve normal olmayan cemiyetler ayırımına dahil genel kanunun açık bir dille ifadesidir. Ve gerçekten toplumumuzun anatomisini iç yapısını bir ayna gibi yansıttığı için de üzerine eğilmeye değer. Dikkat ederseniz çeşitli tartışmalar bizi bir noktaya götürmektedir. Bu da ülkemizde rejim ve ekonomik sistem tartışmalarıdır. Müsaade ederseniz bu noktaya kısaca değinmek istiyoruz. Bundan bin yıl önce Yunan Filozofu Eflâtun iyi bir Anayasa mı yoksa iyi bir devlet adamı mı tezini ortaya atmıştı. Anayasa ne kadar mükemmel olursa olsun esas olan devlet adamıdır. Gemiyi yürüten kaptan yeteri kadar kapasiteye sahip değilse devlet gemisini okyanuslarda batırır kamısında idi. Bunun içinde o şöyle bir sloganı ileri sürüyordu : ya krallar filozof olmalı, yahut filozoflar kral olmalı.»

Doç. Dikdoğan, daha sonra devlet yapısı üzerindeki düşüncelerini ve partisinin görüşlerini anlatmıştır.

İHSAN DÜNDAR'IN KONUŞMASI

Petrol-İş delegesi İhsan DüNDAR, özellikle Doğu'nun sorunları hakkında konuşmuş ve ilginç açıklamalarda bulunmuştur. Türk-İş'in «Ekmek, Barış, Özgürlük» ilkesine de değinen konuşmacı şöyle demiştir :

«Doğu ile Batı arasında bir ekmek duvarı vardır. Doğu'da ekmek bulamayan vatandaş Batı'ya göç etmek zorunda kalmaktadır, ekmek peşinde koşan vatandaş Batı'ya kaçıyor.»

Doğu'nun sosyal ve ekonomik şartlarını da geniş şekilde anlatan DüNDAR, Doğu için yapıldığı öne sürülen yatırımların yetersiz olduğunu belirtmiş, Keban barajından elde edilecek enerjinin Batı bölgesine sevkedileceğini öne sürerek «Doğu bundan da bir yarar sağlayamayacaktır» demiştir.

İhsan DüNDAR konuşmasının bu bölümünde şunları söylemiştir :

«Doğuya hizmet etmek için bazı arkadaşların teklifleri bizi üzdü. Derler ki teknik elemanları, doktorları doğuda görevlendirmek için mükellefiyet yükleyelim, biz minnet altında bizim işimizi gören teknik eleman, doktor istemiyoruz. Vatanın doğusunu da batısını bir gören, ayırım yapmadan, mükellef olmadan vatandaşın hizmetine koşacak teknik personel ve sağlık ekibi istiyoruz. Böyle olursa doğuya hizmet edilir. Kiralık adamlarla hizmet edilmez.

Bölgemizde çalışan kimseler mahrumiyet zammı almaktadırlar. Bir devlet düşününüz ki, sınırları içinde bir bölgesine mahrumiyet vasfını kendi kendine tescil ve tatbik ediyor. Mahrumiyet kelimesi doğruluyu kahretmektedir.

Doğu yollarında özel programların uygulanacağı söylenilmektedir. Mektep açılmamış altıbin köyün eğitim problemi doğunun yollarına bağlıdır. Bu özel program ben beni bildim bileli uygulanacaktır.»

Doğu Anadolu'da yaşayan yurttaşların, tümüyle silahlanmış bulunduğunu hatırlatan İhsan Dünder, silahlanmanın nedenini şu şekilde açıklamıştır :

«Doğu'da ağalar ve büyük toprak sahipleri kazançlarını devam ettirmek için silahlanmaktadırlar. Yurttaşlardan bazıları kendilerini koruyabilmek, yapacak iş bulamayan, aç kalan, evine ekmek götüremeyen bazıları da gayrimeşru yollara başvurabilmek için silahlanmaktadır. Doğu'da asayişin sağlamak isteyen komandolar, sabaha karşı köyleri, evleri basarak silah aramaktadırlar. Asayişin sağlamanın yolu komando baskını değil, Doğu'ya yurttaşın çalışabileceği, ekmek yiyebileceği yatırımların götürülmesidir.»

İhsan Dünder bu konudaki görüşlerini şu sözlerle anlatmıştır:

«Tedbir silahların taşınmama ihtiyacını getirmelidir. Doğuya yapılacak yardım, yatırım, sanayileşme, asayişin de beraberinde getirecektir.

Doğuda bir vakfın kurulmasını biz de öngörüyoruz. İYAK tasarısının bütün ağırlığı ile doğuda vakıf olarak kullanılması, doğunun kurtuluşu olacaktır, biz öyle görüyoruz. O halde İYAK süratle çıkmalıdır. Batıdaki iş adamları, sermayedarlar, tatillerini Pariste düşünürlerse, Kurban Bayramından Kurban Bayramına kursağından et geçen doğuluyu göremezler, bilemezler, düşünemezler. Doğuya yapılacak vakfın kaynaklarını da düşünmek mecburiyetindeyiz. Her sendika yaptığı toplu sözleşmelerden elde ettiği farklılıkla beraber, işverene, doğu kalkınması için bir mükellefiyet getirir ise, işte bu vakfın gelir kaynağı olur. Bu nihayet bir fikirdir. Doğunun kalkınmasını raporuna alan ve onu tescil eden Türk İşçi Hareketi burada kalkıp bu vakıf için yatırım miktarını açıklamalıdır. Evvelâ kendi işkolum olan Petrol-İş'ten bunu istiyorum. Ondan sonra diğer teşkilâtlar adeta bir yarış halinde güçlerini göstermelidirler. Doğuya bu şekilde yardım edilir, lâfla değil.

Bu arada vergilerden bahsetmek isterim. Zirai vergiler söz konusu edildiği zaman, komisyonda denir ki : «Bir formül buldum hem tabanı uyutacağım hem de yüksek mahsul alanlardan vergi almıyacağım» Bu teklif, yılda elli bin liraya kadar mahsul istihsal eden ziraat erbabından vergi alınmıyacağına dair kanundur. Kanun kabul edilip, yürürlüğe girer : Gelin görün ki, o yıl Diyarbakırda elli bin liranın üzerinde zirai mahsul beyannamesi veren bir tek ziraatçı yok idi. Erzurumda iki kişi, Konyada sekiz kişi, elli bin liranın üzerinde vergi beyannamesi doldurmuşlardır. Halbuki geniş arazi sahipleri, yanında çalıştırdıkları mutemet adamlarının isimleriyle Ofise mal satarak vergi kaçakçılığı yapmışlardır. Elbette Anayasaya bağlıyız tarafsız bir idareyi destekliyoruz. Fakat o idare böyle bir taraf tutarsa itimadımız sarsılıyor.»

FARUK BARUT KÜRSÜDE

Tes-İş Federasyonu delegesi Faruk Barut, aşırı akımların yarattığı zararlara değinmiş, Türk İşçi Hareketinin sokak hareketlerini tasvip etmediğini söylemiştir.

Barut, Türk-İş'in partilerüstü politikasına devam görüşünde olduğunu da açıkladıktan sonra teşkilatlanma çalışmalarının daha da hızlandırılması gerektiğini savunmuştur.

Konuşmacı, toprak reformu üzerinde de görüşlerini açıklamış ve «*makine vermeden, gübre ve kanal işini halletmeden yapılacak olan toprak reformu 1935 yılında yapılan toprak reformuna benzeyecektir*» demiş, Türkiye'de kredi müessesesinin daha iyi işlemesini istemiştir.

Faruk Barut bu konuda da şunları söylemiştir :

«Toprağını kara sabanla süren bir vatandaş birgün çaresizlik içinde, elindeki bu toprağı yok pahasına elinden çıkartacak eskisinden daha feci bir hale düşecektir. Türkiyede işlemeyen müesseselerden birisi de kredi mevzuudur. Bir misal vereceğim, bu müessesenin

nasıl işlediğini gayet iyi anlayacaksınız. Benim gibi topraksız birisi Ziraat Bankası kanalıyla ikiyüz ton gübre alır; gübre kendi memleketine gelmez, Adana'ya, Urfa'ya, başka yerlere gider. Bunların haricinde, bulunduğu yere kadar devletten bir de nakliye ücreti alır. Aslında bu sistem iyi bir sistemdir. Fakat sistemin işleyişini kontrol etmek gerekir. Bu maalesef bir ahlâk buhranı neticesidir.»

Konuşmacı daha sonra şöyle demiştir :

«Değiştirilmiş 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun emeklilikle ilgili hükmünde işçinin en yüksek ücret aldığı beş senenin ortalama üç senesinin % 70'i üzerinde emeklilik aylığı bağlanır denmekte. Bu birçok işkollarında haksızlığa sebep oluyor. Örneğin, Maden işkolu. Halbuki bütün çalıştığı sürece en yüksek ücret aldığı beş senenin ortalama üç senesi üzerinden hesap edilmeli. Bu teklifimizin gözönüne alınmasını hassaten rica ederim.»

İLHAMÎ AÇIKSÖZ KONUŞUYOR

Harb-İş Federasyonu delegesi İlhami Açiksöz, Doğu ve eğitim sorunları üzerinde durmuş, Türk İşçi Hareketinin bu konudaki hassasiyetini dile getirmiş. Açiksöz, çalışanların sosyal ve ekonomik durumlarını geliştirecek ciddi adımlar atılması gerektiğini de öne sürmüş, daha sonra yurt savunmasına değinerek milli harb sanayii kurulması yolunda Türk-İş'in 23 ilkesine bir yenisini daha ekleyerek 24 ilkeye çıkarılmasını önermiştir.

İlhami Açiksöz bu konuda yaptığı konuşmada şunları söylemiştir :

«Bir ülkede huzur iki temele dayanır. Bunlardan biri adalet, ikincisi iç ve dış emniyet şeklinde tanımlanabilir.

Ülkede dışa karşı emniyetin sağlanması bu görevli ilgili kuruluşlarla mümkün olacaktır. Haksızlığın gide-

rilmesi, hakkın, adaletin dağılımında bu işler yine bu kuruluşlarla yapılacaktır. O halde, bu iki temel unsurun üzerinde olan müesseselerin, bu müesseselerdeki görevli kişilerin iktisadi ve sosyal idari sorumlularının diğer bütün müessese ve toplumlara tercihan ön plânda tutulması, sosyal dengede tercihli telâkki edilmesi ifa ettiği görevler cümlesindendir.

Bu felsefe açısından bir kısım eleştirilere girersek, dünya ülkeleri arasında askeri şahıs başına düşen masraf Birleşik Amerikada yılda 20 bin dolar, onbir ülkede 11-16 bin dolar, diğer onbir ülkede, beş ilâ dokuz bin dolar, 26 ülkede bin ilâ binbeşyüz dolar arasında, Türkiye dahil altı ülkede bin doların altındadır. Görüldüğü gibi dünya devletleri arasında asker başına en az masrafı yapan Tayland, Güney Vietnam, Güney Kore, Milliyetçi Çin ve Endonezya gibi beş ülkenin arasında bulunmaktadır.

Bu durum askeri şahısların iktisadi sosyal hayatlarının geliştirilmesi sorununu da ispatlamaktadır. Memleketimizin şartlarındaki güçlükler her ne kadar bilgilerimiz içinde ise de bir kısım tedbirlerle yeni olanaklar yaratılması pek güç olmasa gerek. Nitekim, Askeri Şûranın uygun gördüğü ve halen Meclis gündeminde bulunan askerlik süresinin kısaltılması ve asker sayısında bir kısım indirmeler neticesi Milli Savunma bütçesine bir yılda bir milyar liralık bir tasarruf sağlıyacağı hesaplanmaktadır. Bu parayla, asker kişilerin iktisadi sosyal durumlarında bir kısım ferahlıklar yaratılabilir. Bir kısmı da yerli halk sanayiinin kurulması ve geliştirilmesine sarf edilebilir. Ayrıca sulh zamanında askeri güçten ve kura dışı bırakılacak kişilerden yurt kalkınmasında istifade sağlanabilir.

Türk'ün meziyetinde ve mülkiyetinde olan askerlik yükümü artan nüfus oranında bir kısım tedbirleri de zorunlu kılmaktadır. Dünya devletlerinin nüfus oranına göre bir kıyaslama yapılsa, en çok askeri silâh altında tutan ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Tedbiri ve çaresi düşünülmedikçe 1965 sayımına göre

584 bin olan asker nüfusu, sırasıyla 1970 de 700 bin, 1975 de 844 bin ve 1980 yılında da 1 milyon 049 bine ulaşacaktır. Bu kadar faal bir nüfusun atıl duruma getirilmesi, milli gelirin azalmasını, tüketicinin çoğalmasını meydana getirecektir.

Bu hususta fikrimizin söylenmesi gerekirse, askerlik süresinin kısaltılması asker sayısının azaltılması keyfiyetini memleket ekonomisi yönünden faydalı görmekteyiz.

Zamanımızın harpleri yalnız siperlerde olmayıp, yurdun en uzak köşesinden, ekonominin en küçük dalına kadar etkisi olan teknolojik harplerdir. Bölgesel ve kişisel bağların önemi olduğu, bir kere daha belirmiş olan savaşlar, yakın geçmişte dünyamızı baştan başa sarmış ve etkisi altında bırakmıştır. Böyle bir ortamda her ülkenin kendi olanakları ile kendisini savunabileceği düşünülemez.

Yurdumuzun dünya üzerindeki coğrafi durumu, komşumuz Rusya ile tarihten bu yana bizi harp halinde bırakmış ve bu karşı karşıya geliş son yıllarda ideolojik akımlar da tesir etmiştir.

İki kutup halinde görülen dünya siyasi akımı içinde Amerika ve Rusya'dan birini tercih keyfiyeti, sistemimizin demokratik olması yönünden, bizi Amerika'ya itmiş ve onunla ikili anlaşmalara gitmeyi icabettirmiştir. Bütün bunlara rağmen, şuna inanıyoruz ki, bu anlaşmalarla bağlı kaldığımız ülkelerin, hükümrانlık haklarımıza yönelmiş tutumları yurdumuzda huzursuzluk yaratacaktır. Nitekim son zamanlarda bu anlaşmalar yeniden gözden geçirilmiş, çıkarlarımıza uygun hâle sokulma çabası içine girilmiştir. Tenkitlerin daha çoğu Nato ülkeleri arasında istemediğimiz bir savaşa zorla sürüklenebileceğimiz kanısından doğmaktadır.

Sözlerimi şöyle bağlamak istiyorum: kılıcını kendim yaptığım, ona dünya çapında çok iyi su verdiğim, onunla ülkeleri istilâ ettiğim yazılıdır. Tarihimizde bir devir değiştiren İstanbul surlarında büyük gedikler

açan ve bir tarih değiştiren olayı yaratan topların dökümü vardır. Bunun Türk işçileri tarafından yapılması vardır. Tarihimizde değil, bizzat içinde yaşadığımız günlerde, bugün yapılan en iyi silâhların Karadeniz sahillerinde yapılmakta olduğu bir gerçektir. Herkesin elinde bir torna, bir freze herkes birşey imal ediyor evinde. İşte, harp sanayii halk arasında kurulmuş. Devlet bu sanayi kolu ile ilişki kurar ise, gayri meşru imalat yerine, orduya silâh yapacak kadınıımız kızımız da var orada. Yerli harb sanayiümüzün kurulması teklifimizin Türk-İş'in de desteği ile nazara alınmasını en iyi dileklerimizle ister, bunun hakkında verdiğimiz teklifin yüce kurulunuzca kabulünü rica ederim.»

Açıksöz'ün Harp-İş Federasyonu adına yaptığı bu teklif daha sonra Genel Kurulun oybirliği ile ve alkışlar arasında kabul edilmiştir.

24'ÜNCÜ İLKE

Kabul edilen önerge uyarınca, Türk-İş'in 23 ilkesine 24'üncü olarak eklenen ilke şöyledir :

Türk işçisinin emeğini, ordumuzun gücü ile birleştirerek, yurt savunmasında öz kaynaklarımızın kullanılması ve savunma gücümüzün dış yardıma bağlı kalmadan yürütülebilmesi için, Türk-İş, ulusal harb sanayiinin kurulması yolunda gerekli bütün çabayı gösterecektir.

EMİR POSTACI KÜRSÜDE

Daha sonra Harb-İş delegesi ve Adana Milletvekili Emir Postacı kürsüye gelmiştir.

Türk-İş genel kurulunun bütün kamuoyunun dikkatini üzerine topladığını hatırlatan Postacı, bazı parlamenterlerin Türk-İş raporu temin edebilmek için kendisine başvurduklarını söylemiş ve konuşmasına şöyle devam etmiştir :

«Bu rapor Türk siyasi hayatının kaderi ile ilişkisi olanlar üzerinde müsbet bir sonuç bırakmıştır.

Ben bir partiden parlamentoya girmiş bir işçiyim. İşçilik vasfım hiçbir zaman kaybolmamış ve silinmemiştir. Muhtelif partilerden benim niteliğimde 9 kişiyiz. Bu 9 kişiyi işçi yararına olan bütün davranışlarda el ele omuz omuza görmektesiniz ve bu böyle devam edecektir.

Parlamentoda 173 avukat, barolarının kendi çıkarları uğruna verdiği emirleri nasıl harfiyen yerine getiriyorlar ise, biz de Türk-İş'imizin bize verdiği direktifleri harfiyen uygulamak mecburiyetindeyiz. 274 ve 275 sayılı kanunların Parlamentoda müzakereleri sırasında, eski Teksif Başkanı İstanbul Milletvekili Bahir Ersoy ile Teksif Başkanı Şevket Yılmaz arasında sayın hocam şekli ile hitabedilen konuşmalara şahit olmam Türk Sendikacılık Hareketinde parti veya mevki farkı gözetmeksizin işçi yararına bir davranışta kişilerin birbiri ile nasıl kaynaştığını görmek bana gurur vermiştir.»

ÇETİN SOYAK KÜRSÜDE

Harb-İş Federasyonu delegesi Çetin Soyak ise, Doğu kalkınmasının lafla değil, ciddi kararlarla gerçekleşebileceğini söylemiş ve bu konuda Türk İşçi Hareketine önemli görevler düştüğünü belirtmiş, sendikal çekişmelerden uzak durmamız gereğini savunmuştur.

Soyak, Türk-İş kongresinde konuşan siyasi parti temsilcilerinin birbirlerini suçladıklarını, bundan delegelerin de etkilendiğini, bunun Türk İşçi Hareketine zarar verebileceğini de ileri sürmüştür.

Çetin Soyak şöyle demiştir :

«Türk İşçi Hareketinin güçlü olması yolunda dilek ve temennilerimizi tenkitlerimizi ifade edeceğimiz şu kürsü siyasi partilerin er meydanı haline geldi; hepimizi birbirimize düşürüp, birbirimize yan gözle dış-

lerimizi gıcırdatarak bakmamıza sebep oldu. Üzüldüm, hırslandım, içlendim.

Doğunun kalkınması lâfla olmayacak. Doğunun kalkınması için evvelâ Türk İşçi Hareketinin güçlenmesi, yumruğunu meselenin üstüne vurması gerektir. Siyasilerin edebiyatlarını kulaklarınızın arkasına itmenizi ve Türk İşçi Hareketine güç verecek sendikal prensipler içinde birbirimize bağlanmamızı, kucaklaşmamızı kolkola vermemizi temenni ediyorum.»

ERDOĞAN BALCI'NIN KONUŞMASI

Hava-İş Sendikası delegesi Erdoğan Balcı yaptığı uzun konuşmasında, çeşitli yurt sorunları üzerinde durmuş, daha sonra siyasilerin birbirlerini suçlarken, Türkiye'nin dertlerini bir kördüğüm haline getirdiklerini söylemiş ve yurt dışındaki Türk işçilerinin problemlerine değinmiştir.

Balcı, havacılık işkolunun çeşitli sorunlarını da eleştirdikten sonra, fiyat politikası, istihdam konusu, sendikal eğitim hakkında da görüşlerini açıklamıştır.

Konuşmacı, parti yöneticilerinin Kongredeki tutumlarını da yermiş ve «*Burası biz işçi liderlerinin müşterek dertlerimizi dile getireceğimiz bir genel kurul mu, yoksa parlamenterlerimizin vatan, millet, sakarya nutukları çektikleri bir miting meydanı mı?*» demiştir.

Hava İş Başkanı Erdoğan Balcı maddeler halinde sıraladığı şu dileklerinin Türk-İş yöneticileri tarafından ele alınmasını isteyerek konuşmasını bitirmiştir :

«Fiyat artışlarının önlenmesi hususunda, hükûmet kontrolünün sağlanması için gerekli eforun sarf edilmesi,

Millî istihdam politikasında, millî prodüktivitenin rantabl olmasını temin için, işgücünün de sevk-ü idareye iştirakini sağlayacak rasyonel tedbirlerin vaz edilerek, hükûmet nezdinde netice alıcı fonksiyonun icrası,

Asgari geçimi sağlamaya matuf eşel mobil sistemi çalışmalarının çabuklaştırılmasının temini, biliyorsunuz ki eşel mobil, ihtiyaç maddelerinin fiyatlarının arttığı nisbette ücretlerin de artırılmasıdır...

Türk işçisi için bir yüz karası olan yeni 931 sayılı İş Kanununun alın terine ve millî istihsale hizmet edecek hale getirilmesi, bilhassa 17. maddesinin değiştirilmesi şarttır...

Ufak, çok ufak şu serzenişlerimizi anlayışla karşılamaları dileği ile ifası ki, bu da şudur: Dün bir meslektaşımızın burada ifade ettiği gibi, bizlerin yakınlaşma arzu ve fiilleri karşısında onların bizden uzaklaşmamaları,

Sendikal eğitim hususunda, nazari bilgilerden ziyade gerçeklere ve millî karakterimize uygun fiili tatbikatın icra edilerek, sendikal eğitime gereken önemin atfedilmesi».

BURHANETTİN ASUTAY KONUŞUYOR

Tez - Büro - İş delegesi ve İzmir Milletvekili Burhanettin Asutay Mecliste bulunan bazı kanun değişiklik tasarısı ve teklifleri hakkında bilgi vermiş, bazı kanunların, belirli çevrelerin menfaatlerini koruyan hükümler taşıdığını hatırlattıktan sonra vergi kaçakçılığına değinmiş ve bazı tüketim maddelerinin maliyet ve satış fiyatlarını açıklamıştır.

Asutay konuşmasına şöyle devam etmiştir :

«Bir yerde bir murakabe mevzu bahis olmazsa, o yerde bir sonuç almaya imkân yok. İftiharla bahsettiğimiz toplu iş sözleşmesinin getirdiği zamları işverenler kat be kat fazla olarak mamullerine ilâve etmektedirler. Örneğin, bir tekstil fabrikasında yaptığımız toplu iş sözleşmesinde işçilere elde ettiğimiz farkın, metrebaşına iki ilâ altı lira arasında mamullerine zam şeklinde görüyoruz. Yetkililerin gözlerini dört açarak denetleme sistemini işletmeleri zaruret halindedir.

Sömürü aslında sevmediğim bir kelimedir fakat mevcut olan bir kelimedir. Yavru annesinin karnında sömürmeye başlar tohum toprağa değdiği zaman sömürmeye başlar, beşeriyetin mevcudiyeti buna bağlanmıştır. Fakat bu öyle ayarlanmalıdır ki bir taraf «oh bana» derken, diğer taraf «ah bana» dememelidir.

İyak Tasarısı bugünlerde komisyonda görüşülecek. Yaptığımız görüşmelerde varılan sonuçlar iyidir, en kısa müddette tasarı kanunlaşacaktır. İyak Tasarısı de-yince aklıma daima Kaya Özdemiroğlu gelir. İkinci dönem çalışma sıralarında, teklif sahibi Kaya Özdemir-oğlu'na parlamenterler, «sen işçinin her kesimde iş sa-halarına hakim olmak suretiyle, bir proleterya dikta-törlüğü mü hazırlıyorsun, nedir bu teklifin» diye ta-rizde bulunmuşlardır. Ama görüyoruz ki, o tarihten bu yana görüşler değişmiş, bütün hükümetler İyak'ın bir an evvel kanunlaşması için seferber haldeler ve bunu rahatlıkla bu kürsüden de ifade ettiler.

Yerini katiyetle bilmememe rağmen, batıda, galiba Gemlikte otomobil fabrikası kuruluyor. Demiri Kara-bükten gelecek, çeliği Divriği'den gelecek; bunu niye Şarka kurmazsın ki, Şarklı da orda çalışmak için gur-betçi hale düşmesin. Erzurumda açılacak tekstil sana-yinin haberini bir müjde olarak kabul ediyorum ve çok memnunum. Ağır sanayii doğuya kaydırmadıkça, doğu-luların gurbetçi olmalarına mani olamayız.

Kongrenin başladığı günden bu yana, bu güzel şe-hirde yaptığım temaslarda asgari ücretin dâhi uygulan-madığını gördüm. Genel Kurulun Erzurumda yapılma-sı mahalli işverenlere bir şeyler hatırlatması gerekir. Bu demektir ki, Erzurumda asgari iş şartlarına insan-lık şartlarına ahlâk ve yasalara uyulmaz ise Türk-İş yalnız kongre yapmakla kalmayacak, bütün ağırlığını, Doğuda bu asgari şartların uygulanması için seferber edecektir.»

MUSTAFA ÇEVİK KONUŞUYOR

Maden Federasyonu delegesi Mustafa Çevik, maden işkolu ile ilgili görüşlerini belirtmiş ve Doğu bölgesinin kıymetli yeraltı servetleri olduğu halde, kârından Doğu bölgesinin yararlanamadığını söylemiştir. Mustafa Çevik, maden işkolunda meslek hastalıklarının çok olduğunu ancak tedavi imkânlarının sağlanamadığını da açıklamıştır.

Konuşmacı daha sonra şöyle demiştir :

«Siyasilerden bir istirhamım var. Geçmiş bırak-sınlar, geçmişin hesabını yenilemek memlekete birşey kazandırmaz. Biz gelecek günlerin çabası içinde bulun-malıyız. Benim bölgeme şevkat ellerini uzatsınlar. Ma-den Kanunu yetersizdir. Bütün madenlerin devletleştir-ilmesini istiyorum. İş güvenliği ve iş sağlığına önem ve-rilmemektedir. Teklifim Türk-İş bünyesinde bir kontrol mekanizmasının kurulmasıdır. Kendi bölgem için söy-lüyorum, her ay işçi, parasını aldığı anda, kesilen pirim-ler için bu paralar gözünüze dizinize dursun diyor.

Sosyal Sigortalar Kurumunun bölgemdeki faaliyeti bizim başımıza dert kesilmiştir. Bölgemde 4500 işçi ça-lışmaktadır bunların aile nüfusları ile beraber 15 bin kişi Sosyal Sigortalar Kurumundan hizmet beklemek-tedir. Kurum bu mükellefiyetini anlaşmalı tabiplerle üzerinden atmış vaziyette. Bölgemizde bir özel eczaha-ne vardır ilâçlarımızı biz bu eczahaneden alırsak. Sonra-dan öğreniyoruz ki Kurum ile eczane arasında bir oyun oynanmış ve 180 bin liralık ilâç parası alınmış. İşte Ku-rum bu yollarla bizi çatır çatır soymaktadır. Mükelle-fiyetin karşısında hizmetlerin ifa edilmemesi bölgemiz-de sigortalıları bu kadar güç bir duruma sokmaktadır.»

NUSRET AYDIN KÜRSÜDE

Daha sonra konuşan Oleyis Sendikası delegesi Nusret Aydın, Sosyal Sigortalar Kurumu çalışmalarının yeterli olmadığını, Do-ğu bölgesinin ihmal edildiğini ve Türk-İş'in önderliğindeki hare-

ketin, hükümet ve siyasi partiler tarafından da desteklenerek Doğu'ya geniş imkânlar sağlanmasını istemiştir.

Teşkilâtlanma çalışmalarına da değinen Nusret Aydın, bu konuda başarılı bir sonuç alınamadığını, sendikalar arasındaki çekişmelere son verilmesini gerektiğini savunmuştur.

Nusret Aydın konuşmasında şöyle demiştir :

«Elbetteki Türkiye, doğu-batı diye ikiye ayrılamaz. Ama ne var ki, uzun yıllar bütün Cumhuriyet hükümetleri tarafından doğu daima ihmal edilmiştir. O sebeple doğunun öncelikle ele alınması konusunda Türk-İş'in attığı bu adımın yerinde olduğuna inanandanımdır. Temenni ederiz ki, hükümetler ve siyasi partiler Türk-İş'in bu adımının değerini versinler ve doğu kalkınmasına öncelik tansınlar. Bunu isteyenlerin başında geliyoruz.»

Doğunun kalkınması sadece doğuya sanayi getirmekle mümkün olmaz. Kalkınmaya eğitimden başlamak lâzım gelir. Hepimizin ittifak ettiği köy enstitüleri mevcuu eğer dejenere edilmemiş olsaydı, eminim ki, eğitim probleminin % 80 i halledilmiş olacak idi. Öğretmenin problemlerinin halledilmesi insanca yaşayacak şartlara kavuşması öngörülen hakikatler olmalıdır. Türk öğretmeninden hiçkimsenin şüphelenmesine gönlümüz razı olmuyor. Üniversite hareketlerinin yıkıcı ve yakıcı olmasını tasvip edecek bir vatandaş tahmin etmiyorum. Fakat yetkililerin bu konuya ciddi surette eğilmediklerine de kaniim. Deniliyor ki, «Üniversite gençliği bir avuç ideolojik fikir taşıyan insanların oynacağı haline geldi». Bir an için bunu böyle kabul edelim; 18-20 yaşında olan bu gençler eğer sapık ideolojik fikirli insanların oynacağı haline gelmiş ise, devlet olarak, hükümet olarak millet olarak, bu vatan çocuklarını bunların elinden kurtarmak için elimizi uzattık mı, bizde kabahat yok mudur? Türk gencine Türk yavrularına kötü gözle bakmak mümkün değildir. Eğer kötü yollara sapanlar olmuşsa bu çocukların dertlerine çare bulmak lâzım gelir. Bu çocukları birbirine kırdırmak, bunu kim yaparsa yapsın, hiç birine fayda vermez.»

Oleyis delegesi TRT konusuna da değinmiş ve şunları söylemiştir :

«1950 den önceki radyoyu düşünelim. Hangi siyasi parti hesabına yayın yapardı. 1950 den sonraki radyoyu düşünelim hangi siyasi parti hesabına yayın yapardı. Ve 1960 dan sonraki radyoyu düşünelim; bugünkü TRT yi... Bugün TRT Türk işçisinin sesini aksettiriyor; TRT Türk işçisinin sesidir. Bunu uluorta kınamak mümkün değildir. TRT ye Türk işçisinin teşekkür borcu olsa gerek. TRT yi kınamak herkesin hakkıdır, fakat Türk işçisinin teşekkür etmek ödevidir.»

TAHİR GEREK'İN KONUŞMASI

Tez Büro-İş Sendikası delegesi Tahir Gerek, çalışma raporunun mükemmel hazırlandığını söyledikten sonra Ortak Pazar hakkında fikirlerini açıklamış ve intikal döneminin iyi değerlendirilmemesi halinde Türk sanayiinin büyük bir darbe yiyeceğini söylemiştir.

Yurt dışındaki işçiler konusuna da değinen Gerek, vergi adaleti, asgari ücret ve Sosyal Sigortalar Kurumu hakkında da açıklamalarda bulunmuş, Kurumun genel kurullarında ibra yetkisinin tanınmasını istemiştir. İşçi-memur ayrımının Türk işçilerini güç durumda bıraktığını da belirten Tahir Gerek, yurt çapında tek asgari ücretin uygulanmasını savunmuştur.

Tez-Büro-İş delegesi Tahir Gerek konuşmasında şunları söylemiştir :

«Ortak Pazar mevzuunda geçiş dönemi bizim için çok ehemmiyetlidir. Ortak Pazar geçiş dönemi, sayın Halil Tunç'un müteaddit defalar belirttiği gibi, eğer uzun bir dönemde intikali sağlanmaz ise yeni yeni canlanmakta olan küçük sanayii bir anda çöküp gidecektir.

Yurt dışında 400 bine yakın işçimiz çalışmaktadır. Bunların dört beş yıl sonra yurda dönüşlerindeki problemleri büyük olacaktır. Bunların problemlerine şim-

diden çareler düşünmek, tedbir almak mecburiyetindeyiz.

Vergi adaletsizliği alabildiğine hüküm sürmektedir. Çok kazananan çok, az kazananan az vergi alma sistemi mutlaka işlemelidir.

Asgari ücret mevzuunda bölgelerarasında bir hicre tin olacağı kanısındayım. Az ücret alınan bölgeden vatan daş çok ücret alınan bölgeye gidecektir. Bu da emek arzının dengesizliğini meydana getirir. Bu itibarla yurt çapında tek bir asgari ücretin tesbitinde zaruret vardır.

İyak mevzuunda kanun yönetimi bakımından işçilerin insiyatifi altında olmalıdır. Sosyal Sigortalar Kurumunun 9790 sayılı kanunla ibra müessesesini tanımayıp bunu devlete bırakması büyük bir noksanlıktır. İyak'ta da bu kabil tasarrufların olmaması için azami itina ve dikkat sarfetmemiz gerekir.

Memur işçi ayrımının da 274 sayılı kanunun müzakeresi sırasında halledileceği müjdelendi; inşallah doğrudur.»

ALİ HAYDAR MUTAF KONUŞUYOR

Teksif delegesi Ali Haydar Muta, Doğu bölgesinin önemli bir derdi olan kaçakçılık konusuna değinmiş, alınan tedbirlerin yetersiz olduğunu, kaçakçılığın insan hayatına malolduğunu söylemiş, daha sonra asgari ücretler ve İş Mahkemelerinin işlemeyişi üzerinde durmuştur.

Ali Haydar Muta, kaçakçılık konusuna raporda değinilmemiş olmasını bir eksiklik olarak niteleyerek, şunları söylemiştir :

«Türkiyemizin Karadeniz havalisinde dünyanın en güzel çayları yetişir, tekstil sanayiinde de oldukça ileri bir memleketiz. Fakat gel gör ki, Gaziantep'e ve buradan bütün yurda kaçak tekstil ve çay dağılır. Bunları kimler yapar? Bu da bir istismar konusudur. Zengin kimseler kaçakçılığı bizzat kendileri yapmazlar. Bütün

hazırlıklarını tamamladıktan sonra fakir vatandaşlara bu işi yaptıkları taktirde 100-200 lira vadederler, huduttan onları geçirir ve kaçak eşyayı yurda geçirirler. Bu esnada o fakir zavallı mayın tarlasında ya hayatının tümünü ya azalarından bir kısmını kaybeder. Zengin ağa hiç bir şeyini kaybetmez. Gelmiş geçmiş hükümetler bunu çok iyi bilmelerine rağmen hiç birisi bu gerçeğe parmağını basmaz. Kilis oldukça büyük bir kazadır biz zannediyorduk ki hudut taksimatında bu kazanın bir kısım toprakları karşı tarafta kalmıştır. Halbuki durum böyle değilmiş; bu kazanın tümü kaçakçılıkla geçinmektedir. Kazanın ortasında kurulu üçyüz dükkânlık bir Halep çarşısı tıklım tıklım kaçak eşya ile doludur. Bu, bizim milli duygularımızı da rencide ediyor.»

Teksif delegesi Mutaş, Çalışma Bakanlığı ve asgari ücretler üzerinde de durarak, şöyle demiştir :

«Bir Çalışma Bakanlığı vardır, varlığından hepimiz haberdarız. Ama ne iş yaptığını zannediyorum ki hiç birimiz bilmeyiz. Kanun çıkarmakla, kanunları yürütmek arasında fark vardır. Bu Çalışma Bakanlığına artık bir veçhe vermenin zamanı gelmiştir. Köyünden yeni gelmiş aç ve sefil bir işçinin bir iş bulduğu taktirde o işte alacağı ücreti düşünmesi ve hakkının müdafa edilmesi diye bir şey söz konusu olamaz. Onu bu işinde ancak kanunlar himaye edecektir. Ama gel gör ki bu kanunları uygulayacak makam ortada yoktur. Bölge müdürlüklerinin elleri kolları bağlı süs gibi müdürlük ederler.

Asgari ücretler çıktığı günlerde Gaziantep'te bütün işverenler işçilerine yeni bir statü getirdiler. Bu statü çıraklık statüsü oldu. Yeni mukavelelerle eski işçilerini çırak olarak gösterdiler; işsizlik korkusu işçilere bunları kabul ettirdi. Ve bu suretle siz istediğiniz kadar asgari bir ücret mecburiyeti koyunuz işverenler işlerini yine bildikleri gibi yürütmektedirler. Bu yaranın üstüne parmak basma ve bu derdi gidermek hepimizin boynumuzun borcudur. Daha acısı var Sümerbank'ın da ay-nı yolu tuttuğunu üzümlere müşahade ediyoruz. Devlet

kuruluşu bunu istismar eder ise, özel sektör işverenleri bunları rahatlıkla istismar edeceklerdir.»

AYDEMİR SEZGİNER KÜRSÜDE

Şeker-İş delegesi Aydemir Sezginer, aşırı akımların yurttta tehlikeli bir hal aldığını belirtmiş, Türk İşçi Hareketinin bu akımlara karşı koyabilecek güçte bulunduğunu söylemiştir. Sezginer, işçi-işveren ilişkilerinin Türk ekonomisine yön vermesi bakımından önemli bir noktada bulunduğunu ve Türk-İş Kongresinde çeşitli konularda alınacak kararların kamuoyu tarafından dikkatle izlendiğini belirtmiştir.

Şeker-İş delegesi Aydemir Sezginer şöyle demiştir :

«Portakal sandıkları üzerinde aidat tahsil ederek, türlü şaibeler altında kalarak bu fazilet mücadelesini başlatan arkadaşlarımızın pek çoğu aramızda. O gün pek çok yetkilinin, pek çok mevki erbabının hiç hoşlanmadığı bu kişilere bugün bir takım ilgilerin bir takım alâkaların doğduğunu görüyoruz. Biz ilgi ve alâkadan büyük mutluluk büyük şükran borcu duyuyoruz. Yalnız muhterem kurulumuzun düşünmesi lâzım gelen hatırımızdan çıkaramayacağımız bir tek konu var: bu ilgi ve alâkayı gerekli kılan gerçek sebep ne? O halde belli bir kuvvet olduk, belli bir yoldayız, artık milletin ka derinde olumlu bir yer işgal ediyoruz. Dudaklarımızdan çıkacak her kelime bu millet için bir ferman olacaktır.

Temel politikasını kupkuru bir eşitlik üstüne kurmağa çalışan felsefenin biraz dışına çıkmanın gerekliliğini bir tek kelime ile ifadeye çalışacağım. Kuru bir eşitlik neleri götürür, bize neyi getirir. Bu kuru eşitlik kimlerin sloganıdır? Biz hak tevziinde zekânın kabiliyetin çalışkanlığın dikkate alınmasını istiyoruz. Benim için hayat politikamı tanzim eden bir ifadeyle tekrarlamak isterim. Kapısının önünü süpürmeyen mahallenin temizlik konusunu münakaşa etmeye hakkı yok-

tur. Elbette bir takım nimetlerin bir takım hizmetlerin gelmesi için bir takım külfetlere katlanmak zorundayız.»

Sezginer, «aşırı sağ ve aşırı sol» tabiri üzerinde durarak, bu kavramların açıklığa kavuşturulmasını istemiş ve şöyle demiştir :

«Ben tabanda olan vatandaş olarak bir şey öğrenmek istiyorum, sormak istiyorum, bana sorulduğu için soruyorum, aşırı sağ derken aşırı sol derken neler kastedilmek isteniyor acaba? Bunun bir ölçüsü bir boyutu verilse ve yuvarlaklıktan çıksa acaba bu milletin selâmetine olmaz mı? İrtica derken inancı, komünizm derken sosyal adaleti lekeleme tehlikelerinden biraz uzaklaşmaz mıyız acaba...»

Konuşmacı, genel grev konusuna da değinmiş, genel grevin istenildiği takdirde Türk işçisi tarafından kullanılabileceğini bu yolda duyulan endişelerin yersiz olduğunu söylemiş, üniversite olayları üzerinde de durarak, meselelerin sokakta çözümlenemeyeceğini öne sürmüştür.

Şeker-İş delegesi, konuşmasının bu bölümünde de, dünyanın genel durumuna değinmiş, ulusların birbirleriyle ilişkilerinde savaş yerine, bir ülkeyi içten çökertmenin geçer yol olarak kullanılmakta olduğunu hatırlatmış ve Türk gençliğinin içten çöktürmek istendiğini, Türk ulusunun bölünmekte olduğunu belirtmiştir.

Aydemir Sezginer, konuşmasının son kısmında, «Türk milleti her türlü sıkıntıyı çekmiş, harbetmiş, vuruşmuş ama istiklâlini kimseye vermemiştir» demiş, Ortadoğunun kaynadığını hatırlatarak, Türk-İş kongresinin bir iktisadî seferberlik ilân etmesini önermiştir.

ALİ OSMAN ALBAYRAK'IN KONUŞMASI

Harb-İş delegesi Ali Osman Albayrak da, Türk-İş dışında kalan kuruluşların Türk-İş'e alınması için çaba gösterilmesini be-

lirttikten sonra eğitim sorunu üzerinde durmuş ve fırsat eşitliğinin mutlaka sağlanması gerektiğini savunmuştur. Konuşmacı, Milli Harp sanayimizin 24. ilke olarak konulmasını da istemiştir.

Harb-İş delegesi, eğitim konusu üzerinde de durarak şöyle demiştir :

«Eğitimdeki fırsat eşitliğine tamamiyle katılıyoruz. Bu suretle bizim çocuklarımız da parlamentoya işçi olarak değil de doktor, mühendis, hakim olarak da girme imkânını bulurlar. Milli savunma bünyesinde çırak okulları vardı. Bunların yeniden ihdası memlekete büyük kıymetler yetiştirmektedir. Sayın Milli Eğitim Bakanımız artık tek kitap kullanılacağından bahsettiler. Buna memnun olduk. Ama bir istirhamımız var alfabenin baş sayfasındaki «uyu uyu yat uyu» ibaresini çıkartalım da «çalış çalış güven» ibaresini koyalım.»

Albayrak, teşkilâtlanma konusundaki konuşmasında, «işkol-ları yönetmeliğinin bütün dallarında faaliyet gösteren ve Türk-İş'in dışında bulunan sendikalar o kollardaki sendikaları iltihak etmek suretiyle Türk-İş'e girebilirler. Bunun haricindeki kapıyı açmak değil, aralamak dahi ilerde büyük problemlere yol açar» demiş ve işkolları yönetmeliğindeki 36 işkolunun azaltılmasını istemiştir.

Albayrak Türk-İş'in, partilerüstü politikaya devam etmesi gereğini de ileri sürmüş, bunu Türk İşçi Hareketinin yararına olduğunu söylemiştir.

İBRAHİM ÇAPAN KONUŞUYOR

Koop-İş delegesi İbrahim Çapan, raporun iyi hazırlandığını ancak 7. Genel Kurulda kabul edilen 23 ilkenin gerçekleşmesi yolunda büyük bir varlık gösterilmediğini söylemiş, bazı ana konularda da Türk-İş görüşünün iyi belirlenmediğini ileri sürmüştür. Çapan, daha sonra kendi iş koluyla ilgili sorunlar üzerinde de durmuştur.

Koop-İş delegesi İbrahim Çapan konuşmasında şöyle demiştir :

«Türkiyede 1992 kooperatif var. Bunlarda çalışanların sayısı 9000 e yakındır. 31 tane de birlik vardır. Bu birliklerin, fabrikaları, işletmeleri de vardır. Temas ettiğimiz bu kooperatif ve birliklerdeki arkadaşlarımız bizim sendikada toplanmak isterler. Ama işkolları yönetmeliği buna imkân vermemektedir. Kredi kooperatiflerini ayrı tutmakta, pancar kooperatiflerini ayrı tutmakta, satış kooperatiflerini ayrı tutmaktadır. Yeni işkolları tasarısında da bu böyledir.

Türk köylüsünün kalkınması ancak kooperatifler yoluyla olur. Fakat bugünkü mevzuat Türk köylüsüne kooperatifler yoluyla bu kalkınma imkânını vermemektedir. Mevzuat dolayısıyla kooperatifler köylere faydalı olamamaktadır. Özel kanunu 1935 yılında çıkan bu müesseseler günümüz ihtiyaçlarına cevap vermiyor.

Sendikacılık doğuşu kuruluşu ve gelişmesi bakımından ilerici kuruluşlardır. Sendikacılar da Anayasa sınırları içinde mutlaka ilerici olmak zorundadırlar. Muhafazakârlığa kaydıkları taktirde kendi dinamizmlelerini kaybetmekle beraber, o sendikanın yavaş yavaş âtil bir duruma geleceği muhakkaktır. Aynı durum Türk-İş için de mevzubahistir. Türk-İş bu dinamizmini muhafaza etmek için daima ilerici hamleler yapmakta ve hepimizi sevindirmektedir. Bu bakımdan genel grev konusunun da bu açıdan ele alınmasını ve bir ilke olarak benimsenmesini yürekten arzu ediyoruz.»

YILMAZ ÖRNEK'İN KONUŞMASI

Harb-İş delegesi Yılmaz Örnek, Türk İşçi Hareketinin, demokratik nizamın korunması ve gelişmesinde büyük görevler yapabilecek güçte olduğunu söylemiş, bunun yanısıra sosyal adalet ve sosyal barışın tesisinde bugüne kadar Türk-İş'in başarılı çalışmalarında bulunduğunu açıklamıştır. Örnek, sosyal adaletin gerçekleşmesinde fertler ve toplumlar arasındaki anormal farklılıkların asgariye indirilmesini istemiştir.

Harb-İş delegesi Yılmaz Örnek şunları söylemiştir :

«Ekmek, barış, özgürlük toplum saadetinin bir bütün olarak tamamıdır. Beşeri nizamda Allahın insanlara bahsettiği nimetlerin adil bir şekilde dağılımı, fertlerin saadetini, binnetice toplumun saadetini intaç ettirir. Saadeti teminde diğer faktörlerin yanında, kardeşlik sevgi ve çalışmak vardır. Sevgisiz saadet olamaz. Birbirimizi seveceğiz, milletimizi seveceğiz ve bütün gücümüzle müreffeh ve mamur, geri kalmışlıktan kurtulmuş Türkiye ideali ile çalışacağız.»

Sosyal adaletin manasını fertler ve toplumlar arasındaki anormal farklılıkların asgariye indirilmesi şeklinde mütalâa edersek, hür dünya işçi hareketi, milletler camiasındaki barış ve huzurun tesisinde açlık ve sefaletin önlenmesinde büyük görevini yapmaktadır. Türk İşçi Hareketi de demokratik nizam içinde, genel barış ve huzurun tesisinde üzerine düşeni yaparken, gerçekçi ve akılcı bir yol izleyerek büyük Türkiye idealini gerçekleştirme yolundadır.»

ZEKİ GEDİK KÜRSÜDE

Tek Gıda İş delegesi Zeki Gedik, raporun çeşitli bölümlerini eleştirerek konuşmasına başlamış, teşkilâtlanma çalışmalarının yetersiz olduğunu söyledikten sonra sosyal meskenler konusunda şöyle demiştir :

«Sosyal meskenler konusunda gösterilen çaba, ihtiyacı giderecek nitelikte değildir, güdülen politika yetersizdir. Bu konuda batıdan örnekler almak ve imkânlarımıza göre değerlendirmek gerekir.»

Zeki Gedik, teşkilâtlanma konusu ve bölge temsilcilikleri üzerinde durduktan sonra, «Bölgelerimiz mahalli sendikalarla işbirliği yapmak suretiyle bir organizasyon içinde değillerdir. Bölgeler bu kabil görevleri icra ve idare heyetlerinden almadıkları, mahalli sendikalar da bu kabil faaliyetlerinde bölgelere haber

vermedikleri için neticesi müsbet olmamaktadır. Teşkilâtlanmaya mutlak ehemmiyet verilmesinin zorunluluğuna işaret etmek isterim. Bu rehavet bünyede devam ettiği sürece teşkilâtların zararlarını görmemiz mukadderdir» demiş ve özel sektörle montaj sanayiinin durumu üzerinde görüşlerini açıklamıştır.

Tek-Gıda-İş delegesi vergi kaçakçılığına da değinerek, konuşmasını şu şekilde tamamlamıştır :

«Memlekette vergi kaçakçılığı olmaktadır. Bordro haricinde vergi tahsil edilememekte, tüccar ve esnafın çoğu vergi kaçırmaktadır. Bunlar bir gerçektir. Bir insanın vicdanında Allah korkusu bulunmazsa onlardan birşey beklemeyin. Hükümetler kanunları çıkartırken vatandaşları dürüst kabul ederek çıkartırlar. Kanunlar çıkmadan evvel bu vicdansız ve korkusuz adamlar nasıl çalacaklarını daha evvelden hazırlamışlardır. Bunlardan bir şey beklemeyin.

Aşırı akımlar almış yürümüştür memlekette. Memlekette bir halk ihtilâli ortamı hazırlanmak istenmektedir. Gerek işçi sınıfı içersinde, gerekse halk arasında bunlar azınlıkta da olsalar, memleketi bir çıkmaza götürmek için çaba sarfetmektedirler. Ama bilirsiniz ki bu çaba asırlardan beri memleketimizde sarfedilmekte ve milli güçler bunun karşısında daima başarı göstermektedir.»

ABDULLAH ASLIM'IN KONUŞMASI

Teksif delegesi Abdullah Aslım, Çalışma Bakanlığı teşkilât kanununun halâ çıkmamasını kınamış, iş mahkemelerinin süratli çalışması gerektiğini savunmuştur. Aslım, Sendikalar Kanunu ile Toplu Sözleşme Kanununun günümüzün ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde değiştirilmesini istemiş, Doğu kalkınması konusunda da Türk-İş'in önder olmasını ileri sürmüştür.

Konuşmacı Teksif delegesi, Çalışma Bakanlığı ile ilgili görüşlerini şu şekilde açıklamıştır :

«Tabandan gelmiş bir sendikacı olarak Çalışma Bakanlığının davranışlarından şikâyetçiyim. Bütün kararları ile çalışanların aleyhinde bulunmaktadır. Çalışma Bakanlığının gerçekten teşkilât kanunu yerini tutacak bir kanunu yok. Bu işin nereye kadar gidebileceğini kestiremiyorum. İstanbul yüzbinlerin iş hayatı olan bir bölge, fakat Çalışma Müdürlüğü, gerek kadrosu, gerekse müfettişleri ile gülünç addedilebilecek bir yetersizliğe sahiptir. İş müfettişlerinin ücretleri tatminkâr değil; eğer bu ücretler tatminkâr olsa, hizmetler de o nisbette verimli olacaktır. İş müfettişleri fabrikalara geldiklerinde kendisine ışık tutacak sendikacıları görmeden her tarafı dolaşıyor ve bütün tesisatın yeterli olduğuna dair raporunu vererek yemeğini de yiyip gidiyor. Kendilerini tenzih ederim. İyi niyetli insanlardır. Ama kıfayetsizdirler. Bakanlığın bu hususu çalışanlar lehine ilgililere duyurmasında fayda vardır.

Toplu sözleşme çağırısı için yapılan çalışmalar sırasında işyerinde hiç üyesi bulunmayan bir sendika itirazda bulunur. Dosyalarımızı toplar bölgeye götürürsünüz. Bütün bunların arasında bir de işveren itiraz eder. Mahkemeye düşersiniz, mahkeme, alındı kâğıdının gelmediğinden bahisle «alındı kâğıdın» gelmedi gerekçesi ile yetkiyi bozar. Sorarsınız niçin iadeli taahhütlü gönderilmedi; karşılığında «bizim için 100 kuruştan başka sarf imkânı mevcut değildir» derler. Genel grev hakkı cebimde değil diyen sayın Çalışma Bakanının teşkilâtına elli kuruşluk haberleşme tahsisatını vermesini istemek hakkımızdır.»

Konuşmacı daha sonra İş Mahkemelerinin sayıca az olduğunu, bu nedenle dâvaların çok uzun zamanda çözümlenemediğini belirtmiş, işçilerin çoğu zaman en haklı oldukları davaların sonucunu dahi bekleyemediklerini hatırlatarak, bu soruna çare aranmasını istemiştir.

SÜREYYA DENİZLİ KÜRSÜDE

Yapı-İş delegesi Süreyya Denizli, kendi işkolunda dört yüz bin işçi bulunmasına rağmen Sosyal Sigortalar Kurumu istatistikle-

rine göre bunun 248 bin olarak gösterilmesini yermiş ve yapı işçilerinin güç şartlar altında çalıştıklarını, sosyal güvenlikten yoksun olduklarını söylemiştir.

Süreyya Denizli'nin bu konudaki konuşması şöyledir :

«Sosyal Sigortalar Kurumunun resmi istatistiklerine göre 248 bin yapı işçisinin olduğu tesbit edilmiştir. Aslında sosyal sigortalara geçemiyenlerle 400 binin üstünde olan yapı işçisinin derdi büyüktür.

Yapı işçileri sabah karanlığında karpuz gibi seçilerek işyerlerine götürülmekte, limon gibi suyu sıkılarak, bitap halde akşamı etmektedirler. Yapı işçilerinin sayısı, 240 bin küsur olmalarına rağmen, bunların içinden ancak 40-50 bin kadarı adlarına prim geçirilen işçilerdir. Diğerleri ise, götürü prim esasından prim ödemektedirler. Kurum gelirlerinin büyük bir kısmını teşkil eden bu primler, yapı işçisinin Kurum tarafından sömürüldüğünün basit bir misalidir. Kurum, inşaat hesaplarını yaparken, yüzde nisbeti üzerinden mültaahhitlen aldığı primlerin primi ödeyenler hesabına geçmesi kanun gereğidir. Kurum bu yolla açıkça işçiye yapı işçisini sömürmektedir.

Halihazırda bu insanları on saatten fazla çalışmaktan kurtaracak bir müessese mevcut değildir. Gerek Çalışma Müdürlüklerinin, gerekse sendikaların bu usulsüzlüğe mani olmak için güçleri yetmemektedir. Bunların pazar ve tatil yevmiyeleri yoktur. Bunlar bugün güçlü teşkilâtlandırma imkânlarından da yoksundurlar. Devlet kesiminde kanunun himayesi lütfuna sığınmış sanayi ve kamu kesimi işçilerinin yanında yapı işçisinin acı durumu gerçek bir yüzle dile getirilmelidir.

Kamu sektöründe kanun himayesinin mutluluğuna kavuşan işçiler özel sektörün devamlı istismarı altındadır. Biz yüce kurulumuzdan yan sebepler ve etkiler ne olursa olsun, özel sektör işçileri için kesin kararlar almanızı bekliyoruz.

Yapı işçileri yalnız işverenler tarafından değil, sarı sendikalar tarafından da sömürülmektedir. 86 sendikanın mevcudiyeti bugün 186 olmuştur. Bunlar işverenlerle birlikte yapı işçisinin sırtındadır. Bütün bu hadiselerde mesuliyet alan devlet kademelerinin de parmağı vardır.»

NİHAT KAYA KONUŞUYOR

Su-İş delegesi Nihat Kaya, Türk-İş kongresinin Erzurumda yapılmasının önemini belirtmiş, daha sonra işgal ve boykotlara değinerek, bu hareketlerin demokratik rejimi zayıflatma amacını güttüğünü söylemiştir. Türk-İş'in partilerüstü politikasına da değinen Nihat Kaya *«Türk-İş'in uyguladığı partilerüstü politika benim kanaatime göre başarıya ulaşmıştır. Bu konuda ısrar edilmesi taraftarıyım»* demiştir. Kaya, 23 ilkenin uygulama alanına konulmasını da istemiştir.

Nihat Kaya teşkilatlanma konusundaki görüşlerini şu şekilde açıklamıştır :

«Teşkilatlanma sadece, içimizde bulunan kuruluşları birleştirmek değildir. Türk-İş Yöneticileri bunu takdir etmektedirler. Teşkilatlanma tabana doğru inmek ve tabana hizmet etmektir. Sadece kanun himayesine sığınmak suretiyle yapılmaz. Sendikacı bu mevzu da da kavgasını vermek mecburiyetindedir. Kim ne derse desin, sarı sendikalarla kâfi mücadele yapmaktayız. Sarı sendikalarla Türk İşçi Hareketinin kavgası bitmemiştir.

Sendikacı cesur insandır. İnandığı fikirleri 35 milyonun huzurunda da söyleyen insandır. Devlet adamı da cesur insandır. Devlet adamı da inandığı fikirleri hayatı pahasına söyleyecek insandır. Türk Milleti bu tarz devlet adamlarının özlemine duymaktadır. Bulduğu zaman da alkışlamaktadır. Devlet adamı, sosyal hukuk devletinin esprisi ve felsefesi içersinde, elbette bütün toplum hadiselerinden sorumludur. Büyük lideri «Fırat

nehrinde kaybolan bir oğlağın hesabı benden sorulur. Mesuliyeti bana aittir» diyor. Eğer sizde Erzurumda bir yolsuzluk olursa, sosyal devletin esprisine uymayan sefalet varsa bundan devlet adamı mutlaka sorumludur.»

TURGUT TOKER'İN KONUŞMASI

Daha sonra Kürsüye eski Çalışma Bakanlarından Ankara Milletvekili Toker gelmiştir. Toker, uzun konuşmasında, «Türkiyede kutsal müesseseleri ele geçirmek için kütleyi bölmek isteyenlerin bulunduğunu» söylemiş ve «iktisat dersinden sınıfta kalmış öğrencinin bugün iktisadiyatı tenkit ettiğini, iktisat hocasını beğenmediğini» bildirmiştir. Turgut Toker «Türkiyede Lenin, Mao gibi konuşanlar, Che gibi eyleme geçenler var. Bunlar hürriyet düzenini kötüye kullanıyorlar» demiştir.

Toker, aşırı solun sosyal ve ekonomik siyaseti olmadığını da iddia etmiş ve şöyle demiştir :

«Aşırı sol, sosyal ve ekonomik tedbirlerden kaçar, endişe eder. Bu tedbirlerin alınmamasını ister. Fabrika kurulmasını ister, kurulduktan sonra da dedikodulara aleyhte faaliyete başlar.»

Eski Çalışma Bakanı, Türk-İş'in partilerüstü politikasının devamının önemini belirtmiş ve «bütün Bakanlar, siyasi parti temsilcileri burada, neden? Bu bir itibar ve ağırlık meselesidir. Partilerüstü politikaya devam edin. Partilere ışık tutun» demiştir.

Köylünün sorunları üzerinde de duran Turgut Toker, düzey- sel değişiklikten önce alt yapı değişikliği yapılsın şeklindeki muhalefet iddiasının doğru olamayacağını öne sürmüş «önce üst yapı konusunu halletmek gerekir» demiştir. Toker, toprak reformuna da değinmiş herkese toprak dağıtımının imkânsızlığını belirterek, «toprak reformunun, toprak ile insan arasındaki ilişkileri düzenleyen bir reform» şeklinde anlaşılması gerektiğini belirterek şöyle demiştir :

«Gerçekçi olmağa mecburuz. İşin sahtesi ile aslını birbirinden ayırmağa mecburuz. Kalkınma çalışma-

sında görev alacakların bizzat vatandaşın içinde, onun ızdırabını, dertlerini birlikte yaşamış olmaları lâzımdır. Fıkaranın karşısına geçip sen fıkaranın demekle mesele halledilmez. Kafa ve gönül savunuculuğundan vazgeçmeyelim.»

Turgut Toker, bu konudaki görüşlerini açıklamaya şöyle devam etmiştir :

«Vurguncu, tefeci, aracı yok mu, var... İnkâr eden yok. Çaresini hep beraber düşünelim. Bakın hergün biraz daha vatan çocukları Türkiyenin meselelerine sahip çıkıyor. Türk-İş kongresinde yalnız işçi meseleleri görüşülmedi. Bütün memleket meseleleri görüşüldü.

Türkiyede 7642 tane kooperatif var. Bunlardan 150 si ya çalışır ya çalışmaz; üst tarafı sadece kooperatif idarecisi diye cebinde mühür taşır. Arada sırada bir kâğıda mühür basar. Kooperatif denilen bir şirket... Evvelâ bu şirketi idare edecek bir adama ihtiyaç var. Kim yetiştirecek bunu. Köy İşleri Bakanı iken bunun üzerine de parmak basmıştım. Bakmışız ki, köylerde kooperatifçiyi yetiştirecek yetişmiş adamımız yok. Almanlarla müşterek bir proje yapmışız. Şimdi köylerde kooperatifçiyi yetiştirecek yetiştirici adam yetiştiriyoruz.

Denir ki, toprak reformu ismine allerji duyulur, tarım reformu diyelim... Doğru. Dağıtacağınız toprak apartman toprağı değil ki, tarım toprağı; elbette adı tarım reformu olacak. Mesele sadece toprak dağıtmakla bitmiyor. Türkiyede hem topraksız köylü, hem de geniş toprak sahibi var. Dönüm başına doksan lira asgari bir paradır. Batıda bu değer 250-300 lira arasındadır.

Toprak hayvan bakımından da ele alınır. Beher çift hayvan başına düşen 43 dönümdür. Batıda 200 dönümdür. Türkiyenin toprak miktarı 24 milyon hektar. Mevcut çiftçi ailesi 4 milyon adet her sene 100 ile 150 bin çiftçi ailesi meydana geliyor. Toprak lastik değil ki her gelene sündürüp sündürüp veresin. Bu toprağın 18 mil-

yon hektarı muhtelif surette erozyona tabi. Ayrıca, veraset sistemi dolayısıyla toprağın 6.9 u dağınık. Toprağı olan köylünün dahi yeterli işletmesine yetecek toprağı yok. Benim her zaman sorduğum ve cevabını alamadığım bir sorum var: Toprak reformu dediğim zaman Türkiyedeki bütün topraksız köylüye toprak mı vereceksiniz? Buna maddeten imkân yok. Toprak - insan ilişkilerini verimli hale getirmek, rantabl netice almak ise, bunu nasıl yapacağımızı beraber düşünebiliriz. Bugün Türkiyede geniş toprak sahiplerine biner dönüm toprak bıraksak, geri tarafını istimlâk etsek, 18 bin 500 aile topraklanır. Aslında 4753 sayılı kanunda bu reformu yerine getirecek bir uygulama mevcut. 17 ve 21'inci maddesi istimlâke meydan verir. Alacaksın toprağı dağıtacaksın. 1945 - 1950; 1950 - 1960; 1960 - 1970 yıllarında bir karış toprak istimlâk edilmiş değil. Maksat kanunu yapmak değil tatbik etmek. Hatta o kadar ki, 1960 la 1967 arasında hazine arazisinden dağıtılan toprak dönümü 1 milyonu geçmektedir. Bu bütün dünyada böyle olagelmış. Bizden yıllarca evvel bu işe başlamış olan batıda 50 milyon hektarlık toprak tevzie tabi tutulamamıştır. Çetin bir iş. Meseleleri gerçek yönü ile vatandaşlara anlatamaz isek kalkınma heyecanı canlandırılmaz.»

Turgut Toker, bir hatırasını naklettikten sonra, konuşmasına şöyle devam etmiştir :

«İhtiyaçlar insanları bir şey yapmak için teşvik eder, gayretini artırır. Ancak meselelerin yığın halinde oluşu bizi sıkıntıya sokuyor. Bir taraftan enkaz temizleyeceksiniz, bir taraftan da inşaat yapacaksınız. Endüstride genellikle birleşiyoruz. Endüstri haddizatında kolay bir iş değil. Evvelâ temel yapıya ihtiyaç var. Şehirleri muhtelif endüstri kollarını birbirine bağlayacak bir yol yapacaksınız; yine limanları birbirine bağlayacak bir yol şebekesi ve enerji meselesi. Hayallerimizi isteklerimizi daima imkânlarla ve gerçeklerle sınırlamasını bilmeliyiz. Cumhuriyetin ilk yıllarında uçak ya-

palım dedik. Büyük Atatürk de iş başında... Etimesgutda bir uçak fabrikası kurduk. Ama gördük ki, daha tek pervaneli uçak çıkmadan, dünya jet devrine ulaştı. Kolay değil. Burada doğru olan şey iyi ve güzel bir hedefe varmak için yolu da doğru iyi seçmek mecburiyetindeyiz.

Izdıraplarla, çileden gelerek veya ayrı siyasi görüşlere sahip olarak kendimizi öfkeye, kine, hırçınlığa kaptırmamalıyız. Bunlar his hayatının iyi olmayan, güzel olmayan tezahürleridir. Hareketlerimize hisler hakim olursa, akıl bir kenara itilirse, herşeyi yoluna koyacak akli yoluna koyacak herhangi bir şey kalmamış olur.

Türkiyenin iktisadi meselelerini düzeltmeye çalışanlar iktisat hocasını beğenmiyor. Bugün Türkiyede Lenin gibi düşünenler, Mao gibi yazanlar, Kastro gibi konuşanlar var. Tabii Che Guevera taklitçileri, eyleme geçmiş olanlar da mevcut. Bütün bunların gayesi ve hedefi hürriyet düzenini yok etmek. Bir tek görüşün sultasını zorla Türk cemiyetine kabul ettirmek. Bunlar fikren kendilerini yitirmiş kimselerdir. Getirecekleri hiç bir yeni şey yoktur. Son bir seneyi, iki seneyi gözden geçirin, söyledikleri hep aynı şeylerdir. Metodları yalandır, iftiradır, ihbardır. Her kutsal müesseseye hücum ederler, tahribe çalışırlar. Kitleyi ele geçirmek isterler. Bunun için önce parçalarlar, sınıflara bölerler, sonra birbirlerine düşman ederler. Gayeleri hedeflerine ulaşmak için kitleyi lövyeye gibi kullanmaktır.»

Turgut Toker, Atatürk ilkelerine de değinmiş ve şöyle demiştir :

«Atatürk ilkelerinin istinad ettiği iki unsur vardır! Birisi milliyetçilik, diğeri medeniyetçiliktir. İstiklâl savaşı ve sonrası, dikkat ederseniz bütün deyimler hep bütün bu anlayışı taşır. Meselâ milli mücadele, milli istiklâl, milli hareket, milli zafer, Büyük Millet Meclisi ve Hakimiyeti Milliye gibi.. Ankara, Türk Milliyetçiliği-

nin o zaman karargâh vazifesini görürdü. Din tarafı da fertleri birbirine bağlayan unsur olarak yaşıyor. Ve nitekim İstiklâl Marşı da bu fikir ifadesini özetler bir mahiyet taşımaktadır.

Sosyal Hukuk Devletinin önemi üzerinde de duran Toker konuşmasına şöyle devam etmiştir :

«Sosyal hukuk devleti, hiç bir zaman sosyalist devlet demek değildir. Sosyal hukuk devletinde herşey yasa içerisinde olacaktır.»

Toker, 274 ve 275 sayılı Kanunların yeniden düzenlenmesi konusunda başkanlık ettiği Komisyon çalışmaları hakkında da bilgi vermiş, işçi lehine yeni hükümler getirildiğini söylemiştir.

ÖMER KARAHASAN KÜRSÜDE

Maden Federasyonu delegesi Ömer Karahasan, çalışma raporunun yönetime katılma bölümü üzerinde görüşlerini belirtmiş ve yurt kalkınmasında temel hizmetler gören kamu iktisadi kuruluşlarında işçilerin yönetime katılmalarının zorunluluğunu savunmuştur. Karahasan, 440 Sayılı Kanunun bir çok yerde uygulanmadığını Türk-İş'in bu konudaki gayretinin de olumlu sonuçlanmadığını söylemiştir.

Ömer Karahasan bu konuda yaptığı uzun konuşmasında şunları söylemiştir :

«Gerek sanayide, gerek iktisadi hayatın diğer kısımlarında ilmin ve tekniğin gerektirdiği şartlar yaratılamamıştır. Her alanda, istihsalin düşüklüğü, maliyetin yüksekliği ve organizasyon bozukluğu, davalarımızın çözümlenmemesinde en başta gelen sebeplerdir. Yeni ve modern Anayasamız çerçevesi içersinde hazırlanan kalkınma plânımız, İktisadi Devlet Teşekkülleri ile Müesseseleri ve İştirakleri Hakkındaki Kanunu hazırlamaya hükümetleri mecbur kalmıştır. Çünkü iktisa-

di devlet teşekküllerinin ekonomik ve sosyal hayatımızdaki yeri münakaşa götürmez bir önem taşır.

Yurt kalkınmasında ve bazı temel hizmetlerin yapılmasında büyük rol oynayan iktisadi devlet teşekküllerinin yönetimine işçilerimizin iştirakini de sağlayan 440 sayılı kanunun çıkarılmasında ve yürürlüğe konmasındaki isabete bütün işçi teşekküllerinin katıldığı muhakkaktır. Ancak, kanunun yürürlüğe giriş tarihinden bu yana, maksat ve gayeye uygun bir uygulama sağlayamadığına da işaret etmek isteriz. 440 Sayılı Kanunun uygulanmasında çeşitli aksaklıkların meydana geldiği ve umulan neticenin elde edilemediği müşahade edilmektedir. Fakat uygulamadaki aksaklık ve noksanlıkların belki bu düzenin kısa bir zamanda yerleşmiş olmasından ileri geldiği ve zamanla düzeleceğini akla gelebilirdi. Çünkü bu konu ile ilgili olarak, Türk-İş, zaman zaman hükümet erkânı ile yaptığı toplantılarda bu meseleyi enine boyuna inceleyerek tekliflerde bulunmuş hatta Yedinci Genel Kurulda bu konuya yer verilmiş, görüş ve teklifler ileri sürülmüştü. Ama maalesef aradan bir hayli zaman geçtiği halde hâla neticeye müessir olacak emarelere dahi rastlanmadı. 440 Sayılı Kanunda iktisadi devlet teşekküllerinin kârlılık amacı gütmesi öngörülmüş bulunmaktadır. Ancak bugüne kadarki tatbikatta bu teşekküllerin idaresinde aksaklıkların bulunduğu işçi temsilcileri tarafından görülmekte, fakat işçi temsilcilerinin bu noksanlıkları dille getirmeleri her nedense olumsuz karşılanmakta hatta bu bakımdan bazen de ithamlara maruz kaldıklarını öğrenmiş bulunmaktayız. Müsterek mesuliyet duyguları muvacehesinde, bu gibi hareketlerin gerek kanunun ruhuna uymadığı ve gerekse gayenin tahakkukuna engel olduğu kanaatindeyim.

Yönetim Kurul ve Komitelerinde müzakere edilecek konular işçi temsilcilerine, müzakere gününden, saatinden ancak 24 saat evvel bildirilmektedir. Hatta büyük işletmelerin milyonlarca liraya malolacak programlarının incelenmesi için yeterli görülen 24 saat on-

ların sayfasını çevirmeye dahi yetmemektedir. Halbuki işverenler kendileri oldukları için zaten bu programların muhteviyatından malumattadırlar.

Diğer husus iktisadi devlet teşekkülleri Yönetim Komitelerine katılan işçi sayısıdır. Komite üyesi beş kişiden müteşekkildir. Müstereken verecek oldukları kararda işçinin kendi görüşü ve sendikasıdan aldığı talimatı ileri sürdüğü takdirde bu olumsuz karşılanmakta, ister istemez işçi temsilcisi muhalefet şerhini koymaktadır. Halbuki muhalefet şerhi de hiçbir mana ifade etmemektedir. İşçinin yönetimde etkili olması, kanunun amacına uygun işleyebilmesi için işçinin yönetimde eşit söz hakkına sahip olması lâzımdır...»

FİKRİ YILDIZ KONUŞUYOR

Metal-İş Federasyonu delegesi ve Ereğli Metal-İş Sendikası başkanı Fikri Yıldız kürsüye gelerek, daha önceki konuşmasının bazı yanlış anlamalara yol açtığını belirtmiş ve açıklamalarda bulunmuştur. Yıldız bu arada, çıkarılan bazı söylentilerin asılsızlığına da değinmiştir. Fikri Yıldız, Ereğli grevi sırasında, Türk-İş Birinci Bölge Temsilciliğinin bütün kadrosu ile sendikaya yardımcı olduğunu söylemiş ve «*gerek bölge temsilciliğine, gerek Türk-İş İcra Kuruluna toplumum adına teşekkür borcum var*» demiştir.

SAVAŞ BENLİ'NİN KONUŞMASI

Sağlık-İş delegesi Savaş Benli konuşmasına, raporun çok iyi hazırlanmış olduğunu, buna rağmen, yine de bazı eksiklikler bulunduğunu belirtmiş ve eksikliklerin başında sağlık konusunun geldiğini söylemiştir.

«*Sağlıklı insanların yaşadığı bölgede kalkınmadan bahsedilebilir*» diyen Benli, sözü Sosyal Sigortalar Kurumuna getirerek şunları söylemiştir :

«Sosyal Sigortalar Kurumundan bütün arkadaşların şikâyetleri olduğu gibi sağlık işçileri olarak bizim

de şikâyetlerimiz olduğunu bildiririm. Arkadaşlarımızın çoğu haklı olarak bizden şikâyet ediyorlar. İnsanca yaşamak mücadelesini yapan sağlık işçilerinden şefkat değil, şikâyet beklemek tabii bir sonuçtur. Kurumda görev alan hastabakıcı arkadaşlarımız bakmakta oldukları hastaları sosyal güvenlikleri noktai nazarından kıskanmaktadırlar. Binaenaleyh şikâyetlerin birçoğu bu noktaya istinat etmektedir. Onların bu önemli davalarının hallolması işçi arkadaşlarımızın daha iyi bakılmaları neticesini doğuracaktır. Bunun aksini düşünmek aksini beklemek haksızlıktan ileriye gitmez. Bu konuda Türk-İş'e yaptığımız müracaatlar mahalli sendikacı arkadaşlarımızın davaya eğilerek göstermiş olduğu çabalar bugüne kadar hasır altı edilmiş Sosyal Sigortalar Kurumu Umum Müdürlüğü tarafından dikkate alınmamıştır.

Sağlık-İş delegesi konuşmasına daha sonra Sağlık Bakanlığının tutumuna değinerek devam etmiş ve şöyle demiştir :

«Sağlık Bakanlığında çalışan kimseler hâla kullandıkları eşyalar kadar değer görmeyen 250 lira ücretle 12 saat ve hatta daha fazla çalıştırılan her türlü sosyal haklardan yoksun, yarımından emin olmayan kişilerdir.

Memleketimizin belli başlı konularından birisi de özel hastahanelerdir ki, raporda bu konuya hiç değinilmemiştir. Bu hastahaneler gecekondur misali, apartman katlarında, dairelerde, çatı katlarında kurulmuş, sağlık yönünden gerekli araç ve gereçten yoksun, sabah gelip on dakika hastasını gören, akşam Devlet Hastahanesinden yorucu mesaisinden çıktıktan sonra, o hastahaneye de hastasını ameliyat etmek üzere gelen hekimlerin bir kazanç merkezinden başka birşey değildir. Türk-İş'in bu sosyal davaya önem vermesini beklerdik.

Memleketimizin bir de ilâç sorunu vardır. Bugün ilâçlardaki kâr haddi % 40'ın altına düşmemektedir. Kurum dahi bu firmalara % 40'ın altına düşmeyen kâr

ödemektedir. Kurumun ilâçlarını toptan almasında büyük faydalar vardır; bu suretle, perakende satıştaki ambalajdan doğan fiat farkı milyonları bulacaktır. Ayrıca vatandaşın ilâca karşı güvensizliği de söz konusu olmaktadır.»

Sağlık-İş delegesi Türk-İş Sendikacılık kolejinin daha yararlı hâle getirilmesi ve asgari ücret uygulamasında etkili çalışmalar yapılmasını temenni ederek konuşmasını tamamladı.

ÖZKAL YİCİ KONUŞUYOR

Petrol-İş delegesi Özkal Yici, politikacıların tutumundan yakkınmış daha sonra petrol konusunda açıklamalarda bulunmuştur. Konuşmacı, Türkiyede ve dünyada uzun yıllar bir petrol sorununun bulunduğunu belirtmiş Türkiyenin kendi imkânları ile petrol çıkarabileceğini, asıl problemin kontrol sahası olduğunu söylemiştir.

Özkal Yici, petrol konusunda çeşitli söylentilerin çıkarılmak istendiğini hatırlatmış ve konuşmasına şu şekilde devam etmiştir:

«Deniliyor ki, Türkiye milli petrol şirketleri eliyle petrol meselesini halledemez; mutlak surette yabancı sermayeye ihtiyacı vardır. Çünkü petrol meselesi pahalı bir iştir: Gerçekten de böyledir. Bir petrol kuyusunun delinmesi açılması aranması milyonları icabettiren bir meseledir. Her açtığımız petrol kuyusundan da petrol çıkmaz. Dokuz tane, on tane petrol kuyusu açarsınız. Şansınız varsa bir tanesinden petrol bulursunuz. Her kuyu milyonlar götürür, bu böyledir. 1968 yılında Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı 67500 metre toprak delmiş, sondaj yapmış; yabancı şirketlere gelince Shell şirketi 25000 metre ancak delebilmiş ki en fazla; Mobil ondan daha az. BP.'nin hiç yok. Demek ki biz kendi imkânlarımızla bu işi pek alâ yapacak güçteyiz. Gelgelelim üretim miktarlarına bakarsak bunun tersini görüyoruz. Aynı yılda Türkiye Petrolleri 1 milyon 25 bin 563 ton üretim yapmış, Shell Şirketi 1 milyon 357

bin 66 ton, Mobil 673 bin 419 ton. Biz çok daha fazla masraf etmişiz, toprak delmişiz; fakat onlar kadar petrol çıkaran duruma gelememişiz. Bunu Türk teknisyenlerinin Türk işçisinin bilgisizliğine yorumlayanlar var. Hayır, bu doğrudan doğruya bir talih meselesidir.

Petrol Kanunumuz her şirkete eşit şartlarda arama sahaları vermektedir. Eğer Shell şirketinin Diyarbakırda kapatmış bulunduğu sahanın altında, bu son-dajlardan bu kadar verimli petrol çıkıyorsa, bunu talihten başka değerlendirecek kelime yoktur. Onların talihi varmış.

Bugün Türkiye'nin yeni petrol sahaları bulmaya şiddetle ihtiyacı var. Yeni petrol sahası bulamadığımız müddetçe, petrol ithal etmeyecek duruma gelmeyi hayal ederken, ithalâtımızı durmadan arttırmak mecburiyetinde kalmaktayız. Bütün gücümüzle buna seferber olmak zorundayız. Ancak raporda da kısaca açıklandığı üzere Türkiye'deki şirketler Türkiye'de petrol aramak yerine ithal etmeyi menfaatlerine uygun buluyorlar, ki öyledir. Burada petrol aramak, bunca masrafa katlamak yerine, zaten üretim fazlası olarak ellerinde bulunan petrolden dışardan ithal etmek suretiyle, dışarıya da döviz çıkartmak suretiyle, bu kanalla memlekette bunun satışını yaparak elde ettikleri kârlarla daha kazançlı duruma geliyorlar.

Bugün yabancı şirketler aramalarını durdurmuşlardır. Üç tane yabancı şirket vardır. Shell, BP, Mobil-oil... Shell şirketi bir noktaya kadar arama yapar ve bugün Diyarbakır sahasında bulduğu verimli kuyulardan istihsal ettiği petrolü memleketimizde satar. Mobil-oil Şirketi arama faaliyetini durdurmuştur. BP'nin arama faaliyeti hiç yoktur. Şimdi bunların dışında arama yapan şirketler petrolü damıtırlar. Milli şirketlerimiz bu işi onlar kadar yapıyor ve biliyorlar. Demek ki, petrol satma konusunda satış işi için bizim yabancı şirketlere ve sermayesine ihtiyacımız yok.

Petrol tasfiyesi meselesine gelince... Bu üç yabancı şirketin ortaklaşa işlettikleri bir Ataş Rafinerisi vardır. Bu rafinerinin karşısında da biri % 100 milli Türkiye Petrolleri A.O. nun Batmandaki rafinerisi vardır. Biri de % 51'i henüz şu anda milli olan İpraş rafinesini vardır. Demek, biz, damıtma işini de kendimiz yapıyoruz. Bu arada İzmirde % 100 milli bir rafineri teşebbüsü daha vardır.

Ataş Rafinerisi Kıbrıs'a çıkarma yapılacağı günlerde askeri birliklere yakıt vermemiştir. Günün konusu haline gelen jet yakıtı ikmal meselesi o tarihlerde gazetelerin yazdığı gibi değildi. Ve o tarihte Ataş Rafinerisi jet benzini damıtmıyordu. Şimdi yapıyor.

O tarihte, ordu mensupları Ataş'a müracaat ederek donatım için benzin talep ederler. Müdür ortak şirketlere sormadan benzin veremeyeceğini ifade eder teleksle sorulan soruya verilen cevap şöyledir: «Bizim habermiz olmadan akaryakıt vermiyeceksin».

Biz kendi topraklarımızda böyle yabancı sermaye istemiyoruz. Hiçbir ideolojik görüşün ve hissi davranışın tesiri altında kalmaksızın sadece milli duygularımız içersinde biz buna karşıyız.»

Özkal Yici petrolün millileştirilmesini isteyerek konuşmasını bitirmiştir.

BURHAN CAHİT TAŞKIN'IN KONUŞMASI

Teksif Delegesi Burhan Cahit Taşkın, kendi işkolu üzerinde durmuş daha sonra Ortak Pazar konusuna değinerek «gümrük duvarı mevzuunda da halkın korunması prensibi içinde yükseltilemesinde fayda görüyoruz.» demiştir. Konuşmacı, 274 ve 275 sayılı yasalarda görülen aksaklıkların giderilmesinin önemine değinmiş Sarı sendikacılığın Türk İşçi Hareketi bakımından sakıncalarını belirtmiştir.

Burhan Cahit Taşkın konuşmasında şunları söylemiştir :

«Elbetteki ağır sanayii tekstil sanayiinden daha lüzumlu ve daha geçerlidir. İngiltere Amerika gibi gelişmiş ülkelerde kurulmuş olan tekstil endüstrisi daha çok ithal ettiği pamuğu işleyip, dünya piyasasına arz etmekte ve işçilik olarak da yüksek ücret ödediklerinden tekstil mamulleri fiyatı az gelişmiş ülkelere nazaran pahalı olmaktadır. Halbuki memleketimizde pamuk üretimi kifayetli, işçi ücretleri de bu memleketlere nazaran bir hayli düşük olduğundan, dünya pazarlarındaki rekabet imkânlarımız elverişli bulunmaktadır. Gümrük duvarları mevzuunda da halkın korunması prensibi içinde gümrük duvarlarının yükseltilmesinde biz bir fayda mülâhaza etmiyoruz.

274 ve 275 sayılı yasaların ıslahı konusunda tamden hemfikiriz. Sarı ve tabelâ sendikalar bir hayli endişe verici olmuştur.»

FAHRETTİN TUNÇKAYA KÜRSÜDE

Yapı-İş Delegatesi Fahrettin Tunçkaya, Keban grevi hakkında açıklamalarda bulunmuş ve «bu grev milletin haysiyet grevi olmuştur» demiştir. Tunçkaya, Kebandaki grevin Türk işçileri yerine yabancı işçi çalıştırılması nedeniyle meydana geldiğini de söylemiştir.

Yapı-İş delegatesi Fahrettin Tunçkaya da konuşmasında şöyle demiştir :

«Yapı işçilerinin dertleri kitaplar dolusudur. Yapı işçileri bilhassa Keban grevinden sonra kamuoyuna yanlış tanıtılmıştır. Keban grevi yabancı işçilerin Türk işçilerine tercih edilmeleri ve yabancı işçilerin Türk işçilerine hakaret etmelerinden meydana gelen bir grevdir. İstanbul köprüsünde çalışan işçilerin teşkilâtlanması sırasında Kebanda yapılan bu haklı grev söz konusu edilmiştir. Bu kürsüde konuşan bazı arkadaşlar

polis ve jandarma devletinden bahsettiler yapı işçileri Kebanda bunu çok iyi tatmışlardır. Keban grevine katılan işçiler karakollarda dövülmüş ayaklarına ve ellerine zincir vurularak sokaklarda gezdirilmişlerdir. Keban grevi bir milletin haysiyet grevi olmuştur. Ve bu mücadele sonuna kadar devam edecektir. Bu mücadelede Türk-İş'in ve kardeş teşkilâtların bize gösterecekleri anlayıştan emin bulunuyoruz.»

HASAN TURAN KONUŞUYOR

Sağlık-İş Delegatesi Hasan Turan, işçi memur ayırımına değinmiş Yargıtay kararlarına rağmen sağlık işçilerinin halâ memur sayılmasını kınamıştır. Hasan Turan, Türk-İş ve ona bağlı kuruluşları bu konuda büyük çaba göstermelerini istemiştir.

Sağlık-İş delegatesi Hasan Turan'ın konuşması şöyledir :

«Biz sağlık işçilerine, sayın Çalışma Bakanı işçi-memur ayırımının kesinlikle neticeye kavuştuğunu müjdelerse memnun olacağız. Şöyle ki, Yargıtayın bir kararı çıkmıştır. Biz bu karara göre, ne işçi, ne de memuruz. İşverenlerimize, «işçiyiz» deriz, «hayır» derler «memursunuz». «Memuruz» deriz, «hayır» derler «siz müteferrik müstahdemsiniz». Seçimlerde vatandaş, seçimden sonra ne olduğu belli olmayan kişileriz. Bizim Türk-İş yöneticilerinden istirhamımız bu davamızı halletsinler. Bu mücadelede kararlıyız. Ölümümüz pahasına da olsa devam edeceğiz.»

BİNALİ YAĞIŞAN'IN KONUŞMASI

Tarım-İş Delegatesi Binali Yağışan, Tarım İş Kanununun, bir an önce çıkarılmasını ve tarım işkolunda çalışanların kanun himayesine alınmasını istemiştir. Konuşmacı, siyasi parti yetkililerinin birbirini suçlayan konuşmalarını doğru bulmadığını da sözlerine eklemiştir.

Tarım-İş başkanı Binali Yağışan'ın konuşması şöyledir :

«Tarım işçisinin herşeyden yoksun olduğunu sizler de benim kadar idrak etmektesiniz. Şunu arz etmek istiyorum: bizim hastahanemiz yok, müracaat edecek yerimiz, yok kanunumuz yok. Bütün temennimiz bu devrede Tarım İş Kanununun çıkarılarak bu probleme son verilmesidir. Burada bir çok delege arkadaşlarım, hastahanelerden söz ettiler, ilâçlardan söz ettiler, hastahanelerde bakılmadıklarından söz ettiler. Ben bir tarım işçisi olarak, yabancısı olduğumuz, kullanma olanağından tamamen yoksun bulunduğumuz bu sosyal güvenlik müesseselerinden bahsedemiyorum.

Bizim işkolları yönetmeliğine göre, birinci sırayı işgal etmekteyiz. Bu sıranın içinde tavukçuluk, arıcılık ve hayvan bakıcılığı vardır; bu meyanda inekçilik de bu işkolunun bir parçasıdır. Amerikadan 7000 liraya ithal edilen bir inek ölürse, bütün teşkilât, Umum Müdüründen Vekiline kadar ayağa kalkar ve tahkikat açılır. Bu ineklerin ilâçları aşıları Amerikadan getirtilir. Bir veteriner, üç dört hizmetli bu ineğin sağlığı ile yakından ilgilenirler ve mesuldürler. Gelgelelim bu ineklere bakan Hasan hastalanır veya ölürse, imamdan başka hiç kimsenin haberi olmaz ve mesul değildir. İşte tarım işçisinin değeri ve mukayesesı.

Burada her siyasi partinin mümessili konuştu. Bunların içinden Bülent Ecevit'e göre gemi batmış kurtarmaya adam aranıyor. Sayın Çalışma Bakanı konuştu, ona göre de ortalık güllük gülistanlık. Bize göre ise, Tarım İş Kanunu çıkmadan her taraf cehennem gibi.»

HASAN YILMAER KURSUDE

Türkiye Gazeteciler Sendikası delegesi Hasan Yılmaer, Türkiye'de basın işkolunda çalışan fikir ve beden işçilerinin; ekmek-barış-özgürlük mücadelesi yaptıklarını belirtmiş, gazetecilerin bir özelliğinin tüm yurttaşların dertlerini dile getirmek olduğunu, aslında kendi dertleriyle fazla ilgilenemediklerini söylemiştir. Yıl-

maer, Türkiye'nin bir kavram kargaşalığı içinde bulunduğunu öne sürmüş «kavram kargaşalığını ortadan kaldıran sendika liderleri olarak kendimizi tanıyalım ve diyelim ki, bize verilmese de bir takım hakları biz söke söke alacak kişileriz» demiştir.

Hasan Yılmaer şunları söylemiştir :

«Önce biz neyiz? Gerek kol, gerek kafa ile çalışan insanlarız, emeğimizi ortaya koyan insanlarız, şu halde, emekçiyiz, işçiyiz. İşçi kapitalist midir? Hayır. İşçi sömürücü müdür? Hayır. Neyi sömürecek, kimi sömürecek... Sadece emeğini ortaya koyacak kişidir. Şu halde işçi, hele kendi doğal yapısı ile sömürücünün yanında değildir. Sömürücü olamaz. Bugün elinin emeği ile vatan yapan, bugünün elinin nasırı ile fabrika bacaları tüttüren, yollarda ulaşımı sağlayan, ak kâğıt üstüne kara yazı yazan işçi, yarın süngüsünü kapıp düşmana karşı koyacak kişidir. O halde işçi vatanperverdir. O halde işçi milliyetperverdir. Şu halde, yurdu için seve seve ölüme koşacak bu kişi için tanımlanmayı tam yapalım; İşçi, sömürü düzeninden yana olmayan, vatanperver, milliyetperver bir kişidir. İstersek bunu daha çok genişletmek kabîl.

Şimdi ikinci vasfımıza bakalım. Sendikacı kimdir? Buradaki yazıyı onun için baştan okuyorum: Ekmek-özgürlük-barış. O halde herşeyin ötesinde, sendikacı özgürlük taraftarı olan kişidir. Diktaya, kötü yönetime karşı olan bir kişidir. Ama bir noktası daha var; Sendikacı ferdiyetçi ve kişisel çıkarları için koşan kimse değildir. Sendikacı toplumcudur. Toplumcu olmasa, sendikanın etrafındaki kişiler için savaştırmaz. Bir toplum hareketinin başında olan kişi toplumda reyî ile bir noktaya gelen sendikacı, şu halde bu en önemli vasfı ile demokrasi taraftarı olan kişidir. Hepiniz liderler seviyesinde yükselmiş kişilersiniz. Hepiniz toplum içinde mücadelede bir noktaya kadar gelmiş, arkadaşlarımızın, kardeşlerimizin oyu ile bir güven almış kişileriz. Şu halde sendikacının bir başka tanımı da toplumcu olmasıdır. Toplumcu olan kişi, tutucu, gerici değildir.

Özgürlük taraftarı, demokrasi taraftarı, toplumcu olan işçi, sendikacı, ilericidir. Şu halde hiçbir zaman gerinin yanında bulunamayacaktır. Bütün bu toplamın sonunda varmak istediğimiz bir noktayı görüyoruz. İlerici olan sendikacı, haklar peşinde olan, kendisine verilme-yen hakların alınması mücadelesi yapan kişidir. Benim bugün burada ifade etmek istediğim, kavram karışıklı-ğını ortadan kaldırıp, işçi, sendikacı liderler olarak biz kendimizi tanımlayalım. Ve diyelim ki, biz bize veril-mese de bir takım hakları söke söke, kopara kopara alacak kişiyiz. Bunun için bir tek yolumuz var. Kendi yönümüzü yönderimizi bulmak».

CENGİZ ACAR KONUŞUYOR

Haber-İş delegesi Cengiz Acar, işkolları yönetmeliğinin yeni-den ele alınmasını, işçi memur ayrımının sonuçlandırılmasını is-temiştir. Konuşmacı her iki konunun çalışma hayatımızda büyük bir ferahlık yaratacağını söylemiştir.

Haber-İş Sendikasının özelliğine değinen Cengiz Acar, şunla-rı söylemiştir :

«Teşkilâtım 29 numaralı işkolunda faaliyet göste-ren bir teşkilâttir. Toplu iş sözleşmesi çağrısı sırasın-da, bir diğer kuruluş, teşkilâtımın faaliyetine, işkolları yönetmeliğinin aksaklığından dolayı mani olmuş ve iş-çi hakları sekteye uğramıştır. Temennimiz odur ki, bu yönetmelik yeniden ele alındığında Türk-İş yöneticileri zaten çok zayıf olan teşkilâtımın durumunu da gözö-nüne alarak gerekli tashihati yapsınlar.

Bu arada işçi-memur ayrımından bir miktar bah-sedeceğim. İşkolumuzda bunun acısını, hergün daha artan bir ağırlıkla hissetmekteyiz. 274 ve 275 sayılı ya-saların yeniden ele alındığı şu sıralarda, bu ayrımın bir açıklığa kavuşturulması, gerek işkolumuza, gerekse Türk çalışma hayatına büyük bir ferahlık getirecek-tir.»

MEHMET ŞİŞMANOĞLU KÜRSÜDE

Kristal-İş delegesi Mehmet Şişmanoğlu, öğrenci olayları üzerinde durmuş ve büyük bir huzursuzluk yarattığını söylemiştir. Şişmanoğlu, işgal ve boykotlara da değinmiş, işverenlerin bu konudaki tutumlarını yermiştir.

Şişmanoğlu işgaller konusunda şöyle demiştir :

«İşgaller kanunsuzdur. Ama maalesef olur olmaz hadiseleri bahane edip de fabrikaları işgal edenler, bugün hakikaten işgaller neticesinde bir takım tavizler almaktadırlar. Hükümet adamları aracılık yapmaktadır İstanbul'da. O halde madem ki bu şekilde hak alınıyor, ne oluyor bizim de sırtımız sıvazlanıyor.

Bir Ortak Pazar mevzuunda yanında ve karşısında olanlar memleketin düşmanı değildir. En iyisinin, münakaşa ederek bulunacağına eminiz.

Fiat artışlarında sendikalar olarak yeterli olacağımız kanısında değilim. O itibarla bilhassa bu gibi hallerde o maddeye karşı boykot ilân etmek suretiyle fiat artışının önüne geçebileceğimizi zannediyorum.

Asgari ücretlerin uygulanması konusunda daha aktif bir politikanın takibi zaruridir. Her ne kadar Türk-İş asgari ücretlerin uygulanmaması halinde greve gidilmesini öngörmekte ise de bu nedenle yapılacak grevlerin % 50 şansa sahip olduğunu zannediyorum. Benim sayın Demirsoy'dan bir ricam var. Konfederasyona intikal eden büyük grevler anında kendileri resen bu grevlere müdahale yetkisinde olmalı ve üzerine titrediğimiz bu düzende sağa veya sola taviz verici bir politikanın ortaya çıkmasına mani olmalıdır.»

ÜÇ ESKİ SENDİKACININ KONUŞMASI

Kongre Başkanı Vahap Güvenç, Türk-İş'e büyük hizmetleri geçen üç sendikacıya 10 ar dakika konuşma imkânı tanıyacağını söylemiş ve önce Lâtif Şah'a söz vermiştir.

Lâtiş Şah, tarım iş kolunun dertleri üzerinde durmuş ve Tarım İş Kanununun çıkarılması için büyük çaba sarfettiğini söyleyerek «*ya Tarım İş Kanunu ya ölüm*» demiştir.

İsmail Aras, Türk İşçi Hareketinin çok kısa zamanda büyük gelişme kaydettiğini ve bugün bir milyon işçiyi temsil ettiğini belirtmiş Türk-İş'in yurt ve işçi sorunları üzerinde bir baskı grubu olduğunu söylemiştir.

Nuri Beşer ise, Türk-İş'in birlik ve beraberlik içinde yaptığı mücadelenin siyasi partileri dahi kışkıracak bir seviyeye eriştiğini söylemiş ve memleketsever ölçüler içinde işçiye hizmet yarışının yapıldığını, bundan sonra da başarılı çalışmaların devam edeceğine yürekten inandığını belirtmiştir.

KOMİSYON RAPORLARI GÖRÜŞÜLÜYOR

Kongrenin 5. gününde Çalışma raporu üzerindeki görüşmeler tamamlanmış ve delegeler çeşitli komisyonlar tarafından hazırlanan raporları görüşmeğe başlamıştır.

Görüşmeler sırasında Doğu Anadolunun kalkındırılması amacıyla bir vakıf kurulması prensip olarak kabul edilmiş ve Türk-İş İcra Kuruluna bu konudaki çalışmaları düzenleme yetkisi verilmiş, bu arada söz alan Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy, Doğunun kalkınması için dar tekliflerle gelinmeyeceğini söylemiştir.

ÇALIŞMA BAKANININ KONUŞMASI

Bu arada Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk söz istemiş ve yaptığı konuşmada, önceki konuşmasında genel grev konusundaki sözlerinin yanlış anlaşıldığını söyleyerek «*ben rejimi yıkmak isteyen aşırı uçların genel grevi hangi niyetlerle istismar etmek istediklerini ifade etmek istedim*» demiştir. Öztürk daha sonra şöyle demiştir :

«Sözlerimin yanlış anlaşılmasına çok üzuldüm. Genel grev konusunu, Hükümet olarak çok değerli temsilcilerinizin de katıldığı komisyonda tartıştık. 13 Nisan 1968 günü Tunus Cumhurbaşkanı Habib Burgiba'nın da-

vetlisi olarak Tunus'a gitmiştim. Tunus'ta büyük bir şehitler günü yapıldı. Bu arada Barbaros Hayrettin Paşa'nın da kabrini ziyaret ettik. 15 Nisan günü dönüşte Roma'ya uğradık. Beraberimizde komutanlarımız da vardı. Büyükelçiliğimiz ileri gelenleri haber verdiler, Romada Akdeniz'e komşu hudut olan komünist ve sosyalist ülkelerin partilerinin temsilcileri toplanmışlar. Türkiye'yi temsilen orada Rıza Kuas vardı, toplantı sonunda bir bildiri yayınlandı. Bildiride, Akdenizdeki 6. Filoyu kovmak için eyleme geçilmesi isteniyor. Yugoslavya bunu imzalamıyor, Rıza Kuas imzalıyor. Rıza Kuas dönüşte geçici komisyonda bir genel grev teklifi yaptı. Esasında AP li arkadaşlarımızın da teklifleri vardır. Türk-İş raporunda da bu husus belirtiliyor.»

Çalışma Bakanı Öztürk, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunun tutumunu da vermiş ve şöyle demiştir :

«Ben, burada yaptığım konuşmada Disk'in genel grevin hangi istikamette kullanmak isteyeceğini açıklamak istemiştim. Ama bunu geniş şekilde anlatmak fırsatını bulamadığım için yanlış yorumlara yol açtı.»

Seyfi Öztürk, Kurucu Mecliste Anayasanın hazırlanışı sırasında işçi haklarını savunanların başında geldiğini söylemiş ve «bütün endişemiz demokratik rejim içindir. Aman bu rejime bir tehlike, bir gölge gelmesin, endişemiz bu... İşte ben burada rejimi yıkmak isteyen aşırı uçların genel grevi hangi niyetlerle istismara çalıştıklarını ifade etmek istedim» demiş ve daha sonra şunları söylemiştir :

«Türk-İş Başkanı Demirsoy'un açık konuşmasının olumlu yankıları devam ediyor. Ankara'da bugün şöyle deniliyor: Türk-İş rejimin teminatıdır. Kongrenin ikinci günü yaptığım konuşmada ayrıca bir sözcüye cevap vermiştim. Türk-İş'i kendi partilerinin yönüne çekmek isteyenler bulunabilir dedim ve ilâve ettim: Türk-İş partilerüstü politikasına devam etsin. Partilerin içinde bölünmeler, görüş ayrılıkları var».

Konuşmasında 931 sayılı İş Kanununun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi konusuna de değinen Çalışma Bakanı «mahkeme kararıdır, saygı duyarız. Bu olgun kongre biter bitmez hafta içinde bu kanunu Hükümet olarak derhal yüce meclislere sevkedeceğiz ve derhal geçici komisyonda ele alacağız. Bu suretle çalışma hayatımız sıkıntıya girmeyecektir» demiştir.

Tarım İş Kanununun çıkarılmasıyla ilgili çalışmaları da anlatan Öztürk, 274 ve 275 sayılı kanunların yeniden düzenlenmesi konusunda bilgi vermiş «komisyonda bütün parti temsilcileri de bulundu. Türk işçisine en iyi şekilde nasıl hizmet edileceği konusunda kararlar alındı» demiştir. Türk-İş'in aynı işkolundaki sendikaları birleştirme görüşünü de olumlu karşıladığını belirten Öztürk, İşçi Yardımlaşma Kurumu Tasarısı üzerindeki çalışmaların devam ettiğini açıklamıştır.

RAPORLAR KABUL EDİLİYOR

Genel Kurulun 6. günü Komisyon raporları üzerindeki görüşmeler geç vakte kadar devam etmiş ve kabul edilmiştir.

Kabul edilen komisyon raporları şunlardır: Hesap Tetkik Komisyonu raporu, Tahmini Bütçe Komisyonu raporu, Tüzük Tadil Komisyonu raporu, Mevzuat ve Teşkilatlanma Komisyonu raporu.

TENKİTLERE CEVAPLAR

Daha sonra Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy, bir konuşma yaparak tenkitlere cevap vermiştir. Demirsoy kongrenin yorucu çalışmalardan başarılı sonuçlar elde ettiğini söylemiş ve şu konuşmayı yapmıştır.

DEMİRSOY'UN KONUŞMASI

«Değerli konuklar, delege arkadaşlarım,

Kongrenin genel bir havasını vermek istiyorum. Kongre elli saat müddetle altı gün çalıştı. Seksene yakın

delege konuştu. Ervelâ bu hususu tescil ettirmek istiyorum. Çalışmalar yorucu olduğu kadar yapıcı hüviyettir.

Türk-İş kongresi sadece şu anda değil, bütün Türkiye'de ilgi ile izlenmektedir. O itibarla kongrenin Erzurum'da değil, bütün yurt sathında olduğunu lütfen kabul edin, teslim edin.

Kongre, birçok teşekküllere, partilere örnek olacak seviyede geçti. Parti kongrelerini bilirsiniz; başkan açış konuşması yapar, bir delege konuşur ondan sonra yeterlik önergesi gelir, iki gün sonra yetkililerini seçer ve dağılır. O itibarla sizi, arkadaşlarımı burdaki konuşmalarınızdan dolayı tebrik ederim.

Sendikacı daha iyiyi arayan insandır, daha iyi hedeflere ulaşmak iddiasında olan insandır. Müşkülpesenttir. Çok lütüfkâr davrandınız raporumuzu beğendiniz. Raporlar genellikle bir veya iki kişi tarafından hazırlanır. Raporlarda eksiklik bulmak mümkündür. Raporumuzun tam ve mütekâmil olduğunu iddia etmek asla mümkün değildir. Şayet dörtbaşı mamur ve herşeyi içersinde olsaydı, siz belki de konuşacak konu bulamıyacaktınız. Rapor İcra Heyetininidir, Yönetim Kurulundur. Şemayı değerli meslekdaşım Genel Sekreter arkadaşımıza verdik, o hazırladı. Yönetim Kuruluna niyabeten değerli arkadaşlarım tetkiklerde bulundular. Eksik bıraktıklarımızı siz tamamladınız.»

Demirsoy, trafik kazaları ve vergi kaçakçılığı üzerinde de durmuş, yeni seçilecek yönetim kurulunun bu konularda duracağını belirtmiş ve daha sonra şunları söylemiştir :

«Bu kongrede şahsiyat yapmadınız. Hislerden didikodulardan uzaklaştınız. Yalnız siz değil, yalnız işçiler değil, büyük Türk Milleti bu seviyenizle ne kadar övünse yeridir, takdir ediyorum, tebrik ediyorum. İğneler batırdınız, ama bize gül demetleri de vermekten çekinmediniz. Riyadan kaçındınız.

Biz iki sene müddetle, Yönetim Kurulu ile tam bir ahenk içinde çalıştık. Havanda su dövmedik; bir ailede olabileceği gibi bir Yönetim Kurulunda da İcra Kurulunda da fikir münakaşaları olur. Ama marifet gemiyi sağlam limana ulaştırmaktır. Türk-İş topluluğu, sizlerin büyük yardımı ile, Yönetim Kurulunun, İcra Kurulunun büyük destekleri ile çok daha büyük seviyeye ulaştı.»

Türk-İş Başkanı daha sonra sendikal eğitimin yetersizliğinden şikâyet eden delegelere cevap vermiş ve «doğrudur, eğitim nerede başlar, nerede biter. Eğitim bir yerde başlar ama bunun sonu gelmez. İmkânlarımızı seferber ettik» demiş, daha sonra Türk-İş kongresinin kamuoyunda uyandırdığı intiba hakkında şunları söylemiştir :

«Erzurumda halk, öğretmen, politikacı, idareci ne istiyor... Bu kongredeki intibalarımı, onlardan duyduğum intibalarımı itiraf edeceğim. Sendikacı genel bir kültüre sahiptir. Hayranlıklarını beyan ediyorlar. Biz çarkın içindeyiz kaydettiğimiz ilerlemeyi farkedemeyiz. Ama sizi dışardan görenler bu kanaatte. Ufkunuzun genişliğini herkes takdir ediyor. Millet ve milletlerarası meselelerdeki vukufunuzu, meselelerinizi enine boyuna, derinliğine alış ve kürsü hakimiyetinize herkes hayran. İşte biz de kendimizi bahtiyar addediyoruz. Sizi eğittik. Eski sendikacı arkadaşlarım bilirler ki, biz ilk kongrelerimizde 1946 ve 47 de 1950, 55'lerde kürsüde konuşacak adam bulamıyorduk. Kendimizi bahtiyar addediyoruz. Ama meselemiz bitmemiştir. Benim memnuniyetimi mucip olan hal, sendikalarımızın bütünü ile eğitime ehemmiyet vermeleridir. Bizim noksan bıraktığımız konularda sendikalarımız bizi tamamlamaktadırlar.»

Seyfi Demirsoy fiyat artışları üzerindeki tenkidlere de değinmiş, her toplu sözleşmede sendika taleplerinin artmasından şikâyetçi olanlara, hayat pahalılığının arttığı sürece bunun devam edeceğini hatırlatmış, fiyat artışlarının jandarma ve polis tedbirleri ile halledilemeyeceğini söylemiş, ekonomik tedbirlerin alınmasını istemiş ve bu konuda İşçi Yardımlaşma Kurumu Kanununun büyük yarar sağlayacağını belirttikten sonra tekstil sanayiinden bir

örnek vererek, «geçenlerde bir tekstil işverenini ziyaret etmiştim» demiş ve şöyle devam etmiştir : «Tekstil fabrikasının çıkardığı kumaşların bir kısmı 62 lira, bir kısmı 75 lira, bir kısmı da 90 lira. Ama, bu kumaş ikinci, üçüncü, dördüncü elden geçiyor ve 140 lira, 150 lira, 160 liraya satılıyor. Normal kâra kimse yanaşmamaktadır. Dahası var. 62 liraya alınan bu kumaşlar, 45 liraya da satılmaktadır. Nasıl olur diyeceksiniz. Aracı bir sene vade ile 62 liradan alır kumaşı; derhal peşin para ile 45 liradan devrediyor. Aldığı peşin parayı da tefecilik yaparak, büyük faizle işletiyor.» Demirsoy, bunları söyledikten sonra şöyle demiştir :

«Tefecilere aracılara büyük ölçüde son verilmesi zamanı gelmiş ve geçmiştir. Hakikatlerden kaçtığımız gün, yerimizde sayarız.

Dolaşan insan görür. Son kongrelerde Rizesinden Edirneye kadar taradık. Açık açık söyledik kendilerine: İşçi Yardımlaşma Kurumunu senden alacağımız para ile kuracağız. Kimsenin itirazı yok. Siyasilerimiz kabullendi. Burada da ifade ettiler bu kanunu mutlaka çıkartıp işçinin hizmetine sokacağız dediler. Riskli bir iştir. Aslında sendikacı, bu kongre esnasında ifade ettim, riski üzerine alan insandır. İyi bir organizasyon kurmak bizi meşgul eden meseledir. Sendikacı netice alan insandır. Netice aldıktan sonra da idame ettiren kişidir. İyakta sorumluluklarımız var, Sorumluluk duygusu ve müsbet istikamette yürütmek için sizin yardımınızı istiyorum teker teker. Fikrinize ihtiyacımız var. Teknisyenlerinizi bu konuda seferber edeceksiniz. Yepyeni bir teşekkül kuruyoruz. Mali Sekreterlerimizin kifayetine kimsenin şüphesi yok. Onları vazifeye çağırıyorum. Çözüm aramalarını istiyorum.

Arkadaşlarım, her şey konuşuldu. Partilerüstü politika da tartışıldı. İnanan oldu. İnanmıyan oldu. Münakaşaya girmeyeceğim. Çünkü kongrede bu konuda ısrarlı olmadınız. Şu var ki, bir prensip konduktan sonra hemen akabinde, bir sene sonra iki sene sonra o prensip bozulmaz. Biz partilerüstü politikada ısrarlıyız, kararlıyız, kimse eteğimizden çekmeye teşebbüs etmesin.

İngiliz Sendikacılığını biliyorsunuz. İngiliz sendikalarının % 80'i İşçi Partisini destekler. Bizim İşçi Partisi gibi değil. Gelirini onlar temin eder. 100 üncü senei devriye kongrelerinde bulundum. İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonunun kongresinde İşçi Partisine güven oyu verdiler, kendi partilerine.

İngiltere'de yazılı bir sendikalar kanunu yoktur, sürpriz grevler vardır. Kendi partisi bir sendikalar kanunu çıkartmak istiyor. Sürpriz grevleri önlemek istiyor. İşçi ücret artışları enflasyonu davet eder diye işçi ücretlerine karşı kendi partisi birtakım tedbirler düşünüyor. O itibarla biz daima partilerüstü kalacağız. O şekilde bize iltifat ediniz, bizim sözüümüze hürmet ediniz ve bizim sözümüz istikametinde hareket ediniz. Avam Kamarasında konuşulan ve bilâhare geri alınan İngiliz İşçi Sendikalarını kanalize edecek olan kanunu tercüme ediyoruz. Enteresan hadiseler var. Genel Sekreter arkadaşımızın tesbit ettiği hadiseleri sunduğumuzda göreceksiniz ki, politikamızdaki isabetimiz büyüktür, yerindedir ve öyle de kalacaktır.

Muhterem arkadaşlar. Almanyadan gelen bir raporda var. Orada açtığımız büroda çalışan arkadaşımızın raporları gelmeye başladı. «Sizin sendikacılarımız bizim sendikacılardan akıllı» diyorlar. Kaldı ki DGB idarecileri her ne kadar, büyük ölçüde Sosyal Demokrat Partiyi destekliyorlarsa da partiler üstü politikada onlar da ısrarlı. Motamot mu tatbik ettik partilerüstü politikayı. Bir yerde sizinle beraberiz. Ama bir yerde beraber değiliz. Hiçbir partinin kuyruğunda değiliz. Evvelâ bunda ittifak edelim. Kurtuluşumuz burada arkadaşlarım. Sendikacı konuşan insandır. Sendikacıda heyecan olacak, ideal olacak. İnancı olacak, zaman zaman konuşmalarımız yorumlanıyor. 1969 seçimleri oldu. Genel Sekreter mebus olacak, sonra da Çalışma Bakanı olacak, Türk-İş Başkanı milletvekili olacak dendi. Sizin bize verdiğiniz paye mebusluktan da vekillikten de senatörlükten de yücedir. Biz kongrede seçilirken söz verdik, sizi mahcup etmiyeceğiz. Türk-İş'te kaldığımız müddetçe ve ondan sonra da poli-

tikaya girmek niyetinde değiliz. Elbette Mecliste nazar boncuklarımızın çoğalmasını istiyoruz. Burada hemen ifade edeyim ki, Mecliste bulunan muhalefet ve iktidara mensup işçi arkadaşlarımızın çalışmaları tebrike lâyıktır. Ben kolay kolay kompliman yapmam. Olduğu gibi söylerim.

Bir hatıra anlatacağım. Sizinle alâkalı değil. İttihadı Terakki zamanının Sadrazamına, Hürriyet İtlâf Partisinden bir paşa gidiyor. Paşalık o vakit ucuz. Herkese sivil paşalık veriyorlar. Sadrazam Talât Paşa'dır. Kabul ediyor. Konuşuyor, arzusunu yerine getiriyor ve merdivene kadar da uğurluyor. Yanındaki kendi paşası, kendi partisine mensup paşa «Ey Talât paşa ne yapıyorsun, bu senin can düşmanın, nedir senin buna yaptığın, bizim taleplerimizi reddediyorsun da buna evet diyorsun.» Benim için İcra Heyeti için Yönetim Kurulu için şuna veya buna yakındır da işi yapılır gibi bir şeyi şiddetle reddediyorum. Hepiniz bilirsiniz. Bunu böyle kabul edin. Benim karakterim icabı «evet» veya «hayır»dır. Evet dersem üzerine yüklenir yerine getiririm. Hayır dersem o anda o arkadaşı kaybederim amma bilâhare çoğu kere arkadaşlarım «sen haklıymışsın, o vakit bize hayır dedin sana küfür ettik arkandan» derler. Öyle mi Şişmanoğlu, öyle mi Topçu? Bilâhare hakkımı teslim ederler. Ben böyleyim arkadaşlarım böyle. Evet veya hayır.

Bunu niçin söylüyorum. Bir arkadaşım temas etti de onun için söylüyorum. Doğrudur. Karayolları vaktinde maaş almıyor. Samimiyetle bir hususu ifade etmek istiyorum ki, bizim her hükûmetlerde müsteşar, değilse umum müdür, değilse bir odacı dostumuz vardır. Her işimizi yapacak ehliyettedir. Nitekim zaman zaman Bayındırlık Bakanları Maliyeden para alamamalarına rağmen benim bir telefonumla Karayolları işçilerinin maaşı verilmiştir. Bu bir vakiadır. Canlı şahidi değerli Başkan Halit Mısırlıoğlu, Mesut Kahratlı ve Rafet Altun'dur. Şimdi işi kökten halletmek lâzım; iyi amma akşamalar olmuyor mu, oluyor. Siz bize aidatınızı ödemekte aksamalar yapmıyor musunuz?

Sendikacılıkta ve demokraside açıklık vardır. Ama öyle bir takım konular var ki, size açıklayamam, kongrede söyleyemem ama kenarda köşede toplantıda söyleyirim; bir takım meseleler vardır beraberimizde götürülür.

İşkolları yönetmeliği meselelerine gelince bu konuda açık düşersiniz. Pehlivan tabiriyle açık düşersiniz. Kaldı ki işkolları yönetmeliği konusunda Karayolları ile alakalı olarak bir gün Sayın bakan Öztürk lütfetti bizimle beraber geldi. Sayın Tunç da beraberdi o gün. İki Bakan ziyaret ettik. Birisi de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı idi. Ges-İş'in meselesini halletmek üzere o toplantıda hatırladığıma göre Sayın Osman İpekçi ve değerli Başkan Vekili arkadaşım Kemal Özer de vardı. Bize verilen bir vazifede ihmal yok. Biz takipçiyiz, İzmirden telefon edersiniz, Samsundan edersiniz hallettiğimiz anda da telefonla neticeyi size ulaştırırız. İyi ama bir takım meseleler zaman ister. İşkolları yönetmeliği de öyle...

Arkadaşlarım, ataşelikler konusuna gelince; tarizler var. Sendikacının temas ettiği çok çok ufak bir mesele. Ben sendikacıdan ufak meselelerle uğraşmalarını istemiyorum. On tane temsilci seçilecekti, takdirlerimizi kullandık. Her sendikadan arkadaş istedik. Üstelik Yönetim Kurullarından da bir komisyon vardır. Beraberce hazırladık. Şimdi bütün teşkilâtı bu konuda memnûn etmek mümkün değil. On tane arkadaşı seçtik, gönderdik çalışıyorlar. Hizmetlerin aksadığı anda elbette gereken yapılacaktır.

Teşkilatlanmada kifayetsizlik. Arkadaşlarım, teşkilatlanma bir yerde başlayıp bir yerde bitecek değildir. Bizim zorumuz burada. Fakat bir panaroma vermek istiyorum size. 1960'ta Türk-İş'in 100 bin üyesi, 4 bin lira geliri vardı. Bugün vardığımız rakam kâfi mi, değil, zahmetimiz var. Zahmetimiz tenkitlerde değil teferruatta ve hemen söyleyim ki, bizde kusur olduğu gibi sizde de var. Hani halk tabiri ile, hem davul, hem kasnak, hem tokmak mevcuttur. Şimdi tezgâhladığımız konular var.

Hangi teşkilâtta ikilik var. Şunda veya bunda. Kur üçüncü teşkilâtı bakma gözünün yaşına kimsenin. Arkadaşlar vazife verirsiniz bunu yapacağım. Hangi teşkilâtta ikilik varsa ne Ahmedin ne Mehmedin gözünün yaşına bakmadan üçüncü teşkilâtı kuracağız. Gelin buraya diyeceğiz. Arkadaşlarım, sendika çekişmesi sebebiyle birçok hadiseler olmakta Türkiyede. Bunun yüzünden çoğu kere puvan kaybediyoruz.

Sosyal Sigortalar Kurumuna giden bir arkadaşı tayin yapılmış gibi göstermek garibime gitti. Üstelik o müracaat bize niye yapılmıyor da Çalışma Bakanlığına yapılıyor. Vakit yok, imkân yok ama ısrarla bir sendika «ben de temsil edileyim Sigorta Genel Kurulunda» der, tayinse tayin, seçimse seçim. Biz yaptık arkadaşlar. Türk-İş İcra Heyeti olarak yaptık.

Arkadaşlarım, Sosyal Sigorta Teşkilât Kanunu değişecektir, değişmesi lâzımdır. Burada Sigortadan şikâyetle bulundunuz. Bunları bir ay sonra Sigortada aynen dile getireceksiniz. Meseleleri birlikte konuşacağız, neler isteyeceğimizi birlikte tesbit edeceğiz. Sosyal Sigorta Genel Kuruluna 87 arkadaş katıldı. Ben bu arkadaşlarımın çalışmalarından memnun değilim. İlk günde tam kadro, ikinci, üçüncü gün kimse yok. Kolejde okuyan arkadaşlarım bilirler; ordaki kışla sistemini burada da uygulayacağım. Dağınıklık görüyorum, imkânsızlık görüyorum, umursamazlık görüyorum.

Teşkilât Kanunu değiştirken burada ibradan bahsettiniz. İbra müessesesini bize verilmesini asla istemiyorum. Sigorta 1 milyarlık yatırım yapacak, ilâç alacak, şunu yapacak, bunu yapacak, ben de parmak kaldırarak ibra isteyeceğim. Hayır arkadaşlar bunu muayyen organlara vereceğiz. İbra müessesesine karşıyım, ama sigorta idaresine sözümüzün daha da dinlenmesi için düşüncelerim var fakat burada söylemiyorum. Teşkilât Kanunu Mecliste görüşülürken orada fikrimi söyleyeceğim.

Bir grev olmuş, başlanmış devam etmiş, neticeye gitmiş, bunun burada hikâye edilmesi kimseye bir şey

kazandırmaz. Bir tek şey bekliyordum; Ereğli grevinde muvaffak olunmuş mu, netice sizi tatmin etmiş mi, etmemiş mi? Şimdi bütün sendikalar Ereğli grevinden alınan neticeyi istemektedirler. Kemal Özer'in de sıkıntısı bu... Diğer sendikacı arkadaşlarımın sıkıntısı da bu... Toplu sözleşmeler yapıldıktan sonra meselelerin getirilip buralarda kongrelerde hikâye edilmesi sizin aranızdaki mesafeyi çok açar. Mesafeyi açmaktan beşeri münasebetleri daha da dağıtmaktan hassaten çekinmenizi istiyorum.

Arkadaşlarım. Size benim de batıracağım iğneler var. Nitekim batırıyorum. Ama sizinle de övünüyorum. Hepiniz teşkilâtınızı sıfırdan aldınız, dev teşkilâtlar haline getirdiniz. Teksif Federasyonunun aidat ve kira parası verecek durumu yoktu. Bizden isterlerdi borç para. Telefon parasını veremezlerdi. Bugün dev bir teşekkül getirdi Teksif. Yol-İş dağınık bir teşkilâttı. Evet bu yolda arkadaşlarımın topyekûn çalışmalarını, hizmetlerini gece gündüz çalışmalarını övmeden kendimi alamam.

Doğu sorunlarına geleceğim. Hiçbir şey yapmamışsak ümit getirdik, ışık getirdik. 20 seneden sonra Türkçe öğrendiğini iddia eden, aslında espri yapan ve hakikaten iyi yetişmiş sendikacı arkadaşım Amerikayı görmüştür. Bu konuyu ve arkadaşımı buradan dönüşten sonra bırakmıyacağız. Muhalefeti de iktidarı da yuvarlak masa etrafına getireceğiz. Bu hareketin takipçisi olacağız. Bir günde, iki günde, bir senede hallolacak konu değildir. Doğunun meselelerini biliyoruz. Halkın çektiği sıkıntıyı biliyoruz. Burada yaktığımız ışı-ğın söndürmemek kararındayız. Eğer biriniz yan çizer de ağır alırsa yakanızdan yapışır Erzurumda verdiği sözü ne çabuk unuttun diye hizaya getiririm.

Doğu'yu karış karış gezen bir insanım. Meseleleri ve sıkıntıları biliyoruz. Bir yabancı diplomatın koyduğu teşhisi söyleyeyim size. «Bu rejime işçiden, köylüden kötülük gelmez, ama gecekondular muntıkaları apayrı bir dünya, Yenişehirle Altındağ bir uçurum yaratıyor, onları ıslah edin» demişti.

Kızılayda birgün dört çocuk kavga ediyordu. İki-
si yoksul kılıklı, ikisi o semtin çocukları; temizpak gi-
yinmişlerdi. Temiz giyimliler, hırpani kılıklı çocukları
dövüyorlardı. Yoksul çocuklar, ağlayarak giderken şöy-
le dediler : «siz zengin çocuklarısınız, bizi döversiniz
ama, bizim de Allahımız var...»

Bu duygu ve bu görüşle yetişen nesilde, sermayeye
karşı, zenginliğe karşı elbette iğbirar olacaktır.

Biz herkesin okumasını, eğitim görmesini istiyor-
ruz. Bunun için çalışacağız. Burada bir adım attık; bu
yolda devam edeceğiz.

Doğulu arkadaşlar devamlı sitem ederler. Şimdi,
Bursalı ve İzmirli arkadaşlar da başladı. Ben Türk-İş
başkanı olduğum zaman, İstanbullu ve Anadolu'lu sen-
dikacı arkadaşların rekabeti, çekişmeleri vardı. Kaldır-
dık bunu... Gece Afyondaki sendika ,gündüz İstanbul-
daki seminerde bulunmak mecburiyeti. Dur, otur yok-
tur İcra Heyetinde. Duran, oturan sendikacı, sendikacı
değildir. Bizim için, teşkilâta gitmiyor diyemezsiniz;
bir günde üç kongrede konuştuğum olmuştur.

En kolay şey de bölge temsilciliklerine vurmaktır...
Şimdi bazı arkadaşlar da çok şükür temsilcilerden
memnun olduklarını belirttiler. Ben de sizden şikâyet-
çiyim. Temsilci arkadaşlarıma siz de emir vermeye kal-
kışıyorsunuz. Türk-İş temsilcilerine verilecek talimat
varsa bizim kanalımızla verilir. Feragatla, liyakatla ça-
lışan bu arkadaşlara bu kürsüden teşekkür ediyorum.

Arkadaşlarım Ortak Pazarla alâkalı bizim talepleri-
miz var. Türkiyenin hastalığı şu : İktidarda iken başka,
muhalefette iken başka söyleniyor. Sıkıntımız burada.
Arkadaşlar o kadar garip şeyler tesbit ediyoruz ki, Or-
tak Pazar'ın müslümanlığı yıkmak için kurulduğu iddia
ediliyor. Türkiyede bunu söyleyen profesörler var. İsim
vermiyeceğim.

Ortak Pazarla alâkalı Sanayi Odalarının ayrı ayrı
görüşleri var. Kimisi evet, kimisi hayır diyor. Şu anda

Hükümette de böyle anlaşmazlık var. Maliye başka türlü düşünür, Plânlamanın fikri başka, Hariciyenin fikri başka. Siyasi tercihi Hükümet yapacak. Ortak Pazara girince elbette bir takım sıkıntılarımız olacak. Bizim istediklerimiz işçi meseleleri ile alakalı. Yurt dışına, Ortak Pazar ülkelerine işçi gönderiyoruz. Pazarlık gücümüz zayıf, tek anlaşma istiyoruz. Almanya ile ayrı, Finlandiya ile ayrı, Belçika ile ayrı ikili anlaşmalar taraftarı değiliz ve bu fikri kabul ettirmeğe çalışıyoruz. Türk işçilerine öncelik verilmesini istiyoruz. İstihdam ve eğitilmelerini istiyoruz. Ayrıca hükümetten isteğimiz var; meselelerini iyi bilen bir yetkiliyi oraya daimi olarak göndermesi lâzım. Onun için Ortak Pazar Konfederasyonu ile devamlı temaslarımız oluyor. Orada olanlardan bitenlerden devamlı bilgi almaktayız. Fikri benimsiyoruz. Çelişkilerin olacağını, aksaklıkların olacağını idrak ediyoruz. Gerekirse bu konuda Tunç arkadaşım daha geniş izahat verecek.

Arkadaşlarım, vergi konusuna da temas ettiniz. Reform isteniyor. Biz hükümetten, muhalefette iken söylediklerini istiyoruz. Halk arasında şu tabir var, tutulan kısarak harmanı döver. Biz tutulan kısarak değil bütün Türkiyedeki kısarakların tutulup harmanı beraberce dövmesini istiyoruz. Vergi kaçakçılığı önlenirse kanaatimiz odur ki, vergide reform yapılmasa dahi Türkiye bütçesinin daha da artması mümkündür.

Bizi eyleme geçirmiyorsunuz diye tenkid ederler. Biz fikri ortaya atarız, takip ederiz, bırakmayız peşini. Fikri sahada eyleme evet, ama diğer eylemlere hayır.

«23 ilkede adım atılmamıştır» denildi. Bunların hepsi ayrı ayrı tetkik ister; öyle üstünkörü konuşmaya gelmez. Ama şimdi yapacağımız birşey varsa, alacağız birinci maddede neler yapılmıştır, Yönetim Kuruluna sunacağız. İkinci maddede neler yapılmıştır, nasıl bir hedefe doğru yönelmeye çalışmalıyız; onu plânlıyacağız.

Eskiden bize, «devlet içinde devlet misiniz» derlerdi. «Bu sendikacı Çalışma Bakanının kapısından gir-

miyecek», «sen yine yan oturdun, biraz terbiyeli ol», «beyanatınızı düzeltiniz» lafları bir zamanlar sendikacıların çok işittiği sözlerdi. Dün baskı grubu olduğumuzu reddediyorlardı, bugün «baskı grubu olun» diyorlar. Dün de baskı grubuyduk, bugün de baskı grubuyuz. Yalnız, baskımızı, şahsi menfaatlerimiz istikametinde değil, memleket menfaatleri istikametinde ve haklı meselelerde kullanıyoruz. Ben her kongrede söylemişimdir: haksız müdafaa etmeyiniz; haksız müdafaa ettiğiniz gün, haklıyı müdafaa edemezsiniz... Daima hakkın yanında olun.

Asgari ücretler için, hem kalkıp teşekkür edilecek, hem de hemen arkasından, bir takım meseleler ortaya atacak, çıkmaza sürükleyeceksiniz. İşin şehirlerarası rekabet haline sokulması doğru değildir. Asgari ücret tesbiti için Devlet Plânlama Teşkilâtından, sosyoekonomik durumu aldık, uyguladık. Bu dökümana inanmazsak, yeniden tetkike tabi tutmak gerekecek. Bu tetkik ne kadar sürer ve sizin sabrınız yeter mi?

Asgari ücrette aldığımız netice küçümsenecek mahiyette değildir. Asgari ücreti özel sektörün tatbik etmesinden korkuyorduk. Ama asgari ücreti büyük ölçüde özel sektör tatbik ediyor, devlet sektörü uygulamıyor. Sabırlı davrandık Yargıtaydan ve Danıştaydan kararlar aldık. Şimdi Devlet sektörü de uyguluyor. Türkiyede tek asgari ücret mümkün değildir. Ama düşünün nereden nereye geldik. Bugün hiç değilse yeknesak bir hale getirdik.

Arkadaşlar, maalesef bazen hükümette de ahenkli bir armoni tesis edilemiyor. 23 Bakan arasında da ihtilâflar oluyor. Ankaradan ayrılırken 440 Sayılı Kanunun, daha 9 teşekkürde uygulanmasına dair kararnamenin hazırlandığı söylendi. 440 Sayılı Kanunda temettü dağıtılması var. Doğrudur. Fakat uygulanmıyor. Kanunlar boş ve eksik olarak çıkıyor. Milletvekilleri bu konuda konuşmuyorlar. İktisadi Devlet Teşekküllerinin bilânçoları Mecliste onaylanıyor. 1963-64 yıllarının bilânçoları daha henüz görüşülüyor. Şayet kanun yapımcıları

440 Sayılı Kanunun içersinde bu hususu nazarı dikkate olsalardı, bugün birçok İktisadi Devlet Teşekküllerinde işçi arkadaşlarımız kârdan temettü ve hisselerini alacaklardı. Bu konuda bizim yapacağımız şey 440 Sayılı Kanunda değişiklik yaptırmayı sağlamak. İktisadi Devlet Teşekkülünde çalışacaksınız on sene sonra temettü alacaksınız. Olmaz böyle şey; kanunlar bu sebeple eksik çıkıyor. Güzel bir ananemiz vardı; sendikacılar ve hükümet yetkilileri arada sırada toplanıyorduk. Bir senedir bu geleneği arkaya attık. Gündemi de biz hazırlıyor, konularımızı konuşuyorduk. O toplantılarda, bakanlarımız «la» perdesinden, biz «do» perdesindendik. Madencilerin sıkıntısı var; bazı müesseselerin kömür yakması lâzım, ama Sanayi Bakanının da hakkı var, «rasyonel çalışma» diyor, sustuk...

Birşey bilmenizi istiyorum; Türk-İş İcracıları olarak hadisenin arkasında değil daima önündeyiz. Bize intikal eden haklı bir mesele olmuşsa takipçi olmuşuzdur.

Üniversiteler hakkında konuştum. Doğrudur. Kanuna aykırı bir davranışın himaye görmesine asla müsaade ve müsamaha etmiyeceğiz. Eğer Türk-İş'de de Üniversiteye yapılan ihbarlar gibi ihbarlar olursa bomba dinamit silâh bulunduğu söylenirse, gelsinler arasınlar. Biri kanunsuz bir suç işleyecek, bir adam öldürülecek, gelecek üniversiteye sığınacak ve üniversite özerk, bir şey yapamayacaksınız. Olmaz böyle şey. Kapitilasyon devrindeki İtalyan Elçiliği değildir müesseseler.

Arkadaşlar radyo, televizyon ve basından yapılacak olan şikâyetleri kabul etmiyorum. Basında hakikatleri yazanlar da var, kafaları ipotekli, ağızları bağlı olduğu için yazmayanlar da var. TRT'nin bazı programlarının dilini yadırgıyorsunuz ama dil konusu sadece radyonun değil, toplumumuzun derdidir. Artık, halkın diline biraz daha önem verilmesi lâzım. Nesiller birbirimizi anlamayacak hâle geldik, buna bir çekidüzen vermek zorundayız. Yalnız radyonun dilinde değil, halk dilinde de bir karışıklık var. TRT, Türk sendikacılığının yurt

sathında duyulmasına vesile olmuştur. Basına ve TRT'ye huzurunuzda teşekkür etmeden geçemiyeceğim.

Bir partili arkadaşım, burada konuşurken İsrail'i yerd. Bizim kuruluşumuzdan bu yana, Histadrut'la olan ilişkilerimiz vardır. Zannediyorum, bu, konuşan arkadaşın partisinin değil, kendi fikridir.

Bir diğer arkadaşım, raporumuza milletvekilleri-nin, senatörlerin ilgi gösterdiğini, aradıklarını söyledi. Biz raporu bütün parlamenterlere gönderdik. Rapor ve dergilerimiz okunuyor. Eski Başbakan Suat Hayri Ürgüplü, dergilerimizi zevkle okuduğunu söylerdi. Aslında, derginin zarar ettiği söyleniyor, fakat yaptığı propaganda ile bize kâr getiriyor.

Mesken kredilerinin % 20'den % 40'a çıkarılması isteniyor, olmaz öyle şey. Arttırmaya mı çıktı bu iş. % 40'ı hasredersek emekli ve hastalarımıza verecek para bulamayız. Aslında mühim olan ayrılan % 20'yi uygulamaktır. Sayın Öztürk 17 bin ev yapacağız demişlerdi 17 binden vazgeçtik 1700 yapsınlar ona da razıyız. Konuk meselesi hakikaten zor bir problem, % 20'yi tam uygularsak büyük bir başarıdır.

Çalışma Bakanlığının çalışmaları kifayetsiz bunu biliyoruz. Amerikada toplu pazarlığa meteryal olan istatistikleri Çalışma Bakanlığı neşriyatından derliyorlar. Bizde Çalışma Bakanlığında neşriyat ve araştırma bürosu Cenevreye bu yıl kimin gideceği kimin kalacağı hesabının hercümerci içinde. Bu bakanlığa bir çekidüzen vermesini sayın Seyfi Öztürk'ten istiyoruz. Ona nasip olsun bu iş.

Bu kadro ile, bu bütçe ile, bu insanlarla Çalışma Bakanlığı derleme ve toplamadır. Araştırma Kurumunun başındaki insan öğretmen.

Sendikalar kanununda yapılan değişiklikte, zorla sendikacılık yok. Sendika sayısını zorla 36'ya indirmek diye birşey yok. Ama, tabela sendikalarına, sarı sendikalara karşı mücadele açacağız.

Mecliste, iktidarın da muhalefetin de iyi taktikçileri yok. Hele iktidara, daha iyi taktikçi lâzım Mecliste. Bizim de taktik hatalarımız oluyor. Misal vereceğim; 9 kişi çalışıyor, daha kazmayı yeni vuruyorlar; «gel toplu sözleşme yap»... Boğaz köprüsünde toplu sözleşme meselesi... Durun ne oluyorsunuz, işe başlasın... Bu taktik hataları yüzünden, bazı grevlerin karşısına çıkmışsınız, savcılığa verilmişsinizdir. Kendi arkadaşlarımız bizi «grev kırıcılığı yapıyor» diye kınamışlardır. Taktik hataları sonradan ortaya çıkmış, görülmüştür. «Yalnız hükümet edenler hata yapar, sendikacılar hata yapmaz» görüşünü kabul etmiyorum... Herkes hata yapar... Tunç'da konuşacak burada. Konuşmaların hepsini değerlendireceğiz. Bunları kitap halinde neşredeceğiz. Ve bu konuşmalar bize daima düstur olarak kalacak, bakacağız, anluyacağız. Boş lâfları atacağız. Sizleri kırmışsam sırf Türk-İş'in, Türk sendikacılığının itibarına bir gölge düşürülmemesi içindir. Sizi kırmışsam af dilemiyorum. Türk-İş'in bu hale gelmesinde büyük hizmetleriniz var. Onlara teşekkür ediyorum. Kilometrelerce yoldan gelip bize hitabet eden yabancı dostlarımıza teşekkür ediyorum. Basına, Radyoya, Türk-İş personeline teşekkür ediyorum. Buranın değerli Valisine, Belediye Reisine, muhalefete mensup dostlarımıza, hükümet erkânına teşekkür ediyorum. Buradaki sendikacı arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Sözlerimi bitiriyor yolunuzun açık olmasını diliyor, saygılar sunuyorum.»

HALİL TUNÇ'UN KONUŞMASI

Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy'un sürekli alkışlarla sona eren konuşmasından sonra, çalışma raporu üzerinde delegele-
rin tenkidlerine cevap vermek üzere Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'a da söz verilmiştir.

Tunç şu konuşmayı yapmıştır :

«Sayın Başkan, değerli misafirler, sayın basın mensupları, sevgili arkadaşlarım,

Altı gündür yoğun bir çalışma içinde, hiçbir teşekkürle nasip olmayan bir olgunluk içinde çalışmalarımızın sonuna gelmiş bulunuyoruz.

Sayın başkanımız Demirsoy tenkitlerin bir kısmına cevap vermiş bulunuyor. Ben de geri kalan kısmını cevaplandıracağım.

Yalnız daha önce bir noktaya değinmek isterim. Biz sayın başkanla birbirini tamamlayan varlıkları. Sayın Başkan Türk İşçi Hareketinde soğukkanlılığı ve itidali temsil eder; ben ise heyecanı. İşte biz burda birbirimizi tamamlarız.

Örneğin, teşkilâtı dolaşma, temsil etme görevini başkan yorucu olmasına rağmen üzerine alır, kanun tasarılarının hazırlanması, toplu sözleşme tekniği, büro çalışmaları, grevler ve lokavtlar konusunu da bana verir. Üzgünüm; sayın Başkanım kadar teşkilâtı dolaşamamanın ızdırabını çekiyorum. Birçoklarınızı ancak genel kurullarda tanıyorum. Yegâne tesellim; başkanımız hepimizin görevini çoğunlukla yerine getiriyor; gücümüzün yettiği nisbette, zaman zaman sizlerin arasında bulunup, dertlerinizle, problemlerinizle uğraşıyor, sohbetler ediyoruz.

Tenkidlere cevapta zorunlu olmadığı taktirde isimlerden bahsetmiyeceğim.

Kongremize ilgi her genel kurulda olduğu gibi büyük oldu. Gazeteler ilk günü haberi manşette verdiler. Büyük yazarlar yorumlar yaptılar, hatta ve hatta bir arkadaşın belirttiği gibi dünyanın tanınmış radyo ve televizyon kurumu olan BBC radyosu yorum yaptı.

Türk Sendikacılık Hareketi, kendisini toplumun her kesimine bu şekilde kabul ettirdi. Raporlarımız üniversitede sosyal siyaset okuyan talebelerin adeta ders kitabı haline geldi. Fakat biz, raporlarımızın beğenilmesini, takdir edilmesini, ilim adamlarından beklemek mecburiyetinde değiliz. Bizim raporlarımızı beğenen ilim adamlarına teşekkür borcumuz var. Fakat bizim için en önemlisi genel kurulun, raporlarımızı beğen-

nip takdir etmesidir. İşte biz bundan büyük mutluluk duyuyoruz, bundan kıvanç duyuyoruz. Bundan cesaret ve kudret alıyoruz. Her genel kurulda olduğu gibi, istisnasız, aksaklıklara rağmen raporumuz bütün arkadaşlar tarafından takdir edildi. Sayın başkanımızın da ifade ettiği gibi, raporu şekli bakımından kaleme ben aldım. Fakat bu tamamen şekildi, ilhamı İcra Kurulumuzdan, Yönetim Kurulumuzdan ve bunların ötesinde. Türk-İş'in ihtisas bürolarından alarak, benim adeta rapora bir hava vermem ve edebiyatını yapmam kaldı. Bu konuda bana yardım eden bütün arkadaşlarıma huzurunuzda teşekkürü borç bilir, görev sayarım.

Şimdi görüşlerimi açıklayacağım.

Peşinen söylemek isterim ki, kimse alınmasın, kimse darılmasın. Çünkü görüşlerimi açıklarken hiç bir doktriner görüşün, hiç bir ideolojik görüşün tesiri altında kalmadan, buram buram vatan kokan Türkiye gerçeklerinden söz etmek istiyorum.

Sayın delegeler, 20. asrın ikinci yarısında doktrinlerin katı kalıplarına bağlanmak bizi felâkete götürür. Doktrinler yıkılmıştır, sarsılmıştır; neden sarsılmıştır? Dünya teknolojik gelişme bakımından o kadar süratle geliyor ki, doktrinlerin dar kalıpları içinde kalmağa imkân yoktur. Meselâ bir doktrin sahibi olan Marks'ın doktrini de temelinden sarsılmıştır. Marks diyordu ki, «Sermayenin karşısında emek daima ezilecektir. Hima-yesizdir, yalmızdır». Belki bundan yüzyıllarca evvel böyle idi. Fakat artık, o doktrinin yazıldığı devirden çok çok ilerdeyiz. Artık sermayenin karşısında emek teşkilâtlanmış, sermayenin karşısında emeği koruyan anayasalar çıkmış, sermayenin karşısında emeği koruma görevi sosyal hukuk devleti olan devletlere görev olarak verilmiştir.

Biz bütün faaliyetlerimizi herhangi bir doktriner görüşün etkisi altında kalmadan memleket gerçeklerini dikkate alarak bugüne getirebildik. Belki bugüne geliste hatalarımız olmuştur. Arkadaşlarım, bir noktada siz-

leri uyarmak isterim; hatasız insan yoktur. Ancak, bir insan hata da yapmayabilir, hele bir sendikacı. Çalışmazsa hata da yapmaz. Fakat çok çalışan, çok iş yapan sendikacının, yaptığı iş nisbetinde hatası da büyük olur. Bunun başka yolu yoktur. Eğer bir sendikacı yüzde on hizmet görmüşse hatası yüzde ikidir. Ama bir sendikacı yüzde yüz hizmet görmüşse hatası yüzde ondur. Yani hizmet yükseldikçe hata nisbeti de yükselir. Biz de müsamanahanıza sığınarak, hatalarımızı hoşgörü ile karşılayacağınıza inanarak, tenkitlerinize cevap vereceğiz.

Sendikacılık hareketi, sosyal adaletçidir. Sosyal adalet anlayışımızı çok basit olarak, kısaca izah etmek isterim. Sosyal adalet, nasıl tarif edilirse edilsin, sosyal adalet sınıflar arasındaki uçurumu asgariye indirmektir. İşte biz faaliyetlerimizde sınıflar arasındaki uçurumun asgariye indirilmesi yolunda gayret gösterdik. Şimdi, sayın başkanımız siyasileri eleştirmede, lütfettiler, tahmin ediyorum bu görevi bana bıraktılar. Ben biraz evvel söylediğim görüşün ışığı altında, her türlü hissi davranışın, şahsi kırgınlığın her hangi bir ideolojik ve siyasi etkinin altında kalmadan görüşlerimi imkân nisbetinde gerçekçi olarak özetlemeye çalışacağım.

Sayın Cumhurbaşkanımız 8. Genel Kurula mesaj göndermek suretiyle bizi ihya ettiler. Yalnız mesajının giriş bölümünde şöyle bir ifade var : «İşgücünün büyük çoğunluğunu teşkil eden genel kurulda». Şunun herkes tarafından bilinmesini isterim, Türk-İş işgücünün büyük çoğunluğunu değil tamamını temsil eden yegâne kuruluştur. Bu arada Erzurum Belediye Başkanına da teşekkürü bir borç bilirim. Bize büyük bir misafirperverlik gösterdiler, halkıyla, esnafıyla, idarecileriyle. Yalnız sayın Belediye Başkanımız doğuya geliş nedenini muayyen görüşlere bağladılar. Biz doğuya geliş nedenlerimizi, ilkelerimizin gereği olduğunu ve raporumuzda özetlediğimizi söylüyoruz. Ne demişiz raporumuzda : «Türk İşçi Hareketini doğuya getiren sebeplerin en önemlisi 23 ilkede gerçek ifadesini bulan Türk sendikacılık hareketinin felsefesi olmuştur. Bu felsefede or-

taçağ kalıntısı bir düzenle mücadele vardır. Bu felsefe de ezilmiş, yıkılmış insanların dertlerine yakınlık vardır. Bu dertleri dert edinme vardır, bu felsefede konutsuz, yolsuz, susuz, elektriksiz, okulsuz, sağlık imkânlarından alabildiğine yoksun insanların ızdıraptan kurtulması, asgari ölçüde bu medeni imkânlarla kavuşmasının temini mücadelesi vardır.» İşte bizi doğuya getiren sebep, herhangi bir kişinin telkini değil, bu inancın tabii sonucudur. Bunun böyle bilinmesinde fayda vardır.

Sayın arkadaşlarım,

Politikacıların konuşmasını eleştireceğim şimdi. Sırası ile buna geliyorum. Gerek bazı politikacılar, gerektiğinde isim de söyleyeceğim, gerekse bazı arkadaşlarımız, partilerüstü politika konusunda Türk-İş'in artık bundan sıyrılmasını istediler. Gerçekten de dünya sendikacılık hareketinde partilerüstü politika takibetmek bir ilke değildir. İlke olarak kabul edilmemiştir. Ancak, eğer o ülkenin şartları bunu gerektiriyorsa, ister istemez sendikacılık hareketi bunu devam ettirmeye mecburdur. Neden ülkemizin şartları bunu gerektirmiyor, şimdi oraya geleceğim. Particilik, daha doğrusu parti politikası, bünyesinde bazı huzursuzluklar getirir. Bu her siyasi partide vardır. Bölünmeler, çekişmeler, klikler vardır. Parti politikasının girdiği her yerde bu huzursuzlukları ve bünyeyi kemiren hastalıkları görürsünüz. Nitekim bugün siyasi partilerimizin içinde bulunduğu durum malûm. Sendikacılık hareketi ise, ister istemez bölünmelere parçalanmalara gelişmelere düşmemesi lâzımgelen bir harekettir. Bu ise sendikacılık hareketinin sonu olur, sermaye karşısında cılız kalır, mahkûm olur.

Muhterem arkadaşlar, siyasi partilerin bünyesinde olan huzursuzluk iktisaden geri kalmış ülkelerde daha belirgin haldedir, daha fazladır. Bu arada Hindistan Başbakanı Bayan İndra Gandhi'nin bir sözünü zaman zaman söylerim, burda da söyleyeceğim. Bayan İndra Gandhi diyor ki: «eğitim sorununu halletmemiş bir ülke-

de, ekonomik bakımından kalkınma hızına kavuşmamış bir ülkede gerçek demokrasi olamaz.» Ben bu söze yüz de yüz katılmak istemiyorum ama, büyük bir gerçek payı olduğunu da kabul etmek mecburiyetindeyiz. Daha biz eğitim sorunumuzu halletmemişiz. Daha biz ana problemlerimizi halletmemişiz. Onun için bünyemize bir siyasi parti politikası girdiği taktirde, şunu samimiyetle söylüyorum ki, temsil ettiğimiz kitleye bugünkü kadar yararlı olamayız. Dedim ki, Bayan İndra Gandi'nin görüşüne katılmak istemiyorum, gönlüm katılmak istemiyor. Ama ülkemizde İndra Gandi'nin sözlerini doğrulayan bir gelişme yok mu? Var arkadaşlarım. Ülkemizde gerçek demokrasiden bahsetmeye imkân yok. Ancak bu bizi ümitsizliğe, demokratik rejime inançsızlığa götürmemeli. Çünkü Türk Sendikacılık Hareketinin varoluş nedeni, yaşama nedeni, hizmet etme nedeni, demokratik rejimin yaşamasına bağlı. Eğer bu rejim yıkılırsa, muhakkak ki evvelâ altında Türk Sendikacılık Hareketi kalacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, zaman zaman burda ızdıraptan, sefaletten, imkânsızlıklardan bahsedildi. Biz doğuya sefaletin ve ızdırabın edebiyatını yapmak için gelmedik. Biz doğuda ızdırabın ve sefaletin ortadan kaldırılabilceğini, bunların yollarını göstermeğe geldik. Biz iddia ediyoruz ki, hükümetler «imkânımız bu kadardır» diyemez. Neden diyemez? Çünkü partiler iktidara, imkân yaratmak için gelirler, yoksa ben iktidara geldim ne yapayım imkânım bu, bu bir mazeret değildir.

Bu memlekette çalışan bir insana, 16 lira verme imkânı var mı yok mu? Ben diyorum ki, var. Fazlasıyla var. Ancak, asgari ücretler memleket ekonomisini yıkıyor, memleket ekonomisi bunu kaldıramıyor diyenlere şu cevabı vereceğim; beni bağışlasınlar; kalkınıyoruz diyorsunuz, kalkınma edebiyatı yapıyorsunuz, eğer işçisine 16 lira veremeyecek bir ülke isek o ülkenin kalkındığına inanmıyorum. Evet o ülkede kalkınan var, fakat muayyen bir zümre. İşte bir politikacı, bir topluluk huzurunda, hele şu topluluk huzurunda veya başka toplu-

lukların karşısında, kullandığı kelimelerde çok dikkatli olmalıdır.

Görüşlerime sayın Ecevitin konuşmalarından başlayacağım. Daha önce gelmiş geçmiş Çalışma Bakanlarının kısaca eleştirisini yapmakta fayda buluyorum.

İlk Çalışma Bakanı Prof. Sadi Irmak, o zamanın anlayışına göre Çalışma Bakanlığının kuruluşunda, İşçi Sigortalarının kuruluşunda, İş Bulma Kurumunun kuruluşunda büyük hizmetleri geçmiş bir insandı. Hürmetle anarım. Rahmetli Reşat Şemsettin Sırer, «Türk işçisi grev hakkı istemiyor» demesi hariç, hürmet ettiğimiz, saygı duyduğumuz bir insan. Rahmetli öyle demişti; Türk işçisi grev hakkı istemiyor. Nuri Özsan, Samet Ağaoğlu geniş bir hizmet yapma imkânını bulamayacak kadar kısa bir süre Çalışma Bakanlığı yapmışlardı. Hayrettin Erkmen'e şükran borcumuz var. Uzun bir dönem içinde, hafta tatilini getirmekle bize büyük yardımları oldu. Mümtaz Tarhan, yine rahmetle anıyorum, öldü. Bir ölünün arkasından rahmetten başka bir şey söylemeyecek kadar insanî duygulara, Türkün geleneğine, Türkün örf ve âdetlerine bağlı insanım. Ancak şunu söylemek isterim, mahalli sendika birliklerini kapattı. Bazı Türk-İş görevlilerini Çalışma Bakanlığının ön kapısından sokmamaktan başka bir hizmeti geçti denilemez. Halûk Şaman, ücretli izin kanununun çıkmasında emeği geçti. Söz Halûk Şamandan açılmışken benim bu muhterem insana özel bir şükran borcum var. Şimdiye kadar bunu ifa edemedim, bunu huzurlarınızda ifa etmek isterim. 1958 senesinde beni Yüksek Hakem Kurulu üyeliğine bu muhterem adam atamıştı. Eğer bugün size hizmetim varsa, bugüne kendimi yetiştirebilmiş isem, bana Yüksek Hakem Kurulu bir okul görevi yaptı; tecrübelerimi, bilgilerimi arttırdı. Bu bakımdan bu sayın bakanı da şükranla anmak boynuma borç oldu. Prof. Cahit Talas hoca olarak öğrettiklerini, bakan olarak uygulayamadı. Beşerlerin Çalışma Bakanlığına gelip gitmesi bir oldu. Kendisini tanıma imkânımız da olmadı. Bakanlıktan ayrıldı. Tahtakılıç geldi, Sayın Öztürk'ün bir zamanlar ahabıydı, bilmiyorum şimdi

ahbaplığı devam ediyor mu? Bu bakan da o kadar gerçeklerden uzak bir hava içersindeydi ki, Sayın Demirsoy bazı kongrelerde anlatır. Birgün bizi çağırdı, «çocuklar, işsizlik sigortasını uygulayalım» dedi; tebessüm ettik. Eskiden beri savunduğumuz bir görüş. Sayın Bakanım nasıl uygulayacaksınız, görüldüğü kadar kolay değil, bunun mali kaynağı nereden gelecek, devlet yüz milyonlarca lira katkıda mı bulunacak. «Canım ne lüzum var dedi devletin katkıda bulunmasına. Ceza paraları var ya» dedi. «Nüvesini o teşkil eder» dedi. Ceza paralarının da miktarı ikiyüz, üçyüz bin lira idi o zamanlar. Yani bu kadar gerçeklerden uzak hayal peşinde bir Bakanımızdı. Ama huzurunuzda hürmetle anıyorum. Ecevit her türlü hislerden öte, Türk sendikacısının şükranla anacağı bir insan. Çağlayangil, büyük devlet adamı. Kendisinden ziyadesiyle memnunduk. Sayın Ali Naili Erdem çok konuştu, az yürüdü, pek hizmet etmedi diyemeyiz ama, uzun Çalışma Bakanlığı döneminde ümit ettiğimiz kanunları çıkaramadı. Turgut Tokker kısa bir hizmet süresi içinde Türk sendikacılarının gönüllerinde taht kurdu.

Muhterem arkadaşlar, Sayın Bakan Seyfi Öztürk'ü sırası geldiğinde eleştireceğim. Şimdi Sayın Ecevitin konuşmasından başlayarak görüşlerimi açıklamaya çalışacağım.

Sayın Eceviti bir dereceye kadar hoş gördüm. Çünkü o da muhalefette olmanın rahatlığı içinde. Bizim gibi talep müessesesi, hak veriyorum. Yalnız bir iki noktada görüşlerini eleştirmekte fayda umuyorum. Başka konulara girmeyeceğim. Ecevit, sayın Bakanın dediği gibi, muazzam bir kalabalığın önünde rahat hissettiler kendilerini. Kadirşinas topluluklar, misafirperver topluluklarda başka topluluklarda olmadığı gibi, geniş ölçüde reaksiyon görmediler. Ufak tefek müdahaleler oldu, ama her toplulukta olur. Rahat bir ortam içinde konuştular. Bir ara huzursuzluklardan bahsetti, huzursuzlukların şiddet tedbirleri yerine, sosyal ve ekonomik tedbirler alınmak suretiyle giderilebileceği konusunu savundu. Bu görüşe yüzde yüz katılıyorum. Ancak, acaba bu

kabil huzursuzlukların olduğu kendi Bakanlık döneminde Sayın Ecevit bu hoşgörülüğü, bu anlayışı gösterdimi? Bütün samimiyetimle, vesikalarla kısaca bir fiske vurup geçeceğim. Sayın Ecevit yalınayak yürüyüşü hoşgörü ile karşıladığını ifade etti. Gençtir, hazıfası bu noktada belki yanıldı, pek hoşgörü ile karşılamamıştı.

13 Mayıs 1962 tarihinde işsizlerin yaptığı bir miting, Yapı-İş'in düzenlediği bir miting sonucu işçiler yalınayak Meclis kapısına kadar koşmuşlardı. Ecevit verdiği cevapta «sokak haykırılarıyla problemler halledilmez» gibi, tamamen bugünkü düşüncesinin ötesinde, bu yürüyüşe büyük sinirlilik alâmetleri göstermiş, hatta o yürüyüşte polis coplamış, nezarete almış, işçileri kurtarmak, Sayın Demirsoy ile bana düşmüştü.

O zaman Türk-İş bir bildiri çıkarmıştı. Bildiride aynen şöyle deniyordu: «13 Mayıs 1962 tarihinde Ankarada yapılan yürüyüş hükümet programının ilânından bu yana aradan uzun bir zaman geçmesine rağmen bir çığ gibi büyüyen işsizlik karşısında müsbet tedbirlerin alınmaması, politikacıların memleketin acı gerçeklerine adeta sırt çevirerek ufak politika oyunlarıyla meşgul olmaları karşısında, sefalet ve açlık içersinde kıvrananların bir tepkisidir. Bu masum tepkiye karşı alâkalıların tutumu bazı üzücü olaylara sebebiyet vermiştir. Geçmiş idarenin iki sene evvel aynı meydanlarda hürriyet diye bağırان gençliğe karşı kullandığı coplar maalesef bugün de açız, iş istiyoruz diye bağırان işçilerimize karşı kullandırılmış birçok işçilerimiz nezarete alınmışlardır. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, huzuru hiçbir zaman politikacıların anladığı mânada anlamamakta, memlekette huzurun, işsizliğin önlenmesi, çalışanların güvenliği, vergi adaleti, toprak reformu gibi yüksek icraatlarla kabil olacağına inanmaktadır.»

Biz o zaman, Sayın Ecevit bunu kınamasın, bunun sebeplerini sosyal ve ekonomik sorunları halletmede ara, diyorduk. Geç de olsa Sayın Ecevit bu huzursuzluğun giderilmesini burada aramakta görüşlerimize katılmaktadır. Teşekkür ederim.

Sayın Ecevit 23 ilkemizin uygulanmasında bir adım dahi atılamadı dedi. Arkadaşlar, ilkeyi tesbit edip, ilkeyi benimseyip, ilkeyi cesaretle kamuoyunun önünde savunmak pek kolay değil. Nitekim Ecevitin partisinin, başka partilerin, hatta İşçi Partisinin ele almadığı konular 23 ilke içinde, daha önce de Türk-İş kongrelerinde cesaretle ortaya atılmıştı. Daha o zamanlar Halk Partisinin programında madenlerin devletleştirilmesi, petrolün milli ölçülere, milli çıkarlara uygun işletilmesi söz konusu değildi. Ama Türk-İş, bu ilkeleri siyasi partilerden çok daha önce cesaretle, herhangi bir doktriner tesir altında kalmadan memleket gerçekleri mücadelesi bildiği için savunmuştu. O zaman bu cesaretle çıkış karşısında özel çıkarıcılar kıyametleri koparmıştı hatırlarsınız. Ne komünistliğimiz kalmıştı, ne vatan hainliğimiz. Bu kınamaya yalnız özel çıkarıcılar katılmakla kalmamış, rahmetle anarım, ruhu önünde saygı ile eğilirim, Sayın Gürselden tutun da İnönü ve partisinde bulunan politikacılar bu çıkışlarımız karşısında olduklarını ifade etmişlerdi.

Siyasi partilerin düştüğü hataya düşmeyeceğim dedim. Yani modası geçmiş politik ifadeler kullanmaya çağıyorum. Bunları şunun için söylüyorum. Önemli olan; geç de olsa bir siyasi parti genel sekreterinin 23 ilkeyi kendi ilkeleri gibi benimsemiş olduğunu söylemesidir. Burada kendisine teşekkür borcumuz var.

Şimdi Ecevit'e soruyorum; siz bu 23 ilkenin içinden hangisinin tahakkuku için Meclise kanun teklifi verdiniz? Meselâ bir dış ticaret konusunda, teklif getirdiniz mi Meclise? Hayır. Çünkü Ecevit, daha dış ticaret konusunu kendi partisi içinde benimsetemez. Çünkü kendi partisinde dahi dış ticaretten vurgun vuran sayısız insanlar var.

Sayın Ecevit bizim 23 ilkede bir adım dahi atamadığımızı söyledi, fakat bir politikacı konuşurken, arkasından kendisine bazı suallar soracağını tahmin etmeli. Sayın Ecevit, ortanın solu sloganını beş yıl evvel ortaya attı. Ecevit de dört yıldır Genel Sekreter. Acaba kendi

partisi içinde ortanın solu fikrini hangi ölçüde benimsetebildi. Demek ki, iki yılda belli ilkeleri benimsetmek ve hemen arkasından Sayın Başkanın söylediği gibi eyleme geçmek pek kolay değil. İşte partilerin durumu; biz hiç olmazsa 23 ilkemizi kendi teşkilâtımıza benimsettik. Bugün hiçbir sendika başkanı ne çalışma raporunda, ne bir genel kurulda 23 ilkenin aleyhinde tek kelime bile sarfedemiyor.

Sayın delegeler, sorularıma devam ediyorum. Sayın Ecevitin 440 Sayılı Kanundaki emeğini bir kadirşinaslık olarak şükranla anıyorum, büyük gayret gösterdiler. Konuşmasında dediler ki, 440 a göre teşekküllerin yönetim kurullarına katılacak işçiyi işçi seçmiyor, sendika yönetim kurulları seçiyor. Bu sınıî demokrasiye aykırı. Hesab etmediler, herhalde boş bulundular. Sayın Ecevit milletvekilini vatandaşın kendisi mi seçiyor? Yoksa bazı siyasi partilerin önde gelen, delege adı altında gönderdikleri muayyen bir grup, hatta çoğunlukla çıkarıcı bir grup mu seçiyor?

Sayın Ecevit sınıî demokrasiye aykırı dersin, ben hemen arkasından yapıştırım, ya siyasi demokrasi! Bunun için insanlar, hele işçi kongrelerinde konuşan arkadaşlarım, bunun üzerine basa basa söylüyorum, işçi artık; vatan, millet, sakarya nutkunu pek yutmuyor. Çünkü biliyor artık. İşçi kongrelerinde, siyasi nutuk yerine, gerçekçi, memleketin sorunlarını her türlü hislerden uzak olarak ortaya koymaya mecbursunuz.

Sayın Ecevit kavram kargaşalığından şikâyet etti, bundan sayın Seyfi Öztürk de şikâyet etti. Dedi ki, bizi birbirimize düşüren, bizi yanlış anlamalara sevkeden, bizi birbirimizden şüphe eder hale getiren bu kavram kargaşalığıdır. Ve arkasından konuşmalarının birçok yerlerinde «düzen değişmelidir» dedi. Arkadaşlar, düzen ile nizam arasında büyük yakınlık vardır. İster istemez düzen kelimesini Sayın Ecevit'e, kendisine çok hürmet duyan, kendisini çok seven bir insan olarak tavsiye etmek haddim değil ama talep edeyim, genel tabir ile kullanmasın. Düzen değişikliğini hangi bölümde istiyor-

sa, orada kullansın. Çünkü Türk Sendikacılık Hareketi, Anayasa nizamına yüzde yüz bağlıdır. Anayasanın getirdiği müesseseler, Anayasanın getirdiği ilkeler, Türk Sendikacılık Hareketinin kendi ilkeleri kadar benimsediği ilkelerdir. Bir düzen değişikliği bazı noktalarda yanlış anlamalara sebebiyet verebilir. Denilebilir ki, Anayasa nizamını da mı değiştirilmesi söz konusu? Konuşurken, bir dış ticaret düzeninin değiştirileceğini, bir eğitim düzeninin değiştirileceğini, bir kredi düzeninin değiştirileceğini özellikle belirtirse, bu kavram kargaşalığının verdiği şüphelerden, rahatsızlıklardan kurtulmuş oluruz.

Sayın Öztürk'e geldik. Arkadaşlar, itiraf edeyim, politik konuşmalarının en güzelini yaptılar. Çalışma Bakanı olarak değil de, başka bir bakan olarak konuşsaydı haddim olmayarak belki benim verdiğim puan, 100 üzerinden 90 puan olurdu. Ama, Çalışma Bakanı olarak kendisini dinlemek istediğim için, yine üzülerek ifade edeyim ki, 100 üzerinden kendisine 10 puan verdim. Sayın Bakan, Türk-İş kongrelerinin bir forum niteliğinde olduğunu, Türk-İş kongrelerinin fikir hürriyetinin rahatlıkla tartışıldığı bir meydan olduğunu ifade ettiler. Doğru. Bu arada başışlasınlar beni; vatan, millet, sakarya nutkunu çektiler. Siyasiler gibi birbirlerini suçladılar, devraldığımız miras dediler, milletin kararı, milletin hakemliği, sefaletin istismarından, hakikaten edebî değeri olan kitleleri hissi bakımdan heyecana getiren konuşma yaptılar. Bu sözlerden sonra çalışma hayatının sorunlarına değinseydi derdim ki, bir siyasi tarafı var, kendisi de ifade etti gayet tabii bu kadarını yapacak. Arkasından çalışma sorunlarına da değindiğine göre bu konuşması çekilir, takdir edilir derdim.

Ecebite uzun uzadıya cevap verdiler bu tabii hakkıydı. Bunu samimi olarak söylüyorum tabii hakkıydı. Unuttuğu nokta şu oldu. Türk-İş kongresinde idi, başka bakanlara ve politikacılara benzememeliydi. Bazı hatalar da yaptı. Dedi ki, halktan yana değil, halk iktidarıyız. Evet sayın Bakan halk iktidarısınız. Ama halk sizi halktan yana olun diye seçti. Bu ifadesinde ilk anda

çok edebî bir değer vardı. Ne güzel ifade. Ama hemen arkasından o kelimeyi üzerine düşüp incelerseniz ızdırıp verici, hüznün verici bir ifadenin sezintisini görürdünüz. Sayın Bakan halk iktidarısınız, halk bizden yana dersiniz, bu en tabii hakkınız; yalnız nasıl olsa halk iktidarıyız, halk bizden yana deyip halkın ızdıraplarına halkın problemlerine sırt çeviremezsiniz. Sırt çevirdiniz demiyorum, bunu uzun süre muhafaza edemezsiniz. Eğer halktan yana olmazsanız bir gün halk sizi terk eder.

Öztürk bazı çelişmelere düştü, bunlardan uzun uzağıya bahsedecek değılim. Yalnız, modeller aramayalım. Memleketimizde model var; Anayasanın ruhu, Anayasamızın getirdiğı müesseseler var, plân var dedi. Sayın Bakan biz, Türkiyede plân fikrini ilk savunan insanlarız. Plâna bağılılık hiçbir toplumda Türk İşçi Hareketi kadar yoktur. Ama, plân gelin görün ki, plân olmaktan çıktı. Biraz sonra ifade edeceğim, yine Sayın Bakan, suç işlemenin gerekçesi sosyal adaletsizlik olur mu hayır dedi. Biz geniş çapta evet diyoruz. Sayın Mutağburda konuştu, hatırlattı. Kaçakçı adam kiralar, fakruzaruret içinde olan bir insan, sırf o fakruzaruretin etkisi altında hayatı pahasına gider mayın tarlasını geçer, eğer mayın tarlasında ölmeden geri dönerse ve dönüşünde de bir gümrükçü yakalarsa onu hapsederler bu suç olur. Ama onun altında herhalde sosyal adaletsizlik yatar. O suç işleyen zavallı insanın, her zaman suçlu olduğuna hükmetmek, her zaman onu suçlu olarak ilân etmek imkânsız. Köylerde suç işleme oranı geniş ölçüde arazi yüzündendir. Eğer bir ülkede insan-toprak ilişkisi, arazi düzeni iyi ayarlanmamışsa o ülkede toprak kavgası yapıyorsa, eğer onun için suç işleniyorsa bunda da sosyal adaletsizlik vardır. Hatta yüz karası saydığımız hırsızlık, sosyal adaletsizliğin bazı ölçülerde bir sonucu değıl midir? İstisnalar hariç.

Sayın Öztürk burda haklı olarak Ecevite cevap verdi. Toprak işleyenin, su kullananın, bu bir doğa yasasıdır ifadesi Seyfi Öztürk'ü çok sinirlendirdi. Eğer Ecevit bu deyimini son zamanlarda kullansa idi Öztürk haklı

olabilirdi. Biz de haklı olabilirdik, bazı endişeler bizde de doğabilirdi. Ama iktidarda bir bakan olduğu zaman, yıl 1962, 22 Ocak Üçüncü Çalışma Meclisinde Ecevit, cesaretle bu doğa yarasını işçi haklarıyla ilgili şu şekilde ifade ediyordu. «Uygarlığa kavuşmuş batı ülkelerinden pek çoğu, bugünkü mutlu durumlarına nice ağır tecrübelerden geçerek erişebilmişlerdir. Başkalarının tecrübelerinden ders alma basiretini göstermemiz, o mutlu sonuca varmak için bizim de aynı acı tecrübelerden geçmeğe kendimizi mahkûm etmemizi önleyebilecektir. Yeni düzene girerken, Türk işçisine sağlanacak haklar o ileri demokratik ülkelerden dar tutulmamalıdır. Dar tutulursa işçi kendi gayreti ve mücadelesi ile haklarının geliştiğini görecektir ve bir gün o seviyeye çıkaracaktır. Bundan şüphe etmek Türkiyenin ileri batı ülkelerine ayak uyduracağından şüphe etmektir. Bir defa demokratik düzene geçildikten ve demokratik uluslar topluluğunun bir üyesi haline geldikten sonra bu gelişme artık önlenemez. Önemli olan şu nokta; nasıl olsa elde edilmesi mukarrer bir haklar dizgesini o haklar uğrunda toplumu yaralayıcı bölücü mücadelelere lüzum bırakmaksızın sağlamak henüz elimizdedir. Henüz elimizde olan bu fırsattan istifade etmemizi istiyoruz.» Sayın Ecevit demek istiyor ki, işçi hareketi bunu nasıl olsa alacak, alacak ama belki alırken toplumu parçalayıcı bölücü bir mücadele ile alacak. Gelin bunu kanunla verelim diyor. O bakımdan her ifadeden şüphelenmek sinirlenmek doğru değil.

Yine Sayın Öztürk döviz imkânlarımızın en fazla 1970 yılında olduğunu ifade ettiler. Doğrudur. Belki 1970 yılında döviz imkânımız geçen senelerden fazladır. Fakat bir ülkenin döviz imkânı, hangi noktada gelişirse müsbettir? İhracatını arttırır, döviz imkânını yükseltirsen gurur duyulabilirsin. Ama işçinin gönderdiği döviz dışında döviz miktarının arttığı iddia edilebilir mi?

Sayın Öztürk yeni model aramayalım, gelin modelimiz var, karma ekonomi tertibatında plân ilkelerine, hedeflerine uygun hareket edelim demişti. Biz plâna

inanmakla beraber, bugünkü plânın arzuladığımız bir plân olmadığını ifade etmek istemiştik. Daha 7. Genel Kurul raporunda bunu belirtmiştik. Bu rapordan kısaca paragraf okumak isterim. «Gerek plânlama programının gerekse uygulamanın başarıya ulaşabilmesi her şeyden önce toplumun çoğunluğu öncelikle ve işçiler tarafından desteklenmesine bağlıdır. Bugünkü bir gerçek ise, ancak toplumun problemleri hedefleri, gerek kendileri gerekse çocukları ve ulusun bir bütün olarak elde edilen sonuçlardan yararlanabilmesi için fedakârlıkları anlayabilmesine bağlıdır.»

Arkadaşlar, plân döneminde kim fedakârlık yapıyor? Fedakârlık yalnız işçiden istenmiyor mu? Misal vereceğim. Gazeteleri okudunuz iki gün evvel, bir işveren vapurda düşün yapıyor 50 bin lira harcıyor o vapurda. Kimbilir o düşünün diğer masrafları nedir? Bu misalleri uzatmak mümkün. Sen günlük kazancı 16 lira ile 50 lira arasında olan insanlardan fedakârlık bekle, çünkü plân fedakârlık istiyor de, ama, memleketin mahdud imkânlarını hovardaca harca. Yok öyle şey. Eğer fedakârlık yapacaksak hep beraber yapacağız. Ama, fedakârlığı yalnız işçiden beklemeye hakkınız yok.

Plânın bütün ağır şartlarını işçinin omuzlarına yüklemeye hakkınız yok. Evet plân bir dereceye kadar işçilerin omuzlarında, nasırlı elleriyle uygulanacak ama, o plânın gerektirdiği fedakârlığa toplumun tümünün eşit oranda katılması şartı ile.

Sayın Bakan dengeli kalkınmadan bahsettiler; biz de dengeli kalkınmadan yanayız. Ama gelin görün ki, ülkemizde dengeli bir kalkınma var mı? Ben bu arada, Doğu'daki durumu eleştirecek değilim. Basit bir misal vereceğim. Dediler ki, çimento fabrikaları kuruyoruz, teşekkür ederiz, takdire lâyık, her zaman hürmetle anacağız. Ama Sayın Bakan istediğin kadar çimento fabrikasının sayısını çoğalt, eğer demir bulamıyorsan, çimento bir noktada tek başına değer taşımaz. Çünkü bir arkadaşım Erzurum'da şöyle dedi, kooperatif evleri yapıyorlarmış, «Halil Bey dedi çimento bulduk ama demi-

rin kilosu karaborsada 5 lira, demir bulamıyoruz. İnşaatımız yürümüyor.»

Görülüyor ki dengeli kalkınma yalnız bir değil, o yatırımın eş yatırımı şekli ile olursa bir değer taşır.

Genel grevle ilgili tartışmalarda sayın kongre başkanı fikirlerin hür olarak söylendiği kürsüdür diye bu kürsüyü gösterdiler, görüşlerine aynen katılıyorum. Bir başkası sayın Özöğretmen genel grev forum niteliğindedir burda herşey söylenir, bu görüşe de katılıyorum. Ama, tek bir konunun Türk-İş Genel Kurullarında tartışması yapılamaz. O da grev. Grev sendikaların hayat damarıdır beyler. Grevsiz sendika olamaz, genel grev konuşulurken iki defa müdahalem oldu. Belki saygısızlık yaptım başkana, bakana da saygısızlık yaptım, bakan konuşurken konu genel greve geldiğinde bazı alkışlamalar oldu, duramadım yerimde dedim neyi alkışlıyorsunuz? Bu belki lüzumsuz bir çıkıştı, bir de Sayın Özöğretmen şu şu şartlar yerine gelmezse genel greve hayır dediğinde, nasıl hayır dersin dedim? Sayın Başkan ikaz etti heyecanım yatıştı sustum. Bugünü bekledim, fırsat gelir görüşlerimi açıkla dedim. Sırası gelmişken bir hatıramdan bahsetmek isterim arkadaşlar. Yıl 1965 Dördüncü Çalışma Meclisi toplanıyor. İki komisyon kuruluyor. Komisyonların birisi 274 Sayılı Yasayı gözden geçirecek, birisi 275 Sayılı Yasayı. Ben 275 Sayılı Yasanın görüşüldüğü komisyonda işçi grubunun sözcüsüyüm. Müzakere başlıyor. İşveren cenahı daha 17 aylık körpe bir kanunu doğmadan boğma eğiliminde. Hakları kısıtlamada nerdeyse hükümetle ittifak halinde. Ecevit Çalışma Bakanı. Diyoruz ki, sayın işverenler etmeyin yapmayın daha 17 aylık bir uygulaması var, diyoruz ama batı ülkelerindeki gibi kırıcı, yıkıcı olmuyor. Ulaştırma hizmetlerini grev yasakları içine alacağız, madenleri grev yasakları içine alacağız, diyorlar. Arkadaşlar bu toplantıda bulunan arkadaşlar var burda, meramımızı ifade edemiyoruz. Kararlılar, aynen şöyle diyoruz: Sayın işverenlere, gelin bu tutumunuzda devam etmeyin, sizin bu tutumunuz birgün ülkemizde sosyal

felâket doğurur. Sizin bu tutumunuz yüzünden ülkemizde birgün sosyal felâket baş gösterirse bizim hürriyetten başka kaybedecek pek şeyimiz yok. Ama siz malınızla birlikte canınızı da kaybedersiniz. Gelin bizimle beraber olun ülkemizde sosyal adaleti sağlayan, işçi-işveren dayanışmasını sağlayan, huzuru sağlayan şu kanunu daha doğmadan boğmayalım.

Arkadaşlar heyecana kapılıyoruz, derhal bütün delegasyon toplantıyı terkedip gidiyoruz, kararlıyız. Bir gün sonra Çalışma Bakanı Sayın Ecevit çıkıyor, hükümetin tekliflerini geri aldığını söylüyor, biz de böylelikle toplantıya devam ediyoruz. Ve kanunları eleştirmeye başlıyoruz.

Şunu unutmayın sayın delegeler, hak ve hürriyetlerin kazanılması kadar korunması için de mücadele etmek gerekir. Hatta ve hatta hak ve hürriyetlerin kazanılmasında gösterilen mücadelenin daha üstünde, onların muhafazası için mücadele gerekmektedir. Çünkü hak ve hürriyetler, korunmazsa bir bakarsınız hiç farkında olmadan birgün elinizden gitmiştir. Bugün basınumuz genel grevin Ecevit tarafından ortaya atıldığını iddia eder. Kendime paye çıkarmak için değil, genel grev konusunu bir Bayram Gazetesinde ben ortaya atmıştım. Onun için çok alındım. Sayın Bakan heyecanını, alınganlığımı buna bağışlasın, fakat alınganlık neticesi hissi konuşmuyorum. Genel grev hakkında değişik görüşler olabilir. Bu bugün verilsin mi, yarın verilsin mi söylenebilir, fakat bunun yeri Türk-İş Genel Kurulu değildir. Hele Çalışma Bakanının sözlerini bu noktada çok tartması lâzımgelir.

Bakın Bakan ne diyor. İkinci konuşmasına rağmen, genel grev Anayasanın 47. maddesine aykırıdır diyor. Aynı görüşte değilim, Anayasanın 47. maddesi genel greve aykırı değil. Neden değil? Değil çünkü grev hakkı işçiye, işçinin ekonomik ve sosyal durumunu muhafaza etmek ve geliştirmek için verilmiştir. Bugün ülkemizde devletin sosyal ve ekonomik hayata katkısı vardır, müdahalesi vardır. Bunun dışında artık devlet yal-

nuz klâsik bir devlet olmaktan çıkmıştır. Devlet iktisadi hayatta bazı ahvalde fiilen ücret vermektedir. Gerekirse bu amaçla devlete karşı da grev yapılacaktır. Arkadaşlarım bunun teorik tartışmasını başka bir yerde Sayın Bakanla yaparız, fakat ben burada fazla zamanınızı almamak için bazı noktalara değinip kısa kısa geçeceğim.

Bir gerçek ortada artık: işyeri grevleri, işkolu grevleri bazı ahvalde işçi hareketinin başarıya ulaşmasına kâfi gelmiyor. Çünkü işverenler dünyanın işverenleri değil. Bir işyerinde grev yapacaksın başarıya ulaşacaksın, bazı ahvalde bu mümkün değil. Bazen işkolunda yapmak gerekiyor.

Arkadaşlarım Avrupada işçi hareketlerini izliyorsunuz. Sayın Bakanın bunu incelemesi gerekir. Artık Avrupada işyeri grevleri tarihe karışmış. Gerektiğinde işkolu grevi ya da genel grev yapılıyor. Bugün Ortak Pazar ülkeleri o kadar gelişmiş olmasına rağmen, Ortak Pazar İşçi Konfederasyonu milli hudutların dışında tek sözleşme yapma eğiliminde. Çünkü, işverenler birleşmiş ve o kadar devleşmiş ki, bir milli sendika Ortak Pazar işverenleri ile başa çıkamıyor.

Bu arada Sayın Bakan İtalyada genel grevi komünistler yapıyor dediler. Doğru İtalyada Komünist sendikalar var ve greve onlar da katılıyorlar. Bunu sendikacılığı tanımayan söylese yadırganmaz ama, Çalışma Bakanını sendikacılığı tanımak zorundadır. Yalnız Türk sendikacılığını değil, Avrupa sendikacılığını da, takip etmek izlemek zorundadır.

Avrupada, özellikle İtalya'da grevi yalnız komünistler yapmıyor. Arkadaşlarım, iki gün evvel radyoda dinlediniz, İtalyada diplomatlar grev yaptı. Genel greve de katıldılar. İtalya Nato müttefikimiz, diplomatları, yani Dışişleri Bakanlığı demek ki komünistlerin elinde. Dışişleri mensupları genel greve katıldılar diye komünist damgası vurulamaz, çünkü Natoda müttefikimiz. Hiçbir zaman İtalyan diplomatlarının komünist olduğunu

söylemeye imkân yok. Bakanın anlayış farkı var arkadaşlar. Sayın Bakanımızı inşallah daha iyi tanıma imkânını bulacağız.

Batılı olamıyoruz. İtalyayı kasıp kavuran grevler hakkında bakın İtalyan Cumhurbaşkanı Saragat ne diyor? «İtalyan işçileri kendi lehlerine ulusal gelirlerin daha adil bir biçimde dağıtılmasını sağladılar. Zaten iktisadi bir ülkenin yapıcıları onlardır.» Bir İtalyan Cumhurbaşkanı, genel grevlerin yıkıcı olmasına rağmen bu anlayışı gösteriyor. Bizim Bakanımız da tutuyor genel grevi komünistler yapar diyor. İşte anlayış farkı. Arkadaşlar Bakan, genel grevin Avrupada kanuni olmayarak yapıldığından bahsettiler. Avrupanın birçok ülkelerinde grev kanunu yok. Bu o kadar serbesttir ki, profesöründen, hekimine, diplomatından polisine kadar herkes grev yapıyor. Yalnız İtalya'da değil bu Sayın Bakanım. Sayın Başkanımız İngiltereyi misal verdiler. Arkadaşlar, İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu iktidarla organik bağlarla bağlı olmasına rağmen, Sayın Bakanın ifade ettiği bir konuda, hükümeti genel grev ile tehdit etti. Eğer bu kanunu parlamentodan geri almazsan 9 milyon işçiyi genel greve götüreceğim dedi. Ama hiçbir İngiliz vatandaşı İngiliz Konfederasyonuna, genel grev kanunsuzdur, bu komünist taktiğidir demedi.

Çalışma Bakanları temkinli olmalıdır dedim. Çalışma Bakanları yalnız Türk Sendikacılık Hareketini değil, Dünya Sendikacılık Hareketini de izlemelidir dedim. Ve Çalışma Bakanının, herşeyden önce, grevle ilgili bir konuda, hafif tabir kullanmaması gerekirdi. Belli mihrakların telkini dedi. Ve bir arkadaşımız da grev isteriz deyince cebimde yok ki çıkarıp vereyim dedi. Muhterem arkadaşlar genel grev cebe sığacak kadar basit değil. Ancak cepden ne çıkar Sayın Bakan belirli mihraklar çıkar. Genel grev çıkmaz cepden. Ve hiçbir zaman belirli mihraklar Türk-İş'i etkisi altına alamaz.

Arkadaşlar bir yandan Türk-İş'e milliyetçidir diyeceksin, vatanperverdir diyeceksin. Bir yandan da genel grev belirli mihrakların etkisi ile olmaktadır diyecek-

sin. İkinci izahatınızdan sonra bu alınganlığımı biraz yersiz bulmakla beraber, bu fikri ilk ortaya atan insan olmakla alınganlığımı hâlâ muhafaza etmekteyim.

Sayın Bakan, Cumhuriyet Senatosunda bütçe görüşmelerinden iki gün önce genel greve ihtiyaç olmadığını ifade ettiler. Bunu başka yerde tartışırız. Sayın Bakanla rahat bir tartışma imkânımız vardır. Toleranslıdır, müsamahakârdır.

Arkadaşlar bir zaman gelebilir ki, genel grevi istemiyorum diyen Haydar Özoğretmen'in bütün kudret ve kuvvetine rağmen, sempati grevi veya genel grev olmazsa senin grevlerin bir zaman hiçbir değer taşımayacaktır.

Arkadaşlar bugün Türkiyemizde bazı sektörler çok kritik, bazıları ise bünyesi itibarıyla kritik değildir. Meselâ madende, petrolde, çelik sanayiinde grev tehdidi değer taşıyor. İşverenin uykularını kaçırıyor. Daha söyler söylemez, makul olan, mesuliyetli olan taraflarını alıyorsun. Ama bazı sektörlerde grev tehdidi değer taşıyor. Ben birçok arkadaşlarımın ne kadar ızdırap çektiğini bilirim. Çünkü sektörün icabı ister istemez, diğer sektörlerin aldığı hak seviyesine o sektörü götüremiyorsunuz. Neden götüremiyoruz, çünkü grev tehdidi değer taşıyor. İşte bir sempati grevi, bir dayanışma grevi, bir genel grev muhtemeldir ki, o kritik olmayan sektörlerin işçilerini diğer sektörlerin seviyesine çıkarmak için Türk Sendikacılık Hareketine yardımcı olacaktır.

Sayın Öztürk'ün konuşmasının eleştirmesinin sonuna gelmiş bulunuyorum. Kısa bir süredir Çalışma Bakanlığı yapıyor. Bu kısa sürede başarılı adımlar attı. Genel grev hariç. Sayın Bakan bilmelidir ki çalışmalarında destek olacağız. Çelme takmıyacağız. Onun başarısı bizim başarımız olacak. Bizim başarımız da bir derece onun başarısı olacaktır. Bunların da ötesinde iki kuruluşun başarısı bütün ülkenin başarısı olacaktır. Ancak öyle destek olacağız, çelme takmıyacağız derken

her halükârda bilmelidir ki işçi hak ve hürriyetlerinde haksız davranışlar içine düşmesin. Sayın Bakanımızı Kurucu Meclisten çok önce tanırım. Sakarya Birliğinin Hukuk Müşaviri idi. Rahmetle anarım, Ahmet Aras'ın çok iyi dostu idi. Ahmet Aras da, her işçinin davasını almak için mahkeme kapısı mahkeme kapısı dolaşırdı. Fakat bazen insanları pek iyi tanıyamıyoruz. Sayın Bakanımızı tanıyacağız. İnsanoğlu çok geç tanınır. Bakıyorsun 20 sene kader birliği ettiğin insan, bambaşka bir insan olarak karşına çıkıyor. Biz de diyoruz ki, Sayın Bakanı gerçi 20 senedir tanıyoruz ama, inşallah bu tanıdığımız vasıfları ile sonuna kadar devam eder.

Şimdi Sayın delegeler diğer konuşmalara geçeceğim. Konuşmacıların birçokları fiyat hareketlerinden ve fiyat artışlarından bahsettiler. Sayın Başkan Demirsoy, bir kısmına cevap verdi, ben de bir kısmı üzerinde durmak isterim.

Arkadaşlarımız haklı olarak dediler ki, toplu sözleşmelerle aldıklarımızı, fiyat yükselişleri alıp götürüyor buna çare bulun. Sayın Başkanın söylediği gibi özellikle devletin ele alması gereken bir konudur bu. Üretimi her kesimde arttırmak ilk çaredir. Ama sendikacılık hareketinin de bulacağı çareler vardır. Meselâ bir çare söyleyeyim, ve her sözleşmede işverene şöyle deyin «seninle iki yıllık sözleşme yapıyoruz. İki yıl içinde mamullerine zam yapmıyacaksın. Zam yaparsan yaptığın zam oranında tekrar zam isteriz.» İşte o zaman ne olacak, işveren yaptığı zam oranında zam verecek ve bu sizi etkilemeyecek.

Nitekim Avrupa Sendikaları bunu yapıyor. Kısmen de başarı sağlıyor. Ama bu her sektör için geçerli bir akçe midir? Bunu kabul etmek lâzım. Bazı sektörler bunun dışında kalabilir. Fakat genellikle imalât sanayiinde çalışan sektörlerde bu geçer akçedir. Arkadaşlar bazı hizmetler vardır ki, bünyesinde zarar vardır. Devlet Demiryolları işçisine fazla ücret ödediği için mi zarar ediyor? Hayır, tarife altı taşımalar yapıyor. Onun günahını işçiler mi çekecek? Orada da yaparsın pekâla.

Dersin ki, «sen subayını, öğrencisini, milletvekilini be-
dava taşıyorsun, yahut tenzilâtlı taşıyorsun. Onun öte-
sinde tarifelere zam yapıyorsun. Yaptığın zammın bir
miktarını ben isterim.» O da yapamıyacaktır. Hükümet
440'a göre tarife altı taşımalara Demiryollarını zorla-
maktadır. Bazı zararlar vardır ki, bu o müessesenin
zararı değil bünyesinden doğan zararlardır. Azottan bu-
rada arkadaşlarımız var mı bilmiyorum, fakat Sayın
Topkar bilir. Bir sektör düşünelibilirmisiniz ki, istih-
sali ne kadar artarsa zararı da o kadar artar. Hiçbir
sektörde bu yoktur. İstihsal arttıkça kâr artar, zarar
artmaz ama, bu müessesede istihsal arttıkça zarar da
artar. Çünkü devletin bir gübre politikası vardır. Güb-
reyi maliyeti altında sattığı için artar. Bu nedenle, za-
rar, işçi ücretlerinden değil, hükümet politikasından da
ileri gelebilir.

Muhterem arkadaşlarım, bir çok arkadaşlarım Or-
tak Pazar konusuna değindiler. Sayın Başkanım da bu
konuda izahat verdiler. Ortak Pazar konusu, görüldüğü
kadar üzerinde her türlü neticeye varılacak basit bir
konu değil. Biz kendimizi yüzde yüz yetkili görmüyo-
ruz. Ancak endişelerimizi söylüyoruz. Bugün Ortak Pa-
zarın bünyesi içinde problemler var. Sayın Başkan ifa-
de etti. Brüksel'de bir toplantıda bulundum. İmkân nis-
betinde fazla gezdim, fazla araştırdım. Arkadaşlar, Or-
tak Pazar ülkelerinin bir sorunu var, bu sorun istihsal
fazlalığıdır. Örneğin süt üretiminde. Süt ve mamulleri-
nin üretim fazlalığını gidermek için kesilen her inek ba-
şına pirim ödenmektedir. Ortak Pazar ülkelerinde dahi,
Ortak Pazarın sorunları var. Biz ister istemez çok dik-
katli olmaya mecburuz. Ve bu konuyu Türk-İş hariç,
hiçbir teşkilât ciddi olarak ele almadı. İktidar partisi
de dahil. Arkadaşlar yine Brüksel'e gittim gümrük mua-
fiyeti tanımayacağımız eşyalar hakkında listeler yapmı-
şız. Onlar Türkiye'ye ithal edilirse, Türkiyede bulunan o
mamullerle rekabet edemezmişiz. Haklı olarak listeler
yapmışız. 8 yıllık, 12 yıllık, 20 yıllık listeler. 8 yılda re-
kabet edebileceğimiz malları 8 yıllık listeye almışız, 12
yılda rekabet edebileceğimiz malları 12 yıllık listeye al-

mişız. 20 yılda rekabet edebileceğimiz malları da 20 yıllık listeye almışız. Bu süre içinde hariçten o mallar Türkiyeye girmeyecek. Bilir misiniz neler var içinde; hacıbekir lokumu, pekmez, Avrupalının işi gücü kalmamış da Türkiyeye pekmez getirecek, Hacıbekir lokumu getirecek, Hacıbekir lokumları ile Türkiye'de rekabet edecek.

Meseleyi bu kadar gayriciddi mütalâa etmek olmaz. Dedik ki, Türk İşçi Hareketi Ortak Pazar konusunu ciddi olarak ele aldı. Bütün samimiyetimle burada da söylüyorum ki, evet sadece bunu Türk İşçi Hareketi ciddi olarak ele almıştır. Arkadaşlar, burada bir şeye daha dikkat etmek mecburiyetindeyiz. Özel sektör kıyameti koparıyor; bazı çevreler aman girmiyelim sanayi mahvolur diyor. Bazı noktada doğru, fakat genellikle hayır. Neden? Alışmışlar yerli sanayiı korumak için hükümet büyük bir anlayışla kotalara, mahallinde imal edilen malı, kotalara koymuyor, hariçten mal getirmiyor. Bunun için o sanayi o mamul Türkiye'de tekel haline geliyor. İnsafsızca fiyat koyuyorlar, çünkü ithal edilmiyor. Nasıl olsa hariçten getirtilmiyor, nasıl olsa ihtiyaç var alınacak, bu yüzden kalite düşüyor, fiyat yükseliyor. Senelerce bu böyle mi devam edecek, müstehlik bir kaç çıkarcının hesabına soyulacak mı?

Bir örnek daha vereceğim acıdır; bizim Ereğli Demir çelik mamullerimizin tonu 2500 liradan satılır. Japonya tonunu 900 liradan teklif eder. Yani daha biz Ereğlide sermayesi bulunan işverenlerin senelerce esiri mi olacağız? Akla şu geliyor, acaba bizde işçilik mi pahalı?... Bakıyoruz, dünyanın en ucuz işçilği bizde. Raporlarda vardır. Türkiye'de maliyetlere, işçi ücretlerinin nisbeti çok düşüktür. Bakıyorsunuz, hammadde var, demirimiz var, cevherimiz var, sermaye de bulunmuş, yabancı yerli sermaye de var. Ereğli son tekniklere göre kurulmuş yani tekniğin gerisinde kalmamış, demode makineler getirmemiş, neden fiyatlarımız oradan yüksek. Kâr marjlarımız çok yüksek de ondan. Kesin söylemiyorum ama, daha uzun süre Türk ekonomisi dışı kapalı

kalamaz. Dışa kapalı kaldığı taktirde fiyat artışları süratle yükselir bunun da ızdırabını geniş ölçüde emekleriyle geçinenler çeker.

Muhterem arkadaşlar işkolları yönetmeliğinden teşkilatlanmadan şikâyet edildi. Zaman zaman söyleriz talihsizliğimiz şurada, Türk Sendikacılık Hareketi kuruluşunda belirli bir plân ve programa göre kurulamamış. Çok dağınık çok başıbozuk bir kuruluş. Aklına esen işyeri sendikası kurmuş, meslek sendikası kurmuş, birlik kurmuş, federasyon kurmuş, milli sendika kurmuş. Bu tâ 1962 ye kadar devam etmiş. 1962 den sonra Türk Sendikacılık Hareketini bir plân ve programa bağlamak zarureti sezilmiş ve bunda da bir miktar başarı sağlanmıştır. Dünyanın hiçbir yerinde sendikaların teşkilatlanmasını kanun tanzim etmez. Sendikalar teşkilatlanmada kendi prensiplerini kendileri koyarlar. Ama bizde sendikacılık anlayışı o zamanlarda bu seviyeye gelmediği için işkolları yönetmeliği çıktı ve bu hale geldi.

Arkadaşlar sendikaların sayılarını azaltmağa mecburuz. Fakat bu azaltmada Başkanımızın işaret ettiği bir tehlike, yani gangster sendikacılığı da önlemenin yolları var tabii. Sendikalar herşeyden önce demokratik teşekküllerdir. Sendika içi demokrasiyi teessüs ettirmek için de kanunlara bazı müeyyidelerin konması lâzım gelir.

Bugün dünya sendikacılığı dahi bizim gibi başlangıçta çok dağınıktı. Ama şimdi teşkilatlanmış oturmuştur. İngiliz sendikacıları 1970 yılında sendika sayısını 12 ye indirme gayreti içine girmişlerdir. Bugün dünyada en kuvvetli sendikacılık hareketini Avusturya'da ve Almanyada görüyoruz. Onun da sebebi, şu; ikinci dünya harbinde bütün sendikacıları hapsilere sokmuşlar. Sendikacılar işlerini güçlerini bırakmış; eğer bir gün hürriyetimize kavuşur ve hür sendikacılık ülkemizde tahakkuk ederse, geçmişin acı tecrübelerinden yararlanalım derli toplu, az sendika kuralım, çok üyeyi temsil edelim, kafa ve kasa birliğini tahakkuk ettirelim demiş-

ler. Hapisten çıkan sendikacılar 16 işkolu sendikası kurmuş ve 16 işkolu sendikasını birleştirmiş ve bugün karşımıza güçlü Alman sendikacılığı, güçlü Avusturya sendikacılığı çıkmıştır. Türk Sendikacılarına öyle bir oluşum göstermesin. Çünkü bazı noktalarda gevşiyoruz, felâket bizi birleştiriyor ama, bazen o felâketi çabuk savamıyoruz. Gelin felâket karşımıza çıkmadan, üzerimizde kara bulutlar dolaşmadan, biz bu birleşmeyi, bu beraberliği sağlayalım. Yalnız felâketi beklemeyelim.

Bölge Temsilciliklerinin durumuna sayın Başkan temas ettiler. İnsanüstü gayretleri var, kendilerini burada şükranla anarım. Teşekkür ederim. Arkadaşlar tenkit ederken imkânları göz önüne alın. İzmir Temsilciliği dışında İstanbul ki, işçinin % 60 ı orda çalışıyor hangi temsilcimizin arabası var. Hangi temsilcimiz bir yere gitmek için rahat bir harcırah alabiliyor. Hangi temsilcimizin emrinde memuru var, araştırmacısı var, istatistikçisi var. İnsaflı konuşun, imkân verdiniz de bu temsilciliklerin imkânlarını geliştirmedik mi? İmkân verdiniz de, bu temsilcilikler size hizmet etmedi mi? Hataları olabilir, söyledim, hizmet çoğaldıkça hatalar artar. Hatalarını da bağışlayın, bizim hatamızı bağışladığınız gibi.

Muhterem arkadaşlar, birçok konuşmacı asgari ücretten bahsettiler. Asgari ücretin bütün safahatını anlatacak değilim, çünkü o kadar uzun ki yarım saatlik, bir saatlik zaman kâfi gelmez. Yalnız bu dönemde başardığımız en önemli konu, asgari ücrettir. Türkiyede tek bir asgari ücret olsun istiyoruz, fakat görüldüğü kadar kolay değil. Biz büyük bir merhale katettik. Bu merhaleyi size bir hatıramla isbatlamak isterim.

Koalisyon hükümetleri zamanında bakanlarla toplantılar yaparız gündem hazırlarız, her gündemin gündelikli maddelerinden bir tanesi de asgari ücretlerdi. O günlerde daha asgari ücretin 16 liraya çıkması ilk merhalede hedefimizdi. Arkadaşlarımız hatırlarlar, asgari ücretin savunmasını bana verdiler. Görev olarak dilimin döndüğünce asgari ücreti savundum. Asgari ücre-

tin şimdilik hiç olmazsa 16 liraya çıkarılmasını istedim. O zaman Maliye Bakanlığına vekâlet ediyordu İlyas Seçkin aynen şöyle söyledi : «Halil Bey, Türkiyede asgari ücretin 16 liraya çıkması hayal. Bu hayal aleminde uçmayalım gerçekçi olalım.» O zaman şöyle cevap vermiştim; «Sayın Bakan bizi avutuyorsunuz. Hani hızlı kalkınıyoruz, hani mutlu yarınlara gidiyoruz. Eğer bir ülke işçisine 16 lira veremiyorsa o ülkenin kalkınmasına imkân yoktur.»

Bugün şayanı şükrandır ki, hedefimiz olan 16 lirayı çoktan geçtik. Yarın belki hedefimiz 30 bir gün 50 olur. Adım adım, memlekette imkân yarattıkça, biz de adım adım ilerliyeceğiz. Asgari ücret konusunu küçümsemenin, işverenlerin asgari ücrete karşı direncini gördünüz. Yargı organlarından çok basit bir ekseriyetle çıkardık yani bir kişi daha aleyhimizde olsaydı gitmişti asgari ücret. Onun için, asgari ücrette, Türk Sendikacılık Hareketi büyük bir merhale kaydetti. Bunu övünerek gurur duyarak çok görmüyoruz. Hedefimiz bu değil. Daha ileri hedeflere gideceğiz, fakat küçümsemiyoruz.

Asgari ücreti uygulamayan müesseselerin günahı biraz bizde, biraz sizde. Biz bir talimat vermiştik biliyorsunuz; grev kararı alın dedik. Ama her sektörde alınabilir miydi başka, fakat alınmadı. Ama bugün Sümerbank uygulayacağını burada ifade etti. Tabii başarı sayılır.

Muhterem arkadaşlar, toprak reformu, tarım reformu, kavram kargaşalığı içinde yanlış anlamalara sebebiyet verdi. Bazı arkadaşlarımız kalktı dedi ki, tarım reformu olmadıktan sonra toprak reformu olmaz. Bazıları; toprak reformu olmadan tarım reformu olmaz fikrini ileri sürdüler. Biz bu bakımdan ilkemize toprak ve tarım reformu dedik.

Arkadaşlar, toprak reformu olmadan tarım reformu olmaz. Bu neyi sağlar; toprak reformu yapmadınız ne yapacaksınız tarım reformunu? Araç vereceksin, gübre vereceksin, kredi vereceksin, kime vereceksin toprağı olana vereceksin. O zaman ne olacak; uçurum daha

büyüyecek, yani toprağı olan kredi alacak, gübre alacak, makine alacak. Tarım reformu yapacaksın adaleti sağlayacaksın. Olmaz böyle şey. Gayet tabii işte biz de diyoruz ki, toprak reformuyla beraber tarım reformu. Mesele yok o zaman. Kavram kargaşalığından kurtuluyoruz bir noktada birleşiyoruz.

İşçi emekliliğı konusunda bazı arkadaşlarımız kısa da olsa bahsettiler. Burada tekrar açmak niyetinde değilim. Arkadaşlar sayın Başkanımız ifade ettiler; sendikacılık hareketi içinde fikir ihtilâfları olur, çatışmalar olur, fakat işçiye hizmet, işçinin mutluluğı için kimseye kurgın değilim, kimseye dargın değilim. Çünkü hedefimize ulaştık. Bizi hedefe ulaştırmada sizlerin büyük desteğı oldu, bu hedefe ulaşmada, emeğı geçenleri burada şükranla anmayı bir borç bilirim.

Arkadaşlarım, mesken politikası başlı başına bir sorun. Burada Çalışma Bakanının dikkatini çekerim, Sayın Bakan bugünkü sistemle, bugünkü anlayışla mesken politikasını halledemezsiniz. Temenni ederiz ki, bu konuda büyük bir gayret içinde, işçiyi sıhhi ucuz meskenlere kavuşturun. Biz bir deneme yaptık burnumuzdan geldi, bizi kahretti ama başarıya ulaştık.

Ankara'da olanlar hatırlarlar, 100 metrekarelik bir daireyi her türlü konforu haiz marleyli, fayanslı 41 bin liraya yaptıttık. Çünkü belediyeden 9 liraya arsa almıştık. Bugün mümkün değil ama 50 - 60 bin liraya yapmak mümkün, yeter ki bazı sistemler kurulabilsin.

Ereğli grevinden bahsettiler bazı arkadaşlar. Ben zamanın darlığı dolayısıyla bu konuya girmiyeceğim. Hatalarımıza rağmen bu konuda başarıya ulaştığımız kanısındayım. Bizim sadece emeğimiz var, bu emeğı görevimiz icabı harcadık, kabul edilir veya edilmez başarı bizim değil sizlerindir.

Sağlık işçilerinin sorunlarını biliyoruz. Sağlık işçilerinin ızdırabını dindirmenin Türk İşçi Hareketinin borcu olduğunu defalarca söylemişizdir. Bundan sonra da söyleyeceğiz ve yalnız söylemekle kalmayacağız önü-

müzdeki dönemde seçilen arkadaşlarımız, bunun üzerine ciddiyeyle eğileceklerdir. Hakikaten bugün Türkiyede sağlık işçisi, tarım işçisi, yapı işçisi, daha doğrusu hizmet sektöründe çalışan bütün işçiler himayeye muhtaç kimselerdir. Bunların sorunlarının biran önce çözülmesi lâzımdır.

Bir arkadaşımız Amerikan işçi sendikalarının, ICF TU'dan niçin çekildiğini sordular ve kendileri de cevabını verdiler, doğrudur cevabı. Raporumuzda noksansa bunu da burada tamamlamış olduk. Amerikan İşçi Sendikaları, Avrupalı sendikaların komünist bloka yakınlığını yadırgadı, prensiplerini aykırı gördü, prensiplerine sadık olmayan bir teşkilâta kalmam dedi çekildi. Önümüzdeki günlerde ümit ediyoruz ki ICFTU'ya bu güçlü kuruluş tekrar katılacaktır. Bunun bir sebebi de, Amerikan İşçi Sendikalarının çok sevilen liderlerinden Walter Ruther'in bu hareketi tasvip etmemesi idi.

Muhterem arkadaşlar, Türkiyede imkânlar vardır, Türkiyede fedakârlığı yalnız işçiden beklemeye kimse'nin hakkı yoktur dedim. Bir misal vereceğim, bunu Bankalar birliğinin bülteninden aldım. Halktan toplanan tasarruf mevduatı bankalarda 27 milyar lira. Senede bu mevduatın işletilmesinden elde edilen brüt kâr ile net kârın miktarı şöyle; brüt kâr bir milyar 478 milyon, net kâr 156 milyon. Bu ticari bankalarda. Özel kanunla kurulmuş bankalarda Sümerbank, Etibank, Ziraat Bankasında brüt kâr 968 milyon, net kâr 382 milyon. Yabancı bankalarda brüt kâr 166 milyon, net kâr 25 milyon, yekûn 4 milyar 612 milyon.

1968 yılında bankaların tasarruf ikramiyeleri için ödedikleri 85 milyon lira. Yine bu devrede ödedikleri diğer masraflar 710 milyon lira. Kanunî faiz olan % 2,5 hesabıyla halktan toplanan 27 milyar lira kredi vermek suretiyle bankaların elde ettiği kâr 4 milyar 613 milyon lira. Yine % 2,5 hesabıyla halka ödenen faiz 612 milyon lira kabul edilirse, halkın parası ile halkın cebinden bir yıla 4 milyar lira çekilmiştir. Bu kredileri kullanan ihracatçı, ithalatçı tüccar, müteahhit, esnaf keşke

kazançlarını Türkiyede istihdam hacmini geliştirecek yatırımlara yatırsalar. Hiç olmazsa yeni iş sahaları açıyorlar deriz. Fakat arkadaşlar, üzümlere ifade edeyim ki, bu kârların büyük kısmı tüketim harcamalarına gidiyor, lüks harcamalara gidiyor. Bugün dışardaki levhalarda gördünüz; tarımda, sanayide hedeflerimize ulaşamazken, lüks konut yapımında, ulaştırmada bazı noktalar da hedefleri çoktan geçmişiz. Bu memleketin her kuruşunun kıymeti vardır. Gelsinler lütfetsinler işverenlerimiz, iş adamlarımız yine bu milletin kazandıkları parayı bu milletin bir kısmının hizmetine vakfetsinler. Meselâ bankalar; ikramiye veriyorlar. 85 milyon az para değil beyler. Bu 85 milyonla doğuda 3 - 4 fabrika yapılır. Türkiye plânlı olarak kalkınmağa mecbur ve dedim ki, plân fedakârlık ister dedim. Fedakârlığı yalnız işçiden bekliyorlar. Dışardaki işçilerimizin hali perişan.

Arkadaşlar, bir hususta bazı arkadaşlarımın konuşmalarını yadırgadım. Bazıları burda kalktı, büyük sendika lideri, büyük küçük sendika münakaşası yaptılar.

İşçi hareketinde, büyük sendika, küçük sendika yoktur. Bence, her büyük sendikanın başındaki büyük sendikacı değildir. Her küçük sendikanın başındaki de küçük sendikacı değildir. Genel kurulun devamı boyunca gördük, ateş gibi, heyecan dolu, inanç dolu şube başkanları gördük. Arkadaşlar, sendikacı ideali olan kimse dir. Sendikacı idealleri için sendikacılık yapar. Sendikacı ikbal düşünmez, çünkü ikballe ideal beraber yürümez. Eğer bir sendikacının idealleri varsa o sendikacı büyüktür. Hangi kademedede olursa olsun, bir sendikacı inançlıysa o sendikacı büyüktür. İnançla heyecanı birleştiriyorsa o sendikacı büyüktür. İşte biz sendikacılık felsefesini böyle anlıyoruz.

İnançlı, idealli sendikacı liderlerini huzurunuzda saygı ile selâmlıyor hepimize başarılar diliyorum.»

SEÇİM SONUÇLARI

Konuşmalardan sonra, seçimlere geçilmiş, delegeler; İcra, Yönetim, Denetim ve Onur Kurulları üyelerini seçmek için oy kullanmışlardır.

İCRA KURULU

SEYFİ DEMİRİSOY

Genel Başkan

HALİL TUNÇ

Genel Sekreter

ÖMER ERGÜN

Mali Sekreter

SALAHADDİN ERKAP

Eğitim Sekreteri

ETHEM EZGÜ

Teşkilâtlandırma Sekreteri

YÖNETİM KURULU

ŞERAFETTİN AKOVA

DYF-İş Federasyonu

MUSTAFA BAŞOĞLU

Sağlık-İş Sendikası

ABDULLAH BAŞTÜRK

Genel-İş Sendikası

CELAL BÜLBÜL

Harb-İş Federasyonu

İBRAHİM DENİZCİER

Tek Gıda-İş Sendikası

MEHMET İNHANLI

Tümtis Sendikası

OSMAN İPEKÇİ

Maden Federasyonu

HALİT MISIRLIOĞLU

Yol-İş Federasyonu

FERİDUN ŞAKİR ÖĞÜNCÜ

Ulaş-İş Federasyonu

KAYA ÖZDEMİR

Metal-İş Federasyonu

KEMAL ÖZER

Maden Federasyonu

EKREM ÖZKILIÇ

Tekstil Sendikası

MEHMET ALİ SARI

Likat-İş Sendikası

OSMAN SOĞUKPINAR

Ges-İş Sendikası

ORHAN SORGUÇ

Tek Gıda-İş Sendikası

MUSTAFA ŞAHİN

Deri-İş Sendikası

SADIK ŞİDE

Şeker-İş Sendikası

İSMAİL TOPKAR

Petrol-İş Sendikası

ENVER TURGUT

Tes-İş Federasyonu

HASAN TÜRKAY

Çimse-İş Sendikası

MUSTAFA ULUCAN

Basın-İş Sendikası

BİNALİ YAĞIŞAN

Tarım-İş Sendikası

ŞEVKET YILMAZ

Tekstil Sendikası

MAHMUT YÜKSEL

Dok Gemi-İş Sendikası

DENETİM KURULU

ABDULLAH ASLIM

Teksif Sendikası

ABDULLAH ÇAKIREFE

Maden Federasyonu

MELİH DÖLEN

Tek Gıda-İş Sendikası

ONUR KURULU

ÖMER KARAHASAN

Maden Federasyonu

AHMET KURT

Likat-İş Sendikası

ALİ HAYDAR MUTAF

Teksif Sendikası

SALİH SELEK

DYF-İş Federasyonu

KÂZIM YETMİŞBİR

Dok Gemi-İş Sendikası

BAŞNUR MATBAASI, ANKARA

TÜRK-İŞ Bilg. Merkezi

331.8806 TÜRK 1970